

2

STUDY PROJECT

The views expressed in this paper are those of the author and do not necessarily reflect the views of the Department of Defense or any of its agencies. This document may not be released for open publication until it has been cleared by the appropriate military service or government agency.

THE RUSSIO-FINNISH WAR 1939-1940:
A STUDY IN LEADERSHIP, TRAINING, AND ESPRIT-DE-CORPS

BY

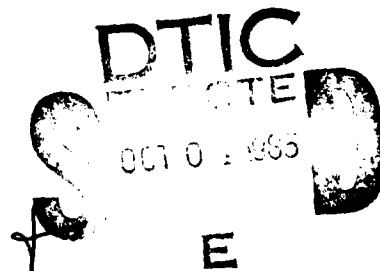
LIEUTENANT COLONEL JOUNI KERAVUORI

AD-A159 713

DISTRIBUTION STATEMENT A:
Approved for public release;
distribution is unlimited.

DTIC FILE COPY

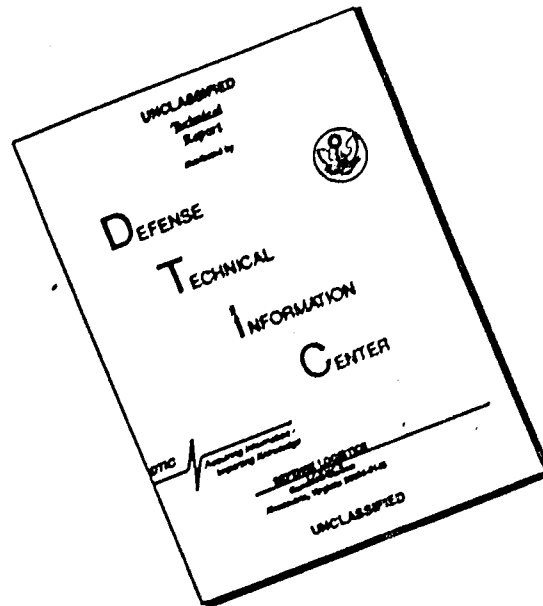
15 MAY 1985

US ARMY WAR COLLEGE, CARLISLE BARRACKS, PA 17013

1 1 13 103

DISCLAIMER NOTICE

THIS DOCUMENT IS BEST QUALITY AVAILABLE. THE COPY FURNISHED TO DTIC CONTAINED A SIGNIFICANT NUMBER OF PAGES WHICH DO NOT REPRODUCE LEGIBLY.

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE (When Data Entered)

REPORT DOCUMENTATION PAGE		READ INSTRUCTIONS BEFORE COMPLETING FORM	
1. REPORT NUMBER	2. GOVT ACCESSION NO.	3. RECIPIENT'S CATALOG NUMBER	
	AD A159 713		
4. TITLE (and Subtitle)		5. TYPE OF REPORT & PERIOD COVERED	
The Russo-Finnish War 1939-40: A Study in Leadership, Training, and Esprit-de-Corps		STUDENT PAPER	
7. AUTHOR(s)		6. PERFORMING ORG. REPORT NUMBER	
LTC Jouni Keravuori			
9. PERFORMING ORGANIZATION NAME AND ADDRESS		8. CONTRACT OR GRANT NUMBER(s)	
U.S. Army War College Carlisle Barracks, PA 17013-5050			
11. CONTROLLING OFFICE NAME AND ADDRESS		10. PROGRAM ELEMENT, PROJECT, TASK AREA & WORK UNIT NUMBERS	
SAME			
14. MONITORING AGENCY NAME & ADDRESS (if different from Controlling Office)		12. REPORT DATE	
		15 May 1985	
		13. NUMBER OF PAGES	
		267	
		15. SECURITY CLASS. (of this report)	
		UNCLASSIFIED	
		15a. DECLASSIFICATION/DOWNGRADING SCHEDULE	
16. DISTRIBUTION STATEMENT (of this Report)			
DISTRIBUTION STATEMENT A: Approved for public release; distribution is unlimited.			
17. DISTRIBUTION STATEMENT (of the abstract entered in Block 20, if different from Report)			
18. SUPPLEMENTARY NOTES			
19. KEY WORDS (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)			
20. ABSTRACT (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)			
The 105-day war between Finland and Soviet Union during the winter of 1939-40 has provided volumes of lessons-learned for cold weather operations. More importantly, however, some fundamental lessons in training and leadership from the winter war could be considered a more significant legacy and therefore warrant further analysis. Finland is the only Soviet neighbor to have fought the Red Army and survived as a sovereign nation. What were the components of this successful outcome for the Finns? The evidence to answer this question (con't.)			

DD FORM 1 JAN 73 1473

EDITION OF 1 NOV 65 IS OBSOLETE

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE (When Data Entered)

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE(When Data Entered)

BLOCK 20 (con't.)

was obtained from personal interviews with Finnish Officers who commanded platoons, companies, and battalions prior to and during the winter war. Many also provided personal papers. Most of the interviewees are now retired general officers, including the recent commander of the Finnish Defense Forces for the past eight years. From these interviews with infantry, artillery, armor, engineer, and aviation officers, a common theme emerged that hinged the Finnish success to several intangibles: specifically, leadership tailored to the Finnish character, training focused on the basics, and a tenacious will, "Sisu," engendered by a deep national esprit-de-corps, "Henki." In conclusion, what the Finnish experience reveals to the American soldier is a reinforcement of sound leadership and training prior to the war, rather than a new formula for defeating Soviet armored, mechanized, and motorized divisions with light infantry forces.

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE(When Data Entered)

The views expressed in this paper are those of the author and do not necessarily reflect the views of the Department of Defense or any of its agencies. This document may not be released for open publication until it has been cleared by the appropriate military service or government agency.

USAWC MILITARY STUDIES PROGRAM PAPER

THE RUSSIO-FINNISH WAR 1939-1940:
A STUDY IN LEADERSHIP, TRAINING, AND ESPRIT-DE-CORPS

AN INDIVIDUAL STUDY PROJECT

by

Lieutenant Colonel Jouni Keravuori

Colonel Dwane C. Watson
Project Advisor

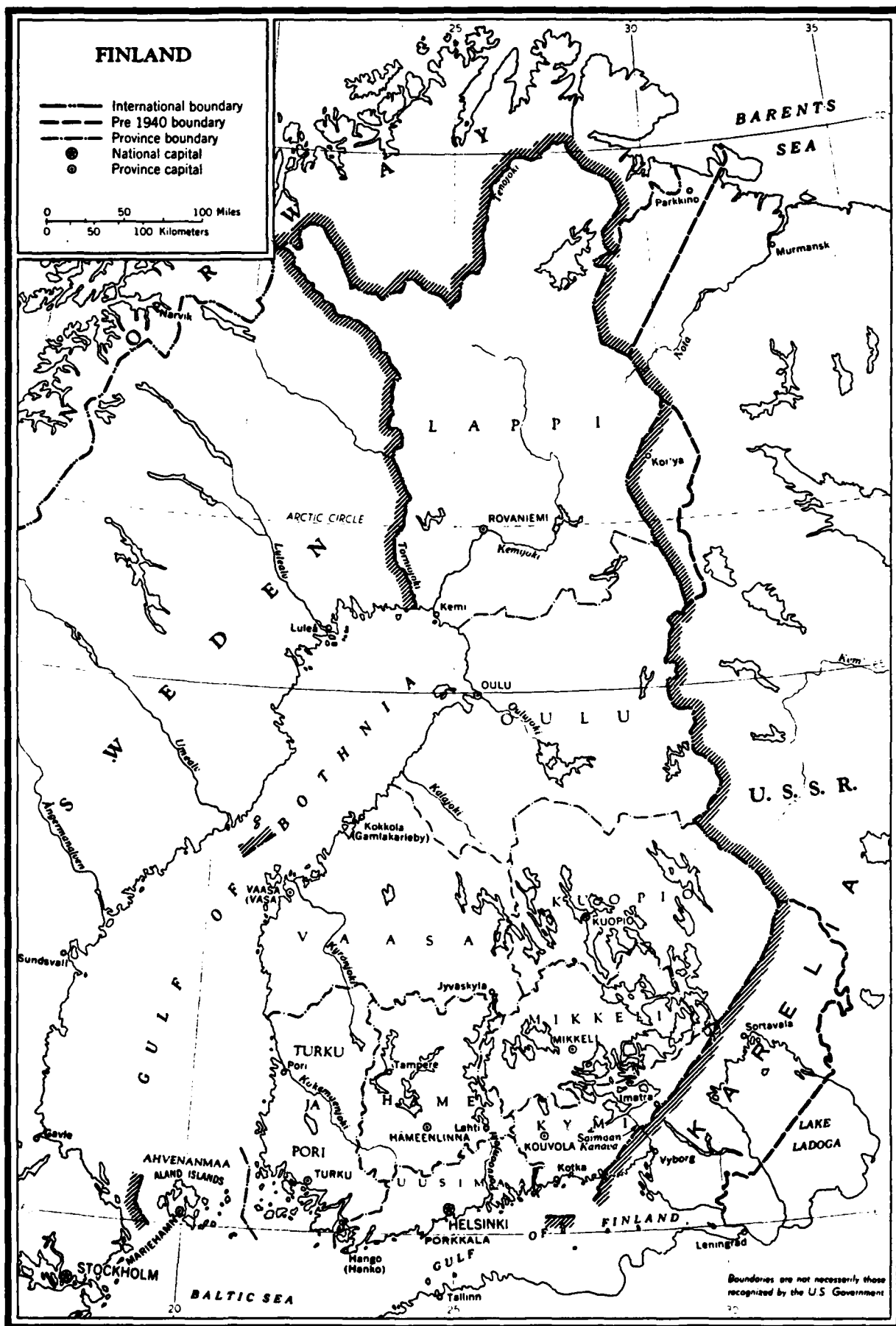
US ARMY WAR COLLEGE
CARLISLE BARRACKS, PENNSYLVANIA 17013

15 May 1985

Accession For	
NTIS GRA&I	☒
DTIC TAB	☐
Unannounced	☐
Justification	
By _____	
Distribution/ _____	
Availability Codes	
Dist	Avail and/or Special
A-1	

DISTRIBUTION STATEMENT A:
Approved for public release;
distribution is unlimited.

ABSTRACT

AUTHOR: Jouni Keravuori, LTC, INF

TITLE: The Russo-Finnish War, 1939-1940: A Study in Leadership, Training, and Esprit-de-corps

FORMAT: Individual Study Project

DATE: 15 May 1985

PAGES: 250

CLASSIFICATION: Unclassified

The 105-day war between Finland and the Soviet Union during the winter of 1939-1940 has provided volumes of lessons-learned for cold weather operations. More importantly, however, some fundamental lessons in training and leadership from the Winter War could be considered a more significant legacy and therefore warrant further analysis. Finland is the only Soviet neighbor to have fought the Red Army and survived as a sovereign nation. What were the components of this successful outcome for the Finns? The evidence to answer this question was obtained from personal interviews with Finnish officers who commanded platoons, companies, and battalions prior to and during the Winter War. Many also provided personal papers. Most of the interviewees are now retired general officers, including the recent commander of the Finnish defense forces for the past eight years. From these interviews with infantry, artillery, armor, engineer, and aviation officers, a common theme emerged that hinged the Finnish success to several intangibles: specifically, leadership tailored to the Finnish character, training focused on the basics, and a tenacious will, "sisu," engendered by a deep national esprit-de-corps, "henki." In conclusion, what the Finnish experience reveals to the American soldier is a reinforcement of sound leadership and training prior to the war, rather than a new formula for defeating Soviet armored, mechanized, and motorized divisions with light infantry forces.

PREFACE

This study of training and leadership in the Finnish army in preparation for war was inspired by the current holder of the General Ridgway Chair of Leadership, Colonel "Duke" Watson. In the "Year of Leadership," it is indeed reassuring to have a mentor the caliber of Colonel D. C. Watson. This study evolved into a double-edged project in order to capture both the written and oral history. In the chapters that follow, you will learn about the war itself and some lessons learned. The appendices are white papers given to me while conducting interviews. They are excellent sources on their specific subjects; their translations will be forthcoming. The oral history aspect, as listed in the appendices, gives a live retrospective commentary, critique, and analysis of the Winter War, the training for it, and the leadership of the Finnish army by the commanders who fought the war. The tapes and translations will be given to the Military History Institute. I was pleasantly surprised by the enthusiasm with which I was received in Finland while I was conducting my research and interviews. I am also grateful to the US Army War College for supporting the research project. The USAWC Foundation made possible the presentation of War College mementos to each officer I interviewed in Finland.

TABLE OF CONTENTS

	<u>Page</u>
Abstract	
CHAPTER I. Finland	I-1
Background	I-1
European Developments, 1938	I-6
Soviets Negotiate With Finland	I-7
"Order of the Day"	I-14
CHAPTER II. The Genesis of Training the Finnish Soldier	II-1
The Statute of the Protective Corps	II-4
Lotta-Svard	II-5
CHAPTER III. The Winter War	III-1
Finnish Forces on the Eve of Battle	III-1
The War Begins	III-6
The Battle of Summa	III-12
Finnish Forces' December Offensive	III-17
New Russian Offensive	III-20
Red Army's February Offensive	III-23
Marshal Timoshenko's Plan	III-25
The Last Summa Campaign	III-30
The Last Campaigns of the War	III-40
CHAPTER IV. Reflections: The Agony of the War	IV-1
The Status of Finnish Forces During the Last Days	IV-1
The Last Situation Report	IV-2
The Peace Treaty of Moscow	IV-3
The Results of the War for Finland	IV-4
The Results of the War for the Soviet Union	IV-5
The Russian Viewpoint of the Winter War as Seen by Mr. Khrushchev	IV-7
CHAPTER V. Lessons Learned	V-1
The Setting	V-1
Operational Mobility of Army Corps Divisions	V-2
Weather and Terrain Effects Upon Operations	V-3
The Horse Provides Tactical Mobility	V-5
Effects of Snow, Ice and Frost on Operations and Firepower	V-6
Finnish "Motti" Tactics	V-8
Finnish Troops	V-12
Organization	V-13
BIBLIOGRAPHY	B-1
WHITE PAPERS	
Appendix 1 LTG Ylirisku: "Winter War Leadership Skill"	1-1
Appendix 2 LTC Ahto (Current Chief Historian): "Training Before the War"	2-1

		<u>Page</u>
Appendix 3	LTG Juntilla: "Personal Combat Memoirs"	3-1
Appendix 4	MAJ Rinne: "The 1st Brigade's Experience"	4-1
Appendix 5	COL Tervasmaki (Previous Director of Military History): "Training During the 1920's and 1930's"	5-1

INTERVIEWS

Appendix 6	GEN Sutela: *Cinc Finnish Defense Forces, 1975-1983 : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	6-1
Appendix 7	GEN Ehrnrooth: Corps Commander, 1965 : Cavalry Regiment Commander in Winter War : Armor Brigade Commander in World War II	7-1
Appendix 8	LTG Puroma: Commanding General, Border Command : Regiment Commander in Winter War : Division Commander in World War II	8-1
Appendix 9	LTG Ilmola: Chief of General Staff : Company Commander in Winter War : Armor Brigade Commander in World War II	9-1
Appendix 10	LTG Ylirisku: Commanding General, Border Command : Platoon Leader in Winter War : Company Commander in World War II	10-1
Appendix 11	LTG Jarventaus: Division Commander : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	11-1
Appendix 12	LTG Multane: Commandant, Finnish War College : Home Guard Reconnaissance in Winter War : Company Commander in World War II	12-1
Appendix 13	MG Backström: Commandant, Finnish Military Academy : Battalion Commander in Winter War : Brigade Commander in World War II	13-1
Appendix 14	MG Avela: Defense Border Commander : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in Winter War	14-1
Appendix 15	LTG Juntilla: Chief of General Staff : Rifleman in Winter War : Company Commander in World War II	15-1

*Indicates highest position before retirement.

		<u>Page</u>
Appendix 16	COL Viiri: War College Faculty : Aviation School Commander in Winter War : Aviation School Commander in World War II	16-1
Appendix 17	LTG Arimo: Chief of General Staff : Line Officer, Engineer Brigade, in Winter War : Engineer Brigade Commander in World War II	17-1
Appendix 18	LTG Koppinen: Commanding General, Border Command : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	18-1
Appendix 19	COL Tervasmaki: Director, Military History : Platoon Leader in Winter War : Company Commander in World War II	19-1
Appendix 20	LTC Ahola: Director of Valio Industries : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in Winter War	20-1
Appendix 21	MG Setälä: Commandant, War College : Artillery Soldier in Winter War : Artillery NCO in World War II	21-1
Appendix 22	COL Rusama: Brigade Commander : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	22-1
Appendix 23	COL Pajari: Commander, Aviation School : Fighter Pilot in Winter War : Squadron Commander in World War II	23-1
Appendix 24	COL Rintanen: Commandant, Artillery School : Battery Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	24-1
Appendix 25	MAJ Rinne: Battalion Commander : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	25-1
Appendix 26	LTC Ahto: Currently on War College Faculty : Currently Author : Currently Chief Historian	26-1
Appendix 27	LTC Vasama: Author : Battalion Commander in Winter War : Regiment Commander in World War II	27-1

		<u>Page</u>
Appendix 28	COL Lukkar: Currently Chief Engineer Instructor, Finnish War College : Battalion Commander : Author	28-1
Appendix 29	COL Havola: US Army Transportation Corps, Retired : Division G-4 in Winter War : Division G-4 in World War II	29-1
Appendix 30	COL Akkula: US Army Infantry/Military Intelligence, Retired : Company Executive Officer in Winter War : Division G-2 in World War II	30-1
Appendix 31	COL Keravuori: US Army Infantry (SF), Retired : Company Commander in Winter War : Battalion Commander in World War II	31-1
Appendix 32	COL Kairinen: US Army Infantry (SF), Retired : Platoon Leader in Winter War : Company and Battalion Commander in World War II	32-1

CHAPTER I

Finland

Finland is, after Iceland, the most northerly country in the world.

About one-third of her total length lies north of the Arctic Circle.

Geographical position: between 59°30' 10" and 70°05' 03" latitude (north); 19°07' 03" and 31°35' 20" longitude (east).

Total area: 130,128 square miles (337,032 square kilometers)

Maximum length: 724 miles (1,160 kilometers)

Maximum width: 337 miles (540 kilometers)

Coast line: 688 miles (1,100 kilometers)

Frontier: total 1,606 miles (2,571 kilometers) minus coast line

With Sweden: 336 miles (586 kilometers)

With Norway: 447 miles (716 kilometers)

With USSR: 793 miles (1,270 kilometers)

Population: about 4,500,000

Density: about 39 per square mile (15 per square kilometer)

Topography: The soil consists mainly of moraine deposits. Most of the country is low-lying, rising gradually from south-southwest to north-northeast up to the fell districts of Lapland. The landscape, however, is not of the flat lowland type. It is extremely broken, with rocky hills, ridges, valleys and hollows, which usually contain lakes. The highest elevation on the "arm" at the Norwegian border is 1,328 meters.

Seas and inland waters: Finland is bounded by the Gulf of Finland and the Gulf of Bothnia. There are about 30,000 islands off the Finnish coast, mainly in the south and southwest. The 60,000 lakes comprise 9 percent of the total area. In the great lake districts of the interior, waters cover 20-50 percent of the surface.

Climate: Due to the Gulf Stream and general air currents, average temperatures are considerably higher than in other countries at the same latitude. Finland is in the snow and forest zone, characterized by warm summers and cold winters. At midsummer, there are 19 hours of daylight in South Finland. In the north, starting slightly below the Arctic Circle, there is constant daylight, which, at the 70th parallel, lasts for 73 days. At the same latitude, there are 51 days of uninterrupted winter night during the Christmas season.

Temperatures:

July (mean): 55-62°F (13-17°C); maximum: 86°F (30°C)

February (mean): 26-7°F (-3° - -14°C); minimum: below -22°F (-30°C)

January-February 1940 in the Karelian Isthmus: temperature dropped at night to -55°C.

Annual precipitation (rain and snow): Southwest Finland - 27" (700 millimeters); Northwest Lapland - 24-26" (600-900 millimeters).

Distribution of land area: Arable land, 13 percent; waste land, 16 percent; forest land, 71 percent (forest land: Birch, 19 percent; Spruce, 28 percent; Pine, 53 percent).

Finland is situated almost entirely in the northern zone of coniferous forests. The oak zone in the southwest and along the south coast, however, is almost Central European in type. In Lapland, proceeding north, spruce is the first tree to disappear, followed by pine. The timber line is generally formed by dwarf birch.

Finnish language: Finnish is not an Indo-European language, but together with Estonian, Hungarian and the languages of certain national minorities in Central and North Russia, forms part of the Finno-Ugrian family of languages totalling some 21-22 million people. Finnish, like

Italian, is an euphonious language, with a wealth of vowels. Short or long vowels can occur in any syllable: *vaja*, for instance, is "shed," but *vaaja* means "wedge" and *vajaa*, "scant." Diphthongs are common and the language has relatively few consonants. Orthography is simple, Finnish is entirely phonetic. Pronunciation is easy, the main stress falls always on the first syllable. Finnish is a highly inflected language, without articles or genders.

Other languages: In Finland, there is a Swedish-speaking minority. Part of it descended from the Swedes who immigrated between the 9th and 13th centuries, part--of Finnish ancestry--adopted Swedish when it was the language of the educated. People who speak Swedish as mother tongue make about six percent of the population. Lapp, also a Finno-Ugrian language, is spoken by 3,500 persons in Finnish Lapland.

According to the constitution, Finnish and Swedish are the official languages of the Republic of Finland.

History of Finland:

In 1155: The first Swedish crusade to Finland; Finland becomes part of the Kingdom of Sweden.

In 1809: Sweden surrenders Finland to Russia. Czar makes Finland an autonomous Grand Duchy.

In 1917: Finnish declaration of independence on 6 December; first recognized by Russia, France, Germany and Sweden.

In 1919: Present constitution adopted; Finland becomes a Republic.

The growing forces of Pan-Slavism and Nationalism in Russia swelled at the end of the century with serious impact on Finland. Various attempts were made to Russify Finland and the autonomous status of the country was violated. This provoked an attitude of passive resistance in Finland and a growing desire for a complete independence. On 6 December 1917, after the October Revolution

of the Bolsheviks, Finland declared herself independent, but the effective beginning of the political activity had to be postponed because of the outbreak of the War of Independence on 28 January 1918. This was at first a struggle to disarm and intern the Russian forces (about 40,000) in Finland; then it developed into a civil war between the Russian-supported Reds and the patriotic Whites. Russian forces from within and without (from Leningrad and the Russian Baltic Navy) participated to the very end of the war and provided the Reds with leadership, weaponry and munitions. During the last phase of the struggle, a German division of two regiments made landings at Helsinki and Lovisa, thus hastening the final outcome, the victory of General Mannerheim's White forces. Relations between Finland and Russia remained cool, even hostile, in the 1919-1921 period when Finnish volunteers participated in campaigns with the East-Karelians for the purpose of securing the Karelians' independence from Russia.

Peace was concluded in Tartu, Estonia, in 1920.

The State of Finland: Finland is a sovereign Republic. The constitution was adopted in 1919. The legislative power is exercised by Parliament in conjunction with the President. The supreme executive power is vested in the President, who shall make his decisions in the Councils of State (Cabinet) upon the report of the Minister to whose competency the question involved belongs. The judicial power is vested in independent Courts of Justice.

The President of Finland is elected for a term of six years by an Electoral College of 300. He can veto a bill passed by Parliament, but a bill thus suspended will become a law if Parliament, after a general election, passes it without amendment. The President can issue decrees and ordinances containing no provisions implying a modification of a law. He is the Commander-in-Chief of Armed Forces, although he may delegate his authority

in time of war. The President is responsible for Finland's relations with foreign powers, although decisions of war and peace and more important treaties concluded with foreign powers must be approved by Parliament.

Parliament has consisted of a single chamber since 1906. The members, 200 in number, are elected by proportional representation. Suffrage is equal and universal, all citizens over the age of 18 having the right to vote.

The Cabinet, presided over by the Prime Minister, is responsible for the general conduct of administrative affairs. Its members, who must enjoy the confidence of Parliament, are appointed by the President.

The rights and duties of citizens are laid down in the Constitution. The most important rights are equality before the law; security of life, liberty and property; protection of labor; freedom of worship, speech, meeting, and association. Duties include compulsory military service.

MILITARY-POLITICAL DEVELOPMENT IN EUROPE BEGINNING IN 1938

1. Austrian Anschluss in March 1938.
2. Munich Pact in September 1938.
3. Czechoslovakian crisis in September 1938.
4. Southern part of Slovakia ceded to Hungary in November 1938.
5. Slovakia declares independence in March 1939.
6. Germany occupies Western Czechoslovakia in March 1939.
7. Germany occupies Southern Lithuania (Memel) in March 1939.
8. Britain and France initiate negotiations with USSR to contain Germany in March 1939.
9. Italy occupies Albania in April 1939.
10. USSR proposes to secure agreement with Britain and France which would recognize the Baltic States and Finland as being within the Soviet sphere of influence.
11. Finland makes strong protests in London and Paris.
12. The Allies declare that any proposal which include Finland would be unacceptable.
13. Anglo-Franco-Russo discussions fail.
14. USSR initiates trade negotiations with Germany in April 1939.
15. Germany initiates non-aggression pact negotiations with Finland and the Scandinavian countries. Finland refused the offer as violation of neutrality and Scandinavian orientation.
16. Molotov-Ribbentrop Pact on 23 August 1939.
17. Mutual Assistance Pact between Britain and Poland in August 1939.
18. German invasion of Poland on 1 September 1939.
19. The fourth partition of Poland on 17 September 1939.
20. Estonia, Latvia and Lithuania accede to Soviet demands for military bases on 28 September, 5 October and 11 October, respectively.

SOVIET UNION INITIATES NEGOTIATIONS WITH FINLAND

1. The Second Secretary of the Soviet Legation in Helsinki, Boris Yartsev, requested an appointment with the Finnish Foreign Minister Holsti. A series of discussions followed which lasted for almost a year and brought Soviet apprehensions and intentions into the open. Secretary Yartsev proposed that:

- a. Finland guarantee not to aid Germany in any war against the Soviet Union.
- b. Soviet Union sign a commercial treaty with Finland.
- c. Other proposals were vague, and discussions dragged on into the summer and autumn of 1938.

2. Finland proposed a draft treaty by which she would continue to adhere to her policy of neutrality and would permit no violation of her territory or its use by any great power for an attack upon the Soviet Union, and provided that Finland be granted Soviet permission to fortify the Aaland Islands as a safeguard of her neutrality.

3. A Soviet counterproposal on 18 August suggested that Finland merely enter into a written understanding that she would resist any German aggression and would call upon Russia for aid if unsuccessful. Russian "aid" in this case was not specified; but Finland was to procure arms from Russia, and to allow the construction of a Soviet airbase on Suursaari Island in the Gulf of Finland. In return, Russia was prepared to allow Finland to fortify the Aaland Island with Soviet help, supervision, and partial control, and to sign a treaty guaranteeing Finnish territorial integrity and sovereignty. In addition, Russia would enter into a trade agreement favorable to Finland.

4. In a full session of the Finnish government, it was decided to reject the Soviet proposal on the grounds that "the proposal tends to

violate Finland's sovereignty and is in conflict with the policy of neutrality which Finland follows in common with the nations of Scandinavia."

5. The Soviet Union did not pursue the matter at the time.

6. The Kremlin refused to enter into a trade agreement until political and military questions were resolved.

7. In March, Moscow proposed that some of the islands in the Gulf of Finland be leased to the Soviet Union as observation posts. When Finland refused, it was suggested that the islands be ceded to the Soviet Union in exchange for territory in East Karelia. The Finnish government turned down the proposal. It felt that if Finland acceded to the Soviet demands, nothing would restrain Germany from making similar demands.

8. The political/military negotiations were broken off and the trade negotiations discontinued.

9. On 5 October, Foreign Minister Molotov requested Finnish Foreign Minister Erkko to come to Moscow to discuss "certain concrete questions of a political nature." When, by the 8th, the Finnish government had not replied, the Soviet Ambassador in Helsinki called on Erkko to impress upon him the need for haste, pointing out that Finland was not treating the matter as the other Baltic states had.

10. Finland decided not to send Erkko, the Foreign Minister, since it was felt that Erkko's place was with the government. Instead, Finnish envoy to Stockholm, J. K. Paasikivi was selected to head the Finnish delegation to Moscow. The Finnish government instructed Paasikivi to emphasize that Finland's policy of neutrality, her small size, the Treaty of Tartu (1922), and the Nonaggression Pact with the USSR militated against her becoming a threat to the Soviet Union. Also, any territorial concessions were to be ruled out, as was the establishment of Soviet military bases on the Finnish mainland,

or on the Aaland Islands, and any territorial adjustments on the Karelian Isthmus. Only under extreme pressure was Paasikivi to concede some small islands in the Gulf of Finland, but not Suursaari. Any concessions were to be reciprocal, and the compensation would have to appear reasonable to the world. Finally, no discussions of a mutual assistance treaty was permitted.

11. Stalin demanded everything Paasikivi was forbidden to discuss:

- a. A mutual assistance treaty
- b. The lease of naval base for stationing 5,000 troops on Hanko cape at the mouth of the Gulf of Finland.
- c. The western part of the Fisherman's Peninsula on the Arctic Ocean.
- d. The removal of the Finno-Soviet border on the Karelian Isthmus some twelve kilometers farther from Leningrad.
- e. Some islands in the Gulf of Finland, including Suursaari.
- f. Stalin suggested the demolition of fortifications on both sides of the frontier because they were "prejudicial to peaceful relations."

12. Unprepared for the magnitude of the Soviet demands, Paasikivi returned to Helsinki for new instructions. There, the Finnish government concluded that under no circumstances could Hanko be leased to the USSR; on the other hand, five small islands could be ceded for compensation, a small westward adjustment of the Karelian border could be accepted, and the 1932 Nonaggression Pact could be drafted to state that neither party would aid another state attacking one of the contracting powers. If it became necessary, Paasikivi was also authorized to cede the southern part of Suursaari and, if pressed, the whole island, to keep Hanko out of jeopardy. With regard to the Fisherman's Peninsula, there was to be no yielding.

13. Unwilling to conduct the negotiations without a member of his government present, Paasikivi was accompanied by Minister Tanner on his return to Moscow. When the new proposals were presented to Stalin on the 23rd, he declared them inadequate, insisting that the Soviet demands were minimal and could not be reduced by bargaining. After some two hours of futile discussions, the session ended, and Paasikivi and Tanner prepared to return to Helsinki. but a few hours later, Molotov's secretary appeared at the Finnish Legation to request their presence for another meeting. When they arrived at the Kremlin, Stalin began as though there had been no break in the discussions. He offered to reduce the number of troops on Hanko to 4,000, to decrease the territorial demands on the Karelian Isthmus, and to accept the Finnish proposal for the expansion of the Nonaggression Pact.

14. The first two demands remained more than the Finns were willing to concede; even 4,000 troops at Hanko laid Finland's heavily populated industrial heartland open to attack from within, and the shift in the border would still place it dangerously near Viipuri. Unable to commit their government to these proposals, Paasikivi and Tanner returned to Helsinki for consultations. At the same time, Tanner addressed an inquiry to the Swedish government asking whether Finland could expect its support in the event of war. On 27 October, the Swedish Prime Minister Hansson replied that Sweden would continue to supply Finland with arms, munitions, equipment, food, and diplomatic support, but nothing more was to be expected for fear of German reprisals.

15. The Finns, virtually left to their own devices, moved into the final phase of the negotiations. After intensive negotiations and discussions in the cabinet, and with the party leaders in the Parliament, a firm stand was taken against Stalin's proposals. No base was to be leased at Hanko, but the border might be moved somewhat westwards on the Isthmus, the western part

of the Fisherman's Peninsula could be ceded, and the small islands in the Gulf of Finland were again offered. Stalin's suggestions that the fortifications on both sides of the Karelian frontier be demolished was also refused on the grounds that Finland's fortifications were required only for defense and for the preservation of Finnish neutrality.

16. En route to Moscow, Paasikivi and Tanner received word that Molotov had announced the full details of the negotiations in his speech to the Supreme Soviet on 31 October. However, the Finns decided to continue to Moscow in the hopes that there would still be room for negotiations. Their optimism proved unfounded, for the Finnish proposals were declared inadequate almost before they were fully presented, and no further compromises were forthcoming from Stalin. Before leaving the Kremlin, Molotov remarked, "We civilians can see no further in the matter; now it is the turn of the military to have their say." On this ominous note, the Finns departed for home.

17. Throughout November, matters were relatively calm in spite of a steady stream of abuse against Finland in the Soviet press and repeated violations of Finnish airspace by Soviet aircraft. However, an optimism prevailed in the Finnish government that a bad phase had passed and affairs with Russia would improve. This feeling was strengthened by a report on the 23rd that the American Ambassador to Moscow did not believe the USSR would attack Finland.

18. In a note on 26 November, the Finnish army was accused of an artillery attack at the village of Mainila. Molotov proposed that Finnish troops be withdrawn some 25 kilometers from the frontier to "preclude all possibility of a repetition of provocative acts." From this point, relations rapidly deteriorated between the neighbors. Everyone knew that the purpose of this provocation was to scare the Finns to such an extent that they would vacate the defensive positions along the border region, and, on the other

hand, to put the blame on the Finnish government for provoking an armed conflict.

19. The Finns, however, declared their willingness to negotiate a mutual withdrawal of troops from the border and also suggested a joint committee to investigate the incident. On 28 November, Molotov rejected the Finnish proposals, accusing the Finnish government of "harboring deep hostility towards the USSR." Molotov then stated that Finland no longer abided by the Non-aggression Pact and announced the Soviet Union's unilateral renunciation of the Pact.

20. Without waiting for a Finnish reply to his note, Molotov announced the Soviet Union's severance of diplomatic relations with Finland on 29 November.

21. Still bending every effort to avoid war, the Finnish government sent a conciliatory reply to the previous day's note and recommended a joint investigation with a view to a peaceful settlement of the dispute. The Finns also agreed to withdraw all but units of the frontier guard and customs officials to such a distance from Leningrad as to no longer constitute a threat to the city. During the same day, however, a Russian force crossed the border at Petsamo and took several Finnish border guards prisoner. The full Soviet answer to the Finnish note came on the 30th in an all-out attack upon Finland by land, sea, and air. That morning, Russian bombers, out of their bases in Estonia, dived low over Helsinki and other cities to unload their cargoes of bombs. According to the Russian radio, the Finnish reports of these air raids were fabrications, for the Red Air Force had merely dropped bread to the starving masses of Helsinki. Thereafter, the Finns referred to Russian bombs as "Molotov's bread-baskets."

THE ORDER OF THE DAY OF THE LENINGRAD MILITARY DISTRICT
ON 30 NOVEMBER 1939

"Red Army Comrades, Commanders, Commissars and Political Advisers! To fulfill the desires of the Council of Ministers of the Soviet Socialist Republic and the holy will of our great State, I order the forces of the Leningrad Military District to cross the frontier, destroy the Finnish forces and, once-and-for-all, secure the northwestern border of the Soviet Socialist Republic, and the safety of the city of Leningrad, the cradle of the proletarian revolution.

We will not enter the territory of Finland as conquerors but as friends of the Finnish people and as their liberators from the yoke of the big landlords and capitalists.

We will not oppose the Finnish people but the Cajander-Erkko clique which has oppressed the Finnish people and provoked the war against the Soviet Socialist Republic.

We honor Finland's liberty and independence which the Finnish people obtained through the October Socialist revolution and through the victory by the Soviet people. For this independence fought together with the Finnish people the Russian bolsheviks, Messrs. Lenin and Stalin in the foreground.

The War Council has become firmly convinced that the Leningrad Military District will fulfill its duty for our fatherland with honor, totally destroy the enemy forces and thus forever prevent the war-mongers' access to the Gulf of Finland and Leningrad."

Signed by _____
K. A. Meretskov, 2nd Class
Army Commander

The above military order unleashed the Russian forces which had been concentrated along the Finno-Russian border. Their mobilization to the full strength began in September 1939, in conjunction with the Red Army's crossing the Polish border on 17 September 1939.

CHAPTER II

The Genesis of Training the Finnish Soldier

The training of Finnish soldiers to fight Russians began hundreds of years ago. Russians often attacked Finland during the centuries the country was a Swedish territory (1100 to 1809). Finnish peasants and farmers succeeded time after time in pushing the Russians back to their country. The origins of a Finnish protective corps of volunteers has long roots.

History offers many examples of these campaigns. The battle of Joutselka, 11 March 1555, is perhaps best known in Finland. The Finnish ski patrols observed thousands of cossacks approaching, horses wading in deep snow. The fast ski patrols informed the peasants who then hastily built an obstacle on the road. Several hundred (perhaps 500-600) skiers waited in the woods. The cossacks were surprised to see an obstacle (heavy logs) on the road. Suddenly there were skiers on both sides of the column. Thousands of cossacks were killed, and the survivors returned to Russia. The same tactics were used successfully 400 years later in the Finnish-Russian war.

During the Middle Ages, Finland was a Swedish territory. Every Finnish generation fought Russians, protecting their own area and Sweden. There were 24 wars from 1515 to 1721 (148 war years, 58 years of peace). The worst time for the Finns was the so-called "Great Hatred" during the rule of Peter the Great in the beginning of the 1700's. The Protective Corps was an idea strengthened in Finnish minds at that time because the Finns began to lose faith in Sweden as the defender of the Kingdom.

In 1809 Finland was ceded to the Russian Czar, Alexander I, who promised to retain Finland's constitution. Alexander II (1855-1870) was the best czar from the Finnish viewpoint. During his time, several good measures happened: Finland established its own senate, the cultural life blossomed, educational

development advanced. There is no illiteracy in Finland because the church did not let anybody get married unless both were able to read and write. Finland also had its own Army.

In 1894 Nicolaus II became the Russian Czar. He had many problems in his personal life. Rasputin provided ill-council. His son (Alexis) was a hemophiliac. Additionally, Nicolaus was a weak leader. In Finland this was a period of oppression. The cultural life was suppressed, Russian language was made mandatory in schools. Finland's army activities were disbanded.

The Finnish reaction reawakened the idea of the Protective Corps. Several other things took place during this period. Approximately 2,000 young men left secretly to go to Germany for military training. First, they approached Sweden but the Swedes refused to cooperate. In 1914 the Jagerbattalion was established in the eastern part of Germany. After their training period, these young men fought Russians on the Eastern Front with the Germans. They returned to Finland in February 1918, when the Independence war had already begun. They formed the major part of the leadership of the forces fighting in the Independence war.

During the Nicolas II rule, the Russification program of Finland was carried on, especially in 1904-1917. Many patriotic people joined the so-called "fire departments." Men who had little experience gave the "fire departments" preliminary military training. At the same time, communism, which came from Germany, got a foothold among Finnish workers. Unfortunately, the communists found out the activities of the fire departments. They did not understand and they did not want to support the purposes of the Protective Corps, which was to prepare for the independence campaign.

During this period many outstanding citizens worked with young people. In 1917 Lauri Pihkala, who was a well-known athletic coach, wrote articles and

gave speeches in many parts of the country. All sports-minded people respected him and thus the Protective Corps received thousands of enthusiastic members.

The 1917 elections in Finland indicated that the leftists had lost votes. The communist leaders (Red guards) had met and considered what problems they had. They knew that the Russian troops which had remained in Finland after the Russian revolution in March 1917 would join them to fight the Protective Corps. There were approximately 30,000 Russian army troops in different towns in eastern and southern parts of Finland and approximately 20,000 Russian navy men.

The Protective Corps consisted at the same time (Fall 1917) of about 14,000 men. By January 1918, the Protective Corps organization had spread to most cities and villages throughout Finland. In December 1917 (then) Lieutenant General Mannerheim arrived from the Russian frontline to his native land. He became the Chief of the Protective Corps, and later the Marshal of Finland. In January 1918, P. E. Svinhufvud, who had been a Russian prisoner in Siberia, was now in charge of the Finland government. He gave Mannerheim the authority to lead the military activities to restore order to the country. Mannerheim's idea was that Finland must secure freedom by its own power and not rely on Germany or other foreign countries. He knew well the turmoil, inefficiency, and the state of decay of the Russian armed forces.

The communist (Red) leaders explained to their people that the Protective Corps were "butchers" whose intention was to suppress the workers. This propaganda lived for a long time.

Finland's new government announced on 25 January 1918 that the Protective Corps were now official government troops. This action sharply divided Finland into patriotic and socialist camps, White versus Red.

White and Red Finland

On 28 January 1918, the civil war began. It was a bitter, sometimes violent, campaign which is common when citizens of the same nation are fighting each other. The war lasted three-and-a-half months. The Russian troops had been pushed back to Russia; Red Finnish troops had been defeated, many of them were now prisoners of war.

On 2 August 1918, the Parliament decided to accept the statute of the Protective Corps.

The Statute of the Protective Corps

The purpose of the Protective Corps is, with direction by the government, to promote the people's defense capability and protect lawful community activity.

To do this, the Protective Corps will:

- a. give military education to its members;
- b. advance gymnastics, athletics (sports) and promote citizenship;
- c. act, when necessary, as a support element of the regular army; and
- d. assist, when requested, the police force.

Men, whose loyalty toward the lawful society can be trusted, might be accepted as members. They must be at least 17 years old. In exceptional cases, and by permission of their parents, even younger men can be accepted.

In this statute were several paragraphs which did not change during the entire life of the Protective Corps. However, during the first year, it was realized that drafting young men into the armed forces should be done by a special draft board, not by the Protective Corps. The final decision concerning this was made in 1919.

In the following ten years the Protective Corps' activity advanced in many areas. The idea of an officers' school was developed in 1919. The school

began functioning the following year, and by 1925 it was fully operational. Its location was only approximately 25 miles from Helsinki.

Perhaps the most difficult problem was the financial situation. Finland was at that time (1919-1929) a rather poor agricultural country. However, they had dreamed to be a free country, and when that dream became real, they were willing to give what they had. The Protective Corps did not have any arms, they had no uniforms, they did not have any other facilities, not even barracks in which to train the members, etc. However, private persons, city councils (even small communities), small and large factories, lumber companies, etc., began to give funds to the Protective Corps. Hundreds of communities held numerous festival and entertainment events, getting money for the Corps. It has to be emphasized that these festivals had generally very dignified and patriotic programs.

The best results concerning the contributions were naturally achieved in the southern and western parts of Finland. Many northern and eastern poor communities had to wait for years before they received enough funds for uniforms, weapons and equipment.

In 1921, General Malmberg became chief of the Protective Corps. The women's organization was also begun in 1921, with the name of Lotta-Svard.

Lotta-Svard

The name is derived from a historical poem which tells the story of a woman who helped men in combat, bringing them food, giving wounded men first-aid and guiding men ("medics") who took the wounded to the first-aid station.

Lotta-Svard's purpose was also to augment the Protective Corps and to protect religion, home and the country. This was done by:

- a. acting to create the will to defend the nation;
- b. assisting the Corps medical work;

- c. assisting to feed the Protective Corps men;
- d. assisting to get suitable clothing to the men; and
- e. assisting office and communication work and helping to get funds to do its mission.

It must be emphasized that the Protective Corps members were all volunteers without pay. They joined the Corps to be able to protect their country. Only the permanent, regular officers were paid. In the beginning, many members paid for their uniforms and weapons, but later the Headquarters of the Protective Corps provided them.

Military training emphasized combat skills in both summer and winter. In southern and western Finland, the training periods were weekly, but in the northern and eastern part of the country where distances are longer (some communities are in a several hundred square miles area), the training periods were organized at convenient times for farmers, laborers, lumberjacks, students, white collar workers, etc. Then the training periods lasted at least a week, and employers gave them free time for these activities.

Firing ranges for rifle practice were gradually built in all parts of the country, and firing became an important part of the training program. All districts had hundreds of competitions during the year. Biathlon (ski firing) was added to the program already started in the 1920's. It was realized that the men who were good in the biathlon race were effective fighters in wartime; this fact became obvious during World War II.

From the very beginning, leaders understood the importance of physical training. Cross-country skiing was most important in wintertime and provided also endurance for summertime activities. Hundreds of ski competitions were held by the communities (villages, towns, schools) and districts; and once a year the best people of all twenty-two Protective Corps districts competed for the championships of the entire country. Fortunately skiing before

World War II was the most important means of transportation in wintertime. Biathlon competitions were added to the program in 1925. When a man, carrying a rifle on his back, has skied fast four to eight miles, is perspiring and breathless, and is able to hit a small target at 200 yards, he develops self-confidence. He is convinced that he can hit an enemy in combat.

Orienteering competitions were also started in 1925, and today orienteering has spread to all Scandinavian countries. It is now done in both summer and winter. Orienteering was very beneficial training. During the Finnish-Russian war, 1939-44, the Finnish ski patrols and troops were skilled in wilderness navigation, day and night, summer and winter.

Annual gymnastic festivals were held in the summertime. Over 150,000 men, women, boys and girls prepared during the winter for these events held in local gymnasiums.

The Protective Corps started youth activities, establishing boys' "detachments" in all communities before 1930. Their program was somewhat similar to the Boy Scout work. The boys also played "terrain races," learning concealment and camouflaging. They participated, by age groups, in skiing, orienteering, firing (22 rifle), and several other competitions. These young men became the Corps volunteers in subsequent years.

In 1925, all districts received so-called educational advisors, whose mission was to promote Protective Corps activities and to foster strong patriotic feelings. During the following years, these advisors enjoyed success; they organized thousands of occasions where patriotic speeches were delivered. About a million people participated each year between 1925-1939. Several Protective Corps magazines were published all over the country. Most of the clergymen volunteered to serve as Protective Corps pastors.

In summary, the Protective Corps served the Finns to great advantage. It built the foundation for a strong national spirit. It provided an organization which complemented the military district and mobilization systems. It trained young men in the most essential soldiering skills. Upon entering the army, Protective Corps members were exempt from much of the preliminary training. These men were physically fit, expert marksmen, and able navigators--all vital skills used during the Winter War. More importantly, however, there was a deep national spirit reinforced by unit cohesion that became a combat multiplier.

CHAPTER III

The Winter War

Finnish Defense Forces on the Eve of the Winter War

Since Finland's independence (1917), it had been commonly accepted among all Finns but especially the military that the only potential enemy was Russia. Therefore, the nation was prepared psychologically and defensively to fight the enemy from the east. Military service had been compulsory since 1922, with provisions for one-year conscription service, 18 months for those to be trained for officers and non-commissioned officers, and reserve service until age 50 for all others except officers who were obligated to serve until age 60.

Since 1934 the national defense forces were organized on a territorial basis, so that the complete units could be assembled, organized and equipped near their home areas and transferred to the front in a minimum of time, normally within a week after the first alert. However, the implementation of this system was possible only by drawing money from the allocations planned for buying materiel and equipment. An additional 10 percent cut in the defense budget in 1932-1933 further decreased the preparedness of the armed forces. Thus Finland was only beginning to develop her defense forces upward to the standards that would have met the minimum requirements when the so-called "Mainila shots" were fired and the Red Army crossed the 1,500 kilometer long frontier on 30 November 1939.

On the eve of the war, the organization of the Finnish defense forces was as follows. There were about 300,000 men in age-groups of 20-40 who had received military training. The equipment available, however, was only for an army of 275,000. According to Marshal Mannerheim, the Finnish army had at the beginning of the war the following amount of ammunition, fuel and lubricating oils: two months' supply of small arms ammunition, fuel and lubricating

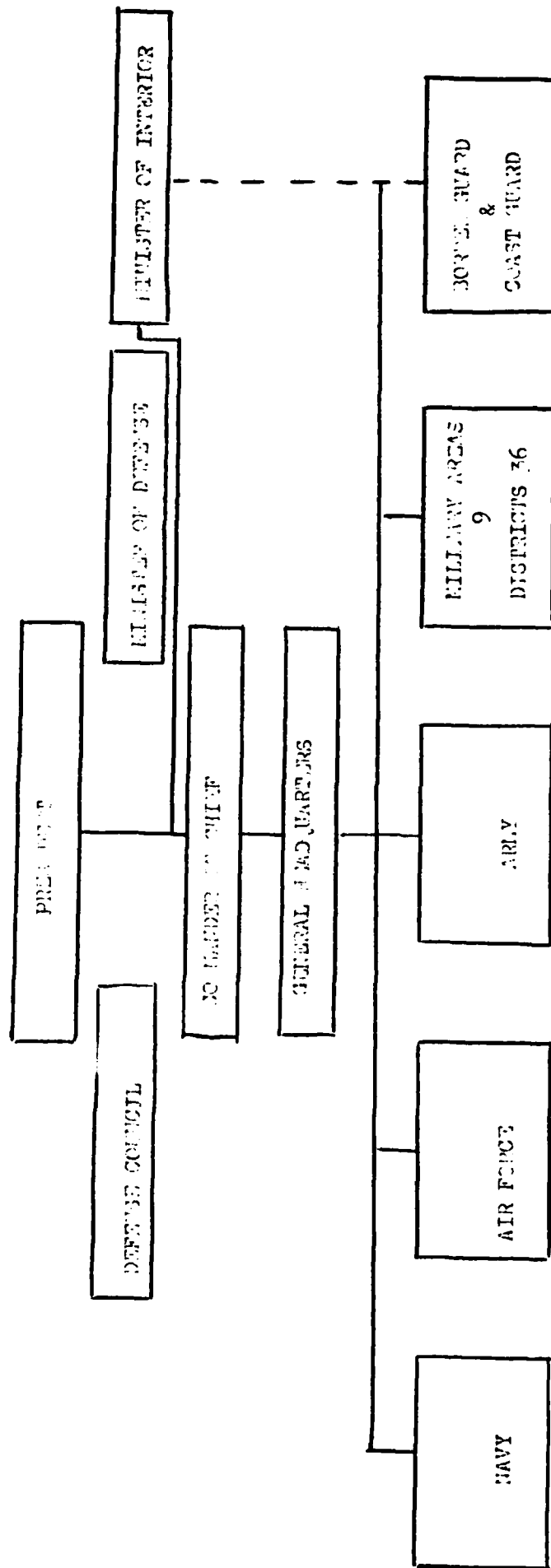
oils; one months' supply of aviation fuel; and three-weeks supply of 76mm and 122mm light field artillery, 81mm mortar and 150mm and 152mm artillery rounds. These deficiencies were partially adjusted by purchases and shipments from Sweden and other countries. Some items, however, arrived much too late, i.e., the US Navy Brewster aircraft which were shipped to Norway, assembled there and then flown to Finland. Only few of the 40 purchased arrived at Finland before the end of the war. For organization and composition of Finnish forces, see inclosure 1.

Mobilization and Concentration of Forces

According to the mobilization plan, the regular army units and those reserve units which were to be mobilized from reservists living within the Karelian Isthmus and within the border regions between Lake Ladoga and the Arctic Ocean were to be used as a screening and covering force. Their mission was to delay the enemy forces' advance until the field army forces had been concentrated into their respective sectors along the selected main lines of defense. On the Karelian Isthmus front, the screening forces consisted of 14 battalions and 9 separate companies. On the frontier between Lake Ladoga and the Arctic Ocean, only one territorial battalion to be organized by the Frontier Guards and equipped with only light weapons was to perform the screening and covering mission along each road leading from the border westwards.

Some of these units were alerted already in September 1939, immediately after Germany's attack on Poland. All screening and covering forces were in their respective areas by 10 October. On the Karelian Isthmus, the 14 battalions and 9 separate companies were organized into four separate groups. See inclosure 2.

a. The Uusikirkko (U) Group was responsible for delaying the enemy's advance along the zone between the Gulf of Finland and the line from

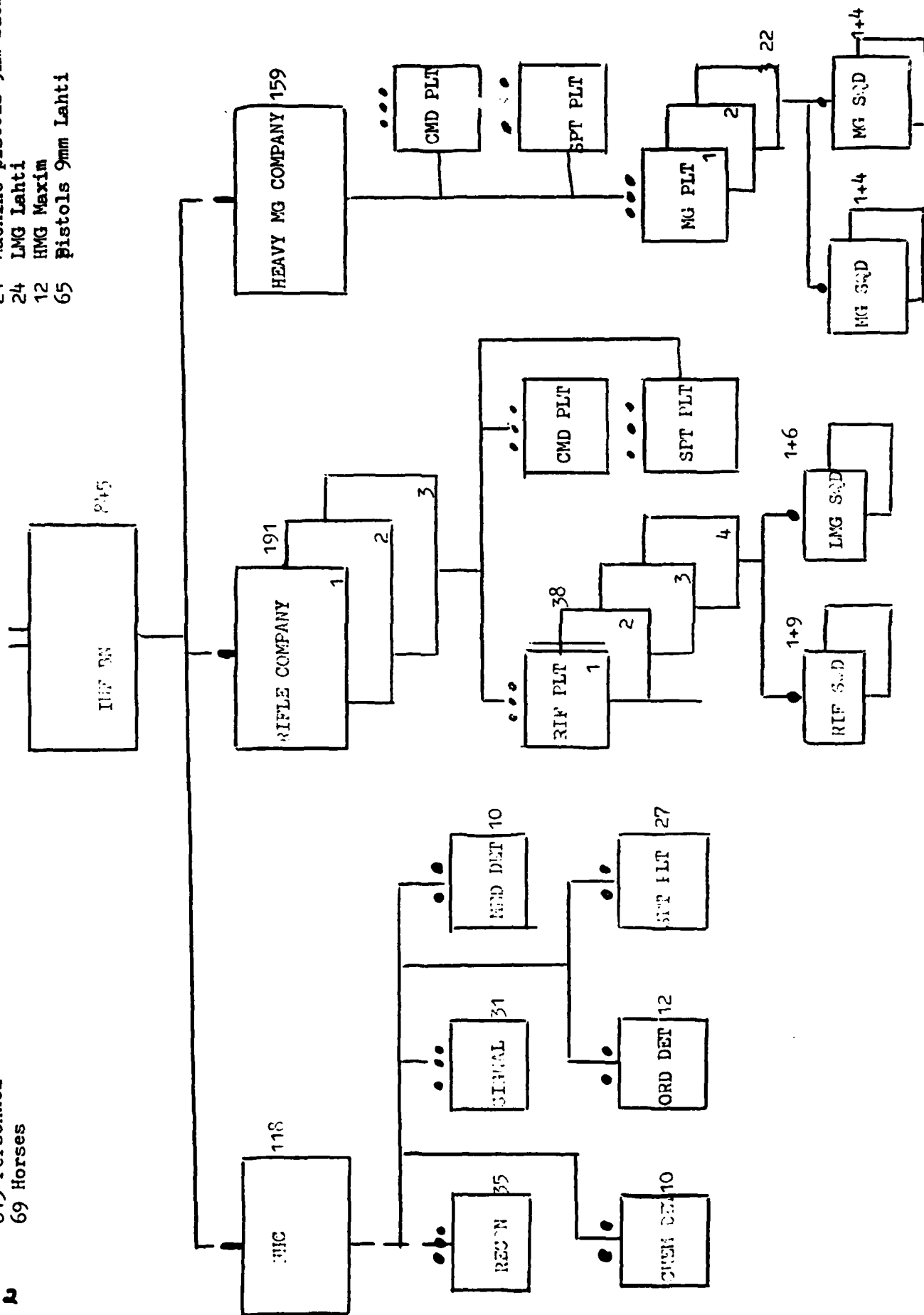

17	20	21	21+ 6 months	50	60
auxiliary reserve class III	DESCRIBED IN ACTIVE FORCE,	COM	COMBAT RESERVE	AUX RESERVE I	
		NOC			
	AUXILIARY RESERVE CLASS II: SUBJECT TO FULL MILITARY DUTY AND TRAINING				

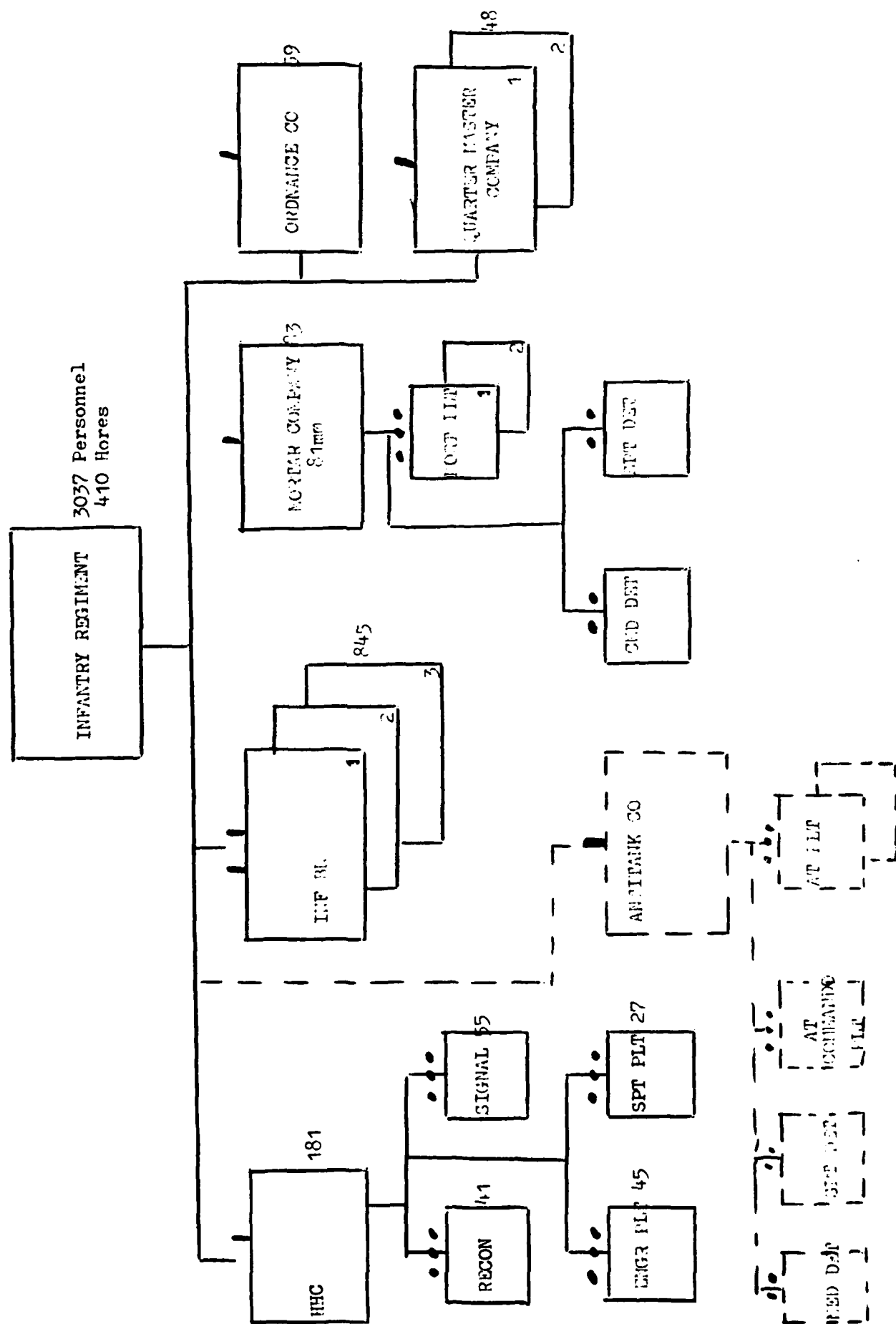
STANDARD INFANTRY BATTALION 1939

845 Personnel
69 Horses

720 rifles
24 Machine pistols 9mm Suomi
24 LMG Lahti
12 HMG Maxim
65 Pistols 9mm Lahti

FINNISH INFANTRY REGIMENT 1939

FINNISH ARMY INFANTRY WEAPONS AND AMMUNITIONS

Type & Caliber	Weapons Available	Ammunition Available	Remarks
Rifle OM-91/21/32; 7.62	254,511	156.2 Million for all 7.62 cal. weapons	Unit Action, Too Slow
Light MG-m-26; 7.62 "Lahti-Saloranta"	4,062		Not Enough, Not Dependable
Heavy MG-m32; 7.62 "Maxim"	2,405 (1,064 Improved Mod.)		Not Enough, Too Heavy to Move
Pistol "Lahti"; 9mm	18,259		
Machine Pistol; 9mm "Suomi"	4,144	21.9 Million	Not Enough, only 2 - per Platoon
Inf. Cannon; 37mm	16	1,000 ±	Obsolete - Too Heavy & Slow
A-T Gun, "Dofors"; 37mm	112	32,000	Not Enough Guns, Too Small a Caliber
Mortar; 81mm	360	100,000	Only 4 per Regiment Should have been 4 per Bn.
Hand Grenades	150,000		Not Enough Available

FINNISH FIELD ARTILLERY (1939)

Type	Origin	Max. Range	Nr. of Guns	Nr. of Rounds	Remarks
75 K-02	Swedish	7.5 Km	12)		)
76 K-02	Russian	7.5 Km	200)		)
76 K-22	French	10.6 Km	12)	205,008	) 3" Horse Drawn Batteries
76 K-23	French	10.6 Km	4)		)
76 LK-13	Russian	6.9 Km	66)		)
117 K-95R	Russian	5 Km	8)		) 3½" Motorized
107 K-13	Russian	11 Km	10)	5,139	) 4" Horse Drawn Batteries
107 K-77	Russian	6 Km	4)		)
120 II-10	Russian	7.5 Km	72	43,487	5" Horse Drawn Batteries
150 II-14	Russian	7.5 Km	32 }		)
152 II-10-17	Russian	7.5 Km		16,944	} 6" Horse Drawn Batteries Motorized
TOTAL*			420	271,378	

REMARKS:

*Not to include guns captured from the Russians during the War.

76 LK-13 = 76mm Short Barrel Cannon, Model 1876.

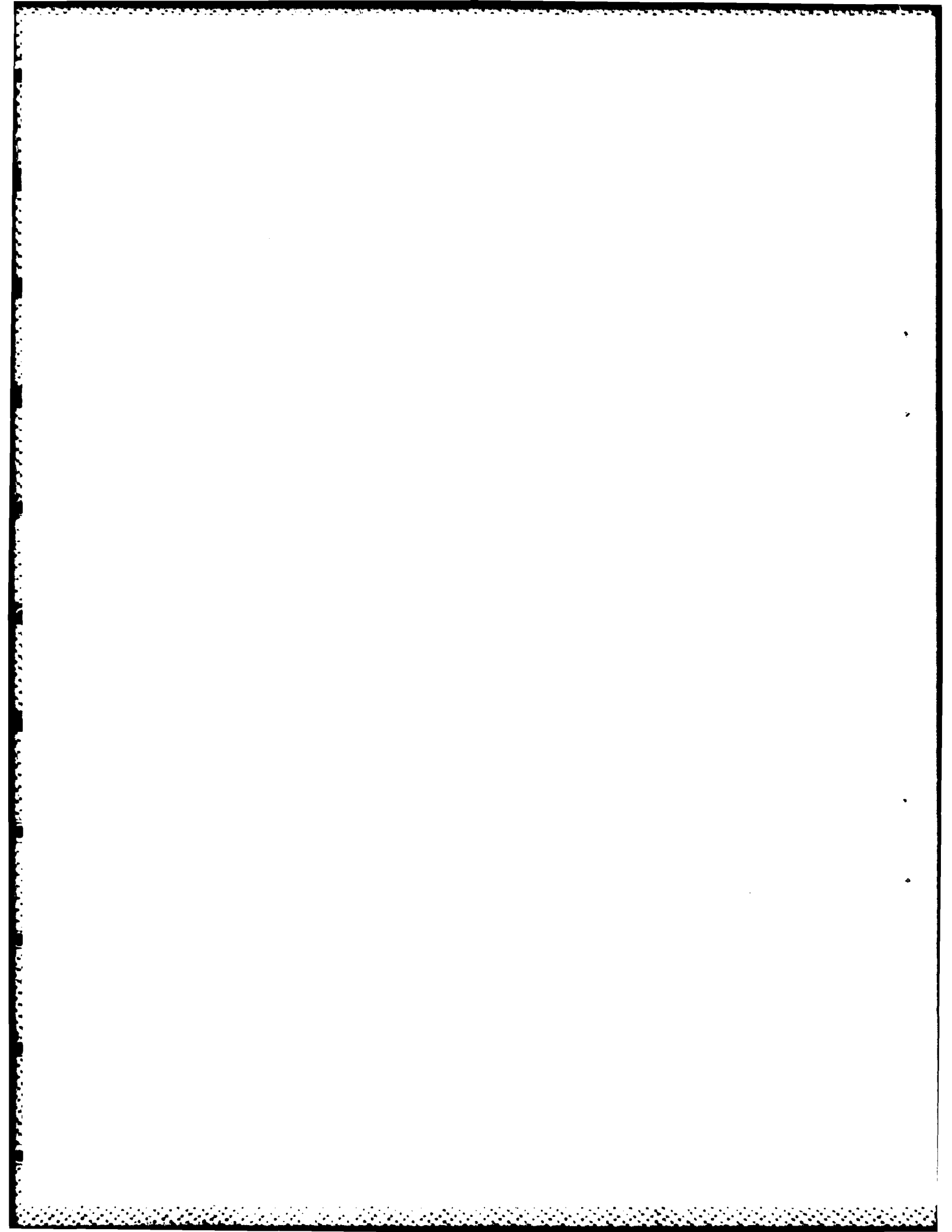
First Finnish-Made Arty pieces issued for troops in 1943.

FINNISH NAVY (1939)

<u>Type Vessel</u>	<u>Year</u>	<u>Tonnage</u>	<u>Speed (Knots)</u>	<u>Armament</u>	<u>Personnel</u>
<u>Gun-Ship (2)</u>	1932-22	3900	15	4-214mm guns 11-102mm A-A 4- 40mm A-A	205
<u>Submarine (3)</u>	1930-31	490/715	13/9	1- 76mm 1- 210mm A-A Torpedoes: 5-53cm	27
<u>Submarine (1)</u>	1934	250/300	13/9	1- 210mm A-A Torpedoes: 5-53cm	16
<u>Submarine (1)</u>	1933	99/135	7/6	1- 13mm A-A Torpedoes: 2-45cm	13
<u>Torpedo Boat (2)</u>	1917	13	26.5	Torpedoes: 2-45cm	7
<u>Torpedo Boat (1)</u>	1926	11	40	Torpedoes: 2-45cm	7
<u>Torpedo Boat (4)</u>	1928-29	12	40	Torpedoes: 2-45cm	7
<u>Mine Sweeper (6)</u>	1916-17	17	10	Mines: 6 ea	6
<u>Gunboat (2)</u>	1917	400	15	2-102mm Guns Mines: 40 ea	52
<u>Gunboat (2)</u>	1918	340	14	2- 76mm Mines: 30 ea	43
<u>Mine Layer (1)</u>	1916	640	11	2- 76mm Guns 2- 210mm A-A Mines: 140 ea	92

FINNISH AIR FORCE (1939)

<u>Unit</u>	<u>Type & Nr. of A/C</u>	<u>Mission</u>	<u>Remarks</u>
<u>1st Air Regiment:</u>			
10th Squadron	FK (Fokker C-X) - 12	To support the	Max. Speed 320 Km/H
12th Squadron	FK (Fokker C-X) - 13	Isthmus Army	
14th Squadron	FK-A & FO (CVE) - 7		FO was slower than FK
<u>Sep. 16th Squadron</u>	RI (RIPON) - 9	To support the IV Corps	Max. Speed 200 Km/H
	JU (Junkers-A3) - 5	(Iavoja Karelia)	Used for Ground Support
<u>2nd Air Regiment:</u>			
24th Squadron	FR (Fokker D-21) - 36	To support the	Max. Speed 430 Km/H
26th Squadron	BU (Bristol Bulldog) - 10	Isthmus Army	Max. Speed 300 Km/H
<u>4th Air Regiment:</u>			
44th Squadron	BL (Bristol Blenheim) - 8	Long Dist. Recon.	The fastest Finnish A/C
46th Squadron	BL (Bristol Blenheim) - 6	and Bombing	
<u>Sep. 36th Squadron</u>	RI (RIPON 2-F) - 6	To support the Navy	Used for Naval Support
<u>TOTAL:</u>		112 A/C	

A detailed map of the Gulf of Finland region. The Finnish coast is shown with numerous islands and skerries. Major cities and towns labeled include Viipuri, Summa, Sormu, Uusikirkko, Ino, Terijoki, Puumala, and Leningrad. The map also shows the Gulf of Finland and the city of Leningrad. The map includes a scale bar from 0 to 15 miles and a north arrow.

Joutselka on the border to Suulajarvi Lake, Perkjarvi Lake, Muolaanjarvi Lake, Kamaranjarvi Lake. The screening and covering mission on this 40 kilometer-wide and over 70 kilometer-deep zone was assigned to a force consisting of two squadrons of cavalry, a light bicycle battalion, two Civil Guard battalions and two border companies. Its artillery support consisted of a battery of light 76mm guns. Its anti-tank defense was made of four 37mm guns and individual tank destroyers.

b. The Muolaa (M) group consisted of a light bicycle battalion, a Civil Guard battalion and two border companies.

c. The Lipola (L) group consisted of a light bicycle battalion, a Civil Guard battalion and two border companies.

d. The Rautu (R) group consisted of a light bicycle battalion, a Civil Guard battalion and two border companies.

e. The remaining three battalions were in reserve behind the R group which had the shallowest zone along which to delay the enemy.

In the middle of October the Finnish field army's eight divisions and their support units were at their respective sectors. They were deployed as follows:

a. The Army of the Karelian Isthmus (six divisions) was divided into two army corps, namely, the II Corps on the right and the III Corps on the left.

b. The Commander-in-Chief's reserve, the Sixth Division, in the vicinity of Viipuri, engaged in preparing field fortifications along the western end of the Viipuri-Vuoksi River line.

c. IV Corps consisted of two divisions situated along the almost 100 kilometer wide front north of Lake Ladoga with its left flank at Suojarvi Lake.

d. The 9th Division was being assembled and equipped at Oulu. At this time there were weapons and some field equipment for only one of its infantry regiments. Its artillery regiment was being organized without guns.

The Waiting Period

During the prolonged negotiations with the Russians which began on 12 October in the Kremlin, Finland was able to win the first round in the war of nerves. Her forces were in place to encounter the worst, the invasion.

The field army was able to familiarize its units with the terrain and the circumstances they would utilize during the combat situation.

The main defense line, the so-called Mannerheim Line, was built during the waiting period. Its tank traps and the majority of the permanent fortifications had been built during the previous summer by thousands of volunteers and civilian fortification battalions; however, some fortifications were built as early as 1920's.

Without these defense works, the Isthmus Army's capability to defend the main line of resistance, the Mannerheim Line, would have been greatly reduced and, perhaps, the final results of the war would have been much more disastrous for the Finnish nation.

The General Trace of the Mannerheim Line

The Mannerheim Line, which was planned as early as 1919, ran in general from Kyronniemi Cape on the Gulf of Finland in a northerly direction to Kuolemanjarvi Lake, then to Hatjalahti Lake and further north up to the bend of the Summajoki River; from there it turned toward the east and was anchored on with the following key terrain features: the Summajarvi Lake, the Munasuo Swamp, Muolaanjarvi Lake, Yskjarvi Lake, the Church Village of Muolaa on Kirkkojarvi Lake, Punnusjarvi Lake, Oravaniemi Cape on Vuoksi River and further along Vuoksi to Taipale River which runs into Lake Ladoga.

The Eastern Front

The Janisjoki River Line - Some permanent fortifications had been built in early 1920's along the line between Lake Ladoga and Janisjarvi Lake, but these bunkers proved to be more like "mouse traps" than secured firing positions. New fortifications were built during the summer of 1939 by volunteers and by civilian work companies on certain key locations along the Janisjoki River line and also along the line Kitila, Syskyjarvi Lake, Varpajarvi Lake, and even further along the northeastern coast of Lake Ladoga and Uuksu ans Salmi. As on the Mannerheim Line, these fortifications consisted primarily of tank traps made of boulders erected in four rows in front of the planned line of strong points.

Additional field fortifications were built along the Sortavala, Suo, Jarvi Lake railroad, primarily on narrows between the numerous lakes and alongside roads leading to the national border.

There were no fortifications of any kind along the long eastern front north of Ilomantsi.

Concentration of Russian Forces Against Finland in November 1939, and Their Assigned Strategic Objectives

On the Karelian Isthmus was the Soviet 7th Army. The objective of the 7th Army's left (western) wing was to occupy the city of Viipuri and then advance into the heartland of Finland, while its right wing crossed the Vuoksi River on the eastern part of the Isthmus and took the Sortavala-Imatra railroad, thus separating the Finnish forces by cutting their lines of communications.

On the Ladogan Karelian front between Lake Ladoga and Ilomantsi was the Soviet 8th Army. The objective of the 8th Army was to advance westward and around Lake Ladoga, and to join the eastern wing of the 7th Army, thus denying the Finnish forces the opportunity to establish any organized defense systems west of the chain of Saimaa lakes.

Further north of Ilomantsi was the Soviet 9th Army. The objective of the 9th Army was to cut Finland at her waist by a drive to the northern end of the Gulf of Bothnia, thus cutting communications with Sweden by land.

In the Arctic was the Soviet 14th Army. The 14th Army's objective was the port of Petsamo (Pechenga) and a southward advance from there to Kemijarvi-Rovaniemi as its first objective, and then the final advance to the Swedish border.

The total strength of the Soviet forces against Finland on 30 November 1939 can be found at inclosure 3.

Organization of Soviet Forces

For the infantry division, see inclosure 4.

For the infantry regiment, see inclosure 5.

For the infantry battalion, see inclosure 6.

The War Begins

At twenty minutes past nine in the morning of 30 November 1939, an aircraft marked with red stars dropped propaganda leaflets over Helsinki. Ten minutes later, a group of bombers delivered more lethal messages to Viipuri in the first of many devastating raids on Finland's second largest city. Earlier that morning, the Red Army had struck with artillery, tanks, infantry and aircraft at numerous points along the 1,500 kilometer Soviet-Finnish border from Petsamo on the Arctic Ocean to the Terijoki region on the Gulf of Finland. Surprised by overwhelming forces, the Finnish guards at the observation posts were quickly killed, captured or dispersed.

On that morning the President of Finland appointed Field Marshal Viscount Mannerheim Commander-in-Chief, and a new Cabinet under the President of the Bank of Finland, Mr. Risto Ryti, which was to renew the talks with the Soviet

THE RED ARMY'S NORTH-WESTERN FRONT (FINLAND)

FORCES AVAILABLE FOR DEPLOYMENT ON 3 FEBRUARY 1940

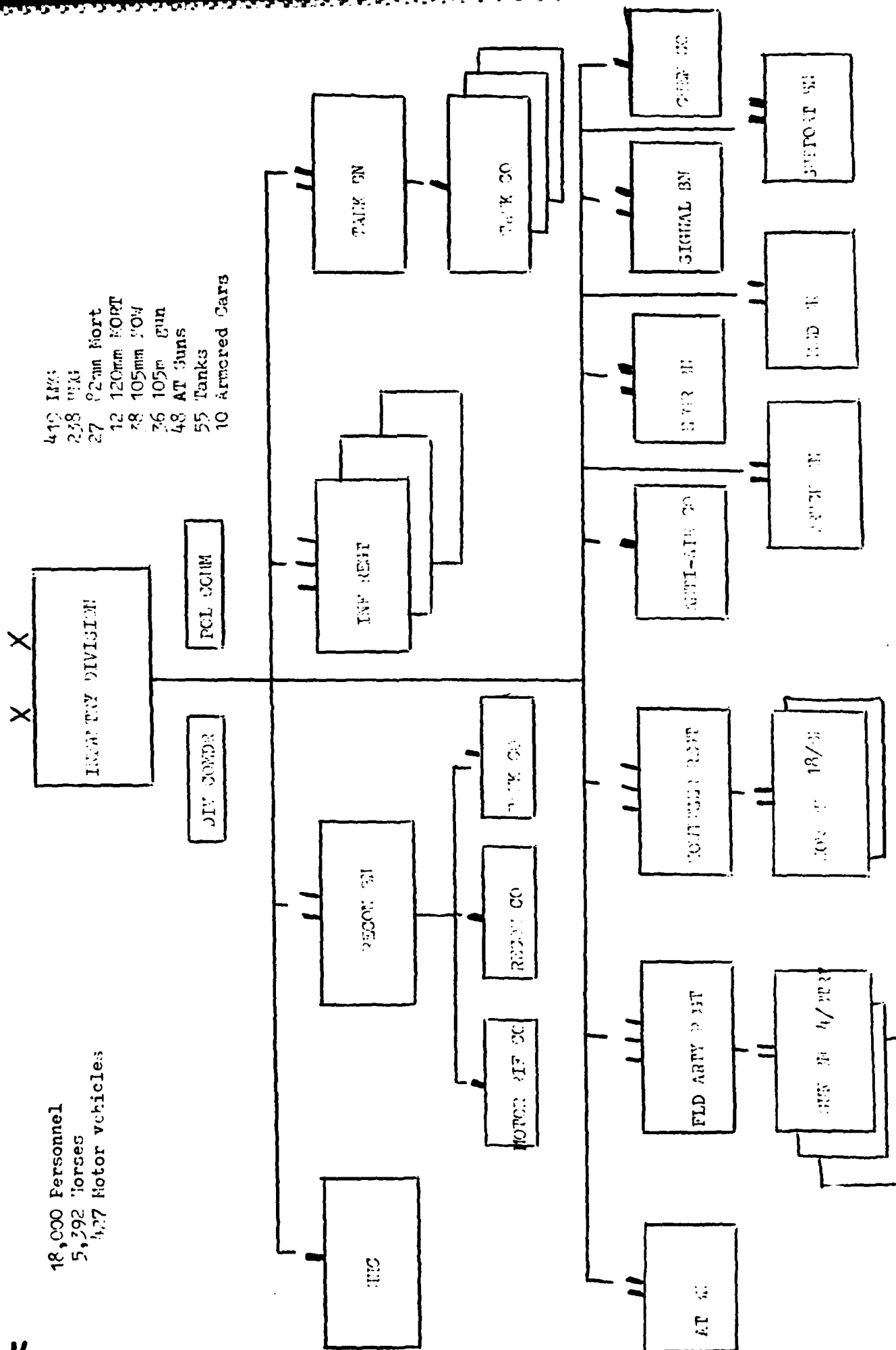
<u>7th & 13th Armies</u>	<u>8th & 15th Armies</u>	<u>9th Army</u>	<u>14th Army</u>	<u>TOTAL</u>
26 Inf Divisions	13 Inf Divisions	4 Inf Divisions 1 Ski Brigade	3 Inf Divisions	45 Inf Divisions
6 Tank Brigades	1 Tank Brigade			7 Tank Brigades ±
600,000 Men	240,000 Men	?	55,000 Men	900,000 Men ±
1,200 Tanks	150 Tanks	?	165 Tanks	1,500 Tanks ±
2,000 Arty Guns	1,000 Arty Guns	?	220 Arty Guns	3,500 Arty Guns ±
700 SPT A/C	100 SPT A/C	←----- 200 SPT A/C ----->		1,000 SPT A/C ±

THE RED ARMY'S NORTH-WESTERN FRONT (FINLAND)
FORCES AVAILABLE FOR DEPLOYMENT ON 30 NOVEMBER 1939

<u>7th Army</u>	<u>8th Army</u>	<u>9th Army</u>	<u>10th Army</u>	<u>TOTAL</u>
10 Inf. Divisions	7 Inf. Divisions	5 Inf. Divisions	3 Inf. Divisions	25 Inf Divisions
6 Tank Brigades	1 Tank Brigade			7 Tank Brigades
240,000 Men	150,000 Men	95,000 Men	55,000 Men	540,000 Men
1,500 Tanks	545 Tanks	275 Tanks	165 Tanks	2,485 Tanks
900 Arty Guns	520 Arty Guns	360 Arty Guns	220 Arty Guns	2,000 Arty Guns
300 SPT A/C	200 SPT A/C	←----- 170 -----→		670 SPT A/C

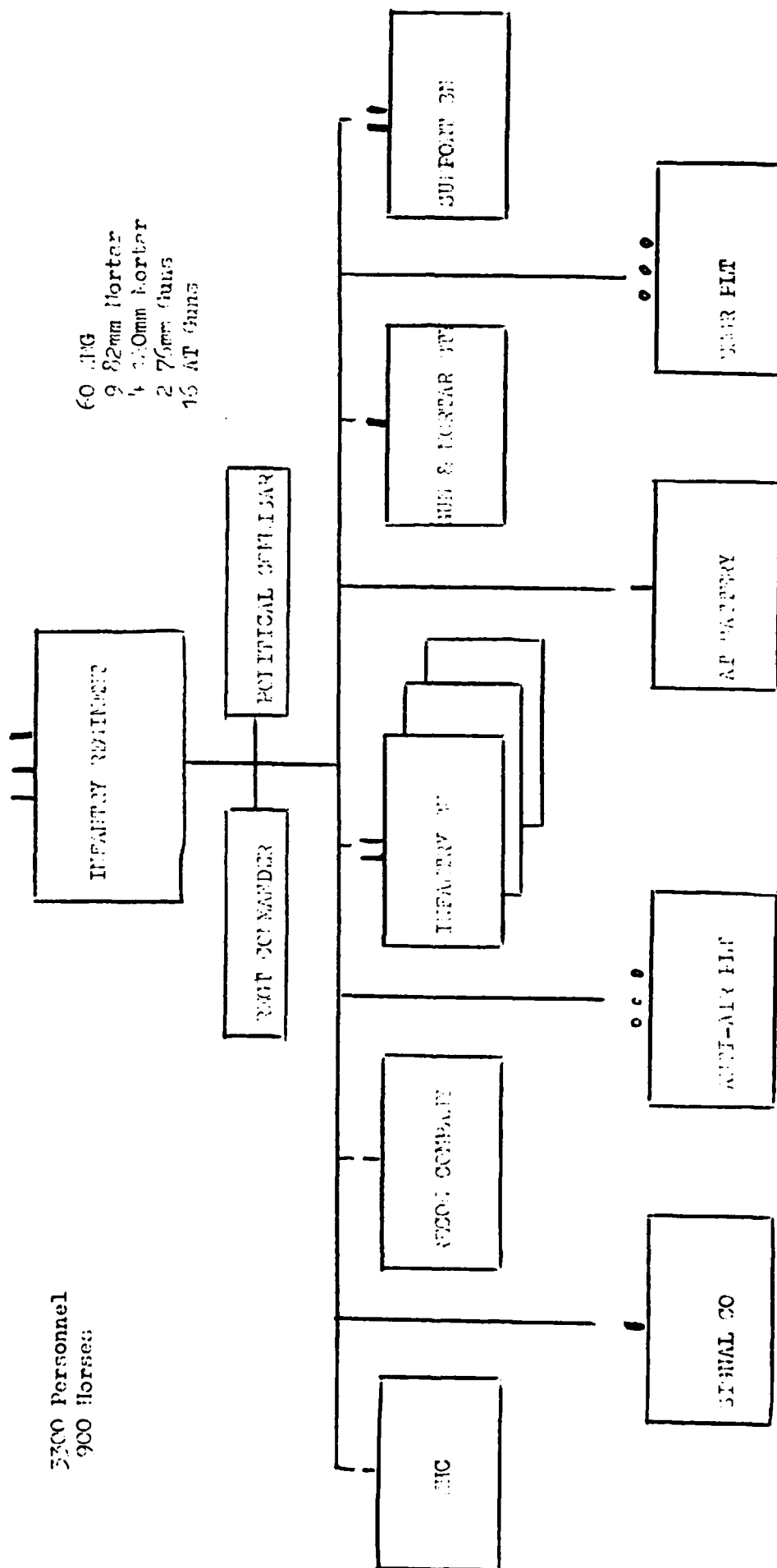
Incl 4

410	1800
238	1000
27	12000
12	12000
28	10500
26	10500
48	AT Guns
55	Tanks
10	Armored Cars

Incl 5

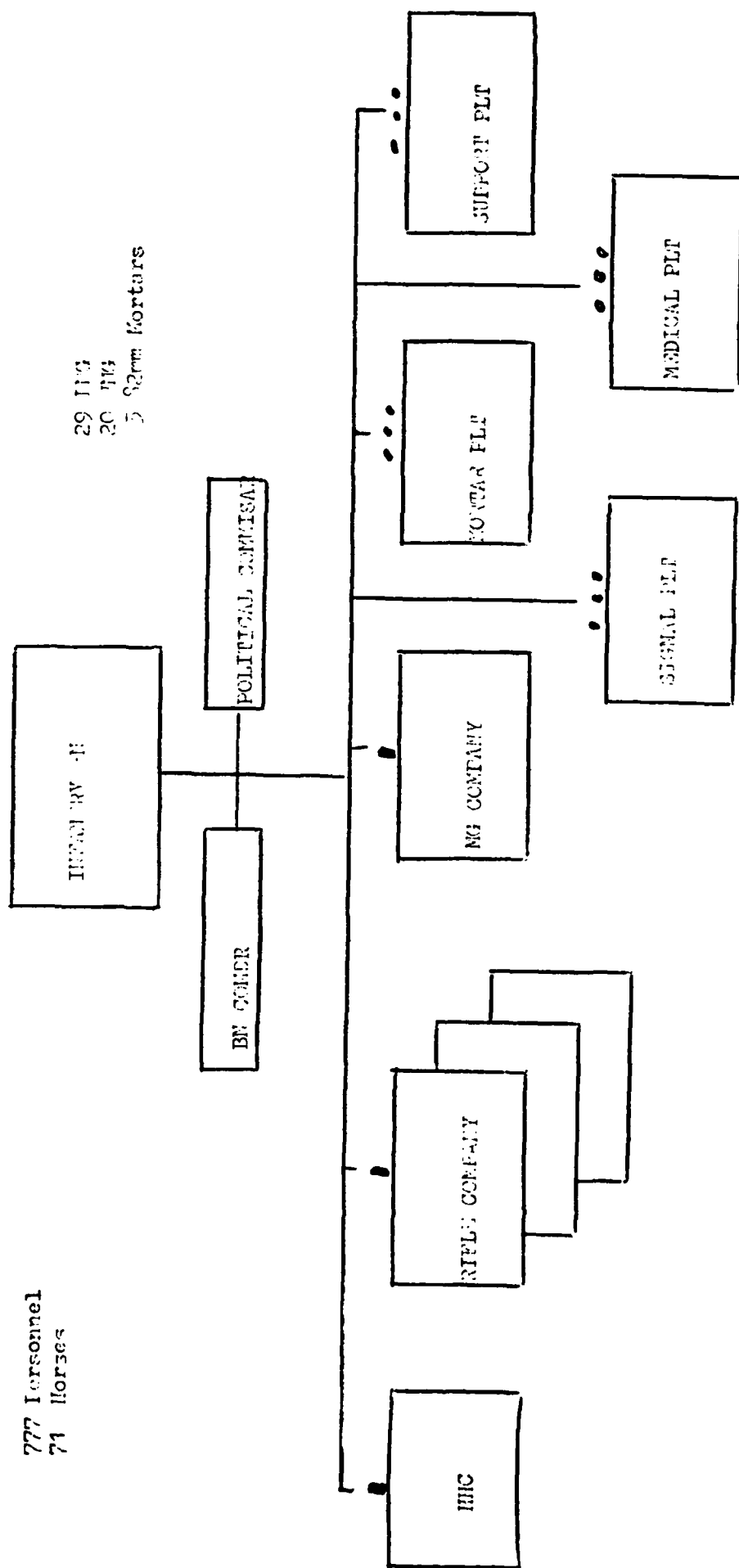
60 MG
9 82mm Mortar
4 160mm Mortar
2 76mm Guns
16 AT Guns

SOVIET INFANTRY BATTALION 1939

777 Personnel
71 Horses

29 INF
20 MG
5 82mm Mortars

government immediately. On the second day of the war, Stalin in turn recognized as the legal Finnish government a "Democratic People's Republic of Finland," which was composed of communist refugees which had fled from Finland to the Soviet Union in 1918, immediately after the Finnish War of Independence. At the same time, a treaty of friendship, assistance and cooperation was concluded with this government. Referring to this treaty, the Soviet Union informed the Council of the League of Nations that it was not at war with Finland and turned down the mediation offers of the United States and Sweden. The extent of the Soviet attack as well as the forming of the puppet regime made the Finnish people realize that the whole future of the nation was at stake; by the same token, it also raised the Finn's will to fight to the utmost.

The main axis of the Soviet attack was on the Karelian Isthmus; however, the most dangerous situation developed at several locations along the long, weakly guarded eastern border.

The First Week of the War

Although the invasion was not a complete surprise, the scope and intensity of the initial offensives came as a shock to the Finnish General Staff. Four Soviet armies hurled 16 of their 25 divisions immediately available, supported by 1,700 tanks, strong artillery and aircraft against the very weak Finnish covering forces. Even more disturbing was the fact that over half of the Soviet infantry divisions, with almost one-half of their tanks, were advancing virtually unopposed along wilderness roads from Lake Ladoga to the Arctic Ocean. The Finnish general staff had grossly underestimated the strength which the Russians could deploy along the few secondary roads leading from the Murmansk railroad to the Finnish border. As a consequence, there were only nine weak screening units of approximately battalion strength along the over

1,000 kilometer long frontier where the Soviet forces moved forward along nearly every frontier road in division strength. This unexpected situation exceeded the Finnish general staff's worst expectations.

The Russian columns advanced rapidly, pursuing the hopelessly outnumbered screening forces. As anti-tank weapons were totally lacking, the first sight of Soviet tanks created panic among many troops.

When Soviet forces attacked Petsamo by land, sea and air, the Finnish army could only defend it with the 10th Independent Company and one battery of four antique field guns, model 1887, which had been used there primarily for ceremonial purposes. The Soviet 14th Army rapidly achieved its first objectives of securing the port of Petsamo and holding it to prevent any third parties from intervening there.

The next objective south of Petsamo was the capital of Finnish Lapland, Rovaniemi, which could only be reached from that direction via the 480 kilometer long Arctic Highway. After capturing Petsamo, the 14th Army dispatched two regiments of its 104th Division south along the highway towards Rovaniemi, while the retreating Finns tried to gather sufficient forces to stop them.

Simultaneously, Rovaniemi faced a more imminent threat from the east, where the Soviet's 122nd Division was pushing westward along a much shorter road which led through the village of Salla and the railhead of Kemijarvi. When this division advanced across the border on 30 November, the only Finnish force within 150 kilometers was the 18th Separate Battalion. By 10 December, it had been forced to abandon Salla, the road to Kemijarvi was open, and the Russians were less than 105 kilometers from Rovaniemi.

Separated from the Salla front by more than 160 kilometers of woods and lakes, other columns of the 9th Army were also advancing toward the Gulf of Bothnia. The 163rd Division was moving along the newly built road from Uhtua

and crossed the Finnish border at Juntusranta where a reinforced Finnish platoon began its delaying action, withdrawing toward the village of Suomussalmi. A regimental combat team from the 163rd Division was advancing westward along a parallel road some 50 kilometers south of the Juntusranta road and crossed the border at Raate where two Finnish platoons were delaying its movement. These meager forces were reinforced by elements of the 15th Separate Battalion and a few days later by the 4th Field Replacement Battalion which was rushed there from Kajaani. On 7 December the two columns of the Soviet 163rd Division joined and captured the Suomussalmi Village. Now the entire division was ready to continue to its objective, the city of Oulu, only 240 kilometers to the west by road.

About 90 kilometers southeast of Suomussalmi, a third element of the 9th Army was moving northwest along two roads from its base at Repola where the Finnish rail net was in places less than 80 kilometers from the frontier. The immediate objective of this column which was formed of elements of the Soviet 54th Division was the village of Kuhmo. Along this road, the Finnish 14th Separate Battalion was delaying the enemy. These pitifully weak screening forces opposing the Soviet 9th Army's three separate columns used the scorched earth policy to slow down the intruders while the few roads were clogged with civilians fleeing from their homes with their infants, cattle and few belongings in sub-zero cold.

The Soviet 8th Army operating in the region known as Ladogan-Karelia directly north of Lake Ladoga used more concerted tactics than the 9th Army in the north. Its thrusts came dangerously close to communications and population centers of southern Finland and the rear of the Finnish Karelian Isthmus Army's positions. There the Finnish IV Corps' screening and covering forces consisting initially of three separate battalions and later five

additional battalions from the 12th and 13th Finnish Divisions found themselves too weak to stop the overwhelmingly strong Soviet forces along the preplanned zones within the 100 kilometer-wide sector. Consequently, the Soviet 8th Army's five separate attack columns were advancing almost at will toward their objective, the Sortavala-Joensuu railroad, before they were stopped between Pitkaranta and Sortavala, and at Kollaa, Tolvajärvi and Ilomantsi.

Finnish screening and covering forces had no better luck either in the Karelian Isthmus. Onto the relatively narrow bridge linking Leningrad directly with the heart of southern Finland, the enemy threw his major forces, eight infantry divisions and five armored brigades of the 7th Army. Anticipating that the major blow would fall on the Isthmus, the Finnish army had concentrated its main force there, five front-line divisions. In front of these forces were the four separate groups with screening and covering missions as previously explained. After an intensive half-hour barrage by some 600 artillery guns at 0700 hours, 30 November, the intended blitzkrieg assault was launched along the entire Karelian Isthmus frontier. Near the Gulf of Finland, the Soviet 70th Division captured some of the border guards, and by nightfall it had pushed the U group's border guard companies back to the Terijoki-Joutselka road line where the group was planning to stop the advance by employing the 1st Jaeger battalion and one of the Civil Guard battalions. However, the adjacent M group withdrew even faster, falling back as far as the vicinity of Bamppala, and by the late afternoon of 2 December, the U group commander had no other choice but to order further withdrawal of his forces.

Farther north in the center of the Isthmus, the Red Army encountered stubborn house-to-house fighting at Lipola village on 30 November, but that covering group, too, had to withdraw much faster than originally planned.

Near Lake Ladoga, the Soviets captured the village of Metsäpirtti during the first night. The successful Soviet regiment was supported by heavy tanks,

seldom used at this stage of the war. The counterattack conducted by the R group on 2 December failed to dislodge the Russians, and by the next day the Soviets were in front of Lake Suvanto, the easternmost part of the Vuoksi River, and the Taipale River.

Due to the width of the U group zone and the excellent terrain for mass employment of tanks, the light Finnish forces were in danger of becoming cut off from their lines of communications. Having lost all of their anti-tank weapons, these widely scattered company and cavalry escadron (escadrill)-size units were too vulnerable for fast-moving tanks.

As the rapid withdrawal continued, Marshal Mannerheim expressed his dissatisfaction to the Isthmus army commander on 4 December. All field commanders, however, felt that since the Mannerheim Line had already been occupied by the field army forces, a more stubborn defense of the forward zone at the risk of heavy casualties was unwarranted. Marshal Mannerheim, on the other hand, wanted the covering forces to maintain the most effective possible defense much closer to the border region, utilizing forces large enough to inflict heavy losses on the enemy, while taking maximum advantage of the field works constructed during the past years there. As a result of Marshal Mannerheim's directive to the Isthmus Army commander on 3 December, the covering forces offered stronger resistance during the last days of their mission.

On the 6th, however, the Soviet right wing managed to cross the Taipale River and seize a strongpoint at Koukunniemi. The attackers suffered heavy casualties in this engagement; they had to fight off ten Finnish counterattacks that night. The Koukunniemi positions were situated on the lowland meadows within the horseshoe bend of the river, exposed to highly effective fire from the main Finnish positions on the commanding heights.

By 6 December, all of the weary covering troops had been withdrawn through the main positions on the Mannerheim Line. The defeats and demoralization during this first week of the war were almost always caused by the appearance of Soviet tanks which rumbled through the frontier zone by the score. The relentless approach of these mechanical monsters, spewing deadly fire from the mouths of their cannon and machine guns, created in the infantrymen armed with only a rifle, a sense of desperation and terror. The Swedish-made Bofors 37mm anti-tank guns, mostly assigned to the Isthmus Army units, were quite effective against the light T-26 tanks generally used by the Russians in the December fighting. However, these guns were much too few, and too heavy to move by men in the changing situations of mobile warfare. Although 80 tanks were knocked out by the Bofors guns and the regular artillery guns by 5 December and many others were destroyed by mines, their replacements appeared inexhaustible to the covering troops. The simpler weapon, the "Molotov cocktail" was not practicable under the fast-moving situations on open terrain.

As the first week of war came to a close, there was an air of apprehension at Marshal Mannerheim's Headquarters in Mikkeli. The enemy was still advancing in force along the entire eastern border region, and Finnish troops were on the verge of collapse at several widely separated points. At the same time, Soviet leaders, knowing the vast superiority of their weapons and manpower resources, were so optimistic that they issued orders not to violate the Swedish neutrality while reaching her borders.

The Battle of Summa (17-20 December 1939)

From the first two weeks' activity of the Soviet forces on the Karelian Isthmus front, it became clear that they contemplated a two-sided attack; one directed at Summa (in the Lahde area), the Viipuri gateway, and the other toward Taipale on the extreme eastern end of the Mannerheim Line. Obviously

the Summa-Lahde area as the primary objective was of crucial importance for both sides because, if the attack succeeded, it would open the road to Viipuri and Helsinki and the Finnish heartland, thus bringing an end to the war by crushing the majority of the Finnish forces in a large pincer movement.

The Soviet 7th Army attacks in the Taipale region near Lake Ladoga were obviously a diversion intended to draw Finnish reserves away from the main objective. The one Russian infantry division already there had been joined by a second, along with more artillery. The attack early in the morning of 15 December was repulsed. When the battle ended, the Russians had been driven back with a loss of 12 tanks and innumerable casualties.

As early as 9 December, the Isthmus Army G-2 alerted his counterpart in the 5th Division staff about the expected offensive against the forces defending the Muolaanjarvi Lake-Summajoki River gap. Subsequently, the 1st Brigade which had been the II Corps' reserve force was alerted for deployment and ordered to occupy the Corps' eastern sector from the railroad on Lahde to Muolaanjarvi Lake. The 14th Infantry which had occupied that sector from the beginning of the war was pulled back and attached to the 1st Division, the parent organization of the 1st Brigade.

Beginning 12 December, enemy probing attacks conducted by a battalion-size force supported by a battalion of tanks, plus or minus, were carried out sector-by-sector along the Summa-Lahde sectors. The intensity of the artillery preparations for these attacks increased daily as more artillery was brought closer to the Mannerheim Line.

The anticipated offensive began on 17 December with an ear-splitting crash of exploding bombs released by the supporting air arm. The large scale infantry and tank attacks were first concentrated against the Lahde sector defended by the 1st Battalion, 15th Infantry. Thirty-five enemy tanks

penetrated the front line at the point along the Lahde Road between the battalion's 1st and 2nd company sectors. Eight tanks advanced up to the battalion commandpost bunker and sealed it off. Fortunately, the battalion commander had just departed and was on his way toward the battalion left flank. The battle against the tanks continued all day long; 22 of them were destroyed by explosive charges and "Molotov cocktails." Several tanks were made immobile by placing heavy logs between the treads and the wheels. The battalion commander, Captain Kuiri, was given credit for making four enemy tanks immobile.

By 2000 hours, the enemy's first echelon assault units had penetrated two strongpoints. All the counterattacks conducted during the night had failed and the Russians were bringing in more troops under the cover of darkness. Early in the morning the salient was sealed off and the surrounded enemy units were subjected to heavy losses.

On 19 December, 12 enemy tanks drove again into the battalion sector by following immediately the supporting artillery's barrages; also some infantry elements followed the tanks. A new, deep penetration up to the battalion support line made the situation very critical. A field artillery gun was placed into an anti-tank role and it destroyed most of the enemy tanks which were roaming around aimlessly without infantry support. The lack of cooperation and coordination between the armor force and the assaulting infantry caused the enemy a failure in his first real attempt.

During the night of 20 December, a third Soviet assault was directed into that part of the battalion's sector which included one of the recently built modern concrete bunkers named "Poppius" after Lieutenant Poppius, the strongpoint commander. During the latest attack on his sector, two enemy tanks "parked" themselves in front of the two machine gun firing apertures, thus neutralizing the bunkers' fire power and also causing the bunker's defenders to

abandon it. A counterattack that night, however, was successful and all the battalion forward positions were again regained. Small skirmishes against the sealed off enemy detachments continued until the following night. Losses among both Finnish and Russian units were heavy.

Also on 17 December, a massive effort was made to penetrate the Finnish positions at Summa village. Wave after wave of Russian troops were sent against the Finnish positions all along the Summa village sector. All infantry and tank penetrations, however, were repulsed that night.

On the 18th, an even larger tank battle was being conducted on the Summa village front. During the afternoon, a heavy tank battalion penetrated the line while lighter tanks restricted their support by staying with the infantry. The light tanks were equipped with flame throwers and caused numerous casualties among the defenders. Of the total number of tanks participating in the attack, 25 were destroyed and the commander of the heavy tank battalion was captured. The Finnish anti-tank company's 37mm guns destroyed about a dozen of the light tanks before being destroyed themselves by the Russian direct-fire artillery. Some forward defense positions were lost temporarily but the entire defense system was in friendly hands on the morning of the 19th.

Irrespective of their losses, the Russians renewed their attacks on Summa village on the following day after a 3-hour artillery preparation. The rolling barrages covered large areas from the front line up to the regimental support line about three kilometers in depth. About 80 tanks were used again in the assault. Ten tanks were knocked out by the Finnish artillery before the infantry assault began; about one-half of the tanks which penetrated the line were destroyed, again by individual tank destroyers or two-man teams using from three-to-sixkg explosive charges. The unexpected loss of tanks and heavy casualties among the assaulting infantry caused the Russian command

to halt the offensive on 20 December. The Russian artillery, however, continued to fire upon the Finnish positions and lines of communications to the rear throughout the night. This kept the already battle-fatigued defenders in front line positions without sleep or rest, and many soldiers even without food, for over 36 hours. During the battle, almost all Finnish telephone lines were cut which made the situation very dangerous. Messenger communications were the only relatively reliable means for the commanders to direct the operations within a battalion. Communications from the regiment to the battalions were kept primarily via artillery radio nets. Mortar companies' telephonic communications were often times disrupted during the most critical periods of a battle causing the company commanders to fire the most important targets at random or based on the information obtained through messengers.

During the four-day battle of Summa and Lahde, there were hundreds of tanks operating at any one time; 58 of them never returned to their staging areas, how many did return but were damaged, no one knows. Twelve of the slightly damaged tanks needed only minor repairs and were evacuated by the Finns.

In other sectors east of Summa, the Red Army did no better. On the Munasuo sector, the Russian tanks found themselves in such a thick forest that they could not leave the road and were forced to proceed almost literally into the killing zone of the Finnish artillery in a tight formation. Consequently, they suffered heavy losses and were forced to turn around and withdraw the following day.

The Red Army continued the attack with a constant supply of fresh troops to replace the casualties, and new tanks to replace those which did not return to their own staging areas. However, despite all efforts to make a breakthrough on the Summa front, the front line positions were in friendly hands all along the 5th Division's sector in the morning of 21 December. The situation was the same all along the Karelian Isthmus.

The battle of Summa taught the Finns that the tank traps were much too low, especially in the winter; in addition, they were too far out in front of the firing positions. It was difficult to keep the traps under surveillance, thus allowing the enemy to conceal its advance under restricted visibility conditions. It was noticed that the sleeping and rest bunkers were too far away from the firing positions, and that they did not provide adequate cover against artillery fire. In many cases, the trench systems had long straight sections which made it easy for enemy tanks to keep large sections under fire and thus allow the assaulting infantry to penetrate the line.

When the grand battle on the Summa-Lahde front was over, Finnish troops had destroyed 239 tanks on the Isthmus alone.

Finnish Forces' Offensive in December

General Ohquist, the II Corps Commander had requested permission for a counteroffensive with his II Corps forces before the Soviet 7th Army could deploy additional fresh forces opposite his corps. He had revised an earlier plan which had been disapproved by Marshal Mannerheim as too risky. Now the new plan which reached the general headquarters around noon on 22 December, only 18 hours from the H-hour, was approved.

The plan outlined a major offensive on a front of approximately 40 km, from Kuolemanjarvi Lake to Muolaanjarvi Lake. According to the plan, the 6th Division, which was in reserve behind Summa, reinforced by an infantry regiment, was to join parts of other II Corps divisions in the offensive. On the right, parts of the 4th Division were to advance on the right flank of the spearheading 6th Division, which was to attack along the Summa River. Parts of the 5th Division which was defending the front line at Summa would be responsible for tying down the enemy forces in the vicinity of Summa. On the left, groups from the 1st Division were to attack along the railroad, while further

left, parts of the 11th Division were to advance south and then westward to penetrate the Russian forces' positions, tie them down and secure the left flank of the main effort forces.

The general offensive was scheduled to begin at 0630 hours on 23 December, but many units were late in reaching their attack positions due to inadequate planning and reconnaissance. Some of the supporting artillery units did not even reach their firing positions until the afternoon. Artillery coordination was poor, partly due to inadequate knowledge of enemy dispositions, but especially because of poor communications with the advancing infantry. The lack of reliable radio equipment was once again the main reason for the failure. General Ohquist even lost contact with two of his divisions. These same factors caused the dispersal of the attack formations, which soon fragmented into isolated battalions and companies waging their own separate infantry battles. The attack forces gained only about 3-4 kilometers before stiff enemy resistance halted their advance. The 6th Division had the worst luck of all the II Corps' forces. In a relatively open country, its forces were vulnerable to enemy machine gun and artillery fire; the latter were exceptionally accurate because it was directed from two captive balloons. It also appeared that strong Russian forces had been grouped for an attack there when the 6th Division advance forces advanced.

Those units which had carried a reasonably heavy burden in defeating the Russians less than two days earlier were in no way in shape, physically or psychologically, for a counterattack in deep snow and cold weather conditions. Many of the participating men had had hardly four hours sleep since the end of the Russian offensive. A lack of adequate artillery and mortar ammunition prevented the conduct of any preparation fires prior to the attack. Due to seasonable cold weather, a large percentage of the 81mm mortar rounds did not explode. In

addition, the resupply of ammunition was almost impossible during the attack. No horse-drawn vehicles could follow the troops in daylight over wide fields of open terrain; furthermore, there were no covered roads into the objective area. This same condition badly hampered the evacuation of casualties; consequently, too much manpower was needed for hauling the wounded in ahkios. Finally, a lack of anti-tank weapons was a critical problem within the objective areas where the Russian forces defended themselves by using tanks to defend their circular perimeters. For this reason alone, the Finns could not even get close enough to the enemy to destroy them in close combat. The attack was made on too-wide a front without any real concentration of forces along the primary zone of attack.

After eight hours, General Ohquist ordered the attack halted and the Finns withdrew to their own lines without interference. Fortunately, the enemy was also stunned about the unexpected Finnish offensive and was not prepared for a rapid countermove.

Russian casualties must have been considerable. In one isolated battle, a Russian combat engineer unit was surprised by a superior Finnish force which caused the enemy heavy casualties. When those Finnish troops were withdrawing, they surrounded a Russian battalion which was rescued by another Russian unit's counterattack.

Although the counterattack was hardly a success, it improved the morale of the troops and, perhaps more importantly, it shook up the Russians. The abortive attack may have had one positive result--the Russians made no effort to renew their large-scale attacks on the Isthmus for a month, except for sporadic sorties at Taipale from 25 to 27 December and minor skirmishes along the entire Mannerheim Line in January 1940.

Russian Preparation for a New Offensive on the Isthmus

Reorganization of Forces and a New Strategy. After suffering stunning defeats on the Karelian Isthmus during December, the Red Army "licked its wounds" and, at the same time, looked for ways to improve its performance. It is apparent that Stalin himself undertook a reappraisal of the situation. He dismissed his Commissar for Defense, Marshal Voroshilov, and appointed Timoshenko to replace him and also made Marshal Timoshenko Commander-in-Chief of the Red forces operating on the Finnish theater of operations. Stalin revised the strategy of these forces by calling for greater concentration of forces and a new effort on the Karelian Isthmus, and more cautious "adventures" on the northern fronts.

Although it had been expected that the Russians would immediately prepare for and launch a new offensive to restore their prestige, they spent the month of January primarily for conducting reconnoitering attacks and destroying Finnish strong points, especially the concrete bunkers on the Summa-Lahde front by heavy 8-11" artillery from direct-fire positions only a few hundred meters away. They also pinpointed Finnish artillery emplacements by using aerial balloons as observation points and kept them under constant harassing fires. Also the Red Air Force increased its activities against targets in the immediate vicinity of the front line. Due to artillery and air activity, it was almost impossible to bring supplies up to the front and evacuate casualties during daylight hours. Therefore, troops received one hot meal a day which was carried in containers during darkness. These same horse-drawn sleds were used for evacuating casualties to the rear. In spite of the extreme cold weather, "korsus" (dugouts), tents or other types of shelters could not be heated during daylight hours; even a trace of smoke invited artillery and mortar fire, even air bombardment.

During the month of January, the Red Army was reinforced up to overwhelming strength. Also a reorganization of troops was ordered. The group of divisions which had been fighting in the eastern zone of the Isthmus was transformed into the 13th Army. The 7th Army, originally deployed in the entire Isthmus zone, was assigned the new breakthrough mission along the Summa-Lahde gateway to Viipuri.

Intensive Training and Innovations. All Red Army forces underwent intensive training behind the lines, and those army corps assigned the breakthrough role practiced their operations against a simulated "Mannerheim Line" with actual replicas of the Finnish concrete bunkers built behind the lines. The probing attacks conducted against Finnish troops on various sectors in January were clearly better organized and led than those of December.

During the attacks conducted in early January, even some new innovations were battle-tested. For example, armor-plated troop-carrying sleds, some equipped with machine guns, were either pushed by tanks or towed behind them. A sled could carry a squad of men. Flame-throwing tanks were used to burn the defenders in trenches. This tactic was tested already in the first battle of Summa in December. Individual shields mounted on skis were used to provide riflemen cover, concealment and protection while they advanced by crawling in deep snow. Such a technique was frequently used by engineer patrols for bringing explosive charges forward to the tank obstacles (boulder traps) for the purpose of clearing gaps for the advancing tanks.

Infantry and tank teams practiced coordinated attacks, and tanks also learned to support each other more closely which made it increasingly difficult and dangerous for Finnish tank destroyer teams or individual men to employ explosive charges and "Molotov cocktails" against tanks, especially in daylight. The few Finnish anti-tank guns, most of them antiquated models, were

not able to cope with all of the tank attack formations, which at times included as many as 100-150 tanks. An example of a poorly coordinated tank assault took place at Summa front during 17-19 December when a heavy tank battalion penetrated along the Finnish positions and was doomed to be destroyed during darkness because the lighter tanks and infantry were stopped in front of the Finnish line.

Improvement of Morale and Political Indoctrination of Troops. While the reorganization was going on, vast quantities of supplies, ammunition and equipment were transported into the tactical units' rear positions. In addition, communications network on the Isthmus was extended and improved. Troop morale was also a concern for the new leadership. Several high-ranking political officers were brought in and political indoctrination classes were increased underlining patriotism and the soldiers' duty to "destroy the enemy forces and thus forever prevent the Finnish warmongers' access to the Gulf of Finland" as the 7th Army commander addressed his troops in his order of the day on 30 November 1939, the first day of the war.

Kuusinen's Army. The puppet "Terijoki government" headed by Mr. Kuusinen, a former Finn who had escaped to Russia during the Finnish war of independence and became a trustee of Stalin, even had its own army. The "First Finnish Corps" of volunteers, the alleged nucleus of a future "People's Army of Finland," had, in accordance with the Red Star (a Soviet Army newspaper), some 5,000 men. The great majority of these men were recruited from those communists who fled Finland in 1918 and from Finnish-speaking East-Karelian Ingermanlanders. Only a handful of Finnish POW's are known to have signed themselves up in the "Kuusinen's Corps." The Soviet psychological warfare measures were totally unsuccessful in their effort to influence Finnish soldiers for desertion.

Soviet Propaganda. Soviet propagandists were so misinformed that they promised the Finnish soldiers an eight-hour work day in the future Soviet Finland, something which had been in force in Finland for two decades. A vast shower of leaflets, radio broadcasts and loudspeaker appeals to front line troops failed to convince them that life was better in the Soviet Union or that Finland's defeat was imminent. These two themes were primarily used for propagandizing Finnish soldiers.

Red Army's February Offensive

Deployment of forces in the Karelian Isthmus was as follows:

Finnish Army of Karelia: Lieutenant General H. Osterman (later Lieutenant General E. Heinrichs)

- a. II Corps: Lieutenant General H. Ohquist
- b. III Corps: Major General E. Heinrichs (later Major General P. Talvela)
- c. Reserve.

Red Army:

- a. 7th Army
- b. 13th Army.

Operations. Both Red armies started to conduct probing attacks on the entire length of their respective zones on 1 February. Apparently the purpose was to mislead the Finnish commanders and to wear out the defenders whose ranks were diminishing at a dangerous rate. Steady artillery and mortar fires plus repeated air attacks continued many times a day and night kept all awake and alert for an expected attack. At the same time, the Russians rotated fresh units to the front for every significant mission. The battle fatigue caused many Finnish soldiers to become completely apathetic. They were falling asleep even during combat.

The strongest attacks were made against the 3rd Division in the Summa front, and at Taipale. On 1 February, three of the concrete bunkers which were the bastions of the strongpoints, were partially eliminated out of action; one surrounded by tanks and infantry, the other two partially destroyed by artillery fire. The surrounded one, however, was retaken during the following night by elements of local Finnish reserves.

Attack patterns. There were certain patterns to the operations, although their timing, intensity and location varied considerably. Always, first came a strong artillery preparation accompanied by aerial bombardment. Artillery preparation included wide and deep area fires on the entire front lasting from one-half to five hours and including areas up to tactical reserve locations. About 30 minutes prior to the H-hour, preparatory fires were concentrated on defensive installations, commandposts, artillery and mortar fire positions, tactical reserves, etc. The last concentration was normally on the penetration point. Russian tanks advanced sometimes within their own barrage, at least the first tanks moved forward only a few seconds after the last artillery rounds. Immediately prior to the attack, mortar fires were switched on the penetration point(s) to neutralize the defenders. Often the first attack echelon advanced through their own fires. All fires were laid down with such weight and volume, and many times also with accuracy, that tanks and infantry were able to "drive and walk" into the initial Finnish positions without opposition.

Very seldom did the Russian infantry attack without tank support. The tank obstacles generally were found in front of defensive positions all along the Mannerheim Line which hindered and slowed down tank movements in support of an infantry attack. Therefore, open passages through the obstacles were required. These were made either by using explosives or by direct artillery fire. A lack of anti-tank weapons on the Finnish side allowed the Russian tank formations to

advance almost at will, even to move parallel with the Finnish defense lines for the purpose of destroying crew-served weapons positions or burning the trench system and personnel with flamethrowers.

Infantry onslaughts supported by large numbers of tanks were often repeated three or more times a day on a narrow front (normally 1-3 kilometers) with fresh troops committed to each wave. On a division sector, like the Summa-Lahde-Merkki front of about 15 kilometers wide, three divisions and a tank brigade were employed offensively, while a fourth division served as a back-up force. This size of force, often supported by 200 aircraft, could attack four times a day. A fresh force was often thrown into action the very next day.

Under these conditions, the regular field artillery became increasingly critical to the defense. Unfortunately, Finnish forces' ammunition reserves were already, at the end of January, so short that commanders were forced to place more strict limits to the use of artillery. Only absolutely essential targets could be engaged. This meant that the Russian troops, especially their artillery and other support units did not need to worry about being "disturbed" within their bivouac areas. By comparison, the Russian commanders could afford the luxury of expending tens of thousands of artillery ammunition during preparatory fire as well as for the harassing fires during the in-between period. Furthermore, Red aircraft, roaming over the Finnish positions by the hundreds, attacked Finnish artillery units constantly, especially when they fired, thus restricting the use of artillery. Observation balloons were also used to direct Soviet artillery on Finnish artillery and mortar positions.

Marshal Timoshenko's Operational Plan and Its Execution

The Operational Plan. At the end of the first week of February 1940, the new operational plan for the Red Army seemed to become effective. Apparently, it called for a major thrust toward Viipuri on the zone Muolaanjarvi Lake-

Summajarvi Lake-Summa Village, with a secondary drive toward Antrea Station from the Muolaanjarvi Lake-Vuoksi River front, and a third advance aimed at Kakisalmi from the Taipale Region at the eastern end of the Mannerheim Line.

Attack on Lahde Front Beginning on 11 February. During the night of 10-11 February, the Russian assault units occupied their attack positions. Additional artillery intended for point-blank firing was moved forward by hand in order not to alert the Finns. The day of February 11 was cold; the mercury dropped to about -25C°; but by 0800 hours the Russian 123rd Division and the supporting 35th Tank Brigade were in their jumping-off positions. The tanks were about 1-3 kilometers from the Finnish lines. About the same time, hundreds of artillery guns (over 50 batteries) blanketed their target areas, reaching deep into regimental support line areas. The entire Mannerheim Line was experiencing an unprecedented barrage of artillery fire. The preparation lasted for 2-3 hours.

The artillery fire in the Lahde Road sector was the most terrifying ever experienced. By the time this storm was over, several concrete bunkers were destroyed and other field fortifications were crushed, many like matchsticks.

Behind the two kilometer front between Summajarvi Lake and the Munasuo Swamp, there were five concrete bunkers, including the most modern, "Poppius," just west of the Lahde Road and the "Million" about one kilometer further westward by the Summajarvi Lake, each consisting of three machine guns, an artillery forward observer team and two-to-three rifle squads. Both of these bunkers and the three older model bunkers were extensively damaged before the massive barrage of 11 February. In addition to these permanent fortifications, there were a number of earth-and-timber machine gun nests and trench systems which also were destroyed by the preparatory fire.

To defend the entire two kilometer front, there was only an understrength battalion, the 2nd Battalion, 9th Infantry. Its three rifle companies were all

on line: the 1st Company to the west occupying the second which included the "Million" bunker; the 2nd Company in the center occupying the Lahde Road sector which included the "Poppius" bunker; and the 3rd Company to the east occupying the Munasuo Swamp sector.

The support line in this sector was located from 800 to 1,500 meters behind the forward positions.

While the other 18 divisions and five tank brigades were simultaneously engaged in the offensive across the entire Karelian Isthmus, the attack in the Lahde Road sector began at Noon, 11 February. The Russian 123rd Division commenced its well-rehearsed assault on fortified positions with one regiment in reserve. One regiment attacked against the 1st Company's sector near the "Million" bunker, while the other regiment advanced against the 3rd Company's sector on the right. The center, the Lahde Road sector and its "Poppius" bunker, were attacked by a reinforced battalion supported by two companies of tanks. The defenders, however, delivered such effective fire from the damaged bunkers and the remaining trenches that they held up the advance of the attacker.

The second echelon of the attack regiment was committed to the battle while scores of tanks pounded the defenses at point-blank range. In the furious fighting, four heavy tanks were damaged before the last anti-tank gun was smashed. At least one Russian infantry company lost all of its men in the assault. When tanks halted right in front of the embrasures of "Poppius" bunker, its crew finally abandoned that fortification to continue to battle in the open. In the eastern sector, the 3rd Company cut down the enemy infantry attacking across the Munasuo Swamp; but it was compelled to retreat later in the afternoon when T-28 tanks flanked it along the Lahde Road.

The battle for the "Million" bunker see-sawed into the night. The Russians repeatedly surrounded it, only to be thrown back by counterattacks of the

defenders. Within a few hours, the Finnish 2nd Battalion, 9th Infantry had lost one-half of its manpower and most crew-served weapons.

Late in the afternoon, the survivors of the 2nd Battalion, 9th Infantry could not hold their positions any longer. By the time darkness fell, the Russian tanks and infantry had advanced up to the battalion support line along the Lahde Road where they dug in for the night.

Although Marshal Timoshenko's great 11 February offensive extended across the entire Karelian Isthmus, in no other sector was its success as great as at Lahde. At Summa, west of the Lahde Road penetration, strong attacks which began in the morning continued late into the night, but the 7th Infantry held its positions.

Elsewhere along the exhausted 3rd Division sector, the attackers took some forward positions at Merkki, the division's easternmost sector, but the defenders also recaptured these and beat back the renewed assaults that night.

West of the 3rd Division sector, the Russians penetrated the forward zone of the 4th Division sector two kilometers south of Marjapellonmaki around Noon, 11 February. Concurrently, the Russians also tried to flank the Division over the ice of the Gulf of Finland. Some 2-3 battalions of marines approached the coast behind the Mannerheim Line near Muurila. Local coastal batteries caused the attackers to stop and spread out for the time being.

On the opposite flank of the 3rd Division in the Taasionlampi-Suursuo Swamp area, the 1st Division met strong Russian forces supported by about a battalion of tanks. However, these became stuck in the partially frozen marsh and the offensive lost its momentum.

It had been a demanding day for the front line unit commanders of the 3rd Division, for the II Corps commander and no less for the Commanding General of the Karelian Isthmus Army, General Osterman. During the evening, however,

elements of the 8th Infantry Regiment succeeded in clearing the enemy out of the western part of the Lahde Road sector, and two battalions continued the counterattack along the Lahde Road in an attempt to regain the eastern portion of the badly beaten 2nd Battalion, 9th Infantry.

Marshal Mannerheim Releases His Reserves. Late at night on 11 February, Marshal Mannerheim became convinced that local reserves had been used to their maximum capacity and that his own reserves must be employed to save the extremely critical situation. Accordingly, he released his main reserve force, the 5th Division, to the use of the II Corps' commander. (The 5th Division included the 13th Infantry, the 14th Infantry and the 15th Infantry regiments.) The 15th Infantry was initially attached to the 4th Division on the west, while the 13th Infantry was ordered to occupy the support line at the Lahde Road sector.

General Ohquist, the II Corps Commander was put into a difficult situation. He knew that his western flank, the 4th Division sector, was in danger of becoming outflanked by forces advancing over the ice on the Gulf and that there were penetrations on the Marjapellonmaki area. He also recognized the even greater threat at Lahde, east of the Summa front. In order to be prepared for this latter threat, he decided to neutralize the first of the danger spots within the 4th Division sector by dispatching one-half of the 15th Infantry into his western flank with the mission of assisting the 4th Division commander in recapturing the pockets near Marjapellonmaki-Muurila coastal areas threatened by the enemy forces advancing across the ice. The other half of the 15th Infantry was temporarily attached to the 3rd Division for the purpose of clearing the enemy penetrations at Suokanta in the westernmost sector of the division.

A battalion combat team consisting of the 1st Battalion, 15th Infantry and the Mortar Company, 15th Infantry was alerted on 10 February and ordered to

march cross-country from Naykkijarvi Lake area to a position within the 4th Division sector. Its mission was to be prepared to conduct combat operations as directed by the 4th Division Commander. Upon arrival at the objective area after a 25 kilometer march off roads, the combat team received another mission: "The 1st Battalion will march as soon as possible to the Suokanta sector and be prepared to counterattack and regain the positions now in enemy hands." This meant another 15 kilometers without rest or food within the last 24 hours. In the meantime, the mortar company was ordered to continue to the Lahde sector and be prepared there to support the 13th Infantry within that sector. The distance to the objective area was about 25 kilometers. It was a clear, cold night with temperatures of -30C°. The mortar company arrived at Majakyla bridge at 0300 hours, 13 February. Upon receipt of its mission from the commander of the 13th Infantry, the company participated in the Lahde campaign providing the various battalions of the 13th Infantry fire support until late evening of 15 February. At that time, advancing Soviet forces threatened to overrun the company positions and the company was given the order to march to a location about 10 kilometers northwest and on arrival to report to his commanding officer, the CO, 15th Infantry, for further assignment. This was a typical example of a situation when commanders were tempted to employ even strategic reserves in a piece-meal fashion to satisfy too many urgent needs of subordinate commands.

The Last Campaign on Summa-Lahde Sectors and on V-Line

1-12 February 1940. While the 123rd Soviet Division continued its attack to widen the base of its wedge along the Lahde Road zone, the second echelon regiment which was clearing the few remaining Finnish pockets along the forward edge of the battle area was halted by the 1st Company, 9th Infantry. Its platoon still occupied the "Million" bunker strongpoint. Fierce see-saw battles

raged around the severely damaged fort all afternoon and into the night of the 11th when Russian infantry finally surrounded it for the last time. Under cover of darkness, a Soviet sapper group of combat engineers hauled in a tank-drawn sled a great amount of explosives and positioned them on the bunker in the early hours of the 12th and detonated them. An ear-splitting explosion blasted a 10-meter crater in the fortification and killed the entire Finnish platoon. Regardless of the crippling loss, the 1st Company, 9th Infantry held their totally isolated positions until Noon, when they withdrew north of Summajarvi Lake to the battalion support line.

Although there was some fierce fighting at the Lahde Road support line on 12 February, the Russian 123rd Division seemed to consolidate its gain rather than continuing the offensive. This hesitation on the part of the Russian 7th Army gave the Finnish forces a short but very important breathing spell. During the pause, Finnish reserves were brought from their distant staging areas toward the Lahde Road sector, and plans for counteroffensives were formulated.

The major counterattacks for the morning of 12 February were to be a three-pronged strike to recapture the front line. At 0700 hours, two battalions of the 14th Infantry began their attacks by advancing from the Majakyla Village along the western side of the Majajoki River with the mission to attack in a southeasterly direction on the left flank of the Russian 123rd Division which was consolidating its gains on the 1 kilometer-wide salient. By noon, the counterattacking force had thrown the enemy's elements within its zone off the hill north of Summajarvi Lane. The advance came, however, to its inevitable halt when the enemy's overwhelmingly superior artillery was directed against the Finnish battalion (1st Battalion, 14th Infantry).

During this phase of the counteroffensive, the leading battalion changed its commander four times in an hour. During the afternoon, tanks smashed through

the battalion forcing the regimental commander to order a withdrawal to the support line between Suursuo Swamp and Majajoki River. The eastern part of this line was manned by the remnants of the 9th Infantry, reinforced by a battalion from the 13th Infantry. Losses were especially heavy among the officers, even the regimental commander was mortally wounded early on the morning of 13 February.

Elements of the 3rd Brigade were counterattacking from the east against the right flank of the Russian 123rd Division. For an unknown reason, the attack was delayed and the Russians were able to stop it in front of their temporary defense line which secured their eastern flank.

13-14 February. The 13th Infantry which was defending on and behind the support line was under extreme pressure early on the morning of the 13th. Good flying weather facilitated the heaviest air attacks to date, and artillery fire was intensive. In the morning, several attacks were repulsed but in the afternoon some 50 tanks broke through just east of the Lahde Road on a front about 800 meters wide. Since there were no anti-tank guns available, there was little hope of preventing the Russian 123rd Division and its supporting 35th Tank Brigade from exploiting their success.

The fighting at the point of the breakthrough was so fierce that in one company with a strength of more than 100, only 14 survived. Due to the confusion of those hectic moments, the Finnish infantry neglected to warn the artillery about the Russian tanks' penetration and ten 152mm howitzers of the supporting artillery battalion were abandoned when heavy tanks overran their positions east of Majakyla Village. The last tank destroyer unit in the II Corps was rushed to the area but just when these men were preparing for their suicidal attacks in the evening, additional tanks overran them. This time, Soviet infantry accompanied the armor by riding on the tanks up to the next Finnish position and protected them.

The massive tank onslaught was terrifying. It is understandable that some of the helpless defenders fled in panic, while other reserves were being rushed to the scene. The gloomy situation, however, took another turn; incredibly, the Russian spearhead suddenly halted its advance at night after a promising two kilometer-deep penetration.

Although the Finns had no more fresh reserves, another counterattack was being planned for the night of 13-14 February to dislodge the enemy from its positions along the line about 1,200 meters south of the Majakyla-Lahde cross-road. However, the plan was cancelled late at night. The critical shortage of artillery ammunition led to the realization that sending troops against tanks on the reasonably open terrain where scores of tanks were maneuvering, would only lead to pointless slaughter.

The II Corps' last reserve, the Civil Guard battalion of young 13-15 year-old school boys from Viipuri was employed together with the remnants of the 14th Infantry on the hastily organized line southeast of Majakyla. Elements of the 13th Infantry were occupying the Majajoki River line, their front toward the east, while the 3rd Brigade was still covering the long eastern side of the Russian salient. In the meantime, the II Corps commander was organizing forces to man the next prepared positions along the so-called V-line at Naykkijarvi Lake about 12 kilometers to the northwest.

High Level Conference on Future Operations. A meeting was held at II Corps Headquarters on the morning of 14 February. It was attended by Marshal Mannerheim and Colonel Airo, the Marshal's right hand for plans and operations. Lieutenant General Osterman, the Isthmus Army Commander, and his Chief of Staff, Colonel Tapola were also present. The Commander-in-Chief had made the long trip from Mikkeli by car, traveling during the hours of darkness to elude hostile aircraft. After a short discussion, all parties agreed that the II Corps' position

as it was at the present time was critical and that a withdrawal to the immediate V-Line was mandatory. The III Corps, however, would further defend its positions on the Vuoksi River Line. Detailed plans for new troop dispositions were outlined which would facilitate as orderly a withdrawal as possible. Furthermore, plans for obtaining reserves from other fronts, training centers, etc., were formulated. The immediately available reserves were meager:

- a. Two coastal defense battalions from the southern coast west of Viipuri.
- b. An artillery battery from a training center in Ostrobothnia.
- c. Two infantry regiments (the 67th and the 68th) of the recently organized 23rd Division which would be diverted from assignment to the IV Corps in the Ladogan Karelia. These regiments had been activated by utilizing captured weapons and other equipment. Their manpower came primarily from two sources: from wounded personnel on convalescent leave, and from training centers which had been training young men of 17 years of age and personnel who never had received military training because of physical or mental defects.

Many of these reinforcements were delayed, however, by the extensive Soviet air activities on roads, bridges and rail centers. Enemy bomber formations were so numerous over the Viipuri region that many convoys bringing supplies for the front line troops were being delayed by several hours.

Soviet 123rd Division Hesitates to Continue and Exploit the Situation. On the Lahde sector along the thinly-manned line, meager Finnish units consisting of young school boys and combat-fatigued men of the 14th Infantry were still holding their positions; so did the units on the both sides of the salient on the Lahde Road ridge.

The mortar company, 15th Infantry was still supporting the units holding the Russians at bay.

The Soviet 7th Army Commander Meretskov had an open road stretching before him. There were no prepared defensive positions nearer than the intermediate

line, called V-Line at Naykkijarvi Lake. An open nearly treeless area which afforded no cover for the Finnish tank destroyer teams was perfect terrain for the 123rd Division and its 35th Tank Brigade to advance and exploit the penetration to a breakthrough into Viipuri and even further into the Finnish heartland.

Since total victory was apparently within its grasp, why didn't Comrade Meretskov take full advantage of this opportunity? He had at his disposal a special mobile group consisting of a great number of tanks, motorized infantry and engineers designed to exploit the breakthroughs. Yet even without those special forces, the 7th Army could have continued the offensive with excellent chances for success. But perhaps the Soviet commanders had learned to respect the Finns who were hastily improvising a defense with reserves from every conceivable source. Nowhere, except at the Lahde Road zone, did the great offensive of the Russian Northwestern Front achieve results commensurate with its tremendous expenditure of manpower and resources.

Withdrawal to the Intermediate V-Line. At 0700 hours, 14 February, all units surrounding the Soviet wedge received permission from the 5th Division Headquarters that if their positions became untenable, they could withdraw to improvised positions about one kilometer further northwest.

Units started to evacuate their positions in early afternoon, leaving small detachments to maintain fire and deceive the enemy. On the Majajoki River Line, the 3rd Battalion, 13th Infantry refused to withdraw until forced to do so by the Russians.

The developments within the Lahde Road area also made it necessary to evacuate the Summa sector now in imminent danger of being outflanked by the Russians from the northeast. Summa's formidable defenses had held out through 70 days of almost constant attacks, artillery barrages and air bombardments. During the

night of 14-15 February, the 15th Infantry abandoned the area to the enemy who had prematurely boasted of capture of Summa over radio Moscow.

A more threatening loss of ground took place at Lahde Road sector where the Soviet 7th Army finally decided to follow-up the 123rd Division's success after keeping its overwhelmingly superior forces immobilized for over two days. Between them and the road junction which would have opened them access to several roads leading towards Viipuri were only remnants of the 14th Infantry Regiment with two tank destroyer platoons without anti-tank guns, and one of the youthful Civil Guard companies from Viipuri. In sub-zero weather, these cold and weary troops laid on the open snowy ground without any protection against the Russian tank and infantry weapons' fire.

Russian Offensive Begins. In the afternoon of 15 February the fresh Soviet forces of the specially trained and equipped mobile group consisting of a tank brigade with supporting infantry and combat engineers, and designed to exploit breakthroughs, blasted their way through the thin Finnish line along the northern part of the Lahde Road ridge. Finnish losses were severe, especially among the boys from Viipuri. By that evening, the survivors were completely worn out from fatigue.

Once again, the road lay open before the 7th Army. Colonel Baranov's special brigade was opposed by only meager Finnish troops here and there on the Kamara Ridge. The road and rail junction at Kamara Station was defended by one battalion of the 62nd Infantry Regiment which had recently arrived from the III Corps' area. Having been activated just a few weeks earlier, the battalion lacked combat experience. Incredibly, the relatively invincible Soviet spearhead halted about 1,500 meters north of Lahde-Kamara road junction. The special group's tank unit commanders felt the same respect toward their adversaries as their colleagues in the 123rd Division. They lost the

opportunity to encircle the Finnish battalion and, thereafter, to continue through the thinly-manned V-Line.

Defense on the V-Line. At 1550 hours on 15 February, Marshal Mannerheim finally authorized the entire II Corps to pull back into the V-Line. It was partially prepared and included some tank traps as well as barbed wire fences on the main avenues of approach. This line ran from the northern tip of Muolaanjarvi Lake westward to Naykkijarvi Lake and further westward to the Bay of Viipuri at Uuraansaari Island.

The 5th Division carried again the heaviest burden by defending the Naykkijarvi Lake sector through which the railroad and the best and shortest roads led to Viipuri.

Beginning on 16 February, the Soviet 7th Army belatedly attempted to employ its mobile special brigade to encircle the rear guard battalion of the Finnish 5th Division at the Kamara Station area while the battalion withdrew from Summa along the roads only some five kilometers west of the Kamara Station. Fortunately, Colonel Baranov's tanks did not dare to go westward to block the Summa-Viipuri road and its parallel roads leading to Naykkijarvi region which were full of convoys. The Mortar Company, 15th Infantry which withdrew from the Majajoki bridge positions cross-country toward Naykkijarvi was at one point so close to the Soviet tanks that it had to halt and look for concealment in order not to be seen by the Russian tank crews who had stopped on an adjacent road.

By the morning of 17 February, virtually all the Finnish II Corps' troops from the Mannerheim Line reached the V-Line. The Russian divisions were almost on their heels and reached the vicinity of Naykkijarvi the same night.

Because the V-Line was only about 6-to-12 kilometers behind the main positions of the Mannerheim Line at Summa-Lahde area, there was a risk that the momentum of the Soviet drive might carry it through this line before the retreating

Finnish forces could properly occupy their positions. Furthermore, there was a great danger that the 4th Division forces far away on the west would become cut off during their retreat.

Both sides sustained heavy casualties in the confused fighting of these days. In the week ending 17 February, the 5th Division alone lost nearly 800 men killed in action. The battalion of the 62nd Infantry which Colonel Baranov's armor overran en route to Kamara Station was so severely shaken by that baptism of fire that it could only be reformed far beyond the V-Line positions. Other green units of elderly men and recently recovered wounded personnel received similar shocks during their first encounters with the Russian tanks.

The most critical battles were waged on the sector immediately east of Naykkijarvi Lake where parts of the 123rd Division and Colonel Baranov's tank brigade drove into a weak Finnish defensive position along a narrow ridge at Honkaniemi Station. Repeated counterattacks failed to dislodge the enemy who by 23 February had seriously bent the Finnish line. The II Corps commander felt that the penetration endangered the entire corps' sector. Therefore, a counter-attack was planned to dislodge the enemy.

On the morning of 26 February, a counterattack was launched by employing the Finnish Army's only tank company which had 37mm guns in support of several understrength battalions of infantry. Five of the 7-ton Vickers tanks were destroyed immediately after their departure from their attack positions, one of the tanks refused to start in the cold morning and was saved, while the remaining seven, having had difficulties advancing in the deep snow, returned safely to their base. The counterattack failed and the Soviet wedge along the railroad was threatening the II Corps' lines of communications with Viipuri.

On 27 February, Marshal Mannerheim authorized the withdrawal of the Finnish forces engaged in operations on the V-Line to the rear positions along the T-Line

which ran from the Viipuri Bay along the outskirts of the City of Viipuri to Tali and further eastward to Karisalmi, Kuparsaari, and then to the Vuoksi River at Pollakkala. Thus the 12-day battle on the V-Line had served its purpose by giving the High Command a few more days to adjust to the new situation and to make plans for the last stand along the T-Line.

No less than 12 Soviet infantry divisions and five tank brigades were required to force the five understrength and worn-out Finnish divisions to withdraw. The Red Army's steamroller tactics had succeeded at last in the crucial western half of the Karelian Isthmus. The Finnish forces' retreat, although a hasty withdrawal, was carried out in orderly, gradual steps. During this phase, the Soviet Command failed again to properly utilize the tremendous breakthrough capabilities of the 123rd Division and the special tank-heavy group assigned to the 7th Army for exploiting successes.

The hour-long artillery barrage on 28 February ploughed up the V-Line positions before the Soviet forces commenced their assaults; but the only Finns they encountered were small delaying forces in widely scattered positions. By 3 March, the Finnish forces' withdrawal was completed and the stage was set for the final act of the war.

Change of Command. On 19 February 1940, Commander of the Isthmus Army, Lieutenant General H. Osterman resigned from his command "for health reasons" and the III Corps Commander, Major General E. Heinrichs was promoted to Lieutenant General to fill that key post. The victor of Tolvajarvi campaigns, Major General P. Talvela was transferred to take command of the III Corps. In connection with these personnel changes, an organization change was also put into effect. On 20 February, a new command, the I Corps, was created in the Central Isthmus between the II and III Corps. Consisting of the 1st and 2nd Divisions, its boundary with the III Corps ran from Lyykylanjarvi Lake, just

east of Tali to the Perojoki River. Major General T. Laatikainen, Commander of the 1st Division, took over the new Corps on 25 February, and Colonel A. Martola took over the 1st Division. This reorganization enabled Lieutenant General H. Ohquist to concentrate exclusively on the defense of Viipuri and its vicinity where the crucial battles would soon be fought.

The Last Campaigns of the Winter War

New Situation in the Gulf of Viipuri Area. When the 4th Division withdrew to the V-Line and the coastal batteries on the Island of Koivisto were abandoned, the Gulf of Viipuri began to play a key role in the defense of Viipuri. The Soviet 7th Army was now able to cross the frozen Gulf to outflank the Viipuri defenses from the southwest. Therefore, on 18 February the Isthmus Army assumed responsibility for the defense of the Gulf. In order to strengthen the two coastal defense battalions which were spread thinly from the city of Hamina to Sakkijarvi on the east, Marshal Mannerheim turned to the Swedish Volunteer Corps which had been training in North-Finland for several weeks. Their commander, General Linder, a veteran of the Finnish War of Independence (1918), accepted the Marshal's suggestion on 19 February that the volunteers assume the major responsibility for the defense of the Salla Front in the Arctic. Beginning on 22 February, some 8,000 Swedes and 725 Norwegians relieved five Finnish infantry battalions and two artillery batteries of the Lapland Group commanded by Major General K. Wallenius. These units began their long journey to the Viipuri Gulf area. General Wallenius was also transferred to direct the Gulf defenses. By 22 February, Soviet forces had already secured a foothold on Peisaari Island northwest of Koivisto, and were threatening Uuras Island near Viipuri.

Peace Negotiations Between Helsinki and Moscow. With the stronger defensive positions that Viipuri offered, the Finnish high command hoped to hold the Russians at bay until the spring thaw would cause the Red Army to halt or at

least to slow down its advance until the war would come to an end in one way or another. By this time, serious peace negotiations were in progress between Helsinki and Moscow. From the information received through the Finnish negotiators, it was clear, however, that the Kremlin was determined to take as much territory from Finland as possible. For this reason, the battle of Viipuri took on added importance to both sides.

The Battle of Viipuri. Immediately in front of the city, the 3rd and 5th Divisions held a line from Karenmaenlahti Bay to Tammisuo. In this sector, the 7th Army's spearheads drew a wedge in the line at Huhtiala, directly south of the Kolikkoinmaki suburb on 2 March. They followed up this success the following day with a penetration into the Finnish positions, and pushed the forward elements of the 4rd Division behind their main line. At the Tammisuo sector, the forward Finnish positions were still holding.

On 4 March, the enemy attacked all along the front but without success. By that evening, however, there were signs that the line might not hold. Therefore, a battalion from the 3rd Division's reserve regiment was sent to reinforce the front line positions. Another reserve battalion was dispatched to the north shore of Viipuri Bay to support the coastal defense forces.

On 5 March, the 7th Army continued to storm the 3rd Division defenses, threatening for a moment to break the line at Lintumus by the Majalahti Bay. At Tammisuo, the 5th Division's sector, two enemy tank assaults were repulsed. During March 6, there was only slight activity on the whole Viipuri front, although the artillery barrages continued with great intensity. Only a minor assault at Lintumus had to be repulsed.

On 7 March, a small penetration was made at Huhtiala. Because the 3rd Division forces were unable to seal the gaps, the matter became critical by the 8th, and almost all reserves available to the II Corps were sent into combat.

Also at this time, every available reserve unit from the I Corps area was on its way to the Viipuri area. Forces of the 5th Division were holding their positions intact, although counterattacks by local units were routine functions every night.

On 10 March, the Isthmus Army Commander decided that the 3rd Division's line should be shortened by a withdrawal to the immediate edge of the city. However, the order to withdraw was suspended for the time being. On the 11th, two more penetrations were made in the 3rd Division's sector and permission was given to execute the earlier order. At this point, Marshal Mannerheim intervened and ordered the 3rd Division to hold the line where it was, at least until the following evening. That order was based on "foreign policy matters." The negotiations for peace were nearing their final stages.

During the night of 11 March, the 7th Army broke the Finnish lines between Kesamaa and Porkka Island, southwest of Viipuri at the point between the 3rd Division and the Coast Group sectors. This major penetration posed such a threat to the whole defense system that General Ohquist, Commander of the II Corps, considered ordering withdrawal. A reserve consisting of two understrength companies, however, was found and sent to reinforce the forces along the perimeter of the bulge. The line held.

In the morning of 12 March, the 7th Army commenced its heaviest attack yet all along the lines of the 3rd and 5th Divisions. By that night, a number of large penetrations had been made in the Finnish lines between Karjala Suburb and Tammisuo, but there was no possibility of a counterattack. The exhausted men were barely able to hold their positions around the gaps. At the point of the largest rupture near Tammisuo, the Russians proceeded to expand the gap toward the west and southwest, threatening to encircle the 3rd Division's positions. Again the II Corps commander requested permission to pull all his

forces back to the immediate edge of Viipuri but was allowed to withdraw only the 3rd Division as far as Patterinmaki in the middle of the city. When the retreat got underway, the Russians followed close behind. However, the Finnish units were able to set the southern outskirts on fire that night to slow the enemy down.

Later that night, the 5th Division managed to get the situation at Tammisuo under control, isolating the enemy tanks from their infantry. This success conducted by the 1st Battalion of the 15th Infantry improved the situation somewhat for the time being.

While the 3rd and 5th Divisions had been fighting in front of Viipuri, the 23rd Division on their left (east) held the line from Tammisuo to Tali. From 8 March, the Russians hammered at the Finnish positions heavily until the very last minute of the war and were able to push the defenders some 10 kilometers further to the Karstilanjarvi-Leitimajarvi lakes support line.

During the 23rd Division's campaign on the Tali Line, engineers flooded the area for several kilometers around. This delayed the Russian advance, but it did not stop it. T-28 and T-35 tanks towed the lighter T-26s through water which was more than a meter deep in spots. In some cases Russian infantry waded up to their waists in sub-zero temperatures to continue the attack.

The Battle of the Viipuri Bay. While II Corps held the Russian 7th Army at bay before Viipuri, one of the fiercest struggles of the Winter War developed on the ice and islands in the Gulf of Finland at Viipuri Bay. In order to deal with the situation effectively, Marshal Mannerheim placed the forces defending the Gulf and Bay under a new command on 1 March. The new organization, called the Coast Group, was placed under the leadership of the Chief of the General Staff, Lieutenant General L. Oesch. His troops consisted of the 4th Division and a number of battalions and batteries including those which had been transferred from the Lapland Front in late February.

The winter of 1939-40 was one of the coldest on record, but until February the weather had been the invaluable ally of the hard-pressed Finns. Now, when spring should have helped them by breaking up the ice, winter held on to the advantage of the Russians. By this time, the ice was strong enough to carry the weight of tanks, and the lanes cut in the ice by engineers froze over almost immediately.

When the retreat of the Finnish forces to the rear positions was completed, two islands, Tuppuru and Uuras, were still occupied by the Finns, although they were outside of the Tali Line. These islands guarding the mouth of Viipuri Bay had been essential for the protection of the retreating forces. Once the rear positions were reached, the Finnish forces found themselves with an additional 30 kilometers to defend because of the thick ice on the bay. Therefore, the islands continued to be important because the Russians had massed four divisions and a number of armored units southwest of Uuras.

Tuppuru Island was attacked on 2 March and was lost after several assaults had been repulsed. After the first few failures, the 7th Army had developed a successful tactic for taking an island. They bombarded it by artillery and air and then surrounded it with tanks, thus cutting off the defenders from the mainland. The tanks then tightened the cordon and kept the defenders under mortar and small arms fire, after which the infantry made the final assault. This tactic was used throughout the island-hopping operation. In most cases, the Finnish troops were able to break through the perimeter of tanks and to retreat to the mainland.

The loss of Tuppuru and Uuras was a severe blow to the Finns; however, Teikari Island in Russian hands was a matter of greater importance. It stands in front of Vilaniemi Cape on the north shore of the bay, but also protected the forces holding Suonio Island, a key in the defense system of the bay. Two

attempts to capture the island on 2 March failed; however, it was finally lost and the Russians used it as a base for their landing on the north shore of Viipuri Bay at Vilaniemi and Haranpaanniemi Capes.

A Finnish counterattack during the night of 2-3 March managed to push the enemy forces back on the ice, but the following day, the Russians captured their previous foothold. Once again, the Russian force, consisting of three divisions, was beaten back with the aid of some reinforcements. The mainland was again in Finnish hands.

By 4 March, the outer islands were abandoned in the face of the overwhelming enemy forces. Several counterattacks during the previous days had thinned the ranks of the defenders to such an extent that they had to be sent to the rear for rest and recuperation.

A general attack against all the Finnish positions commenced on 4 March. The enemy formations even came across the ice of the Gulf of Finland on this occasion, advancing from their bases on the islands of Suursaari, Lavansaari and Someri, which are in the middle of the Gulf, toward the cities of Kotka and Hamina, far west from Viipuri. These advances, however, were checked by the Finnish coast artillery batteries located along the southern coast of Finland. The advancing Russian forces were beaten back by the exploding shells which broke up the ice, drowning large numbers of the attackers and causing panic among the survivors. These advances caused the Finnish high command to strengthen the coastal defences further to the west. A battalion of young boys and men too old for military service was assembled in a hurry and sent to the coast as reinforcements.

The cause of the greatest concern was the magnitude of the attacking force on Viipuri Bay, which endangered the defenses of Viipuri. The Russians directed their heaviest artillery and air bombardment at Vilaniemi Cape, and

launched an infantry regiment and a battalion of tanks against the defenders. They soon had a foothold in the village, with an estimated two divisions coming in behind them by nightfall. The situation within Haranpaaniemi Cape-Vilajoki Village, Vilaniemi Cape-Heinlahti Bay was serious. During the night, however, the 9th Infantry Regiment, the only reserve the Finnish II Corps commander had, was sent to reinforce the defenders.

Meanwhile, farther down the bay towards Viipuri, another Russian attack group was ready to assault Suonio Island from Uuras Island which had just been evacuated. Enemy attacks at other points in the bay had been repulsed. Until that date, the Coast group had held its own, but it could not hope to do so any longer without more help. All the reserves had been committed, and the artillery batteries were in desperate need of ammunition. The II Corps had 600 artillery rounds in the stockpile, which had to satisfy the needs of three divisions and the Coast group, all of which were under constant attack.

By the morning of 5 March, the 7th Army was firmly on the north shore of Viipuri Bay. During that day, the Russians assaulted all the island positions, to include those immediately in front of Viipuri. The lanes in the ice made by the engineers immediately froze solid, and the Russian tanks drove across them at will.

By this time, the 7th Army was attacking the Viipuri Bay with three of the four divisions there, and 16 divisions were operating against the whole Viipuri Front from the Bay to the Vuoksi River, while another ten divisions operated from there to Lake Ladoga. The Finnish Army had the Coast group and six less than a half-strength divisions on the Viipuri Front with no reserves, and ammunition stocks dangerously low. On the other hand, the Red Army had an unlimited source of supplies and men. Furthermore, the roads on the Finnish side were choked with refugees and supply traffic. The problem of movement of supplies

was compounded by constant air attacks. As soon as the Russians gained a foothold on the north shore of the Bay, the Finnish supply situation became almost impossible. In spite of these difficulties, the Finns had no choice but to fight on. The Russians had the initiative and they used it to the fullest advantage. On 6 March, Russian troops occupied part of the Nisolahti Village, while another group penetrated the Finnish line at Niskapohja. By mid-day, they had established a beachhead on Turkinsaari Island and Majapohja.

By nightfall on 6 March, the situation was so desperate that the commander of the 4th Division considered withdrawing his east flank back so far that it would have exposed the right flank of the 3rd Division which was without reserves; its 9th regiment had already been employed on the Coast group sector. The 4th Division commander also requested reinforcements to hold Neulasaari Island where he feared a major breakthrough. But all that could be spared was an understrength company from the 5th Division far away to the north of Viipuri.

It was only a question of time before the whole island defense system crumbled and the Finns would be forced to withdraw to the north shore. When this happened, the entire west flank of the II Corps and the supply lines running northwest around Viipuri would become untenable.

Throughout 7 March, the 7th Army pushed forward, while its artillery and supporting air force pounded the Finnish positions and supply lines. The Viipuri-Hamina road was cut at Vilaniemi Cape, making it necessary to bypass that area. By the same evening, it was evident that the island defenses from Suonionsaari Island to Majapohja were untenable. Their defenders were withdrawn the next day after savage battles.

One by one, the islands had been abandoned, and the Finns were fighting primarily on the mainland, except for Piispansaari Island where a small unit was still holding out. Between Vilajoki and Nisalahti villages, no changes of any significance had occurred, in spite of fierce battles.

An even more massive attack began on 9 March. Finnish reconnaissance reported that a ten kilometer-long column of Russian troops and tanks was crossing the ice between Pullinniemi Cape and Maisalansaari Island and Vilaniemi Cape, where it was estimated that two divisions were already in action. At the same time, the commander of the Finnish 4th Division was worried about his troops on Piispansaari Island. That evening, the island was abandoned. This move allowed the Russians to penetrate the line between the forces of the Coast group and the II Corps. The 14th Infantry Regiment, reinforced by a weak battalion from the 3rd Division, had to be sent in to seal the gap before the rear positions were completely enveloped.

On 10 March, the Russians attempted to roll up the Finnish defenses at Majapohja and simultaneously attacked Porkansaari Island, the only island still remaining in Finnish hands. In spite of their exhaustion, the troops of the 4th Division made a counterattack which was at first successful but was finally repulsed. By that night, the Russians were in possession of both Majapohja and Porkansaari Island.

While the battle was raging further up the bay at Vilaniemi, the Russians were using their fresh troops for further advance. Wherever they created a dent in the line, they quickly pushed beyond the Viipuri-Hamina road, thus gaining a deepened and extended front. But even with new troops and their better positions, however, the Red Army was unable to make a breakthrough.

The situation was verging on disaster for the Finnish Army, should any one point give way completely. Regardless of their condition, Finnish troops held out and the Russian drive to reach Viipuri from the north shore was halted.

On 11 March, the enemy again made a push but was stoutly resisted. Again on the 12th, they tried to break through the line between the 4th Division and II Corps, causing the defenders to pull back up to Ahokas-Vainikki area on the

mainland. On the 12th, the Russians continued to attack up to the moment when the ceasefire went into effect. Apparently they hoped to break through and move on to capture Viipuri, their ultimate goal.

Even though the ceasefire was agreed to begin at 1100 hours, 13 March, the Red Army continued action for an hour more. For example, a Russian battalion continued to attack the 15th Infantry Regiment sector at Rotanpesa, south of Tammisuo. Forty Finnish soldiers who obeyed the order and did not resist were taken prisoners. They were, however, released on the following day. On the East Karelian front, a Finnish platoon was surrounded by the Russians; they, too, were taken prisoners but were never repatriated.

CHAPTER IV

Reflections: The Agony of the War

The Status of Finnish Forces During the Last Days of the War

The crux of the peril was the manpower shortage. With progressively thinning forces, the strength of battalions being below 250, the question was how much longer the inevitable collapse could be delayed. Even the quality of the last available replacements was much below standards. Men in their mid-50s and high school boys, hastily trained, and recuperating returnees from hospitals could not be expected to perform miracles.

Perhaps an even more crucial problem was the lack of artillery, especially ammunition (when the battle of Viipuri began, II Corps had less than a thousand rounds of artillery ammunition). Most of the artillery was pre-World War I stock consisting of numerous models and calibers which caused almost unsurmountable logistical problems.

The resourcefulness of the Finnish commanders was severely tested in utilizing their very limited resources. Frequently an infantry battalion was the largest reserve available to a division commander while simultaneous attacks were being conducted at various points along his entire front of responsibility. Reserves shuttled frequently from one trouble spot to another, under constant danger from the air while en route to the next battle area. The attacking forces succeeded in penetrating the front lines at numerous points. Most of the attacks, however, were repulsed, often only by counterattacks at night; and every such action took its toll in lives. There were companies and even battalions which lost their commanders three times a day. There were companies which had lost all their officers by the end of January. Several officers had to be released because of a fatigue or loss of nerves.

Damage to the defense works was serious. Trenches, dugouts (korsus), automatic weapons' positions and other field installations were pulverized by artillery barrages. Sometimes a single artillery round or an aerial bomb on a shelter killed an entire squad or even a larger group.

The Last Evaluation of the Situation

On 9 March, Marshal Mannerheim requested the Isthmus Army commander, General Heinrichs to prepare an evaluation of the situation concerning the status of his forces, their remaining capabilities and limitations. The following are excerpts of his report:

As commander of the Isthmus Army, I consider it my duty to report that the present state of the army is such that continued operations can lead to nothing but further debilitation and new losses of territory. In support of my view, I set forth the loss of personnel which has occurred and which is still going on. The battle strength of battalions is reported now generally to be below 250 men, with the aggregate daily casualties rising into the thousands. As a consequence of physical and spiritual exhaustion, the battle fitness of those who remain is not what it was when the war started. Considerable losses of officers further reduce the utility of these diminished units. Through enemy artillery fire, our machine gun and anti-tank weapons have been demolished to such an extent that a noticeable lack is generally apparent on critical fronts. Since, in addition, events on the right flank have made indispensable fresh expenditures of troops on unprepared terrain and at the expense of the present front, the endurance of our defense has been critically weakened. Enemy air activity frequently makes the transfer and maintenance of forces decidedly difficult. The commander of the Coast group, Lieutenant General Oesch, has emphasized to me the scanty numbers and the moral exhaustion of his forces, and does not seem to believe he can succeed with them. The commander of the II Army Corps, Lieutenant General Ohquist, has expressed the opinion that if no surprises take place, his present front may last a week, but no longer, depending upon how the personnel, especially the officer corps, is used. The commander of the III Corps, Major General Talvela, expressed his view by saying that everything is hanging by a thread.

At the time of the above report, Marshal Mannerheim, together with the Finnish government, had to weigh the possibility that an Anglo-French expeditionary force would come to Finland's rescue, but without the guaranteed success.

From 8 February to 7 March, the expeditionary forces' timetables and probable strengths varied considerably. The last information reaching Finland indicated that 57,000 French, British and Polish troops would be sent, and that the first echelon of 15,500 men could be in Finland by the end of March.

As the above situation report indicates, Marshal Mannerheim had to recommend to the Finnish government that a ceasefire must be negotiated and concluded before the front collapsed. His view was also decisive. President Kallio admitted to a change of mind when he heard the report on the military situation. After midnight, 9 March 1940, it was finally decided, with two Cabinet ministers still opposed, to authorize the delegation in Moscow to use their own discretion about the terms of peace, provided it was an unanimous agreement.

The final moments were at hand. The Allies continued to press the Finns to request their aid. However, in spite of the new Soviet demands which seemed to be aimed at Sweden, the transit rights for the Allies were refused by the Swedish government. At that time, neither Marshal Mannerheim nor Vaino Tanner, the Foreign Minister of Finland, considered the proposed Allied expedition militarily significant.

Early in the morning of 11 March, the Finnish Cabinet concurred with Foreign Minister Tanner's proposal that the Soviet terms be accepted, and shortly thereafter the Foreign Relations Committee of the Parliament voted 13-4 in favor of that course. Within four hours, that was known to a Swedish news bureau in Stockholm and, in spite of Minister Tanner's efforts to prevent it, it appeared in the afternoon papers. This was Sweden's final serious disservice to Finland during the war. The Russian negotiators used these reports to their advantage at that day's bargaining session.

The Peace Treaty of Moscow

On 12 March, Russian Foreign Minister Molotov presented his final draft of the treaty to the Finnish delegation, and the delegation requested from Helsinki

full powers to sign. The Finnish Cabinet met in the morning to face the final bitter decision. At that late hour, the lure of the Allied expedition still concerned them. Troop ships were actually loading in British harbors and, late in the evening, both Chamberlain and Daladier publicly announced their readiness to send assistance--if the Finnish government requested it. The majority of the Cabinet supported Foreign Minister Tanner's recommendation that the treaty be signed at once.

President Kallio reluctantly agreed to sign the credentials to be sent to Moscow. On signing them, the elderly president paraphrased an Old Testament verse, saying: "May the hand wither which is forced to sign such a paper." Five months later his right arm was paralyzed by a stroke, and within the year he was dead.

At 1600 hours, 12 March 1940, Radio Moscow announced the signing of the peace treaty, but no official word was received on that day. In the evening the British Minister called on Minister Tanner to advise him, in a confidence not to be disclosed to the Norwegian or Swedish governments, that the expedition would be sent without their consent, if the Finns would publicly request it.

At 0230 hours, 13 March, Minister Tanner received from Stockholm the text of the protocol to the treaty which defined the provisions for the ceasefire and troop withdrawals. Finally, at 0600 hours, a cable from Moscow arrived confirming that the treaty had become effective on the previous evening. The long ordeal of agonizing indecision was over, and the race against total disaster had been won.

The Results of the War for Finland

For Finland, the Winter War held even greater significance than for the Russians. The nation's human losses were 23,157 killed in action, and 43,557 others were wounded. In terms of combat statistics, the old proverb, "One Finn

is always worth ten Russians," was almost exactly true. In proportion to the national populations of Russia and Finland, however, Finnish losses were much more tragic than those of the Soviet Union.

For Finns, the ultimate meaning of the costly war was the fact that the peace was not signed between the Kuusinen's puppet "government" (People's Democratic Republic of Finland) and Stalin but between the real government of Finland and the Soviet Union. The Finns had retained that which they had waited so long to achieve--their freedom and independence. The entire nation had also experienced a heartening sense of unity completely unprecedented in the short history of the Republic. Marshal Mannerheim summarized the meaning of this so concisely and eloquently:

May coming generations not forget the dearly bought lessons of our defensive war. They can with pride look back on the Winter War and find courage and confidence in its glorious history. That an Army so inferior in numbers and equipment should have inflicted such serious defeats on an overwhelmingly powerful enemy, and while retreating, have over and over again repelled his attacks, is something for which it is hard to find a parallel in the history of war. But it is equally admirable that the Finnish people, face to face with an apparently hopeless situation, were able to resist a feeling of despair and, instead, to grow in devotion and greatness. Such a nation has earned the right to live.

The Results of the War for the Soviet Union

Precise Soviet casualties during the war may never be known, but they were unquestionably enormous. The truth lies somewhere between Molotov's admission of 48,745 killed in action and 158,863 wounded and the figure of one million two hundred thousand given by Khrushchev. The most reliable Finnish source estimated Russian losses at 175,000-200,000 killed in action and two-to-three hundred thousand wounded, to include those who became unfit for combat due to cold injuries. The Soviet official history merely acknowledges that their casualties were "excessive and avoidable."

Another negative result was the loss of prestige of the Soviet armed forces. The fiascoes of the early phase, such as Suomussalmi-Raate-Kuhmo campaigns, and the later Russian defeats on the Ladogan-Karelian front, received more worldwide attention than the successes of the later stages on the Karelian Isthmus. A semi-professional British magazine, the Fighting Forces, proclaimed that "the vaunted worth of the Russian Army has proved to be a myth." "A giant with feet of clay" was the expression of another critic.

Contrary to a popular misconception, however, Hitler did not miscalculate Soviet strength because of the winter War. In a letter to Mussolini on 8 March 1940, he noted: "....The criticisms which have been made of the Russian soldiers in consequence of the operations to date are not borne out by reality and the facts. Taking into consideration the available supply facilities, no power in the world would have been able, except after the most thoroughgoing preparations, to achieve any other results at 30 to 40 degrees below zero (C) on such terrain than did the Russians at the very first."

Marshal Mannerheim was probably correct in considering the loss of prestige of the Soviet armed forces the most significant international result of the war. There were several military lessons which the Soviet army learned in its "acid test" as General Zhukov termed the war. A special session of the Main Military Council was convened in the Kremlin in 14-17 April 1940, to analyze the "wrongs" noted during the war. Among other things, the speakers criticized the following:

- a. The unwieldy organization of the infantry division.
- b. The low level of combat proficiency of the individual infantrymen.
- c. The inadequacy of infantry firepower.
- d. The lack of winter clothing and over-snow mobility equipment.
- e. The lack of cold weather training.
- f. The shortcomings in troop supply and maintenance of equipment.

The council passed a resolution entitled "Measures to be taken in combat training, organization, and structure of the troops of the Red Army on the basis of the experience of the war in Finland and the combat experience of recent years."

One of the most important changes in the command structure came about in an order by the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR on 12 August 1940, which reinstated the unitary command system in the Soviet armed forces. This reform downgraded the political commissar from a status of co-equal with the military commander to that of a deputy commander for political affairs. As a result of the many reforms, ranks of generals, marshals and admirals were reinstated in May 1940.

The Red Army organization became more rational. The Russian forces the Finns encountered in the Continuation War in 1941 were organized into light or heavy battalions, regiments and divisions depending on the terrain and the mission. The most prominent change within the Soviet forces, however, was their winter warfare capability.

Timoshenko, who became a Marshal of the Soviet Union and succeeded Viroshilov as Defense Commissar in the spring of 1940, mentioned to a military attache in Moscow, "the Russians have learned much in this hard war in which the Finns fought with heroism."

The Russian Viewpoint of the Winter War as Seen by Mr. Khrushchev

Mr. Khrushchev, one of Stalin's trustees since the Russian revolution and later a dictator himself, gives his version of the Winter War in his memoirs, "Khrushchev Remembers:"

Whenever I came to Moscow from Kiev, Stalin almost always summoned me. Occasionally I found him alone when I went to see him. It was always easier to exchange opinions with him candidly if we were alone. But much more often than not,

Stalin had Molotov, Voroshilov, Kaganovich, and sometimes Zhdanov with him when I called on him. Zhdanov was the first Secretary of the Leningrad Regional Committee. Mikoyan and Beria were often there, too. One day when I came to Moscow, Stalin invited me to his apartment for dinner. He told me Molotov and Kuusinen would be there. Kuusinen was then attached to the Comintern.

When I arrived at Stalin's apartment in the Kremlin, I had the feeling that Stalin, Molotov, and Kuusinen were continuing an earlier conversation about Finland. Apparently they had already decided to present Finland with an ultimatum. It had been agreed that Kuusinen would head the government of a new Karelo-Finnish Soviet Socialist Republic (SSR). Up to that time, Karelia had been an autonomous republic annexed to the Russian Federation. Now Karelia was to be made a Union Republic. The consensus of the group was that the Finns should be given one last chance to accept the territorial demands which they had already rejected during the unsuccessful negotiations.

If they didn't yield to our ultimatum, we would take military action. This was Stalin's idea. Naturally I didn't oppose him. Besides, in this case I agreed that it was the right thing to do. All we had to do was raise our voice a little bit, and the Finns would obey. If that didn't work, we would fire one shot and the Finns would put up their hands and surrender. Or so we thought. When I arrived at the apartment, Stalin was saying, "Let's get started today."

We sat around for a long time. The hour of the ultimatum had already been set. After the prescribed time had elapsed, Artillery Marshal Kulic was dispatched to supervise the bombardment of the Finnish border. We waited to see what would happen. Stalin was confident. None of us thought there would be a war. We were sure that the Finns would accept our demands without forcing us to go to war.

Suddenly there was a telephone call. We had fired our salvo, and the Finns had replied with artillery fire of their own. De facto, the war had begun. There is, of course, another version of the facts: It is said that the Finns started shooting first and that we were compelled to shoot back. It is always like that when people start a war. They say, "You fired the first shot," or "You slapped me first, and I'm only hitting back."

There is some question about whether we had any legal or moral right for our actions against Finland. Of course we didn't have any legal right. As far as morality is concerned, our desire to protect ourselves was ample justification in our own eyes.

A few days after the war began, I left for Ukraine. Like everyone else, I was confident that our advantage would prove

immeasurable and that our dispute with the Finns would be solved quickly, without many casualties for us. So we thought, so we hoped. But the history of that conflict turned out very differently.

The war dragged on stubbornly. The Finns turned out to be good warriors. They had organized their defenses brilliantly along the Mannerheim Line on the Karelian Isthmus, and they thwarted our attempt to push through this strategically important passage. We soon realized we had bitten off more than we could chew--our casualties mounted alarmingly. In the winter it was decided to bypass the Karelian Isthmus and to strike a blow from Lake Ladoga to the north where there are no fortifications. But when we tried to strike from the rear, we found ourselves in an even more difficult situation than before. Our army encountered very mobile ski troops armed with automatic high-velocity rifles. We tried to put our own troops on skis, too, but it wasn't easy for ordinary, untrained Red Army soldiers to fight on skis. We started intensively to recruit professional sportsmen. There weren't many around. We had to bring them from Moscow and Ukraine as well as from Leningrad--poor fellows, they were ripped to shreds. I don't know how many came back alive.

This was terrible time--terrible because of our losses, and even more terrible in the wider perspective. The Germans were watching with undisguised glee as we took a drubbing from the Finns.

Our navy was engaged against the Finnish fleet. You wouldn't have thought that the Finns would have the advantage at sea, but our navy couldn't do anything right. I remember hearing when I was at Stalin's in Moscow that one of our submarines had been unable to sink a Swedish merchant vessel which it had mistaken for a Finnish ship. The Germans observed this incident and gave us a teasing pinch by offering their assistance.

I recall how Stalin spoke with bitterness and sadness about the way the war was going--Stalin was furious with the military and with Voroshilov, Commissar of Defense for many years. Voroshilov deserved to bear the brunt of the blame for the way the Finnish war was going, but he wasn't the only guilty party. He blamed the mishandling of the war on faulty intelligence. I remember once at the nearby Dacha, Stalin jumped up in a white-hot rage and started to berate Voroshilov. Voroshilov was also boiling mad. He leaped up, turned red, and hurled Stalin's accusations back into his face. "You have yourself to blame for all this!," shouted Voroshilov. "You are the one who annihilated the Old Guard of the army; you had our best generals killed!" Stalin rebuffed him, and at that, Voroshilov picked up a platter with a roast suckling pig on it and smashed it on the table. Voroshilov ended up being relieved of his duties as People's Commissar of Defense.

Marshal Timoshenko, who was commander of the Kiev Military District, came to me in Kiev and said, "I have been summoned to Moscow. I

will almost certainly be going to the Finnish Front." He was put in charge of our troops on the Karelian Isthmus, replacing Meretskov. Our army had learned its lesson. It was decided not to circle around and strike from the rear but to hit frontally, to crush the Finnish fortifications on the Karelian Isthmus. The necessary artillery, air power, and infantry were concentrated for the strike. The Finnish pillboxes were wiped out. Nothing was left standing in front of our artillery.

The air force played its part in the strike, too. I remember Stalin saying, very typically, "Our air force has been called into action. The assignment is to demolish the Finnish supply lines to the front, knock the railroads out of commission, bomb the bridges, and strafe the locomotives. Many bridges have been destroyed. Many trains have been crippled. The Finns have only their skis left. Finns can never be without their skis. Their supply of skis never runs out."

Finland called for a truce. Negotiations began. We agreed on the terms for peace and signed a treaty. And so the war with Finland ended. We started to analyze the reasons why we were so badly prepared and why the war had cost us so dearly. I would say we lost as many as a million lives. Timoshenko told me that faulty intelligence had not been to blame after all. In fact, it was learned that our intelligence service had known about the Finnish defenses all along. The pillboxes and artillery batteries of the Mannerheim Line had even been drawn on our intelligence maps before the war. The trouble was that no intelligence officers had been consulted when our first strike was planned. I cannot imagine how this kind of stupidity was permitted. If we had only deployed our forces against the Finns in the way even a child could have figured by looking at a map, things would have turned out differently for both the Soviet Union and Finland--the Winter War with Finland showed us our very serious weaknesses. It also exposed our weaknesses to Hitler. It does not take much imagination to guess what Hitler must have concluded after he watched us try to wage war against the Finns: "The Soviet Union has barely managed to handle a country that we could have disposed of in a few hours. What would be left of the Russians if we attacked them with our best equipment and masses of our best-trained, best organized troops?" In short, our miserable conduct of the Finnish campaign encouraged Hitler in his plans for the blitzkrieg, his Operation Barbarossa.

In our war against the Finns we had an opportunity to choose the time and place. We outnumbered the enemy, and we had all the time in the world to prepare for our operation. Yet even in the most favorable conditions it was only after great difficulty and enormous losses that we were finally able to win. A victory at such a cost was actually a moral defeat.

Our people never knew that we had suffered a moral defeat, of course, because they were never told the truth. Quite the contrary. When the Finnish war ended, our country was told, "Let

the trumpets of victory sound!" But the seeds of doubt had been sown. The war against the Finns was a dark hour for our army, whose slogan of invincibility was, "In case there's a war tomorrow, we are ready for the march today!"

CHAPTER V

Lessons Learned

The Setting is the Enemy

The peculiarities of the Finnish theater of war that caused the greatest combat difficulties were the absolute lack of roads and the close character of the terrain which, with its vast zone of virgin forests, is so very different from the European landscape in latitudes farther south. The Karelian woods are under no forestry management such as is commonly applied in central Europe. The primeval forest is the result of natural reseedling. Old and young stands of trees are intermingled and frequently give rise to impenetrable thickets. This boundless forest is virtually unexplored. Throughout the trackless, desolate region, deepest solitude and deathly silence reign supreme. Lakes, swamps, moors, and loose rock are characteristic of the Karelian landscape. Although on the Karelian Isthmus (the corridor between the Gulf of Finland and Lake Lagoda) and in the area between Lake Lagoda and Lake Onega the woods in some places are very dense and include old stands of trees, the timber becomes lighter and weaker the farther one goes north, until at last only scattered trees and bushes extend upward from an inextricable tangle of large rocks. In the Far North, rocky ground covered with reindeer moss, lichens, and blueberry, cranberry, and juniper bushes predominates in the wilderness. In the part of Karelia between Lake Onega and the White Sea, the tree line is about five hundred feet above sea level. Birches grow on the slopes between the conifer-covered dales and the bare tops of the mountains, which are less than a thousand feet high. The conifers disappear completely north of the Arctic Circle. This is a favorable region for birch forests, so characteristic of Lapland, with their short trunks often branching out like bushes. In the Petsamo region the completely treeless tundra extends up to the coast, where it changes into bare shingle along the Arctic Ocean.

This is a heroic landscape which has remained completely untouched by modern civilization. Since the dim past little or nothing has changed there. As in those days of long ago described in the songs of the Finnish epic, the "Kalevala," the hunter and fisher, the Lapp nomad with his reindeer herds, the individual loving solitude lives in the primeval wilderness, constantly struggling with the forces of nature.

The Operational Mobility of Army Corps and Divisions

Before World War II the Finns estimated that they could adequately defend their country. The more than 1,200 kilometers southeastern and eastern border of Finland which was primarily considered to be the future theater of war, had a very sparse network of roads, which would restrict the utilization of strong forces. It was estimated that the enemy could concentrate at most 15 divisions as compared to Finland's 10 divisions.

From the approximately 100 kilometers wide Karelian Isthmus, four railroads and 3 to 10 highways led to the northwest. The railroads were single-tracked; the roads had a gravel surface and were so narrow that a two-way truck traffic was barely possible. The surface of the roads was estimated to be so poor, that only one infantry division with reinforcements could advance along the direction of one road.

In the part of Karelia just north of Lake Ladoga, an area 100 kilometers wide, one railroad and four highways led from east to west. The border from Lake Ladoga to the Arctic Ocean was approximately 1,100 kilometers long. A total of six roads ran from here to east and west. These roads were in a much poorer condition than those on the Karelian Isthmus. Along these roads as well, the advance of only one division was regarded as possible. Since nearly 80 percent of the frontier region was covered by forests and 15 percent by marsh lands, the 200 kilometers wide sectors between the roads were uninhabited

areas of forests, marshes and lakes. Seldom were the winters so intensely cold, that the ice on the marsh lands and the lakes would be strong enough to bear the weight of tanks, heavy guns and trucks.

At first, during the winter of 1939-1940, there was very little snow, but the temperature fell to -40°C . Nowhere was the snow cover as deep as one meter. The surface of the bad roads, the marsh lands and the lakes were so solidly frozen that they supported the weight of even heavy transport vehicles. The development of snowplowing equipment and of motor vehicles adequate for winter conditions made it possible for the enemy to use nearly 50 divisions in the final stages of the war. The situation became extremely critical on the coast of the Gulf of Finland, between Viipuri and Hamina, where seven divisions attacked across the ice of Viipuri Bay. However, the greatest surprise was that between Lake Ladoga and the Arctic Ocean, 11 divisions operated from the beginning of the war and 20 in the end. The enemy's complete command of the air--1,000 aircraft in comparison to 100--made possible the movements of dense and direct concentrations even on the ice flats.

The Finnish army corps and divisions did not derive much advantage from the increased freedom of operations, because they had very few motor vehicles and the existing road network was thus sufficient for their operations. On the other hand, the Finns had improved the armament, equipment and tactics of the infantry and continued to do so by improvisation. Primarily, the aim of these innovations was to use the forests and the climate to the best possible advantage. The key problems to solve were, first, how to survive in the severe winter weather in the uninhabited wilderness, and, second, how to operate in the deep forests flanking the roads.

Weather and Terrain Effects Upon Operations

Experiences gained during the Finnish-Soviet Winter War of 1939-40 had taught the following lessons:

First, the natural conditions along the frontier between Finland and the Soviet Union, the extremely extensive, pathless wasteland of the frontier region, the uneven terrain covered with loose rock and consequently passable only with difficulty, and the negligible development of roads are not suited to operations with large masses of troops of low mobility. Over broad stretches of country it is, in many cases, impossible to conduct operations involving large organizations, and in some instances, it is pointless.

Second, from the strategic point of view, the importance of the different sectors of the frontier region varies widely. Gain or loss of areas far removed from any kind of communication is of no decisive importance to the further course of the war.

Third, the characteristics of terrain and climate in the Far North are such that winter is the more favorable season for offensive campaigns, while summer is more suitable for defensive operations. Early and late winter are particularly favorable for attack operations; mid-winter with its deep snow is a less appropriate time for offensive warfare.

Fourth, the transitions from winter to summer and from summer to winter constitute the muddy periods when use of the roads temporarily ceases or is greatly limited. The muddy period in the fall does not last as long as that in the spring. Because of the hard granite soil of Finland and Russian Karelia, the roads usually dry out much quicker there than in southern Russia. In the Far North, the principal concern is the melting of the snow which has fallen during the winter. The Finns have great experience and have developed special techniques to keep the main highways free from snow and open throughout the winter for the use of mail trucks and buses. The effect of brief periods of rain, which in Russia proper turn the roads into a hopeless condition, is negligible in Finland and the border area. During the muddy season, especially

in the spring, there is no chance for effective air support because it is impossible for units of any considerable size to take off from the completely flooded airfields. Provisions were made to maintain flying operations on a limited scale through installation of latticed wooden runways. In these cases, it was necessary to park the airplanes either on the runways or in their immediate vicinity. Such a procedure cannot be applied for organizations of any considerable size unless one accepts the necessity of expending enormous amounts of material and labor in the construction of latticed wooden runways and taxiing strips to the hardstands. Since both opponents were faced by identical conditions, air force activity, with only a few exceptions, was almost completely suspended on both sides during the muddy season.

The Horse Provides Tactical Mobility

Finnish farmers and lumberjacks were used to transportation with horses and sleighs in winter conditions. When hauling logs from the forests to the roads, the preliminary stage was to move on skis and open a trail in the woods, avoiding gorges, cliffs and steep rises. This was not too difficult, because the differences of level in the Finnish terrain are only about ten meters. When a few horses and a sleigh had moved along the trail, the worst ruggednesses could be noticed and avoided. A winter road was finally formed in the forest, along which a horse could pull a load weighing up to one ton.

In the pre-war winter maneuvers of the army, the methods of the farmers and the lumberjacks had been used. Sleighs, sleds and skis were chosen and developed in such a way that they could transport the heavy arms and equipment of the infantry in the roadless forests and across the frozen marshes. Light horse-drawn artillery was loaded on sleighs or runners were fixed to wheels. Sleighs were much better for evacuating the wounded than vehicles on wheels in the summer. Transferring the traffic from roads to forests, in shelter

from observation and air reconnaissance, offered new possibilities for surprising the adversary and reducing the advantage of his air superiority.

In 1939, there were about 500,000 horses in the country, but during mobilization the armed forces used only 20 percent of them. Because more than a half of the nearly 500,000 army reservists called up were farmers or lumberjacks, the number of skilled horsemen was equivalent to that of horses. Considering the fact that all the Finnish soldiers were used to winter conditions and to moving in the dense forests, the tactical mobility of the army was on a very high level. The capability of imaginative innovations and successful improvisations contributed to this tactical efficiency.

Effects of Snow, Ice and Frost on Operations and Firepower

The effect of snow, ice and frost on firepower could not be estimated beforehand. Not until after the experiences of the summer of 1941 and the battles of 1944 could the weakening impact of snow and frost on firepower be adequately observed. It has not been possible to measure exactly this impact, but those who have seen service in the wars of 1939-1945 calculate that snow and subarctic weather lessened firepower by at least one-third or even by 50 percent.

First, deep snow reduces fragmentation in the same way as soft soil does. Frost affects primers, so that the number of dud shells grows considerably. The power of an exploding shell is somewhat smaller in subarctic weather, and the accuracy of fire weaker because the powder burns more slowly. Cold weather also increases the mistakes of an observer directing artillery fire.

Frost does not have a direct effect on the firepower of the light arms of the infantry, but accuracy of fire suffers due to the human factor; that is, the effect of sub-zero weather on the soldier. Automatic weapons and machine guns are heavily affected by freezing weather.

According to the nearly unanimous opinion of men who saw service in all phases of the war, the enemy had much weaker firepower and worse accuracy of fire than the Finnish troops, accustomed to and prepared for winter conditions. There was an especially big difference in the power and accuracy of the light arms of the infantry.

The Finns had to pay attention to the effects of winter and severe cold in the yearly winter contests, in which the army and the Civic Guard took part. In winter conditions, it was necessary to keep especially the automatic weapons very clean, to prevent freezing of the moving parts. Sometimes arms had to be cleaned with petroleum when no light sewing machine oil was available. This kind of oil would not freeze and had a viscosity rate which made it suitable for all types of automatic arms. Besides the freeze endurance of the usual lubricating oils, it was necessary to test and pay attention to the anti-freeze capacity of other fluids and oils as well to keep the weapons in action. For the handling of weapons, knitted gloves, with only the trigger finger free, were found most suitable, these had been used by hunters for decades.

Since the Finns were accustomed to the climate, they clothed sensibly when winter set in. They knew how to dress when the temperature dipped several degrees below zero. The field uniform of the soldier was designed to make him endure snow and freezing weather. The white dresses of the soldiers, covering the uniforms, had been developed for winter warfare.

The most difficult problem (solved, however, already in the 1930's) was how to camp and find shelter in the bitter winter of the wilderness. A tent for the use of half-a-platoon, approximately 20 men, was designed; this could be folded into a small and easily handled bundle. A portable boxstove was enough to keep the tent warm even if the temperature fell to -40°C . On the stove coffee and food could be easily prepared. The new tent made military operations possible even in uninhabited areas.

Finnish "Motti" Tactics

Because the Finns had insufficient forces and equipment for classical air, tank and artillery operations, the enemy had to be forced to attack under the worst possible conditions for them. The terrain and the road network favored the Finns. The enemy divisions (or division) advanced along the road in a giant column, strung out over 100 kilometers. The road was flanked by a 100-200 kilometer wide, uninhabited wilderness, covered by forests, with numerous lakes and marshes.

The battalions engaged in delaying actions aimed at bringing the enemy's forward group to a halt in every possible location. At the same time, where the terrain and conditions were favorable, the enemy column was broken up and isolated into small units. The breaking up of the column was done by strike forces that advanced from the cover of the flanking wilderness toward the road used by the enemy. Short distance slicing operations were performed by mobile ski units; ammunition, mines and explosives were either carried along or pulled in sleds. The wounded were also evacuated in sleds. In medium distance, 10-20 kilometers, road cutting operations, a winter road was prepared and ammunition, mines and explosives as well as the wounded were moved through the woods by horses and sleighs. In long distance operations, a road was plowed at night on the snow covered ice of the marshes and lakes, and the troops and equipment were transported to within a distance of 5-10 kilometers of the enemy positions.

At the end of the winter (or ice) road, an easily defensible logistics base was established. Often it also served as an advanced dressing station, headed by a medical doctor. The attack, with the objective of cutting the road, was done on skis, while the equipment was carried and pulled on sleds, generally in short distance operations and under fire from enemy infantry. Such a base might have included a mortar company or even a battery of field artillery,

which, however, for the sake of secrecy, withheld their fire until the infantry reached its objective and the general assault commenced.

The blocking points on the road along which the enemy advanced were decided upon and marked on the map after careful planning and reconnaissance. Along the road, one or several small hills or outcroppings in the terrain, without any organized defense, were usually chosen as points to block the road. Another requirement was that if the enemy tried to move forward or retreat, the road could be easily cut and brought under fire. The most advantageous from this operational point of view were bridges and embankments which were difficult to by-pass.

The assault upon the point, which had been chosen for the roadblock, was done in the most surprising manner, taking the best possible advantage of the terrain and darkness. After the initial reconnaissance, the commander of the strike force or the battalion advanced with the orientation and reconnaissance group within observing distance of the final objective. On the basis of the information gained, by observing and listening to the enemy and the traffic along the road, the commander ordered the attack to begin at the very moment when few enemy troops were in the target area. The battalions of a strike force or the companies of a battalion advanced directly to those points in the terrain, which they had to occupy. The sappers of the attack group destroyed the bridges and embankments at the blocking points and mined the areas the enemy had to cross when counterattacking. Often there was enough time to prepare an improvised fireplan and to dig in at least into the snow before the enemy counterattacked. Each minute that passed before the counterattack began was to the advantage of the attack group blocking the road. The fireplan of the artillery was usually prepared to cover the most dangerous direction, but fire was opened only when the enemy's full counterattack began.

If the troops succeeded in completely surprising the enemy--as was often the case--effective counterattacks commenced only after several hours. Daylight favored the force that held the roadblock. The enemy's fire was inaccurate, because the troops were well hidden in the terrain. The fact that the enemy formations were at a close distance, with Finnish forces between the isolated groups, made the use of heavy weapons difficult, while making it possible for the Finns to fully exploit the accuracy of their light arms. The more numerous the roadblocks, the longer it took for the enemy to launch their counterattacks and the more surely were they repelled.

The turning point in repelling the counterattacks was the separation of the tanks from the infantry following them. It was consequently important, that the positions of the infantry which blocked the road were in such rugged terrain or in such a dense forest, that the tanks were not able to drive inside them. If the positions fulfilled these requirements, the enemy's infantry was either annihilated or driven back. Finally, those tanks which had passed through the minefields were destroyed by attacking them with gasoline bottles and TNT-charges. During the Winter War and partly even during the Continuation War, the number of anti-tank guns was so limited that they could be used only when the enemy launched an armored attack along an open road. Since the enemy forces were not able to move away from and maneuver outside the roads and since the supplies dropped from the air were insufficient, the counterattacks were in the end hampered by the lack of ammunition and food. The effects of the Arctic temperatures and the lack of tents and stoves contributed to the annihilation of the enemy forces between Lake Ladoga and the Arctic Ocean. On the Karelian Isthmus the Finnish "motti" tactics could not be used because of the continuous frontines and the dense network of roads.

The Finnish Troops

During early and late winter, troops equipped with skis and akios can operate off the roads and bring along all that is really needed for existence and for combat; but they must leave behind everything that cannot be carried easily through primeval forest or rocky wilderness. The superior skill of the Finnish troops in covering long distances gave them high mobility and consequently a decided ascendancy over troops of the Red Army in the Winter War. The Soviet command recognized the great importance of using skis in fighting in the Far North. According to Finnish accounts, the Russians formed and trained special elite ski units in Siberia and concentrated them before World War II on the eastern border of Finland. These Soviet troops soon acquired great skill and during the war became almost as good as the Finnish ski units, whose marching speed is surprisingly great even in especially difficult terrain. Combat operations even in trackless regions, are executed much faster on skis in winter than on foot in summer. The open flanks of the Finnish-German sectors between Lake Onega and the Arctic Ocean could only be effectively protected by mobile Finnish ski patrol detachments. The fight against the Soviet partisans was carried on by the Finns with the passion of skilled and experienced hunters. It was most successful in winter when the enemy's tracks could be followed in the snow, and they could be brought to bay.

The strength of the Finnish soldier lies in individual combat. The Finns possess an infallible instinct for finding their way in the dense growth of the pathless wilds. They are accurate trail readers and move noiselessly in the woods. Nothing is heard or seen of Finnish troops whether resting or marching, even from the closest proximity. Terrain training is of a very high order. A special technique for movement through woods has been developed and practiced so that the troops advance quickly, in the right direction and without losing

contact. A Finnish company moves in the primeval forest just as smoothly and unerringly as a German company in the open landscape of central Europe. All Finns are enthusiastic hunters and sports lovers and fighting wakens in them all their hunting instincts.

Organization

The Finnish infantry is equipped with skis in winter. Accustomed from earliest infancy to move on skis during over half of the year, the Finn accomplishes marvels in covering long distances. The use of the simple Finnish toe-binding enables the soldier to put on and take off his skis quickly. The enemy is approached on skis in small, well-separated groups echeloned in depth. The crouching skiers, camouflaged in snow shirts, rapidly approach the enemy in short bounds. Just before the final rush, they quickly kick off their skis. Often the men drag their skis along, or else a member of the group gathers all the skis and brings them forward.

The Finnish cavalry in general had the mission of mounted infantry. The guiding principle in its training stressed encirclement and attack deep in the enemy flank. It was able to carry out this task because the Finnish horse was used to traveling even over difficult wooded terrain covered with rocky debris. In the winter the cavalry troops are also equipped with skis.

Training and organization of the Finnish artillery was primarily designed for combat in woods and achieved a high level of efficiency during the last war, despite the fact that the armament was to some extent old-fashioned and lacked uniformity. Since opportunities for observation were limited in the wilderness, each battery, as a rule, needed several observation posts. Therefore, every battery had at least two forward observers. By means of a signal-communication net specially organized for this purpose, every forward observer was able to deliver fire with all batteries of the regiment. In the defense it was even

possible to deliver fire with all medium and heavy mortars. The forward observers of the mortars in turn were able to do the same. The forward observers were connected with the firing positions by wire and radio. Great stress was laid on surprise fires. Survey was well perfected and very rapid when the aiming circle was employed.

In tank combat the Finns lacked practical experience. Not until World War II did the Finns undertake to organize an armored division. The materiel consisted of captured Russian equipment, to which a few German tanks were added in the last year of the war. Training was based on German regulations. The Karelian Isthmus is especially favorable for armored operations. The Russians employed numerous tank units there in the Winter War and in the summer of 1944.

The technical and tactical aspects of Finnish signal communications were still in the first stages of development. The use of bare wire, occasioned by special conditions of combat in woods and the critical situation in the manufacture of field signal cable, was remarkable. For this purpose, a galvanized iron wire 2mm thick was strung overhead. In winter, if the situation was urgent, it was also possible to utilize the insulating property of completely dry snow by laying wire in the snow as a metallic circuit. Messenger dogs and carrier pigeons were not used in the Finnish army.

APP # 1

SOTAKORKEAKOULU

MITEN HENKINEN SODANKÄYNTIDOKS VIIME SODIS-
SAMES OLI JÄRJESTETTY JA MITEN SE SAADUT
KOKEMUKSET HUOMIOON OTTAKSI OLISI TULEVAI-
SUUDEN SOTAA SILMILLÄ PITÄEN JÄRJESTETTÄVÄ

Kapteeni O. E. Ylirisku
MH 18

Sisällysluettelo

	Sivu
Alkulause	
Johdanto	
Järjestely sodan 1939-44 aikana	1
A. Edellytykset	1
1. Yleistä	1
2. Rauhanaikaiset valmistelut	3
3. Poliittisen tilanteen kehitys	4
4. Johtopäätökset	5
B. Talvisota	6
1. Johdon järjestely	6
2. Järjestely joukoissa	8
a. Valistushenkilöstö	8
b. Sotilasapisto	10
3. Sisäpropaganda	10
a. Tiedotuspalvelu	10
b. Valistustyö ja viihdytystoiminta	12
c. Mielialantarkkailu	13
d. Vihollisen suorittama propaganda ja sen torjunta	13
4. Ulkopropaganda	13
a. Viholliseen kohdistuva propaganda	13
b. Muut maat	14
5. Sialunhoito	15
6. Johtopäätökset	15
C. Jatkosota	16
1. Johdon järjestely	16

	Sivu
a. Tehtävien jakautuminen	17
b. Organisaatio puolustusvoimissa	18
2. Organisaatio ja tehtävät joukoissa	18
a. Tiedotushenkilöstö	18
b. Valistushenkilöstö	19
c. Sotilasapisto	21
d. Toimintamuodot	21
3. Tiedotushenkilöstön toiminta	21
4. Valistustyö	22
a. Valistustyöstä annetut ohjeet ja sen työmuodot	23
b. Suoranainen valistustyö	27
c. Viihdytystoiminta	29
d. Valistustyön rahoitus	30
5. Mielialantarkkailu	30
6. Viholliseen kohdistettu propaganda	33
7. Johtopäätöksiä	34
Suuntaviivat tulevaisuuden sotasilmällä pithen	35
A. Henkinen sodankäynti tulevaisuuden sodassa	35
1. Kehitys toisessa maailmansodassa	35
2. Tulevaisuuden sota	37
B. Henkisen sodankäynnin toimintamuodot, menetelmät ja organisaation suuntaviivat	39
1. Lähtökohta	39
2. Viholliseen kohdistettu propaganda	41
3. Henkinen huolto	43
a. Sielunhoito	43
b. Valistaminen	44
c. Virkistäminen	48
d. Mielialantarkkailu	49
4. Organisaation suuntaviivat	50
Yhteenveto	51

Lähteläistele

- J.Leppe:** Propaganda, ratkaiseva ase, 16.2.39, Helsinki, Otava, 270 s., 1939, Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- O.Huhtala:** Propaganda, uusi sodankäytäväline, Helsinki, Otava, 55 s., 1939, Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- K.v.Pieandt:** Lausa ja yhteisö, lokakuu 1946, Helsinki, Otava, 63 s., 1946, Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- L.Zilliacus:** Yksi kansa - yksi rintama, Porvoo, Werner Söderström Oy, 311 s., 1941, Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- T.Muukkonen:** Rintamapappi, rintamalla 1943, 92 s., Kenttäpiispan toimisto
- T.Husen:** Militärpsykologi, Stockholm, Victor Petterssons bokindustri Ab, 1941, 98 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- T.Husen:** Psykologisk krigsföring, heinäkuu 1942, Lund, Skånska Centraltryckeriet, 1942, 127 s., Teollisuuden Työnjohtajapisto
- V.K.Latvala:** Sodanaikainen HT-toiminta osa I, Helsinki, Valtioneuvoston kirjapaino, 162 s., 1941 ja osa II, 1942, 256 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- E.Bjelfvenstam, T.Husen, S.Henriksen:** Lärobok i militärpsykologi, Lund, Håkan Ohlssons boktryckeri, 1943, 170 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- Puolustusministeriö:** Ohjeita henkisen väestönsuojelun järjestelystä ja suorittamisesta, Helsinki, Otava, 1939, 50 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- A.Blom:** Geistige Kriegsführung, Potsdam, Ludwig Vöggenteiter Verlag, 1937, 80 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- R.Niininen:** Kirkko miesten mukokulmasta, 4.8.1947, Mikkeli, Oy.Länsi-Savon Kirjapaino 1947, 166 s., Kenttäpiispan toimisto
- J.Björklund:** Kirkko ja miehet sodassa saatujen kokemusten valossa, 7.10.42, Tampere, Tampereen kirjapaino, 1943, 17 s., Kenttäpiispan toimisto
- N.Copeland:** Psykologi för soldater, Konsten att leda, 30.8.1943, Stockholm, D.A.Norstedt & Söner, 1946, 87 s., Puolustusvoimain Keskuskirjasto
- Komppanian taisteluoapas, luonne**
- KO:n luonnoksen luku: Henkinen huolto**

K.Lehmas: Kokemuksia ja odotuksia henkisen sodankäynnin organisatiosta Suomessa, Haeklinin säätiön stipendityö

A.H.Virkkunen henkilökohtaiset muistiinpanot sodanajan valistustoiminnasta

Seuraavat eri sotilasaikakauslehdissä olleet kirjoitukset:

K.Hesse: Henkinen sodankäynti, Reserviupseerilehti, ss. 75-86, N 3/50 (suomennos)

V.Virkkunen: Radion käyttö sodankäyntivälineenä, Reserviupseerilehti, ss. 157-162, N 5/50

B.Kamph: Radiopropagandan mot vårt land under kriget och en, Ny Militär Tidskrift, ss. 204-205, N 7-8/49

T.Husen: Henkinen ase (suomennos), Kontakt med krigsmakten, N 8/49

P.Lammetmaa: Ajatuksia eri johtoportaiden toimenpiteiksi fyysillisen ja psyykkillisen väsymyksen poistamiseksi taistelujoukoista raskaiden operaatioiden aikana, Sotilasaikakauslehti, ss. 9-14, N 4/47

A.Kuiri: Vieläkin psyykkillisestä väsymyksestä, Sotilasaikakauslehti, ss. 8-9, N 1/48

K.Lehmas: Jatkoa "psyykkilliseen väsymykseen", Sotilasaikakauslehti, ss. 15-16, N 2/48

Lehti: Mitä on sotilaspsykologia, Sotilasaikakauslehti ss. 6- N 1/48 ja ss. 10-15, N 2/48

A.Maunula: Henkinen sodankäynti, luento SKK:ssa

Suomen Asetuskokouksen asetukset N:t 321/39, 446/39, 531/39, 478/41 ja 523/41

Puolustusvoimain Valistustyöohjeet 1.12.45

L.K.Valimaa: Tulevaisuuden sota, diplomityö SKK:ssa v. 1948

Päämajan propaganda- ja tiedotusosastojen arkistot vv. 1939-44, Sota-arkisto

Liiteluettelo
=====

- Liite 1** Kaavio propagandahenkilöstön ja sotilaspapiston organisaatiosta talvisodassa
- Liite 2** Kaavio valistus- ja tiedoitushenkilöstön ja sotilaspapiston organisaatiosta v. 1944
- Liite 3** Valistustoimintatilaston 1.4. - 30.4.1944
- Liite 4** Esitys valistus- ja tiedoitushenkilöstön organisaation suuntaviivoiksi

Alkulause

Tämän työn suorituksen ohjaaja, everstiluutnantti A. M a n n i l a, on työtä varten luovuttanut käyttöön Sota-korkeakoulussa henkisestä sodankäynnistä pitämässä luentorun- gon. Lisäksi olen jäsentelyjen tarkastusten yhteydessä saanut ohjeita työn laajuudesta.

Tärkeimpänä lähdeaineistona viime sotiamme koskevaan osaan on ollut Sota-arkistossa olevat Päämajan propaganda- ja tiedoi- tusosastojen arkistot. Niiden lisäksi olen saanut Hacklinin sil- tiöltä käyttöön everstiluutnantti K. L e h m a k s e n työn "Kokemuksia henkisen sodankäynnin edellytyksistä ja organisaa- tiosta Suomessa" ja majuri A. H. V i r k k u s e l t a hänen henkilökohtaisen arkistonsa viime sodan ajalta. Molemmat edellä mainitut ovat olleet suureksi avuksi työssäni. Vielä Pv.PZ:n koulutusosastosta on minulle annettu ohjesääntöluonnos "Komppa- nian taistelunopas" sekä useita käännöksiä ulkolaisista sotilas- aikakauslehdistä.

Hämeenlinnassa 29 päivänä kesäkuuta 1950

Kapteeni

O. L. Vainio
O. L. Vainio

Johdanto

Henkisiä sodankäynnillä tarkoitetaan suunnitelmallista mielialan ja taistelutahdon kehittämistä sodan päämäärin mukaisesti. Siihen sisältyy niiden tutkiminen ja tarkkailu sekä niihin vaikuttavien tekijöiden ja keinojen löytäminen ja hyväksikäyttö. Sen tarkoituksena on kohteesta riippuen vaikuttaa ylläpitävästi tai repivästi.

Henkisillä voimilla on aina ollut tärkeä sijansa sodankäynnissä. Propagandaa ja huhuja on käytetty taistelukeinona jo muinaisudessa. Varsinainen henkinen sodankäynti, jonka edellytyksenä on pidettävä johdon, organisaation ja määrättyjen tavoitteiden olemassaoloa, on syntynyt ensimmäisen maailmansodan aikana. Se liittyy oleellisesti osana totaaliseen sotaan, jonka kolmesta osasta henkinen rintama on yksi.

Totaalinen sota on vetänyt piiriinsä kansakunnat kokonaisuutena. Sen yhteydessä käytetään kaikki keinot vastustajan lyömiseksi tai sen hyökkäyksen torjumiseksi aseellisin, taloudellisin ja henkisin voimin ja välinein. Näin on nykyinen sota totaalista taisteluna omallistuvien, taistelualueeseen ja käytettyihin keinoihin nähden. Tästä johtuen myös henkinen sodankäynti ulottuu taisteleviin kansakuntiin kokonaan, mutta sen lisäksi myös sodan ulkopuolella oleviin valtioihin, joiden antama henkinen ja aineellinen tuki voi olla suurestakin merkityksestä.

Pitäen edellä esitettyä taustana on tässä työssä kuitenkin rajoituttu tarkastelemaan henkistä sodankäyntiämme poliittisella kannalla. Sen vuoksi on pääasiassa tutkittu sen järjestämistä sekä viime sodassamme että tulevaisuuden sotaa silmällä pitäen puolustusvoimien piirissä ottaen huomioon sen osuuden koko valtakunnallisessa toiminnassa. Tämä on tapahtunut siksi,

että sotilaallinen toiminta muodostun henkiseen sodankäyntiin tärkeimmäksi osaksi sodan aikana. Sitä paitsi sen järjestäminen puolustusvoimissa vaatii erikoistoimintoja aivan eri laajuudessa kuin kotirintamalla tai ulkomailla, missä toiminnalla li. säksi on poliittinen luonne.

Henkisen sodankäynnin kehityksen valaisemiseksi on työssä siihen sisältyvistä käsitteistä käytetty kussakin vaiheessa käytännössä olleita nimityksiä.

Miten henkinen sodankäyntimme viime sodis-
saan oli järjestetty ja miten se saadut

kokemukset huomioon ottaen olisi tulevai-
suden sotaan silmällä pitäen järjestettävä

Järjestely sodan 1939-44 aikana

A. Edellytykset

1. Yleistä

Eräänä ensimmäisen maailmansodan ratkaisevana tekijänä pi
detään propagandaa. Sekä englantilaiset että saksalaiset ovat
sen yksimielisesti tunnustaneet. Edelliset tahtovat siten alle
viivata henkisten kykyjensä etevämyyttä ja jälkimmäiset peläs
taa aseittensa kunnian. Olennaisena piirteenä niissä kokemuk
sissa on, että kotiseutu oli taistelurintaman alttiimpi propa
gandalle ja sen kautta tapahtui moraalien murtuminen.

Maailmansotaa välittömästi seuranneiden sotien aikana pro
pagandaa käytettiin runsain mitoin. Sen mahdollisuudet parani
vat merkittävästi tavalla radion ja lentokoneen kehittyessä.
Edellisen mukaantule sodan käyttöön muuna kuin viestivälinee
nä tapahtui Abessinian sodan aikana, jolloin keisari Haile-
Selassie esitti maailmalle vetoamuksensa italialaisten hyökkä
yksen johdosta. Lentokoneen kehitys teki mahdolliseksi syvälle
kotialueelle ulottuvat matkat sekä räjähdys- että propaganda-
pommin pudottamiseksi. Näin ollen ennen toista maailmansotaa

oli yleisellä käsityksellä, että propagandalla tulisi olla huomattava sija ja merkitys tulevaisuuden sodassa. Mutta edellisen sodan kokemusten perusteella oli kansojen varustautumisessa sotaan kiinnitetty erityistä huomiota myös propagandan torjumiseen ja ryhdytty tarkoitukselliseen toimintaan henkisen kestäkyvyn lujittamiseksi. Näin tapahtui etenkin Saksassa ja Venäjällä, joissa sodan jälkeen aloitetussa kansallisessa jälleensuunnittelussa lähtökohdaksi muodostui henkinen varustautuminen.

Suomessa jouduttiin ennen viime sotiamme luomaan käsitys henkisestä sodankäynnistä pähasiassa edellä esitetyn perusteella, oihän meillä ollut omia kokemuksia. Henkinen sodankäynti käsitettiin ennen kaikkea hyökkäyksenä propagandana, joka kohdistuu viholliseen, sekä vastapropagandana, jonka tarkoituksena on vihollisen vastaavan, meihin kohdistuvan toiminnan torjuminen. Mutta siihen sisältyi myös käsitys siitä, että on valmistauduttava sodan aikana huolehtimaan myös kansamme ja armeijan henkisten tarpeiden tyydyttämisestä. Erikoisen tärkeänä tekijänä henkisessä sodankäynnissä pidettiin silloin sielunhoidollisten tehtävien suorittamista, joka ilmenee mm. siinä, että ennen sotaa tehdyissä sa.määrävahvuuksissa on papiston sijoitus suunniteltu muun henkiseen sodankäyntiin tarkoitettua henkilöstön puuttuessa. Sitä todistaa sekin, että ennen sotaa julkaistussa puolustusministeriön ohjekirjasssa kotiseudun henkisen väestönsuojelun järjestämiseksi organisaatio perustuu kirkollisiin elimiin. Henkisen sodankäynnin kannalta on tärkeää todeta, että jo ennen sotia puolustusvoimamme pyrittiin pitämään kaiken poliittisen toiminnan ulkopuolella, joskin varusmiesten koulutuksessa puoluekantaan kiinnitettiin huomiota.

Ennen sotiamme henkisen sodankäynnin merkitystä sekä yliettä aliarvioitiin, kuten aina uusia aseita ja menetelmiä, myös

sotilaspiireissä. Kuitenkin sotilasjohdon taholta tämmöinen sodan muoto oli otettu huomioon ja sen järjestämiseksi oli eräitä, joskin puutteellisia, valmisteluja suoritettu.

2. Rauhanaikaiset valmistelut

Puolustusvoimien rauhanaikaisen organisaation mukaan Puolustusministeriön sanomatoimiston tehtävänä oli hoitaa rauhanaikainen puolustusvoimia koskeva tiedotustoiminta, se. välittää puolustusvoimia koskevaa uutisaineistoa maan sanomalehdistölle ja järjestää ja suunnitella propagandatoiminta sodan varalta. Henkilöstön kouluttamiseksi sitä varten sanomatoimiston toimesta järjestettiin vuodesta 1937 lähtien vuosittain kertausharjoituksia. Kaikkiaan niihin osallistui 68 eriarvoista sotilashenkilöä, jotka oli valittu siviiliammattien perusteella tätä toimintaa sivuavien ammattien piiristä. Kertausharjoitusten ohjelmissa oli propagandaa käsitteleviä oppitunteja ja karttahoitoja, ja niiden tarkoituksena oli kouluttaa osallistuvista joukko-osastojen puitteissa propagandaa hoitavaa henkilökuntaa. Näin ollen oli ennen sodan syttymistä luotu mitättömän pienä reservi propagandan suorittamista varten. Kuitenkaan ei ennen 17.10.39 joukkojen sa.määrävahvuuksia kuulunut erityistä niihin tehtäviin tarkoitettua henkilökuntaa.

Yleisesikunnan koulutusosaston johtamaan rauhanaikaisessa varusmieskoulutukseen sisältyi kansalaistiedon opetus, joka sisälsi isännän historian, yhteiskuntaopin ja alkeisopetuksen. Sen osuus muussa koulutuksessa oli varsin vähäinen. Sen sisältöä on kuitenkin mainittava, että se pyrki luomaan varusmiehille suomalaisen historiankäsitteeseen perustuvan, selvän kuvan vapaasta, itsenäisestä Suomesta ja selvittämään sen vapaille kansalaisilleen asettamat velvollisuudet ja suomat oikeudet puuttumatta politiikkaan. Kansalaistiedon opetus oli lähinnä valistuspuheen tehtävä, jollaisena piti vuonna 1938 annettun

kiskyn mukaan olla upseeri etc. Käytännössä sotilaspapista jäi suureksi osaksi niihin tehtäviin, kuten aikaisemminkin oli ollut.

Sielunhoidon suorittamista varten sodan aikana oli olemassa organisatio, jota sellaisenaan sodan aikana käytettiin.

Kotien ja suojelun sodan demoralisoivalta vaikutukselta puolustusministeriön toimesta laadittiin ohjekirjanen "Ohjeita henkisen väestönsuojelun järjestelystä ja suorittamisesta", missä esitettiin mm. organisatio ja annettiin yksityiskohtaisia neuvoja ko. asiasta. Organisaatio perustui kirkollishallintoon, tuomiokapitualeihin ja seurakuntiin, mutta ei saanut papiston hyväksymistä.

Maanpuolustuspropaganda, jota erityisesti suojeluskuntajärjestön toimesta suoritettiin, sekä ennen sotaa laaditut operatiiviset suunnitelmat perustuivat maamme koskemattomuuden puolustamiseen idästä uhkaavilta hyökkäyksiltä. Varautumistamme vain torjuntaan todistaa sekin, että Yleisesikunta, Ulkoasiainministeriö ja Valtiollinen poliisi kielsivät kaiken Neuvostoliiton vastaan kohdistetun propagandan valmistelutkin.¹⁾

3. Poliittisen tilanteen kehitys

Maamme yleis- ja sotilaspoliittinen asema ennen sotia loi perustan henkiselle sodankäynnille ja siksi on tässä yhteydessä siitä erittäin olennaisia piirteitä mainittava, etenkin kun molemmat sodat ovat irrottamattomassa syy-yhteydessä toisiinsa.²⁾

Suomi oli 21 vuotta kestäneen itsenäisyytensä aikana kehittänyt nopeasti kaikilla elämän aloilla. Erityisen merkittävä oli tapahtunut taloudellinen nousu. Tästä oli seurauksena elintason kohoaminen, jota monet sosiaaliset uudistukset oli-

1) Kertomus Prop.os:n toiminnasta s. 2-4

2) Maj.Lehmus: Kokemuksia ja edellytyksiä jne. s. 2

vat omiaan lisäämään. Näin nimenomaan työväestön asema oli tun-
tavasti parantunut.

Lähinnä edellä esitetyn perusteella saatiin myös poliittis-
esti aikaan yhteisymmärrys vuoden 1918 ja 1930-luvun alkuvuo-
sien tapahtumien siihen asti erehtämien eri puolueiden kesken
siton, että vuonna 1937 muodostettiin kokoomushallitus. Tässä
kansan ehkäyttämistoiminnassa on Suomen Marsalkka Mannerheimin
osuus ollut merkittävä.

Sotilaspoliittisesti oli merkittävä tapaus Neuvostoliiton
ja Suomen välillä vuonna 1932 tehty hyökkäämättömyyssopimus,
jonka piti olla voimassa vuoden 1945 loppuun. Kuitenkin Neuvos-
toliitosta meidän suunnatta propaganda oli omiaan horjutta-
maan luottamusta siihen.

Ulkopoliittisesti merkittäväksi tapaukseksi muodostui syys-
kuussa 1939 Neuvostoliiton ja Saksan tekemi sopimus. Se aiheut-
ti, että suomalaiset, jotka syyttivät eri puolueita turvautu-
misesta jompaan kumpaan suurvaltaan, huomasivat entistä selvem-
min olevansa omien voimiansa varassa. Tätä vahvistivat Baltian
tapahtumat samana sykenä.

4. Johtopäätökset

Edellä esitetyn perusteella voidaan henkisen sodankäynnin-
me järjestämisen edellytyksistä silloin, kun Neuvostoliitto 5.
10.39 esitti Suomelle kutsun lähettää neuvottelijansa Moskovaan
todeta seuraavaa:

- edessä olevien tapahtumien kannalta henkisten voimava-
rojemme suhteen tilanne oli erittäin edullinen sikäli,
että koko kansa oli spontaanisesti tapahtuneen puolue-
tustahdon herättämisen johdosta henkisesti valmistautu-
massa tuleviin tapahtumiin.
- henkisen sodankäynnin vaatiman johdon, organisaation ja
sille kuuluvien tehtävien suhteen oltiin suunnittelua-

teella, mutta kuitenkin tässäkin sodankäynnin puoli ei ollut kokonaan unohtuksissa.

2. Talvisota

1. Johdon järjestely

Ylimääräisten kertausharjoitusten alottua ryhdyttiin luomaan sekä puolustusvoimain että valtioneuvoston toimesta tiedotus- ja propagandatointia varten organisaatiota. Valtioneuvosto antoi 11.10.39¹⁾ asetuksen valtion tiedotuskeskuksen perustamisesta. Myöhemmin annetulla asetuksella²⁾ se määritteli opetusministeriön alaisuuteen ja sen tehtäviksi määrättiin johtaa yleisradion ja muiden kuin Päämajan alaisten tiedotus- ja propagandalaitosten toimintaa maassa. Lisäksi valtioneuvosto määnsi asetuksellaan³⁾, että sisänsuuri on Päämajan alainen

Päämajaan perustettiin puolustusministeriön sanomatoimistoa runkona käyttäen propagandatoimisto. Päämajan työjärjestyksessä⁴⁾ sen kokoonpanoksi ja eri toimistojen tehtäviksi määrättiin seuraavaa:

a) Yleinen propagandatointi, Prop.1

- hoitaa propaganda-alan järjestely- ja henkilösasiat
- pitää yhteyttä sanomalehdistöön ja yleisradioon,
- pitää yhteyttä Päämajan tiedusteluelimiin ja muihin tiedotus- ja propagandaelimiin.

b) Ulkopropagandatointi, Prop.2

- suunnittelee ja toimeenpanee u l k o p r o p a g a n d a n, jolla tarkoitettiin viholliseen, liittolaisiin ja puolueettomiin valtioihin kohdistettua propagandaa,
- ulkomaisten lehdistön, kirjallisuuden ym. painotus-

1) Asetus N° 321/11.10.39

2) Asetus N° 531/3.12.39

3) Asetus N° 446/2.12.39

4) PM:n järj.os:n kirj. N° 541/11.10.39

teiden ja yleisradioiden toiminnan seuraaminen sekä mahdollisen vastatoiminnan järjestäminen.

c) Sisäpropagandatoiminta, Prop.3

- suunnittelee ja toimeenpääsee sisäpropaganda, joka käsitti sekä kotiseudulle että rintamalle kohdistetun toiminnan,
- seuraa ja ohjailee propagandamateriaalia kotimaista lehdistöä, julkaisutoimintaa ja yleisradiota.

d) Propagandakansallia, Prop.4

- suorittaa eri toimistojen tarvitseman materiaalin hankkimisen ja muokkaamisen,
- suorittaa sanomalehdistölle ja yleisradiolle tarjottua materiaalin hankkimisen ja levityksen.

Lisäksi propagandaosastoon kuului valokuvausryhmä, 9 valokuvaajaa ja laboratorio.

Varsin pian kokoonpano osoittautui vakiinnatun toiminnan suorittamiseksi, ja 8.11.39 propagandaosastoon liitettiin Puolustusvoimien tiedotuskeskus nimellä¹⁾ Finlandia-uutistoiminta, joka oli Propagandalaitte ry:n omistama. Sen tehtäväksi tuli ulkomaille, paitsi vihollismaahan, ja kotiseudulle suuntautuva toiminta. Lisäksi propagandaosastoon liitettiin Neuvostoliiton vähemmistökansallisuuksiin kohdistuvan propagandan hoitamiseksi tiedusteluosaston toimisto K 22.12.39²⁾ Edelleen sille alistettiin 17.2.40 Puolustusvoimain kuvalliset ja 17.2.40 - 29.2.40 Päämajan radiotarkkailukeskus oli sen alaisena.³⁾

Johtuen siitä, että sotilaallisen ja poliittisen tiedotus- ja propagandatoiminnan työnjakoa ei suoritettu, sekä Päämajan että poliittisen johdon alaiset elimet työskentelivät

1) H.M:n san.ton kirj. N 27/Pt/sal./22.10.39

2) Kertomus Prop.os:n toiminnasta vv. 1939-40

3) PM:n järj.os:n kirj. N 729/40/Järj.1/29.2.40

osittain päällekkäin. Tehtävien jakamiseksi tehtiin sodan ke-
tässä esitys¹⁾, jonka periaatteena oli, että propagandaosasto
johtaisi ja suorittaisi omiin joukkoihin ja viholliseen ke-
naisudessaan kohdistuvan toiminnan sekä hankkisi ja välittä-
isi sotilasasioita koskevan uutisaineiston ja johtaisi yleisra-
diotoimintaa, kun taas valtion tiedotuskeskuksen tulisi johtaa
ja suorittaa ulkomaihin ja kotiseudulle suunnattua toimintaa.
Esitystä ei kuitenkaan sodan aikana ehditty hyväksyä.

Sielunhoidon johto²⁾ puolustusvoimain piirissä oli erillise-
nä henkisen sodankäynnin osana keskitetty sotarovastille, joka
kuului koulutusosastoon. Hänen tehtävänä oli ohjata ja valvoa
sotilaspapiston työtä ja pitää yhteyttä maan kirkolliseen hal-
lintoon. Toiminnan yhtenäistämiseksi propagandaosaston kanssa
määrättiin sinne sotilaspastori.³⁾

2. Järjestely joukoissa

Henkisen sodankäynnin suorittamiseksi joukoissa oli nii-
den määrävahvuuksissa kaksi erikoisorganisaatiota

- valistushenkilöstön organisaatio ja
- sotilaspapiston organisaatio.

a. Valistushenkilöstö

Valistushenkilöstön organisaation⁴⁾ periaatteena oli, et-
tä yhtymien esikunnissa (armeijakunta ja divisioona) oli komen-
totoimistoon kuuluvana valistustoimisto ja joukko-osastojen esi-
kunnissa valistusupseeri, sen sijaan pataljoonan (vast.) por-
taassa piti upseerin oto. hoitaa näitä tehtäviä ja perusyksik-
kössä aliupseerin oto. Tarkoituksena oli, että näihin tehtäviin
määrättiin erikoiskoulutettu henkilöstö⁴⁾. Kun kuitenkin henki-
löstön varaus oli riittämätön, sitä riitti vain armeijakuntien,
eräiden divisioonien ja parin joukko-osaston esikuntiin. Auki

1) FM:n prop.os:n kirj. N 387/Prop.4/8.2.40

2) Sodanaikaisen kenttäpapiston alistussuhteet ja virka-asema

3) FM:n järj.os:n kirj. N 845/40/Järj.1/sal./5.3.40

4) Pl.M:n san.tston kirj. N 555/398/sal./17.10.39

jääneiden paikkojen täyttö jäi asianomaisten esikuntien toimaksi. Joukko-osastojen osalta nämä tehtävät useassa tapauksessa annettiin sotilaspapistolle.

Valistusupseereille jaettiin 13.10.39¹⁾ "Välillisiä ohjeita joukko-osastojen valistushenkilöstölle". Siinä määriteltiin heidän tehtävänsä seuraavasti: "Valistusupseeri esittelee rykmentin komentajalle ja toimeenpantee hänen hyväksymänsä toimenpiteet miehistön henkisen taistelukunnon ja moraalin säilyttämiseksi sekä heidän viihdytyksensä järjestämiseksi. Tarkkailee miehistön henkeä ja moraalila, ilmoittaa havainnoistaan komentajalle sekä tekee esityksiä propagandan järjestämisestä ja mahdollisten epäkohtien korjaamisesta."

Yksityiskohtaisista tehtävistä ja niiden suorittamisesta määrättiin, että valistusupseerin tuli

- pitää miehistö tilanteen tasalla hankkimalla yleisradiovastaanottimia ja sanomalehtiä tai julkaisemalla joukko-osasto- ja lentolehtisiä,
- järjestää miehistölle virkistys- ja viihdytystilaisuuksia,
- tarkkailla mahdollista vihollisen propagandaa ja muita puolustustahtoa heikentäviä ilmiöitä ja
- tehdä päivittäin mielialailmoitus komentajalleen.

Muita yhtenäisiä ohjeita ei sodan aikana annettu. Eräitä yksityiskohtia koskevia neuvoja sekä aineistoa annettiin propagandaosaston toimittamissa julkaisuissa, jotka aluksi ilmestyivät "Valistusaineistoa"- ja myöhemmin "Kurtaja"-nimisinä. Olenneista oli, että viholliseen kohdistuvasta propagandasta huolehtiminen määrättiin valistusupseereille alueillaan.

Propagandaosaston toimesta laadittiin ohjesäännöksi tarkoitettu "Propagandaopas", jonka julkaisemista ei puolustusosasto

1) P.L.M:n san.tsten kirj. N° 88/San.sal./13.10.39

kuitenkaan pitänyt ajankohtaisena ennen sodan syttymistä, eikä asia sodan aikana tullut päiväjärjestykseen.

2. Sotilasapisto

Sotilasapiston eli kaattäpapistön, kuten nimitys tuolloi kumui, organisatio oli samanlainen kuin valistushenkilöstöä, joten yhtymien ja joukko-osastojen esikunnissa oli sotilaspa-tori. Heidän tehtävänä oli aluksi pelkistää sielunhoidon suorittaminen, mutta jo ennen sodan syttymistä siihen liitetiin kaatuneiden evakuointi, joka vastoin muualla vallitsevaa tapaa otettiin puolustusvoimissamme käyttöön nimenomaan mie-lialaan kotiseudulla vaikuttavana tekijänä. Kuten edellisessä kohdassa esitettiin, sotilasapisto joutui merkittävältä osal-taan joukko-osastoissa suorittamaan myös valistusupseerin teh-tävät.

Organisatio kokonaisuudessaan kaaviona liitteessä 1.

3. Sisäpropaganda

Sisäpropaganda jakautui seuraaviin työmuotoihin:

- tiedotuspalvelun,
- valistustyöhön ja viihdytystoimintaan,
- mielialentarkkailun ja
- vihollisen propagandan ja muiden ulkopuolisten taiste-lushtoa horjuttavien ilmiöiden torjuntaa.

a. Tiedotuspalvelu

Tiedotuspalvelu sisälsi joukkojen totunnaisen uutistar-peen tyydyttämisen ja sotilaallisen ulospäin tapahtuvan uutis-palvelun. Välineinä käytettiin

- sanomalehtiä,
- rintamajulkaisuja ja
- yleisradiota.

Sanomalehdet jaettiin joukoille aluksi propagandaosaston toimesta, mutta jo ennen sodan syttymistä alettiin armeijakun-

nille jakaa tätä varten määrärahoja, jotka olivat yhteensä 100.000:- - 250.000:- kuukausittain.

Rintamalehtiä toimitettiin yleensä armeijakuntien (vast.) toimesta, mutta myös eräät rykmentit julkaisivat omaa lehteään. Vakinaisia rintamalehtiä ilmestyi koko sodan aikana 11 eri lehteä. Niiden lisäksi monet esikunnan monistivat tilapäisluonteisia lehtisiä. Rintamajoukkojen yhteisinä lehtinä toimitettiin Aseveli ja Vapenbrodern lehtiä. Kaikki nämä kustannettiin ilman valtion varoja.¹⁾

Sotilaalliset uutiset, joista erikoisen tärkeitä olivat päivittäiset tilannetiedotukset, välitettiin keskitetysti propagandaosaston toimesta. Varsinaista sotakirjeenvaihtoa varten ei ollut erikoishenkilökuntaa, vaan sen suorittaminen oli valitushenkilöstön ja sanomalehtimiesretkikuntien varassa. Niiden sotilas uutisten lisäksi propagandaosasto suoritti kotiseudulle suunnattua propagandaa levittämällä Finlandia-Uutistoimiston välityksellä sanomalehdistölle ja yleisradiolle aineistoa erikoiskysymyksistä, joista tärkein oli sotateollisuuden merkityksen korostaminen.

Sensointi kuului Päämajan valvontaosastolle, mutta myös propagandaosasto antoi ohjeita lehdistölle salassa pidettävistä asioista.²⁾ Kaikki rintamalehtiin tuleva materiaali sensuroitiin propagandaosastossa.

Suomen Yleisradion välityksellä lähetettiin päivittäin kaksi joukoille tarkoitettua ns. sotilaslähetystä. Niiden lisäksi muodostuivat sekä koti- että talirintamalle erittäin tärkeitä päivittäiset Päämajan tilannetiedotukset, kuten myöskin yksityisasioiden koskevat tiedotukset. Yleisradiota varten suoritettiin joukoissa ääniautolla nauhoituksia propagandaosaston johdolla.

1) PM:n prop.os:n kirj. N: 94/Prop.1/sal./28.10.39

2) -"- -"- N 150/Prop.1/sal./31.12.39

Yleisradiovastaanottimien hankinta joukoille tapahtui propagandaosaston toimesta. Yhteensä 532 vastaanotinta jaettiin sitä kautta joukoille, jotka saivat niistä myös yksityistä tietä huomattavan määrän.

b. Valistustyö ja viihdytystoiminta

Valistustyö, jolla tarkoitettiin yleisesti hyväksytyn tiedon ja taitojen levittämistä ja yleensä johdon antamien ohjeiden mukaan harjoitettua propagandaa¹⁾, jäi pääasiassa sanomalehdistön, rintamalehtien ja yleisradion välityksellä suoritetuksi. Tosin ennen sodan syttymistä järjestettiin sekä rintamalla että kotisoudulla runsaasti isänmaallishenkisiä juhlatilaisuuksia. Sodan aikana tämä työ rajoittui joukkojen keskuudessa suoritettuihin käynteihin majapaikoissa, jolloin erikoisena muotona oli ns. korsukolportöörien toiminta.

Viihdytystoiminnan suoritus tapahtui pääasiassa kuten valistustyökin. Valtion tiedotuskeskuksen toimesta propagandaosaston kautta lähetettiin joukkoihin 17 kiertuetta, jotka esi-tyivät ennen 30.11.39 n. 400 ja sen jälkeen n. 70 kertaa.

Viihdytysvälineistöksi joukoille kerättiin Maan Turva - Hembygdsfronten-järjestön toimesta runsaasti erilaisia soittevälineitä ja pelejä ym. ajanvietteeksi tarkoitettuja välineitä. Sanottu järjestö perustettiin 13.10.39. Se oli kotirintaman lu- jittamiseksi ja valistamiseksi tarkoitettu, kaikki yhteiskunnan piirit yhdistävä kansalaisjärjestö²⁾, jolla tuli olemaan merkit- tävä osuus sotiamme aikana.

Yhteyden pitämiseksi rintaman ja kotisoudun välillä myös yksityisesti, propagandaosasto jakoi joukoille runsaasti kirje- tarvikkeita. Kotisoudulta rintamalle lähetetyt ns. "tuntematto- man sotilaan" lähetykset, sekä kirjeitä että paketteja, olivat omiaan lisäämään tätä vuorovaikutusta.

1) Propagandaopas

2) L.Zilliacus: Yksi kansa - yksi rintama, Helsinki 40, s.29

Pääasiassa joukkojen viihdyttämistä varten hankittiin muutamia kaitafilmiäkoneita, sekä muodostettiin lahjoituksista ~~hank~~ sukirastotia.

2. Miellialen tarkkailu

Joukoilta vaadittiin miellialailmoituksia 20.10.39 lähtien kerran viikossa. Sen lisäksi valvontaosasto suoritti omine oimineen miellialatarkkailua sekä rintamalla että kotiseudulla, missä sitä suoritettiin myös valtion tiedotuskeskuksen toimesta. Joukkojen miellialatekijöistä ilmoitusten perusteella huolelliset tekijät, etenkin varustus ja kenttäposti, olivat väsynisen ohella tärkeimpiä.

3. Vihollisen suorittama propaganda ja sen torjunta

Neuvostoliitto aloitti maatamme vastaan radio- ja sanomalehtihyökkäyksen 3.11.39 jatkuen vilkkaana koko sodan ajan. Tämän lisäksi venäläiset käyttivät propagandavälineinään lentolehtisiä, jotka levitettiin puolellemme lentokoneista pudotettuna tai erikoisammuksissa, ja kaiuttimälähetyksiä. Se oli sisälöltään niin vierasta suomalaisille, että sen torjunta ei kii- vannut erikoistoimenpiteitä. Se paremminkin kohotti kuin her- jutti miellialaa.

Sodankäynnillämme vastaista propagandaa esiintyi Ahvenan- maalla, missä Ruotsista käsin yritettiin ylläpitää pasifististä liikettä pienissä puitteissa.

4. Ulkopropaganda

Ulkopropaganda jakautui kohteiden perusteella

- viholliseen kohdistuvaan toimintaan ja
- muihin ulkomaihin suunnattuun toimintaan.

5. Viholliseen kohdistuva propaganda

Viholliseen kohdistuvan propagandan suunnittelu ja johto tapahtui propagandaosaston toimesta. Välineinä käytettiin len-

tolehtisia ja julisteita sekä kaiutinta. Lentolehtisiä painettiin 50 eri lajia, yhteensä n. 30 milj. kappaletta. Niiden levitykseen käytettiin lentokoneita ja partioita. Erikoisammusten ja -rakettien suunnittelussa jähtiin kokeiluasteelle. Lentolehtiset ja julistukset valmistettiin pääasiassa propagandaosastossa.

Kaiutinalaitteita oli käytettävissä 14. Niiden välityksellä lähetettiin nauhoitettuja ohjelmia. Niiden lähetysten suorittamisen esteenä kaluston vähyyden lisäksi oli se, että ne aina provosoivat vihollisen ampumaan häirintää.

Yleisradiossa lähetettiin päivittäin venäjänkielisiä ohjelmia, mm. Päämajan tilannetiedotukset, jonka propagandaosasto järjesti. Tämä oli tarkoitettu kotiseudulle, sillä venäläisillä joukoilla ei ollut oikeutta kuunnella vieraan radioaseman lähetyksiä. Näitä ja muitakin yleisradion lähetyksiä venäläiset pyrkivät radiohäirinnällään sekoittamaan.

Materiaali propagandaa varten koottiin tiedustelun tuloksista sekä sotavankien kuulusteluista. Lisäksi käytettiin hyväksi Neuvostoliiton oloja tuntevia henkilöitä.

Erikoisena piirteenä propagandassamme oli, että Neuvostoliiton vähemmistökansallisuuksiin kohdistetulla toiminnalla oli siinä huomattava sijansa.

Sotavankien keskuuteen levitettiin heitä varten painettua sanomalehtiä.

b. Muut asiat

Sodan puhjettua saapui maahan runsaasti kirjeenvaihtajia, sanomalehti-, elo- ja valokuva- sekä radioreporttereita eri maista. Uutisten ja kuvausten välittäminen heille tapahtui sekä Valtion tiedotuskeskuksen että propagandaosastoon kuuluvan Puolustusvoimain tiedotuskeskuksen toimesta. Heidän rin-

tamalla kiihtienä järjestämiseksi perustettiin propagandaosaston alaisuuteen opastuskunskia, joiden tehtävänä oli ulkomaalaisten opastaminen rintamalla ja heidän työnsä seurailminen.

Yleisradiossa lähetettiin 17.10.39 lähtien englannin-, ranskan- ja vironkielisiä lähetystyksiä.

5. Sielunhoito

Sielunhoidossa noudatettiin tavanomaisia tapoja järjestämällä kenttäjumalanpalveluksia ja hartaushetkiä, mutta runsaasti suoritettiin myös tätä yksityisissä keskusteluissa. Sotilas papiston suorittamalla työllä oli suuri osuutensa vakavan isänmaallisen hengen syntymisessä ja ylläpidossa.

6. Johtokäsitteet

✓ Talvisodan aikaisesta henkisestä rintamastamme on tullut myytti, jota aikanaan ihailtiin kaikkialla maailmassa. Se ei aiheutunut erikoistoimenpiteistä, vaan se syntyi itsestään kansamme puolustustahdon herätessä syksyllä 1939. Sodan aikana ajatellen oli tärkeää ennen sen puhkeamista tapahtunut henkisen valmentautuminen. Sen sijaan sodan loppuminen tuli etenkin kotiseudulle yllätyksenä, koska sitä ei oltu siihen valmistettu.

Henkisen sodankäyntimme järjestämisestä saadut kokemukset voidaan kiteyttää seuraavasti:

- Henkisen sodankäyntimme johto oli hajanaista, josta johtuen sekä sotilaallinen että poliittinen johto joutui toimimaan osittain samoilla aloilla. Kummankin toiminnan painopiste oli kohdistettu kotiseudulle ja ulkomaihin. Sen vuoksi, että meillä oli koko maailman huomion kohteena, ulkomailla oli propagandallamme menestystä, mutta sen merkitys rajoittui vain myötätuntoon.
- Joukoissa suoritettu valistustyö jäi merkityksettömäksi koska valistushenkilöstöä oli riittämättömästi ja eten-

kin sen vuoksi, että sotatoimet sitoivat aina joukot. Kuitenkin niiden halu saada tietoja tapahtumista yleensä ja erityisesti kotiseudulta oli jo tällöin havaittavissa ja sen tyydyttämistä pidettävä eräänä valistustyön tärkeimpänä toimintamuotona.

- Ulkepuolisten päästessä suorittamaan valo- ja elokuvasta rintamalla usein sotatärkeitä seikat paljastuivat ja siten joutuivat palvelamaan vihollista, kuten asiastuntemattomien kirjallisissakin kuvauksissa saattoi tapahtua.
- Viholliseen kohdistetulla propagandalla, jonka suoritus jäi rintamalla varsin vähäiseksi organisaation ja välineistön puutteen takia, oli merkitystä vain silloin, kun se yhdistyi taistelutoimintaan (motit). Sen sijaan ei sillä vihollisen kotiseudulla ollut menestystä, koska se ei perustunut olevien olojen tuntemiseen.
- Sotilaspapiston kytkeminen valistusupseerin tehtäviin ei ollut onnistunut, koska viimeksi mainitus tehtävät olivat ristiriidassa papillisen vakuumuksen kanssa mm. viihdytystoiminnassa ja viholliseen kohdistetussa propagandassa.

Lopuksi on todettava, että henkinen sodankäyntimme läpäisi ensimmäisen koetuksensa kunnialla sille edullisten olosuhteiden vallitessa.

2. Jatkosota

1. Johdon järjestely

Ennen sodan syttymistä järjestettiin tiedoitus toimintamme johto siten, että valtioneuvosto muodosti Valtion tiedoituslaitoksen ja päämajaan perustettiin tiedoitusosasto.

a. Tehtävien jakautuminen

Valtioneuvosto antoi 22.6.41 asetuksen¹⁾, jossa pääministerin alaisena toimivan Valtion tiedoituslaitoksen tehtäviksi määrättiin seuraavaa:

- huolehtia tietojen hankkimisesta sekä valtioneuvoston että Päämajan varten,
- toimittaa julkisuuteen valtioneuvoston ja muiden viranomaisien tiedoitukset,
- johtaa ja valvoo yleisradion ja tietotoimistojen toimintaa ja
- johtaa ja valvoo muiden kuin Päämajan yhteydessä toimivien propaganda- ja tiedoitusjärjestöjen ja -elinien toimintaa.

Näiden tehtävien lisäksi sodan puhjettua Valtion tiedoituslaitokselle kuului sensuuri²⁾, paitsi Päämajan suorittama sotilasasioita koskeva, ja alkuvaiheessa 1.12.41 saakka³⁾, yleinen vihollisvastainen radiopropaganda ja joukkojen viihdytystoiminta.

Päämajan tiedoitusosaston tehtävät³⁾ olivat

- hankkia ja sensuroida taistelukuvauksia koti- ja ulkomaisista sanomalehdistöistä sekä yleisradiota varten Valtion tiedoituslaitoksen levitettäväksi,
- ylläpitää joukkojen taisteluhenkä toimittamalla valistushenkilöille materiaalia, jakamalla viihdytysmäärärahat, antamalla ohjeita ja johtamalla yleistä tiedotustoimintaa,
- antaa ohjeita ja teknillinen välineistö viholliseen kohdistuvaa propagandaa varten.

Yhteyden pitämiseksi molempien eri johtolinien kesken mui-

1) Asetus N: 478/22.6.41

2) -" N: 523/2.7.41

3) Maj. Lehmas: s. 25

destettiin Valtion tiedotuslaitoksen neuvottelukunta, johon mm. tiedotusosaston päällikkö kuului.

B. Organisaatio puolustusvoimissa

Kuten kaaviossa liite 2 ilmenee, tiedotusosasto kuului komentoesikunnan päällikön alaisuuteen, sen kokoonpano jäljempänä esitettyjen muutosten jälkeen oli seuraava:

- Sotatiedotustoimisto. Tius 1, jolle kuului sotatiedotusten hankkiminen ja välitys sekä tiedotuskomppanian johtaminen,
- Valistustoimisto. Tius 2, joka johti omien joukkojen valistustyötä,
- Tius 3, joka johti viholliseen ja sotavankeihin kohdistetun propagandan suorittamista,
- Puolustusvoimain viihdytystoimisto, joka hoiti kiertue-
elokuva-, rintamateatteri-, opinto- ja kirjastotoimintaa, asemiesneuvonnan, viihdytysvälineistön korjaukset sekä suoritti hankinnat.

Näiden lisäksi sodan alussa kuvatoimisto 26.11.41 asti ja sensuuritoimisto toukokuuhun 1942 kuului tiedotusosastoon. Ensiksi mainittu muodostettiin itsenäiseksi osastoksi ja jälkimmäinen alistettiin ulkomaanjaostoon.

Kenttäpiispa ja hänen alaisensa kirkollisasiainosasto johtivat sotilaspapiston toimintaa.

2. Organisaatio ja tehtävät joukoissa

Jatkosodan aikana oli joukoissa henkisen sodankäynnin suorituseliminä kolme erikoisorganisaatiota

- tiedotushenkilöstö,
- valistushenkilöstö ja
- sotilaspapisto.

A. Tiedotushenkilöstö (Salus al. si. merk. PK)

Päämajan tiedotusosaston johtoon perustettiin tiedotus-

komppanioita, joita oli suunniteltu yksi kutakin armeijakuntaa kohti. Niiden lukumäärä vaihteli sodan aikana jonkin verran, sen päättyessä niitä oli 10.

Tiedotuskomppanioiden toimintaa johdettiin tiedotusosastosta annetuin ohjeiskyin. Niitä annettiin yhteensä 98. Niiden perusteella voidaan tiedotuskomppanioiden tehtävät kiteyttää seuraaviksi:

- hankkia rintamantakaista viestissä varten kirjoituksia ja valo- ja elokuvia rintamaelämän kulusta,
- hankkia propaganda-ainesta ulkomailta varten,
- suorittaa viholliseen kohdistuva propaganda rintaman välittömässä läheisyydessä paikallisen operatiivisen johdon suunnitelmien mukaan,
- osallistua omien joukkojen valistustyön suorittamiseen tukemalla valistushenkilöstöä,
- opastaa ulkolaisia sanomalehtimiehiä.

Näiden tehtävien suorittamiseksi tiedotuskomppanioihin kuului mm.

- kirjeenvaihtajia,
- kenttälehtien toimittajia,
- elo- ja valokuvaajia ja
- kaitinhenkilöstöä.

Sodan alussa tiedotuskomppanioidelle oli alistettu joukossa oleva valistushenkilöstö¹⁾, mutta alistus perustettiin syksyllä 1941²⁾ tiedotusosaston uudelleenjärjestelyn yhteydessä.

b. Valistushenkilöstö

Joukoissa oli sodan ajan valistushenkilöstön organisatio samanlainen kuin talvisodassa, kuten kaaviosta liite 2 selviää.

Tiedotusosasto teki sodan aikana esityksen³⁾, että joukko

1) PK:n kom.os:n kirj. N° 2988/Kom.1/b/sal./10.6.41

2) PK:n ttus.os:n kirj. N° 6106/Ttus.os./sal./20.11.41

3) -"- -"- N° 520/Ttus 2/sal./21.1.43

yksikön määrävahvuuteen lisättäisiin valistusupseeri, mutta tarvittavaa 304 upseeria ei järjestelyosasto pitänyt mahdollisena muualta irroittaa. Kuitenkin monet yhtymät antoivat alaisilleen käskyjä¹⁾, joissa pataljoonaan määrättiin valistusupseeri.

Joukoissa valistusupseerien asema oli sangen erilainen riippuen komentajan asenteesta. Yhtymien esikunnissa valistustoimisto määrävahvuuden mukaan kuului komento-osastoon, mutta käytännössä ne monessa tapauksessa muodostuivat itsenäisiksi, suoraan esikuntapäälliköiden alaisiksi toimistoiksi, tai kuten mm. S.IE:ssä, missä perustettiin 8.2.43 annetulla käskyllä operatiiviseen osastoon kuuluva koulutus- ja valistustoimisto.²⁾

Tiedoitusosasto antoi valistustyötä koskevia ohjeita, joita tärkeimpiä olivat "Ohjeet valistusupseereille 27.11.41" ja 9.2.44 annettu kirjelmä valistustyön päämääristä ja työmenetelmistä. Molemmat käsitellään tarkemmin myöhemmässä yhteydessä. Näiden lisäksi joukoille jaettiin kulloinkin tärkeitä kysymyksiä koskevaa aineistoa kuten talvisodassakin. Valistushenkilöstön ja koko valistustyön kannalta merkittäviksi muodostuivat tiedoitusosaston toimista vuoden 1944 alkupuolella järjestetyt sekä valistusupseerien että komentajien monet neuvottelupäivät ja kurssit, joihin osallistui n. 500 eriarvoista upseeria.

Tärkeänä kysymyksenä valistushenkilöstön kohdalla oli vaatun joukkojen taisteluhengestä. Sodan alkupuolella vallitsevan käsityksen mukaan se kuului valistusupseereille, myös valistustyötä koskevissa ohjeissa se tuli ilmi. Todettiin kuitenkin, että heillä yksin ei ollut siihen mahdollisuuksia, ja 30.8.42 annetulla käskyllä³⁾ määrättiin, että so. komentajat ovat siitä vastuussa ja valistusupseerit ovat heidän apulaisiaan.

1) Aun.RE:n kirj. N 1011/Ttus 2/G/sal./8.4.43 ja MaaRE:n kirj. N 1362/IV/sal./18.3.43.

2) S.IE:n kirj. N 217/III/30 a/sal./8.2.43

3) PM:n kom.es:n kirj. N 2908/Kom.2/29/sal./30.8.42

2. Sotilaspapisto

Sotilaspapiston organisaatiossa oli tehty sellainen muutos, että sotilaspastori kuului joukkoyksikköön, muuten se oli sama, lainen kuin talvisodassa.

Kirkollisasiain osaston antamat sotilaspapiston henkistä työtä koskevat ohjeet koottiin kirjaan "Rintamapappi".

Sodan aikana valistustyön, erityisesti viihdytystoiminnan saaman sisällön vuoksi jäi sielunhoito enemmän kuin talvisodassa erilliseksi, omalla tärkeällä sarallaan tapahtuvaksi toiminnaksi, joskin yhteistoiminnan tehostamiseen molemmiin puolin pyrittiin. Sitä korostettiin sekä sotilaspapistolle että valistushenkilöstölle annetuissa ohjeissa.¹⁾

4. Toimintamuodot

Sodanaikaisen toiminnan perusteella voidaan edellä esitettyjen eri organisaatioiden tehtävien suorituksissa erottaa seuraavat työmuodot:

- tiedotusosaston välittämässä johdossa tapahtunut sota-kuvausten hankinta, sensurointi ja levitys ja sen toimesta tapahtunut joukkojen informointi; tämä toiminta kuului tiedotushenkilöstölle.
- joukkojen keskuudessa valistushenkilöstön toimesta suoritettu valistustyö.
- mielialantarkkailu,
- viholliseen kohdistettu propaganda ja
- sielunhoito.

3. Tiedotushenkilöstön toiminta

Tiedotushenkilöstön muodostivat tiedotuskomppanioiden rintamakirjeenvaihtajat, -piirtäjät ja -taiteilijat, -elo- ja valokuvaajat sekä tiedotusosaston kulloinkin erikseen kokoon tiedoittajaryhmät tai yksityiset tiedoittajat.

1) "Rintamapappi" s. 51

Tiedotuskomppanioiden toimesta laadittiin sotakuvaus- ja -selostuksia tiedotusosaston kulloinkin antamien yksityiskohtaisten ohjeiden perusteella. Siellä suoritettiin myös töiden sensurointi. Koska tiedotusosasto ei voinut todeta niiden tarkkaa todenmukaisuutta, oli seurauksena, että kuvaukset eivät aina olleet paikkansa pitäviä. Tämä oli omiaan horjuttamaan luottamusta niihin. Asiantilan korjaamiseksi annettiin 27.3.44 käsky¹⁾, että kuvausten oikeellisuus on tarkastettava paikallisen yhtymän esikunnassa.

Rintamakuvausten ja -selostusten levitys tapahtui tiedotusosaston kautta Valtion tiedotuslaitokselle, joka jakoi ne sanomalehdistölle ja yleisradiolle. Rintamalehdille ja -yleisradiolle ne välitettiin tiedotusosastosta.

Elo- ja valokuvausryhmien toimintaa johti tiedotusosasto, mutta niiden teknillinen puoli oli kuvaosaston hoidossa. Kuva-levityksestä huolehti Propaganda-Aseveljet r.y.²⁾

Tiedotusosasto lähetti aika-ajoin joukkoihin yksityisiä tiedoittajia, jotka yleensä olivat huomattavassa yhteiskunnallisessa asemassa olevia henkilöitä, tai tiedoittajaryhmiä. Kesän 1944 tapausten johdosta niiden tärkeimpänä aiheena oli maamme poliittista tilannetta koskeva informointi, joka yleensä sodan aikana jäi sangen puutteelliseksi.

4. Valistustyö

Valistustyön suoritus kuului valistushenkilöstölle, jonka asemaa on jo aikaisemmin käsitelty. Tiedotusosastoon heillä oli asetus. Heidän toimintansa perustui annettuihin valistustyötä koskeviin ohjeisiin, joiden soveltaminen jäi riippumaan kulloinkin vallitsevista olosuhteista ja asianomaisen komentajan harkinnasta.

1) Ohjekäsky tiedotuskomppanioille N° 98/27.3.44

2) Maj. Lehman: s. 44

a. Valistustyötä annetut ohjeet ja sen työmuodot

Tiedotusosasto antoi "Ohjeet valistusupseereille 27.11.41". Siinä määriteltiin valistusupseerin tehtävät seuraavasti: "Valistusupseerin tehtävänä on joukko-osastonsa henkisen taistelukykyä ja -kunnan ylläpitäminen ja sen kaikinpuolinen kehittäminen ja on hänen siinä mielessä seurattava mielialaa ja esitettävä toimenpiteitä siinä ilmenneiden epäkohtien poistamiseksi."

Työmuotona esiteltiin seuraavia:

- kansalaisopetus, joka käsitti historian opetuksen ja alkeisopetusta,
- ohjelmalliset tilaisumdet, joihin piti sisällyttää mm. tilanneselostuksia tiedotusosaston jakaman aineiston perusteella,
- joukkojen omatoiminen viihdytys ikävystymisen ehkäisemiseksi,
- yleisradiotoiminta, jota varten oli saatava vastaanotin jokaiseen perusyksikköön,
- sanomalehtien hankkiminen ja levitys sekä rintamalehtien toimittaminen,
- yhteydenpito kotiseudun järjestämällä kotiseudun edustajien vierailuja,
- kirjastotoimi, jota varten oli käytettävissä olevat kirjastot saatava kiertäviksi,
- elokuvatoiminta, joka oli järjestettävä paikallisten mahdollisuuksien mukaan, ja
- kantiinitoiminta.

Lisäksi kehoitettiin tehostamaan yhteistyötä papiston kanssa.

Nämä ohjeet olivat valistustyötä perustana suurimman osan sodan ajasta, niitä tosin täydennettiin jatkuvasti eräissä yk-

sityiskohdissa, mutta vasta 9.2.44 annetulla käskyllä¹⁾ ne olennaisesti muuttuivat. Silloin annettiin ohje "Puolustusvoimissa tehtävien valistustyön päämäärät ja työmenot". Se sisältää mm. seuraavaa:

"Tärkeiset suuntaviivat"

Valistustyön tarkoituksena on kasvattaa ja ylläpitää joukkojen keskuudessa perinteisiin pohjautuvaa miehekistä sotilas- henkeä, taistelutahtoa ja moraalisesti ryhdikästä kansalais- kuntaa. Päämääränä on tällöin luoda maan johtoon ja valtiojär- jestelmään luottava yksimielinen armeija, joka suomalaisen historiankäsitykseen eläytyneenä vankkumatta täyttää sille as- tetut tehtävät. Varsinaisen valistustyön on näihin päämääriin pyrkessään aina luonteeltaan rakentavaa ja myönteistä. Sen rinnalla joudutaan käyttämään sellaisiakin työmenoja, jotka sinänsä eivät näytä kuuluvan valistustoiminnan piiriin, mutta jotka vaikuttavat olennaisesti mielialaan ja näin palvelevat saman tarkoitusta.

Valistustyön johto ja kulloinkin tarkoituksenmukaisten keinojen valinta kuuluu joukon hengestä vastuuksa olevalle ko- mentajalle. Tässä työssä hänellä on apuna valistusupseeri.

Valistustyön toimintamenot ovat seuraavat:

1. Praktisesta huollosta ja psykologisesti väärästä kohtelusta johtuvien hävittävien mielialatekijöiden poistami-

nen.

- a) Virheitten huomiointi.
- b) Toimenpiteet parannusten aikaansaaniseksi.
- c) Niitten epäkohtien syitten selvittely, joita ei voi- da poistaa.
- d) Sotilaspsykologian ja -pedagogiikan perusteiden sel- vittäminen nuoremmalle päällystölle.
- e) Palveluksen ja työnteon järjeistämisen, työn ilon ja palvelusalttiuden kehittämiseksi.

2. Taistelu toimeettomuutta ja ikäryöstymistä vastaan.
Palveluksen lomassa jäävää vapaa-aika ohjaaminen miesten harrastuksissa ja ruumiillista vireyttä kohottavalla tavalla.

- a) Elokuvat.
- b) Kiertue- ja teatteritoiminta.
- c) Lukemiset, kirjasto ja kenttälehdet.
- d) Joukon omatoiminen ajanvielo.
- e) Viihdytysvälineet.
- f) Virkistysluontoinen urheilutoiminta.
- g) Sotilaskoti- ja kanttiinitoiminnan edistäminen yhteis toiminnassa naisjärjestöjen kanssa.
- g) Kentän yleisradioasemat.

3. Michille läheisten harrastusalojen tukeminen ja omatoimisuuden herättäminen.

- a) Puhdetyöt.
- b) Itseopiskelu ja opintokerhot.
- c) Rintamakoulut ja -kurssit.
- d) Erilaiset joukkoharrastusmuodot.
- e) Maatalous- ja metsätyöiden harrastus.
- f) Kalastus ja metsästys.

4. Yhteyden ylläpitäminen kotiseutun ja asevelityö.

- a) Rintamavierailut.
- b) Kotiseutuvierailut.
- c) Asevelihengen ylläpitäminen.
- d) Huolto rahastot ja -keräykset.
- e) Asevelitalojen rakentaminen.
- f) Talkootyöt.
- g) Kotiseudun lehdistön hankkiminen ja välittäminen joukkoihin.
- h) Joukko-osaston hengen ja perinteiden vaaliminen.

5. Sekä ulkoapila tulevia että joukkojen keskuudessa ilmenevien epäedullisten vaikutteiden paljastaminen ja torjuminen.

- a) Mielialatarkkailu ilmoituksineen.
- b) Euhajen selvilleotto, erittely ja torjunta.
- c) Joukkoon suoraanaisesti kohdistuvan vihollisen propagandan vastustaminen.
- d) Rauhattomuutta ennakoita estävä tiedoitustoiminta.

6. Kulloinkin erikseen valittujen yhteiskunnalle ja valtiolle tärkeiden sekä yksityisille miehille ja heidän perheilleen merkityksellisten kysymysten selvittely.

- a) Tiedoitustoiminta yleensä (kirjallinen, puhuttelut).
- b) Kenttälehtien kirjoitukset, monistheet, radioresitykset ja puolisoitilaallisten lehtien aineisto.
- c) Asemiesten siviiliasian neuvonta.

7. Isänmaallisen ajattelutavan, suomalaisen isäntämaalaan, valtiotiaun, kansalaiskunnan ja sotilaallisten kysymysten juurruttaminen puolustusvoimain koko henkilöstössä.

- a) Isänmaalliset juhlatilaisumdet.
- b) Kansalaiskuntaa kehittävät oppitunnit, esitelmät, luennot ja puhuttelut.
- c) Suomen historian käsittely eri muodoissa, korostaen nykyisen taistelun pakkoisuutta.
- d) Siveys- ja raittiusopetus.
- e) Tilannekatsaukset.
- f) Asemiesillat.
- g) Koruskeskustelut yllä esitettyjen näkemysten hengessä.

Tässä ohjeessa tiedoitettiin, että Ylipäällikkö oli kieltänyt politiainnin sekä kotia, perhetä ja uskontoa koskevien aiheiden halventavan ja hajottavan käsittelyn. Esilleen siinä

Kiellettiin vastustajan halveksiminen taistelijana. Kuten julkaisemisesta ohjeesta ilmenee, ei se ollut tarkoitettu yksinomaan valistushenkilöstölle, vaan oli siinä annettu neuvoja myös komentajille, joiden osuutta mielialan hoidossa täten erityisesti korostettiin.

Molemmissa ohjeissa on olennaisena silloisen asemasodan aiheuttaman toimettomuuden torjumisen vaatimat toimenpiteet, jotka yleensäkin olivat ominaisia sodan aikana suoritettulle valistustyölle.

Valistustoimintatilasto (liite 3) ajalta 1.4. - 30.4.44 osoittaa suorituksen, käytetyt menetelmät ja toimintamuodot ja antaa tyypillisen kuvan asemasodan aikaisesta toiminnasta.

Toimintamuodot on tarkoituksensa perusteella jaettavissa seuraavasti:

- suoranainen valistustyö, johon sisältyy opetus- ja julkatoiminta, tiedoituspalvelu, opiskelutoiminta ja asemiesten neuvonta,
- viihdytystoiminta, johon kuuluvat harrastustoiminnan ohjaus, hovit ym. toimintaharrastukset, kiertuetoiminta, virkistyskedit ja kanttiimitoiminta.

2. Suoranainen valistustyö

Suoranaisen valistustyön suoritus tapahtui jo talvisodassa käytettäviksi esitettyjen oppituntien, luentojen, esitelmien ja selostuksien sekä rintamalehtien julkaisemisen lisäksi merkittävältä osalta kentän yleisradioasemien välityksellä. Viimeksi mainittaja oli sodan aikana joukkojen käytössä seuraavasti:

- Kannaksen Radio, Valkjärvi,
- Aunuksen Radio, Iänislinna,
- Maaselän Radio, Karhumäki,
- Korven Radio, Ruusjärvi,

- Vieman Radio, Eldankajärvi,
- Sortavalan Radio ja
- Viipurin Radio.

Ne olivat kutakin rintamansa johtavan yhtymän esikunnan johdossa. Yleisradiovastaanottimien hankkiminen joukoille tapahtui sekä viihdytystoimiston kautta että yksityistä tietä. 20.4.44 niitä oli kaikkiaan 16.196, joista 12.146 paristovastaanottimia. Paristojen puute rajoitti suuresti sodan lopulla yleisradiotoimintaa, joka osoittautui tärkeimmäksi välineeksi sekä varsinaisessa valistustyössä että viihdytystoiminnassa.

Jatkosodan aikana tiedotusosastoon liitettiin¹⁾ opinto-asainnupseeri ja opiskeluasiain yhteysnupseeri, jotka ohjasivat ja valvoivat joukoissa tapahtuvaa opiskelua ja pitivät yhteyttä eri opintoalojen siviiliviranomaisiin. Opiskelu tapahtui opetuksena rintamakouluissa ja itseopiskeluna kirjepistoissa. Edellisiä oli keuhällä 1944 yhteensä 76, joissa oli kaikkiaan 3090 oppilasta. (liite 3). Kirjepistoissa oli samaan aikaan 20.241 opiskelijaa, jotka 1.1. - 31.3.44 välisenä aikana lähettivät 62.295 kirjettä²⁾. On luonnollista, että opiskelu oli vapaaehtoista.

Sodan aikana otettiin käyttöön uusi työmuoto, neuvontatoiminta³⁾, jonka tarkoituksena oli opastaa palveluksessa olevia lainopillisten siviiliasioiden hoidossa. Tätä tarkoitusta varten puolustusvoimien viihdytystoimiston yhteyteen perustettiin asemien siviiliasiaiden neuvontatoiminta. Sen tarpeellisuutta osoittaa se, että vuosina 1942-43 se käsitteli yhteensä 11.599 asiaa. Tätä tehtävää suoritti sodan alkupuolella Suomen Yleisradio, jonka "Jahvetin kirjelaatikko"-lähetykset olivat sitä varten.

1) Ttus.os:n kirj. N 90/Ttus 2/III a/1 sal./11.1.49

2) Ttus 2:n arkisto v.1944

3) Ttus.os:n kirj. N 680/Ttus 2/II a/6 sal./18.1.42

Rintamalehtien toimittaminen tapahtui tiedoitusosastoiden toimesta. Materiaali niille toimitettiin tiedoitusosastosta. Niiden lisäksi joukoille jaettiin valtion varoilla pääkaupungin suurlehdet ja omilla viihdytysvaroillaan ne tilasivat kotiseudun sanomalehtiä. Rintamalehdet olivat joko uutis- tai lukemiston tyyppisiä riippuen siitä, miten nopeasti kyselle rintamansalle kenttäposti saapui.

Juhlatilaisudet, oppitunnit, luennot, esitelmät ja se-lostukset joukoissa järjestettiin pääasiassa omien voimien. Toisin tiedoitusosasto aika-ajoin lähetti erikoiskysymysten selvittämiseksi asiantuntijoita joukkoihin ja toimitti heille aineistoa ja yksityiskohtaisiakin aiheita.

2. Viihdytystoiminta

Joukkojen viihdytystoiminnassa käytettiin monia eri työmuotoja, joista useat, esim. puhdetyöt, syntyivät itsestään. Tarkoituksellisia tähän kuuluvia toimintoja olivat seuraavat:

- harrastustoiminnan ohjans,
- kiertuetoiminta,
- teatteritoiminta,
- kanttiinit ja virkistyskodit ja
- asevelitoiminta.

Harrastustoiminnan ohjans tapahtui paikallisen valistushenkilöstön toimesta olosuhteiden mukaan. Tämän toiminnan monipuolisuus ilmenee valistustoimintatilastoista (liite 3).

Kotiseudun ja rintaman yhteyden ylläpitämisen kannalta tärkeä oli joukoissa asevelityönä suoritettu rakennus- ja kerräystoiminta, joiden tarkoituksena oli lähialueisten kaatuneiden omaisten auttaminen.

Kiertuetoiminta, joka sisälsi sekä kotiseudulta rintamalle lähetetyt kiertueet että suoritettut käynnit, tapahtuivat tiedoitusosaston valvonnan alaisina.¹⁾ Joukoista kotiseudulle

1) Ttus.os:n kirj:t N 11092/Ttus 2/sal./3.12.42 ja N 7230/

taphtuvat vierailut, joita ei yleensä pidetty suotavana, olivat ryhmä (vast.) komentajan ratkaistavina¹⁾. Nämä määräykset koskivat myös hengellistä kiertustointia.

Sodan hiljaisessa vaiheessa myös teatteritoiminta pääsi vauhtiin paikallisista olosuhteista riippuen. Teatterit olivat asianomaisten yhtymien johdossa. Puolustusvoimien viihdytystoimiston johdossa suoritettiin sekä näytelmänuvontaa että toimitettiin materiaali sekä näyttämöille että elokuvateattereille.

Suomen Sotilaskotiliitto ja Lotta-Svärd-järjestö hoitivat kanttiinitoiminnan, johon valistushenkilöstön tuli osallistua viihtyisyyden lisäämiseksi kanttiineissa ja sotilaskohteissa. Kodittomia rintamamiehiä varten perustettiin lomanvietto- ja virkistyspaikoiksi puolustusvoimien viihdytystoimiston alaisia virkistyskoteja.

d. Valistustyön rahoitus

Valistustyön rahoitus tapahtui seuraavasti:

- Valtio myönsi varoja sanoma- ja aikakauslehtiä sekä eräitä painatustöitä varten ja yleisradioitten huoltoon, mm. v. 1943 n. 25 milj. markkaa.
- Suomen Sotilaskotiliitto ja Lotta-Svärd-järjestö antoivat vuosittain 50 % kanttiinitoiminnastaan saamista voittovaroista tiedotusosastolle, joka jakoi ne joukoille viihdytysvaroina. Nämä varat muodostivat pääosan valistustyön vaatimasta rahoituksesta. Vuonna 1943 tämä summa oli n. 30 milj. markkaa.
- Joukot hankkivat itse monenlaisilla töillä, mm. puhde- ja piiketyöt, sekä erilaisilla kassoilla ja keräyksillä varoja omaan viihdytyksensä varten.

e. Mielialantarkkailu

Joukkojen valistushenkilöstön tehtävänä oli kaksi kertaa

1) Tt.us.os:n kirj. N 9078/Ttus 2/29.9.42

kuukaudessa lähettää komentoteitse mielialailmoitus samoin kuin talvisodassa. Nämä ilmoitukset olivat Päämajaan tultuaan melkein merkityksettömiä, koska kukin johtopöytä uskoi niitä itselleen edulliseksi. Joukkojen mielialalukua oli muutunut tikuksi.¹⁾

Mielialatarkkailua suoritettiin myös sotaseuranin toimesta. Kuukausittain tarkastettu aineisto koottiin sapsuuri-toimistoon, joka laati tarkastuskertomukset. Se lähetettiin armeijakuntien esikuntia myöten tiedoksi.

Oman tehtävänsä ohella suoritti valvontaorganisaatio mielialatarkkailua. Sen varsinaisista tehtävistä, vastavahailusta, johtuen tätä tietä saadut tiedot koskivat yksityistapauksia, olivatkin niin ollen antaneet kuvan kokonaisuudesta.

Kesällä 1944 joukkoihin lähetetyt tiedoittajaryhmät suorittivat informointitehtävänsä ohella mielialatarkkailua keskusteluin ja kyselyin. Heidän välityksellään ylin johto sai todellisen kuvan joukkojen mielialasta.

Kotiseudun mielialatarkkailu tapahtui Valtion tiedoituslaitoksen johdossa useita eri teitä, joista mainittakoon Asoveljoilaiton sekä suojeleuskunta- ja teollisuuspiirien toimesta kootut ilmoitukset.

Mielialaan vaikuttavia tekijöitä

Sodan puhjettua toive saada talvisodassa menetetty alue takaisin nopeilla sotatoimilla lyhyessä ajassa muodosti perustan niin joukkojen kuin koko kansan mielialalle, eikä mitään erikoistoimenpiteitä tarvittu. Kuitenkin jo syksyllä 1941, kun joukkomme ylittivät vuoden 1939 rajat, alkoi ilmetä rakoilamista mielialassa. Se ilmeni tottelemattomuutena, jopa kapinointina (adressit ja muut yhteissiintymiset), joiden ohki tärkein syy selvisi Ylipäällikön 3.11.41 antamasta käskystä²⁾, missä

1) Maj. A. Rautavaaran esitelmiä Savonlinnassa neuvottelupäivillä 4.5.44

2) PM:n kom.os:n kirj. N 2305/Kom.2/29/sal./3.11.41

kielletään lupamasta joukoille etuja tavoitteiden saavuttamisesta.

Asemasetapaikkeen aikana suoritettua mielialatarkkailua, ennen kaikkea suoritettua Gallup-tutkimuksen¹⁾ perusteella, mielialaan vaikuttavat tekijät olivat silloin seuraavassa tärkeysjärjestyksessä:

- kotihuolet,
- loma-asiat,
- huoli maan tulevaisuudesta, jonka osuus keuhkolla 1944 tapahtuneiden rauhan koskevien neuvottelujen ja siihen liittyvän vihollisen suorittaman propagandan vaikutuksesta oli nousemassa,
- huoltokysymys, jonka yhteydessä valaistuskysymys ja majoitushuolet olivat ravinnon jälkeen seuraavina,
- tyytymättömyys päällystysnä, erityisesti sen juopotteluun,
- raskas palvelus etulinjassa,
- viihdytyksen puute.

Joukkojen mielialatekijöitä venäläisten suurhyökkäyksen aluttua kuvastaa hyvin tiedotusosaston 26.6.44 antama käsky²⁾, missä muihin tehtäviin siirretyt valistusupseerit käskettiin kiireisesti sijoittamaan varsinaisille paikoilleen tehtäviin

- tarkkailla jatkuvasti mielialaa,
- suorittaa herkeämättömiä tiedotustyötä ja
- etsiä ja esitellä komentajilleen henkisen ja ruumiillisen kulun estämiä tarkoitettavia toimenpiteitä.

Vihollisen suorittama propaganda oli keuhkoon 1944 asti suomalaisille vierasta eikä sen torjunta vastinut erikoistoimenpiteitä. Tuolloin se sisällöiltään muuttui tiedoittamisen

1) Maj. Rautavaaran esitelmiä Savonlinnassa neuvottelupäivillä 4.5.44

2) PM:n Tt.us.os:n kirj. N 4441/Tt.us 2/I b/E/sal./26.6.44

luontoiseksi ja alkoi saada jalansijaa joukkojemme ajatuksissa. Epäkoisen kiitollisena aiheena sillä oli tapahtuneet rauhaneuvottelut. Kutenkin kotiseudun mielialaan oli vaikutuksensa Englannista lähetetyillä uutisilla, jotka tulivat sekä suoraan yleisradiolähetysinä että Ruotsin kautta välitettynä. Näitä sinänsä vaarattoman näköisiä uutisia meidän sanomalehdistökkin levitti.

5. Viholliseen kohdistettu propaganda

Viholliseen kohdistettua propagandaa johti Päämajan tiedoitusosasto, joka lisäksi järjesti yleisradiolähetykset sekä laati lentolehtisiä ja ohjelmia kaiutinjälähetyskäs varten. Aineisto koottiin tiedusteluelimiltä, Neuvostoliiton tuntijoilta sekä sotavankien kuulusteluista ja tutkimisesta.

Joukoissa oli viholliseen kohdistuvan propagandan suorituselimenä tiedoituskomppanioiden käintinhenkilöstö. Toiminta jäi sodan alkuvaiheessa irralliseksi ja sen vuoksi annettiin 9.12.42 käsky¹⁾, että yhtymien operatiiviset osastot suunnittelevat ja johtavat ko. toiminnan. Aineiston hankkiminen ja välittäminen jäivät edelleen kuulumaan tiedoituskomppanioille.

Välineinä viholliseen kohdistuvassa propagandassamme käytettiin

- lentolehtisiä, joiden valmistus tapahtui tiedoitusosaston valvonnassa pääasiassa sen, mutta vähäisessä määrin myös yhtymien toimesta; niiden levitykseen käytettiin partioita, lentokoneita, raketteja sekä kokoukselle jätettyjä erikoisammuksia,
- kaiutinjälähteitä, joilla lähetettiin tiedoitusosaston nauhoittamia puheita ja musiikkia sisältäviä ohjelmia ja yhtymien toimesta laadittuja puheita; lähetysten valmistamisessa ja suorittamisessa käytettiin hyväksi vapaaehtoisia sotavankia,

1) PM:n tied.jaoksen kirj. N 12442/Tied.1/sal./9.12.42

- yleisradiolähetyksiä,
- sotavankilehti "Bevernjo Slove", jota tiedotusosasto toimitti ja levitti sotavankien leireihin.

I. Johtopäätöksiä

Viime sotamme ajalta henkisen sodankäytimme järjestämisestä saaduista kokemuksista on tehtävissä seuraavia johtopäätöksiä:

- Päämajan tiedotusosaston ja Valtion tiedotuslaitoksen työnjako osoittautui tarkoituksenmukaiseksi. Kuitenkin poliittisen tiedotustoiminnan niukkuus ja ajoittainen viivytys antoi vihollisen informoivalle propagandalle suotuisia tilaisuuksia aiheuttaa turhaa kannunvalantaa ja synnyttää taistelutahtoa jättäviä huhuja. Tämän estämiseksi tulisi oman tiedotustoiminnan olla niin nopeaa, että se ehtii vihollisen vastaväen toiminnan edelle.
- Henkisen sodankäytimme tärkeimmäksi tehtäväksi osoittautui oman henkisen kestäkyvyn ylläpito. Siinä suhteessa jäi toiminta sielunhoidon lukuun ottamatta haapilevaksi. Se johtui koulutetun henkilöstön riittämättömyydestä ja valistustyön liian laajasta alasta, mutta myös siitä, että se jäi liiaksi erikoishenkilöstön suoritettavaksi. Tosin sodan kestäessä vastun siirrettiin komentajille, mutta heistä vain osa omakseen tämän työn, koska monet pitivät sitä vain viihdytyksenä. Tulevaisuutta silmällä pitäen tulisi johtajien koulutuksessa korostaa henkisen huollon tuntemista ja heidän osuuttaan sen suorituksessa.
- Viholliseen kohdistetun propagandan osalta tapahtunut kehitys osoittaa, että sen järjestäminen rintamalla edellyttää kiinteää yhteistoimintaa taistelujoukkojen

kanassa tarpeellisen tuen saamiseksi. Sen vuoksi tuli-
si se aluperin liittää niiden tehtäviin ja organi-
sautiossa.

Suuntaviivat tulevaisuuden sotaa silmällä pitäen

A. Henkinen sodankäynti tulevaisuuden sodassa

1. Kehitys toisessa maailmansodassa

Toisessa maailmansodassa pyrittiin kaikkialla entistä
tarkemmin mobilisoimaan kaikki voimat sodan tarkoituksiin. So-
ta kokonaisuudessaan kehittyi totaalisuutta kohti. Myöskin hei-
kiset voimavarat ja taistelukeinot otettiin entistä tarkemmin
palvelamaan sodan päämäärää.

Valmistautuessaan sotaan etenkin totalitääriset valtiot
kiinnittivät vakavaa huomiota toisaalta oman kansansa henkiseen
valmentamiseen ja toisaalta propagandan käyttämiseen hyökkäys-
välineenä vastustajiensa lyömiseksi. Yleisenä kokemuksena toi-
sesta maailmansodasta kuitenkin on, että hyökkäykset henkisel-
lä rintamalla eivät saavuttaneet ratkaisevaa menestystä, vaan
henkinen puolustus yleensä kesti. Tosin Saksan sodan alussa
saavuttamat voitot, Itävalian, Tšekkoslovakian ja Tanskan val-
tauksat, voitaneen huomattavalta osalta laskea henkisen sodan-
käynnin saavutuksiksi. Osuutensa sillä oli myös sodan lopulla
Saksan liittoutuneen ruvetessa hajoamaan. Mutta kokonaisuutena
ei propaganda toisessa maailmansodassa osoittautunut siksi
ratkaisevaksi aseeksi, joksi sitä ennen sotaa ennustettiin.
Tämä pitää paikkansa myös meidän kohdaltamme.

Käällä sanottu ei tarkoita, että henkinen sodankäynti oli
si toisessa maailmansodassa kehityksessään pysähtynyt. Näin ei

ole asiantaita, vaan silloin kiinnitettiin huomiota omaan henkiseen kestäkyvyyn lajit-
tamiseen. Näin tapahtui kaikkialla ja on sitä pidettävä olen-
naisimpana piirteenä henkisen sodankäynnin kehityksessä toi-
sen maailmansodan aikana. Sille annettua arvoa on omiaan ko-
rostamaan se, että kaikkiin tehtyihin rauhansopimuksiin on si-
ällytetty henkistä varustautumista rajoittavia määräyksiä.

Toisen maailmansodan aikana otettiin tiede henkisen so-
dankäynnin palvelukseen entistä laajemmassa mitassa. Jo ennen
sotaa saksalaiset olivat ottaneet psykologian palvelumaan kou-
lutusta siten lisätäkseen armeijansa taistelukykyä, mutta so-
dan aikana ennen kaikkea amerikkalaiset perustivat henkisen
sodankäyntinsä, sekä omiin että vieraisiin kohdistuvan, tie-
teellisiin menetelmiin. Tieteen osuutta tässä toiminnassa ku-
vaa parhaiten se, että mm. amerikkalaiset ja ruotsalaiset ni-
mittivät sitä psykologiseksi sodankäynniksi. Nimitys kuvastaa
selvästi lähtökohdan, jolle henkinen sodankäynti on perustet-
tava. Se antaa myös viitteen sen tulevasta kehityksestä, jota
meilläkin tulisi noudattaa.

Toisen maailmansodan kokemusten perusteella on nähtävis-
sä tietty vuorovaikutus aseellisen ja henkisen sodankäynnin
välillä. Tapahtumat ennen sotaa osoittavat, että silloin käy-
ty "kylmä sota" edelsi ja valmisteli aseellista toimintaa. Vai-
sinaisten operaatioiden aikana aseet ratkaisevat ja henkisten
taistelukeinojen merkitys rajoittuu niiden tukemiseen ja täy-
dentämiseen. Sen sijaan kiivaan taistelutoiminnan väliset hil-
jaiset ajat ovat erityisen otollisia henkiselle sodankäynnille.
Sen todistavat omatkin kokemuksemme aseenasodan ajalta. Hil-
jaisina kausina ei kuitenkaan saa unohtaa henkistä valmistautu-
mista edessä olevia tehtäviä varten. Erityisesti siirtymiset
uudenlaatuisiin olosuhteisiin, aseenasota - viivytykset, demobili-

saatio, ovat osoittautuneet henkisesti kriittillisiksi vaiheiksi, jolloin taisteluhenken ylläpito vaatii erityisiä toimenpiteitä.

Toisen maailmansodan aikana henkisen sodankäynnin tärkein ase oli radio. Sitä käytettiin sekä puolustus- että hyökkäystarkoituksissa. Sille annettua arvoa kuvastaa mm. se, että Saksassa oli sodan aikana vihollisen radionsaamien kuuntelaminen kielletty kuolemanrangaistuksen uhalla. Kuitenkin Saksalaisista kuunteli niiden lähetyksiä. Lisäksi otettiin uutena keinona käyttöön ns. "viides kolonna". Sitä käytettiin levittämään huhuja ja propagandaa vihollismaassa. Miellialan selvittämiseksi, niin hyvin oman kuin vihollisenkin, käytettiin erilaisia psykologisia tutkimusmenetelmiä. Näiden lisäksi käytettiin jo aikaisemmin käytössä olleita keinoja runsain mitoin.

Puhtaasti henkisten aseitten ohella kiinnitettiin huomiota aseiden kehittämisessä ja käytössä aineellisen vaikutuksen ohella joko moraalista kohottavan tai demoralisoivan vaikutuksen aikaansaamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita tykistöä ja panssarivoimien keskitetty käyttö, lentopommitukset erikoispommitukset ja erikoisaseet, kuten atomipommi ja V-ammut.

Toisen maailmansodan kokemukset osoittavat, että tieteen avulla ollaan pääsemässä yksilön ja yhteisön miellialojen ja asennoitumisten mittaamiseen ja siten löytämään entistä tehokkaampia keinoja niiden muokkaamiseksi haluttuun suuntaan.

2. Tulevaisuuden sota

Tulevaisuuden sota on hahmoiteltu useammassa eri yhteydessä. On luonnollista, että selvää kuvaa siitä on mahdoton ennakoita luoda. Kuitenkin on jo nyt nähtävissä siitä eräitä todennäköisiä piirteitä, jotka ovat huomionarvoisia henkisen sodankäynnin kannalta. Maailma on jo nyt jakautunut kahteen vastakkaiseen leiriin. Kummassakin leirissä johtavat suurval-

lat lujittavat asemaansa antaen liittolaisilleen sekä aineellista että henkistä apua samalla kohdistaan voimakasta propagandaansa sekä vastakkaisessa leirissä oleviin että harvoihin puolueettomiin valtioihin. Kun otetaan huomioon, että kummallakin puolella johtavissa valtioissa on erilaiset talousjärjestelmät, ja että lähinnä siitä johtuen vallitsevat maailmankatsamukset vastakkaiset, voidaan oikeutetusti ennustaa tulevaa sotaa ideologien väliseksi taisteluksi. Siitä syystä on odotettavissa, että siinä tullaan vetoamaan ideologisiin taktiikkiin niin voimakkaasti, ettei sellaista ole tapahtunut sitten uskonnotien. On sen vuoksi välttämätöntä, että sotaan mukaan joutuvalla on vankkumattoman varma käsitys oman asiansa oikeudesta.

Ottaen huomioon tekniikan luomat sodankäynnin mahdollisuudet on todennäköistä, että tulevaisuuden sodan avaus ja sotatoimien kehittyminen tapahtuvat nopeasti. Edelleen on mahdollista, että etenkin pienet valtiot saattavat joutua sodan piiriin vakavasta puolueettomana pysymisen halustaan huolimatta, mikäli suurvaltain edut niin vaativat. Tästä ovat hyvänä esimerkkinä Belgian, Hollannin ja Tanskan kohtalot toisessa maailmansodassa sekä englantilais-ranskalaiset suunnitelmat Norjan miehittämiseksi, tosin Suomen auttamisen varjolla, v.1940. Tällaisten tapausten varalta maan koskemattomuuden ja itsenäisyyden puolustaminen edellyttää aseellisen valmiuden ohella henkisten voimavarojen valmentamista nopeaa totaalista liikkeenäällepanoa varten.

Sodan todennäköisestä laajuudesta johtuen on odotettavissa sen kestävän pitkähkön aikaa, koska ilmeisesti sen käynniseen tullaan käyttämään koko maapallon voimavarat. Tästä syystä henkinen kestävyys on alunperin viritettävä pitkällä jännityksellä. Sodan kestoajkaan ja sotatoimien liikkuvuuteen liit-

tyy mahdollisuus, että valtakunta kokonaan tai osaksi joutuu miehitetynksi. Sen vuoksi on aluperin nähtävä rautatintaliik-
keiden merkitys ja henkisen sodankäynnin osuus ja mahdollisuudet niiden yhteydessä.

Tulevaisuuden sodan eräänä piirteenä on vielä odotettavissa, jos mahdollista, entistä suurempi totaalisuus. Se tulee ilmenemään siinä, että kaikki voimat entistä tarkemmin otetaan palvelemaan sotaa, mutta myös siinä, että pyrittiin nujertamaan vihollinen tullaan käyttämään kaikkia aseellisia, henkisiä ja taloudellisia keinoja entistä keskitetymin. Henkisten keinojen valinnassa tullaan käyttämään hyväksi psykologisia, sosiologisia, antropologisia ja muita tieteellisiä menetelmiä.

Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen tapahtuneen kehityksen perusteella on odotettavissa, että henkinen sodankäynti tulevaisuuden sodassa tulee olemaan entistä vilkkaampaa ja liittymään entistä läheisemmin aseiden sotaan pyrittiin lujittamaan omaa taisteluhenkä ja horjuttamaan vihollisen uskoa ja luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa.

B. Henkisen sodankäynnin toimintamuodot, menetelmät ja organisation suuntaviivat

1. Lähtökohta

Maamme rauhanaikaiseen elämään verraten totaalisen sodan edellyttämä liikekannallepano aiheuttaa melkoisia muutoksia. Onhan silloin parlamentaaris-demokraattisesti hallitun valtiomme kansalaisilleen suomia vapauksia tuntuvasti rajoitettava. Erityisen tuntuvia ja vieraita rauhanomaisille olosuhteille ovat mielipiteen muodostuksen ohjaamiseksi ja valvomiseksi välttämättömät toimenpiteet.

16

Sodankäynnin henkisenä perustana on rauhan aikana tapahtunut maanpuolustushengen luominen. Se on yhteiskunnallinen kysymys ja on pääasiassa valtionjohdon toimenpiteiden varassa. Siinä työssä on rauhanaikaisilla puolustusvoimilla oma osuutensa, joka kuitenkin lyhyen palvelusajan puitteissa jää vähäiseksi varusmiesten koulutuksessa. Maanpuolustushengen luominen on mahdollista silloin, kun kansallistunto ja elinehdot ovat sillä tasolla, että kansalaiset ovat valmiit niiden puolustamiseksi suurimpiin uhrauksiin. Siihen liittyy viimeistään sodan puhjetessa se, että niin taistelevalla armeijalla kuin sitä tukevalla kotiseudullakin on selvä käsitys sodan päämäärästä ja tarkoituksesta. Omat kokemuksemme talvisodan ajoilta ovat tästä hyvänä esimerkkinä.

Henkinen sodankäynti on sikäli tyypillinen osa totaalisuutta, että se ei rajoitu vain sotavoimien väliseksi taisteluksi, vaan se ulottuu yli koko kansan. Joskin sen perusta sekä armeijassa että kotiseudulla on yhteinen, ovat sille tulevat tehtävät siksi erilaiset, että on osoittautunut kokemustemme mukaan edulliseksi suorittaa tehtävien jako poliittiseen ja sotilaalliseen johdon kesken. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kumpikin toimisi toisestaan välittämättä. Sotiemme eräänä tyypillisenä piirteenä on nimittäin todettavissa lukemattomin eri keinoin ylläpidetty yhteys rintaman ja kotiseudun välillä. Tästä johtuen on mielialan muodostumisessa voimakas vuorovaikutus, joka alunperin on otettava huomioon. Lisäksi se, että myös puolustusvoimat tulevat sanomalehdistön ja yleisradion välityksellä osallisiksi etupäässä kotiseudulle tarkoitettuun tiedotustoimintaan ja propagandista, vaatii ehdottomasti yhteisiä suuntaviivoja tässä työssä. Niinikään on molemmille tärkeää tuntea kulloinkin vallitseva mieliala kokonaisuudessaan, koska sen muodostuminen puolin ja toisin

on riippuvaisuussuhteessa.

Tehtävien jaossa tulisi noudattaa viime sotamme lopulla vallinnutta käytäntöä. Niin ollen valtioneuvoston alaisena toimivan tiedotuselimen tehtävänä olisi kaiken poliittisen tiedotustoiminnan ja propagandan suorittaminen sekä kotiselle ja ulkomaille tarkoitetun toiminnan johtaminen ja valvonta. Sotilaallisen johdon alaisuuteen jäisi puolustusvoimissa suoritettava työ sekä viholliseen kohdistettu propaganda kokonaisuudessaan ja sotilaallisten tiedotusten, uutisten ja kuvausten hankkiminen valtioneuvoston tiedotuselimen levitettäväksi. Lisäksi tulisi kummallekin kuulua jatkuva mielialan seuraaminen omilla toimialueillaan.

Edellä esitetyn perusteella puolustusvoimien tehtäviksi tulisi henkisessä sodankäynnissämme

- viholliseen kohdistettu propaganda ja
- henkinen huolto.

2. Viholliseen kohdistettu propaganda

Viholliseen kohdistetun propagandan tarkoituksena on vihollisen henkisen vastustuskyvyn murtaminen ja sen harhauttaminen omien mahdollisuuksiemme ja aikomustemme suhteen.

Sen edellytyksenä on vihollisen historian, politiikan ja sen päämäärän, yhteiskunnallisen ja valtiollisen rakenteen, vallitsevien käsitysten ja kansanluonteen tarkka tunteminen. On selvää, että näitä kysymyksiä ei voida hetkessä selvittää, vaan tarvitaan pitkäaikaista ja jatkuvaa tarkkailua ja tutkimista. Tämä on mahdollista vain keskittämällä kaikki saatavissa olevat tiedot ja asiantuntemus yhteen. On lisäksi otettava huomioon, että propagandan tulee sisällöltään olla sopuussuhteissa sodan päämäärän ja tarkoituksen kanssa. Se puolestaan vaatii propagandan valvontaa ylimmässä johdossa. Kuitenkin sen onnistumisen suorituksen edellytyksenä on, että se tiiviisti

liittyy muihin toimintoihin. Kun tältä kannalta tutkitaan mahdollisuksiimme on nähtävissä, että meillä olisi alustavin viholliseen kohdistetun propagandan painopiste pantava välittömästi sotatoimien yhteydessä tapahtuvaan toimintaan. Nolempien viimeksi käytyjen sotien kokemukset osoittavat, että vain sellaisella propagandallamme on ollut merkitystä.

Viholliseen kohdistuvan propagandan suorituskeinot ovat

- yleisradion lähetykset, jotka ovat tarkoitettut pääasiassa siviiliväestölle,
- agitaattorien toiminta, jonka tarkoituksena on väärin tietojen ja huhujen levittämällä vihollisen joukkojen ja väestön keskuuteen aikansaada levottomuutta; meidän oloissamme se tullee kyänykseen vain siinä tapauksessa, että vihollinen miehittää osan maastamme,
- painotuotteiden levitys, johon sisältyy kirjaset, lentolehtiset, kirjeet, kuvat, sarja- ja pilakuvat, iskulauseet, julisteet sekä sanoma- ja aikakauslehdet; se tapahtuu lentokoneista pudottamalla, partioiden ja salisten asiamiesten kuljettamana, puolueettomien maiden kautta välitettynä tai erikoisannuksina ja raketein ammuttuina; näitä keinoja voidaan käyttää sekä armeijaa että siviiliväestöä vastaan,
- kenttäradiotasemien ja kaiutinalaitteiden lähetykset, jotka kohdistuvat välittömästi taistaleviin vihollisen joukkoihin; erityisesti kaiutinalaitteiden käyttö osoittautui viime sotien aikana sekä venäläisillä että meillä eniten käytetyksi keinoksi; tulevaisuudessa on radioiden lisääntyneen käytön tällekin toiminnalle suorat mahdollisuudet otettava huomioon.

Aineiston saamiseksi viholliseen kohdistettua propagandaa varten on sen suorittajien saatava käyttöönsä tietoja yleisistä

tiedustelua suorittavilta elimiltä, tarkkailemalla jatkuvasti vihollisen vastaavaa meihin ja puolueettomiin maihin kohdistettua toimintaa sekä suorittamalla sotavankien keskuudessa tutkimuksia. Sen käytössä propagandaan on tarkoin otettava huomioon salaamisen kannalta tärkeät näkökohdat, sillä vihollinen käyttää tiedustelussaan hyväkseen propagandaammeakin. On sen vuoksi tärkeää, että viholliseen kohdistetun propagandan johto ja valvonta kuuluvat sotilaalliselle elimelle.

3. Henkinen huolto

Kenttäohjesäännön luonnoksessa määritellään henkinen huolto seuraavasti: "Kaikki suunnitelmallinen toiminta yksilöiden ja joukkojen henkisen taisteluvalmiuden ja hyvän mielialan ylläpitämiseksi ja kohottamiseksi kuuluu henkiseen huollon alaan". Samassa yhteydessä on henkisen huollon työmuodot jaettu seuraaviin:

- sielunhoitoon,
- valistamiseen ja
- virkistämiseen.

Lisäksi siihen kuuluu järjestetty mielialantarkkailu.

Henkisen huollon järjestely, suoritus ja vastuu siitä on kenttäohjesäännön luonnoksessa määritetty sotilaspäällistön tehtäväksi. Tässä työssä on heillä apunaan valistus- ja tiedotus henkilöstö ja sotilaspapisto. Näin on sodan aikana paljon epäselvyyttä aiheuttanut kysymys vastuusta henkisen huollon järjestämisessä ratkaistu sodan kokemusten oikeaksi osoittamalla tavalla.

a. Sielunhoito

Sielunhoidon tarkoituksena on uskonnollisten tarpeiden tyydyttäminen sotilaiden keskuudessa ja samalla edistää ja auttaa sotilaskunnan syvimpien henkisten perusteiden vaalimista ja lujittamista joukoissa.

Sielunhoidon järjestämisestä sodissamme saadut kokemuk-

set osoittavat tämän työn suuren merkityksen puolustustahtom-
me eräänä perustekijänä. Johtuen siitä, että sen tehtävät ja
päämäärä ovat alunperin olleet selvät, ovat sielunhoidon suo-
ritus ja sen edellyttämä organisaatio kehittyneet tarkoitus-
senmukaisiksi.

h. Valistaminen

Valistamisen tarkoituksena on pitämällä joukot poliittis-
ten, sotilaallisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten ta-
pahtumien ja tilanteen tasalla luoda kestävä pohja vihollisen
propagandaa, sisäistä kiihoitustyötä ja vahingollisia huhuja
vastaan. Se pyrkii muun kasvatuksen ja koulutuksen ohella ko-
hottamaan ja ylläpitämään joukkojen valistustasoa korostamal-
la sotilaskunnian, velvollisuudentunnon ja kurin vaatimuksia.

Valistamisen suorittamiseksi käytetään pääasiassa seuraa-
via menetelmiä:

- tiedotustoiminta ja
- opetustoiminta.

Valistamisen suoritus ja kulloinkin käytettävät keinot
ovat riippuvaisia vallitsevasta tilanteesta. Erityisen vilk-
kaaksi se muodostuu sotatoimien välisinä hiljaisina kausina
sekä sotaa edeltäneenä uhka-aikana. Mutta vilkkaidenkin sota-
toimien aikana on valistamista suoritettava jatkuvana tiedoi-
tustoimintana, sillä viime sodastamme saadut kokemukset osoit-
tavat, että niin hyvin kesällä 1941 kuin 1944 joukot kiihkeä-
sti kaipasivat tietoja tapahtumista ja suuntaviivoja edessä ole-
vasta toiminnasta.

Sotilaallinen tiedotustoiminta käsittää tietojen ja un-
tisten toimittamisen joukoille ja sotilaallisten tiedotusten
ja untisten toimittamisen poliittisen johdon tiedotustoimin-
taa varten.

Tiedotustoimintaansa tulisi sisällyttää seuraavat asiat:

- Sodan tarkoituksen ja päämäärin jatkuva selvittäminen. Tämä tulee tapahtua poliittisen johdon antamien ohjeiden ja suuntaviivojen mukaan. Sen yhteydessä on varottava lietsomasta puolustusvoimissa henkiin poliittista kannunvalantaa, ja on siihen turvauduttava vain sellaisissa tapauksissa, jolloin poliittiset syyt ovat etualalla mielialatekijänä. Tässä toiminnassa on noudatettava virkatietä, koska vain siten vastuunalaiset komentajat voivat tuntea kokonaistilanteen.
- Kulloinkin ajankohtaisten taloudellisten ja yhteiskunnallisten kysymysten selvittely, jonka tarkoituksena on pitää joukot näiden kysymysten suhteen ajan tasalla ja siten estää ne kokonaan vieraantumasta siviilielämästä.
- Vihollisen suorittaman kiihoitustyön ja propagandan estäminen ja kumoaminen. Tässä olisi päästävä siihen, että oma tiedotustoiminta ehti vaikuttaa ennen vihollisen propagandaa, sillä jo vaikuttaneen huhun ja kiihoituksen kumoaminen jälkeempinä on huomattavasti vaikeampaa. Tähän kuuluu myös vihollisen propagandan luonteen ja sen käyttämien keinojen selostaminen valppauden ja vastustuskyvyn kohottamiseksi.
- Totunnaisen uutistarpeen tyydyttäminen tarkoituksella pitää joukot jatkuvasti ajan tasalla yleisten koti- ja ulkomaisten tapahtumien suhteen kuitenkin niin, että tässäkin pyritään tukemaan taistelumoraalia ja kansalaiskuntoa.
- Yhteydenpito tuli- ja kotirintaman välillä. Sen tarkoituksena on terveellä vuorovaikutuksella vahvistaa kummankin henkistä kestäkykyä ja keskinäistä luottamusta. Erityisen tärkeää on kotirintaman työvoima- ja

elintarviketilanteen selostaminen rintamamiehille ja toisaalta on kotiseudulle esitettävä uskoa lajittavia todellisia kuvauksia rintamalta.

- Kulloinkin ylijohtoon erikseen määrättyjen erikoiskysymysten propagointi, kuten tuhlaamisen vastustaminen, vaarailun vaara ym.

Tiedotustoiminnan suorittavat ovat:

- Sanoma- ja aikakauslehtien levitys, jossa tulee tasapuolisesti ottaa huomioon joukkojen esittämät toivomukset ja lehtien nopea perille toimittaminen.
- Rintama- ja joukko-osastolehtien toimittaminen ja levittäminen, jolloin on kiinnitettävä huomiota paikallisen uutisaineiston hyväksi käyttöön ja sen ohella ylijohtoon määrättyjen ja välittämien aiheiden käsitteilyyn.
- Radioiden käyttö. Se sisältää yleisradion sekä rintamaradioiden lähetykset. Ylijohtoon toimesta suoritettavalle tiedotustoiminnalle tarjotaan yleisradion käyttö erinomaisia mahdollisuuksia. Edellytyksenä on, että joukoille varataan riittävästi yleisradiovastaanottimia ja niiden huolto järjestetään.
- Tilannekatsausten esittäminen. Se voi tapahtua joko ylijohtoon lähettämien tiedoittajien pitämässä ohjetilaisuuksissa tai ylijohtoon laatimien kirjallisten tiedotusten perusteella.
- Tilapäisten julisteiden ja selosteiden käyttö.
- Kirjeenvaihtotoiminta, johon sisältyy kirjeenvaihtajien, elo- ja valokuvaajien sekä radioreporttereiden uutisten ja kuvausten hankkiminen, sensurointi ja välittäminen kotirintaman pitämiseksi tietoisena sotatapahtumista.

Tiedotustoiminnan tulee olla suoritukseltaan nopeaa ja sisällöltään asiallista ja luotettavaa, mutta lisäksi sen tulee sisältää puolesta olla taistelutahtoa lujittavaa ja ylläpitää luottamusta taistelumme oikeuteen ja omaan sotilaalliseen ja poliittiseen johtoon. On sen vuoksi välttämätöntä, että se tapahtuu keskitetysti johdettuna ja valvottuna. Kuitenkaan ei sen suoritus saa muodostua itsetarkoitukseksi, vaan on sen palveltava ensi sijassa joukkojen henkisen kunnan ylläpitoa unohtamatta kotirintaman merkitystä sen yhteydessä.

Opetustoiminta käsittää joukkojen yleisen valistustason kohottamiseksi suoritettua toiminnan. Siihen sisältyy talouselisten, yhteiskunnallisten ja valtiollisten sekä muiden joukkoja kiinnostavien kysymysten selvittely rakentavassa mielessä

Opetustoiminnan suoritustavat ovat:

- Suullinen opetus, jonka suoritus kuuluu lähinnä joukkojen omalle päällystölle, joskin erikoiskysymysten selvittämiseksi voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.
- Kirjallinen opetus, joka tapahtuu sanoma- ja aikakauslehtien sekä erikoiskysymyksiä käsittelevien kirjojen ja lentolehtisten ym. välityksellä.
- Opetuselokuvien esittäminen.
- Yleisradion lähetykset.

Opetustoiminta liittyy läheisesti tiedotustoimintaan, jonka perustan se muodostaa. Kun tiedotustoimintaa on suoritettava kaikissa olosuhteissa ei tehokkaan opetustoiminnan järjestämiseen ole kunnan edellytyksiä muulloin kuin rauhallisina kausina. Samoin kuin tiedotustoiminnan on opetustoiminnankin suuntaaviivat ja ohjeet annettava ja sitä valvottava ylläjohtajan toimesta.

a. Virkistäminen

Virkistämisen tarkoituksena on estää joukkojen ikävystyminen. Se tulee kysymykseen erityisesti hiljaisina kausina.

Virkistämisen suorittamiseksi käytettävät keinot ovat riippuvaisia vallitsevista olosuhteista. Tärkeimpinä mainittakoon seuraavat:

- Virkistystilaisuuksien järjestäminen, johon sisältyvät juhlatointa, illanvietot, teatteri- ja elokuvaesitykset, rintamakiertueiden toiminta, kilpailutoiminta ja tärkeimpinä lomien. Näiden tilaisuuksien järjestäminen on pyrittävä aikaansaamaan joukkojen omien voimien. Lomien suhteen on noudatettava ehdotonta tasapuolisuutta ei vain yksiköiden vaan eri rintamanosien suhteen. Erityisen tarkasti on harkittava erikoislomien myöntäminen.
- Askartelu, joka perustuu vapaa-aikoina suoritettavaan omatoimiseen työskentelyyn. Sitä on päällystön toimesta ohjattava, ettei siitä muodostu palvelusta haittaava tekijä, kuten oli puhdetöiden laita eräissä taivauksissa viimeksi käytyjen sotien aikana.
- Kirjastojen käyttö, jota varten rintamakirjastoissa tulee olla edustettuna runsaasti eri alojen kirjallisuutta.
- Kotilaskotitus.

Virkistämisen järjestämisessä on kartettava sellaisten menetelmien käyttöä, jotka kohdistuvat vain osaan joukoista, kuten esim. rintaman oppikoulut. Kaikessa virkistämiseen kuuluvassa toiminnassa on pyrittävä vaikuttamaan joukkoihin niiden henkistä kestäkykyä ja taistelutahtoa kohottavasti. Huumorille on annettava sijansa, mutta demoralisoiva aineisto on karsittava.

4. Mielialantarkkailu

Mielialantarkkailun tarkoituksena on antaa eri johtoyrteille kuva joukkojen henkisestä kunnosta sekä selvittää milloinkin siihen vaikuttavat tekijät. Sen perusteella määritellään joukkojen henkisen kestäkyvyn ja taistelumoraalin kohottamista tarkoittavat toimenpiteet.

Mielialan seuraminen on jokaisen johtajan velvollisuus ja samoin on oma-aloitteisesti ryhdyttävä toimintaan haitallisesti vaikuttavien tekijöiden poistamiseksi.

Mielialailmoitukset on laadittava todellisille perusteille, ja on niissä mielialasta annetun kuvan lisäksi esitettävä jo suoritettut omat toimenpiteet sekä ehdotukset yleisemmän johdon mahdollisiksi toimenpiteiksi haitallisten tekijöiden poistamiseksi ja henkisen kunnan kohottamiseksi.

Mielialantarkkailussa on käytettävissä seuraavia keinoja:

- haastattelutoiminta, joka voi tapahtua joko suullisesti joukoissa suoritettujen käyntien yhteydessä tai kirjallisesti Gallup-kokeena; tällöin on tarkoin tutkittava, että haastateltavien ryhmä edustaa pienoiskuvaa kokonaisuudesta,
- tiedoittajaverkosto; sen muodostaminen on suoritettava tarkan harkinnan perusteella, sillä se muodostuu helposti urkinnan luontoiseksi, joka ei vastaa tarkoitustaan; verkoston järjestäminen kuuluu ehdottomasti komentajalle,
- kirjesensurointi, joka tapahtuu ylijohdon alaisena, valaisee sekä omalta osaltaan joukkojen mielialaa,
- rikostilaston tarkkailu, jolloin rikosten laadusta, mm. tottelemattomuusrikokset, on nähtävissä mahdollista agitatiotoimintaa ym.

Mielialantarkkailussa ei ole tyydyttävä epäkohtien ja puutteiden toteamiseen, vaan on niiden syyt ja sikeet pyrittävä paljastamaan. Vasta sitten tehokkaat vastatoimenpiteet ovat mahdollisia. Niiden keksiminen ja hyväksikäyttö kuuluu jokaiselle johtoportaalle.

4. Organisaation suuntaviivat

Valistus- ja tiedoitushenkilöstön kärkeä organisaatioehdotus on kaaviona liite 4. Olennaisena erona viimeksi käytyjen sotien aikaiseen järjestelyyn verraten todetaan siinä seuraavaa:

- Päämajan tiedotusosastoon on liitetty sotilaallinen sensuuri. Sen perusteluna on pyrkimys saada entistä parempi kokonaiskuva joukkojen mielialasta. Suoraan sen alaisiksi jää vain osasto, johon kuuluu kirjeenvaihtajia, elo- ja valokuvaajia sekä radioreporttereita sekä näiden vaatimat laboratoriot. Tähän osastoon kuuluva henkilöstö on joukoissa toimiessaan paikallisen valistustoimiston johdossa. Heidän työnsä tarkistaminen kuuluu sekä paikalliselle johdolle että tiedotusosastolle, jonka kautta kaiken julkisuuteen tulevan materiaalin on kuljettava.
- Rintamalehtien ja -yleisradioasemien toiminta tapahtuu rintamanosittain, sen vuoksi niitä varten tarvittava henkilöstö on alistettu vastaavalle johtoportaalle.
- Yhtymien esikunnissa on valistustoimisto liitetty operatiiviseen osastoon. Sen perusteena on, että siten operatiivinen johto pysyy tietoisena joukkojen mielialan kehityksestä ja niiden henkisestä taistelukunnosta. Toisaalta tiedoitustoiminnan avulla on täten parhaiten suoritettavissa joukkojen henkistä valmentamista ja antaa niille henkistä tukea. Lisäksi viholliseen

kohdistetun propagandan liittämisen valistustoimiston tehtäviin vaatii yhteistointia operatiivisen johdon kanssa.

- Viholliseen kohdistetun propagandan suoritushenkilöstö on liitetty perusyhtymään jo aikaisemmin erityistestä syistä.
- Joukkoyksikköön on esitetty valistusupseeri. Koska se porras muodostaa varsinaisen työkentän on välttämätöntä, että siellä on vakinainen viran hoitaja. Eräänä mahdollisuutena on, että valistusupseerin tehtävät määrätäisiin pataljoonapäämajalle, mikäli sellainen sisällytetään vahvuuksiin.

Edellä esitetyssä organisaatiossa on pyritty siihen, että henkinen sodankäynti pysyisi kiinteästi yhteydessä yleiseen toimintaan ja siten palvelisi omalta osaltaan lopullisen päämäärän saavuttamista. Se on lähtökohta, josta sitä on kehitettävä tilanteen mukaan, sillä ollakseen tehokasta on tämänkin toiminnan sopeuduttava vallitseviin olosuhteisiin. Edellisen lisäksi sielunhoitoa varten on sotilaspapiston organisaatio, johon sellaisena kuin se viime sodissamme oli, ei ole esitettävänä muutoksia.

Yhteenveto

Henkisen sodankäyntimme kehitys sotiemme aikana osoittaa tämän alunperin itsenäisen puolustushaaran muuttumisen aseelajiksi, jonka onnistuneen suorituksen edellytyksenä on kiinteä yhteys muihin toimintaan ja sopeutuminen kulloinkin vallitsevaan tilanteeseen. Edelleen on nähtävissä, että henkisen sodankäyntimme tärkein tehtävä on oman henkisen kestävyksemme luojittaminen ja siihen vaikuttavien tekijöiden ja keinojen löytäminen ja hyväksikäyttö. Edellä esitetyn tulisi olla perustana ryhdyttäessä suunnittelemaan henkisen sodankäyntimme jär-

jestämistä tulevaisuuden sotaa silmällä pitäen.

Sotiemme aikana ei valistustyö päässyt sanottavasti vaikuttamaan joukkojen mielialaan, koska sen ohjelmassa oli sisällytetty liian monia työnuotoja. Suurana oli, että helppoja, viihdytystoiminnallisia työnuotoja harrastettiin liikaa. Tämä johti osaltaan siihen, että asemasodan aikana pyrittiin olot muodostamaan rauhanomaisiksi runsaine ajanvietemahdolluuksineen, mikä oli omiaan heikentämään joukkoja ja aiheuttamaan ristiriitaa ankaran sodankäynnin vaatimusten kanssa. On todennäköistä, että tämä oli eräänä syynä joukkojen hengen romahtamiseen laskuun kesällä 1944. Sodan päämäärä ja tarkoitusta selventävä valistaminen, johon talvisodan henki suurelta osalta perustui, jäi viime sodassamme taka-alalle, koska siitä ei voitu antaa selviä ohjeita. Informoinnin puuttuessa rauhanneuvottelut keuhällä 1944 ja sitä kesällä seurannut hyökkäys yllättivät joukot henkisesti. Edellä olevan perusteella olisi valistamisen päämääräksi asetettava joukkojen selville pitäminen sodan päämäärästä ja tarkoituksesta sekä niiden jatkuvaa olemista edessä olevia tehtäviä varten. Sen sijaan olisi virkistämisen järjestäminen tapahtuttava harkiten, että se olisi sopuoinnussa taistelun vaatiman ankaruuden kanssa.

Tulevaisuuden sotaa silmällä pitäen esitetyt työnuodot ja menetelmät perustuvat kenttäohjesäännön luonnoksen luvussa "Henkinen huolto" esitettyihin, joita on laajennettu sodan antamien kokemusten perusteella. Organisaation suuntaviivat tulevaisuutta varten perustuvat kokemuksista tahtyihin johtopäätöksiin, joista tärkein on yksimielisesti hyväksytty vastuumantaminen henkisen huollon järjestämisestä joukon johtajalle. Henkisen sodankäynnin organisaatiota, pääasiassa johdon osalta, on everstilutnantti K. Lehmus käsitellyt Haeklinin esittölle tekemässään stipendityössä. Siihen verrattuna on tässä

työssä esitetyssä organisaatiossa eroavaisuutta tiedotuskomppanioiden kohdalla, joiden kokoonpää ja alustus edellisessä esitetään järjestettäväksi kuten viimeksi käytyjen sotien aikana.

Lopuksi on korostettava sitä, että henkinen sodankäynti on osa totaalista sotaa, jossa varsinaiset sotatoimet ovat ratkaisevin tekijä. Niiden tukemiseen tulee sen järjestelyn perustua.

Valistustoimistatiliaston ajalta 1.4.-30.4.44

Versteckt in tolstojnsche

[illegible]

Valiokomission tilastoja ajalta 1.4. - 30.4.44

2. Keskustelut, toimintatilat ja alustat

Ilmoittaja	Valiokomission tilasto		Keskustelut		Mielipiteiden esittämät								Keskustelut				
	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Valiokomission esittämät		Läsnäolijat		Tilastot		Keskustelut		Keskustelut				
					Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut	Keskustelut					
Asu.R	108	2	101	156	193	992	68	680	727	3214	905	4056	674	30205	169	84002	111
IV AK	55	1	83	51	375	570	42	159	607	760	1054	1459	287	14530	68	6419	60
III AK	19	1	50	28	72	323	12	93	245	679	329	1095	167	14531	6	1880	54
II AK	63	2	89	54	83	733	9	279	152	1371	244	2363	237	12923	72	6091	86
14.D	5	-	25	1	13	332	4	133	15	439	32	304	96	2500	32	2600	24
Merivoimat	41	-	2	78	168	367	13	40	106	121	283	528	236	12000	23	8000	21
Laat.NPT.	16	-	1	36	86	109	4	24	48	61	110	184	57	1075	2	2210	9
Ilmavoimat	68	-	48	63	247	132	23	16	369	119	719	271	208	5513	24	9933	66
Bel	3	-	1	5	24	86	-	-	8	28	32	86	79	3000	-	-	8
3.PT.	2	-	6	3	2	100	-	9	1	200	3	312	25	1450	-	-	3
Konttarmilja	382	6	346	475	1332	5717	175	1403	2277	6902	3761	12108	2062	97947	308	89736	412
Retililijakom.	19	-	31	27	208	29	50	2	32	7	289	38	57	6592	16	18395	39
Thäseend	400	6	377	502	1940	3746	225	1406	2309	6909	4050	12146	2113	104837	409	76876	440

Jampo Antto

SOTATAIDON KEHITYKSEN TILAA MAAILMANSOODASSA

Seitsemän vuorokauden taistelu

Suomen pinto-olasta on seitsemänkymmentä prosenttia metsän peitossa. Talvi Suomessa kestää viitisen kuukautta, pohjoisessa enemmänkin, ja yön pituus pimeimpänä vuodenaikana on Etelä-Suomessaakin noin 18 tuntia. Näin kirjoitti kapteeni Kai Savonius, myöhempi kenraaliluutnantti Kai Savonjousi vuonna 1934. Samaan tapaan korostettiin Suomen sotilasmaantieteellisiä erityispiirteitä useimmissa 1920- ja 1930-lukujen sotataidollisissa tutkimuksissa ja artikkeleissa.

Tällaisten toteamusten taustana oli pyrkimys perustella Suomen oloihin soveltuvan, omintakeisen sotataidon tarpeellisuutta. Jo sotahistorian tarjoamien esimerkkien katsottiin osoittavan, etteivät tavanomaiset, Keski-Euroopassa ehkä hyvinkin käyttökelpoiset sodankäyntimenetelmät soveltuneet aina Suomen poikkeukselliseen maastoon ja säähän. Usein viljeltyjä historiallisia esikuvia pohjoisen oloihin sovelletetusta sotataidosta olivat maastoitse suoritettu koukkaushyökkäys venäläisten selustaan Joutselässä talvella 1555 tai silloisen eversti Sprengtportenin 1770-luvulla kouluttama sissi- ja tarkka-ampujatoiminta. Monista kielteisistä esimerkeistä vieraissa oloissa kehitetyn sotataidon siirtämisestä sellaisenaan Suomessa käytyihin sotiin otettiin mielellään esiin vuosien 1808-1809 sota, jolloin Suomen armeija oli kangistunut lineaaritaktiikan kaavoihin. Sotaväellä ei ollut tuolloin edes suksia, vaikka sota alkoi talvella ja suksset muuten olivat tavanomaisia liikkumisvälineitä.

Suomalaista sotataittoa ensimmäisen maailmansodan jälkeen kehitettäessä oli otettava huomioon myös maan suuri laajuus sekä siihen verrattuna sängen pieni väestömäärä, alle neljä miljoonaa henkeä. Ongelmana olivat myös materiaalistien voima-

verojen niukkuus sekä taloustilannehuu, jonka mukaan ainoa todennettavien vastustaja olisi leuvontoliitto, siis eräs maailman voimakkaimista valtioista. Miten soveltan Suomen oloihin esimerkiksi asemasotapuolustuksen periaatteita, kun jo etukäteen oli selvää, etteivät omat voimat riittäis edes yhden yhtenäisen puolustuslinjan miehittämiseen, saati sitten sellaisen hyvän torjuntavyöhykkeen muodostamiseen, jollainen edellisen suursodan kokemusten mukaan oli välttämätön hyökkäyksen torjumiseksi?

Suomalainen sotataito ei kehittynyt irrallaan siitä, mitä muualla tapahtui, ja 1920-luvulla vieraat vaikutteet olivat erittäin selvästi havaittavissa. Niinpä merkittävässä asemassa ollut Hannes Olkkosen oppikirja Taktiikan perusteet vuodelta 1928 oli vain suomalainen sovellutus Berliinissä kolme vuotta aikaisemmin ilmestyneestä kirjasta Grundriss der Taktik. Vuonna 1931 julkaistussa Kenttäohjesäännön toisessa osassa, joka virallisesti oli voimassa vuoteen 1946 saakka, pidettiin taistelua metsässä vielä jonkinlaisena erityistapauksena. Ohjesääntöjen suosittelemat taistelumenetelmät olivat pitkälti kopioita ulkomaisista periaatteista, joskin ne oli pyritty soveltamaan Suomen köyhempiin oloihin. Varsin huomattava vaikutus oli ranskalaisen koulukunnan ajatuksilla, joita Ranskan sotakorkeakoulussa opiskelleet ja Suomen puolustusvoimissa määrääviin asemiin nousseet upseerit seurasivat jatkuvasti.

Toisaalta käytännön kehitys meni pian ohitse sen, mitä jo syntyessään osittain vanhentuneisiin ohjesääntöihin oli kirjoitettu. Kaavoista ja virallisista teksteistä vapaata itsestä improvisaatiokykyä pyrittiin istuttamaan upseerikuntaan muun muassa seuraavanlaisin sanoin, jotka on lainattu maavoimien komentajan asemaa vastanneesta tehtävässä toimineen kenraalimajuri Harald Ohquistin kirjelmästä vuodelta

1934: "Alkuaikainen luomaa, että johtajat eri tilanteissa pyrkivät kaavamaisesti soveltamaan ohjeistustyylejä" luullen niiden sisältävän jonkinlaisen receptin juuri sitä ja sitä konkreettista tapausta varten. On kertakaikkiaan muistettava, ettei ohjeistustyö milloinkaan voi sanoa, miten juuri siinä ja siinä tilanteessa on toimittava, vaan konkreettisessa tapauksessa on toiminnan ohjeeksi aina otettava terve ihmisjärki ja vain se."

Nuorekkaan ajattelun kannalta oli eduksi, että johtava päällystö oli sangen nuorta kenraaleidenkin ikävuosien ollessa 1930-luvulla neljäkymmenen paikkeilla. Jätkäripäällystö oli lisäksi tuonut Saksasta mukanaan eräitä periaatteita, jotka vaikuttivat pysyvästi suomalaiseen sotataitoon. Niinpä saksalaisten mainostamaa, alaiselle suuren toimintavapauden antavaa niin sanottua tehtävätaktiikkaa pidettiin Suomessa ainakin teoriassa niin itsestään selvänä asiana, ettei koko käsitettä muiden vaihtoehtojen puuttuessa pidetty tarpeellisena.

Voimavarojen vähäisyydestä oli seurauksena, että suomalainen sotataito pyrki olemaan korostetun aloitteellista ja että hyökkäystä pidettiin monesti ainoana tarkoituksenmukaisena taistelulajina. Seuraavan sodan suomalaisen sotataidon tavaramerkiksi tullutta koukkaushyökkäystä maastoitse ei ohjeistännöissä vielä tunnettu, mutta harjoituksissa se oli havaittu usein edullisimmaksi menettelytavaksi. Eräät nuoremmat upseerikirjoittajat perustelivat myös teoreettisesti sen käytökelpoisuutta suomalaisissa oloissa.

Kuolustustaistelu, jota pidettiin erityisesti Karjalan kannaksella todennäköisimpänä vaihtoehtona, oli hengeltään verrattain kaavamainen kopio ensimmäisen maailmansodan menetelmistä. Omaksuttujen periaatteiden heikkoudet eivät tosin olleet tuntemattomia, kuten osoittivat kapteeni Wolfgang Hals-

tin sanat vuodelta 1937: "Puolustuksessa paneaan kaikki defensiiviset yhteen helposti puhkaistavaan linjaan kaikkista ohjeistuksen lausunoista huolimatta - yksinkertaisesti sen vuoksi, että ne näinkin käytettyinä usein töin tuskin riittävät yhtenäisen ja tehokkaan tuliverkon luomiseen." Myös panssarintorjunnan saama huomio oli yleisesti ottaen kovin vähäinen, vaikka olikin upseereita, jotka pyrkivät korjaamaan asiantilaa. Toisen maailmansodan puhjetessa Suomessa ei ollut yhtään varsinaista panssarintorjunta-asetta.

Aseistuksen riittämättömyys näkyi kaikilla aloilla. Ilmatorjunta-aseita kenttäarmeijalla ei ollut käytännöllisesti katsoen lainkaan ja vähäinen kenttätykistö oli vanhentunutta sekä poti kroonista ampumatarvikepulaa. Materiaaliset puutteet korvasivat kuitenkin tällä alalla kenraalimajuri Vilho Petter Nenosen luomat menetelmät, jotka tähtäsivät tulen nopeaan ja keskitettyyn käyttöön peitteisissäkin maastossa. Ilmavoimien tukea maavoimat eivät voineet laskea juuri saavansa eikä ilmavoimilla ollut edes selkeää käyttöajatusta. Rannikon puolustus oli tsaari-Venäjän jättämänä perintönä sen sijaan verrattain vahva, mutta yhteistoiminta varsinaisten maavoimien kanssa oli puutteellista.

Suuren pulman aiheuttivat niukkojen varojen seuraamuksena olleet vähäiset mahdollisuudet kouluttaa upseereita rauhan aikana suurten joukkojen johtamiseen. Sotamarsalkka Mannerheim näki tilanteen heinäkuussa 1939 kovin synkkänä: "Kokemukset, jotka on saavutettu niinä neljänä vuotena, joitten aikana kertausharjoituksia on pidetty, ovat osoittaneet, ettei kenttäarmeijamme ole kenttäkelpoinen. Tämä johtuu ennenkaikkea siitä, ettei kenttäarmeijan johtajisto, s.o. reservipäällistö, josta kenttäarmeijan kenttäkelpoisuus ensi sijassa riippuu, ole riittämättömän koulutuksen takia tehtäviensä ta-

salla."

Vain Suomen puolustusvoimien sotataidollinen tila kuolestutinkin kokenutta ylläpölystä suuresti toisen maailmansodan aattona, pölylystä yleensä elöhdytti optimistinen luottamus omiin mahdollisuuksiin. Sivullisesta tällainen optimismi saattoi vaikuttaa epärealistiselta, mutta todellisuudessa se muodosti henkisen perustan menestyksille, joita Suomen puolustusvoimat saattoivat kirjata tililleen marraskuussa 1939 alkaneessa epätasaisessa taistelussa.

Suomalaiset saivat lisäksi talven 1939-1940 kolmikuukautisessa kamppailussaan apua yllättävältä taholta. Puhdistettuaan puna-armeijasta noin 35 000 upseeria Stalin oli nähtävästi riistänyt asevoimiltaan sen pölylystön itsenäisimmän ja sotataidollisesti kehittyneimmän osan. Neuvostoliittohan oli häikäilemättömän liikuntasotateorian edelläkävijämaa, ja esimerkiksi vuonna 1935 pidettyjen Kiovan suurten sotaharjoitusten syvät panssarikiilat ja vaikuttavat maahanlaskut olivat herättäneet huomiota kautta maailman. Tämänäylyiseen sodankäyntiin eivät Suomeen talvisodan aikana hyökänneet neuvostojoukot kenneet alkuunkaan. Hyökkäykset olivat mielikuvituksetonta ja verisiä tappioita aiheuttanutta läpimurron yrittämistä, jossa kaavamaiset rynnäköt seurasivat toisiaan. Jalkaväen ja panssarijoukkojen yhteistoiminta oli heikkoa, ja tykistö kävi paljolti omaa sotaansa tuhlaamalla suuria määriä kranaatteja metsänreunojen sokkoammuntaan. Eräs venäläinen sotaveteraani kuvasi myöhemmin seuraavin sanoin puna-armeijan menetelmiä talvisodassa: "Puna-armeijan taktiikka oli tässä sodassa pääasiassa vihollisen murskaamista jalkaväkimassojen alle. Periaatteena oli: 'Eivät he kuitenkaan voi tappea meitä paikka.'"

Ensimmäisessä maailmansodassa hyväksi koeteltuja puolustus-
taisteluperiaatteita suomalaiset saattoivat kuitenkin voimien
vähäisyyden vuoksi noudattaa vain rajoitetusti. Suuren mai-
neen saanut pääasema eli "Mannerheim-linja" oli todellisuus-
dessa vain kenttälinnoitettu tukikohta- ja taisteluhautalin-
ja, jonka runkona oli vähäinen määrä betonisia konekivääri-
korsuja ja edessä piikkilanka- ja heikko kivieste, joka sekään
ei ollut yhtenäinen. Taisteluhaudat olivat yleensä liian ma-
talia eivätkä miehistökorsut kestäneet raskasta tulta. Muu-
tenkin koko puolustusjärjestelmä oli kovin kaavamainen ja
paljastui helposti esimerkiksi ilmakuvissa. Heikosti varus-
tettujen divisioonien puolustusalueiden leveydet oli vähin-
tään 25 kilometriä lukuunottamatta painopistesuunnan yhty-
mää, jonka kaistalla oli leveyttä 10 kilometriä. Itäisintä
Taipaleen suuntaa lukuunottamatta divisioonien reservit oli-
vat vain muutamia pataljoonia vahvat eikä ylijohdollakaan
ollut reservejä kuin yksi divisioona. Mahdollisuudet vaihtaa
väsyneitä joukkoja olivat siten erittäin pienet ja vasta-
hyökkäykset olivat erittäin pienimuotoista iskuosastotoi-
mintaa. Panssarintorjunta oli muutamien tykkien ja tilapäis-
välineiden varassa ja siltä kuten muultakin puolustukselta
puuttui syvyys. Vähälukuisen ja vanhentuneella kalustolla
toimineen kenttätykkistön toimintaa haittasi kiristynyt ampu-

matarvikepula, jonka seurauksena mahdollisimpiakin maaleja voitiin tilitellä vain joitainkin kyseisen kranaattien "keski-tyksin".

Suomalaisten puolustusjärjestelmä kesti kuitenkin yli kaksi kuukautta eli helmikuun puoleen väliin saakka ja Itä-Kannaksella se ei murtunut lainkaan. Menestystä voi tuskin viedä suomalaisten taktisen taidon tilille, sillä sellaisen osoittamiseen Karjalan kannaksella ei juuri ollut tilaisuuksia. Sitäkin enemmän torjuntavoittoon vaikuttivat puolustajan taistelutahto ja peräänantamattomuus sekä tietysti hyökkääjän sotataidollinen kankeus.

Varsinaista murtoa venäläiset eivät pystyneet saamaan aikaan mutta kylläkin sellaisen painauman puolustajan ryhmytykseen, että Länsi-Kannaksella oli pakko luopua pääpuolustusasemasta. Eihän suomalaisilla ollut edellytyksiä voimien puuttumisen vuoksi päivä-päivältä laajenneen painauman takaisin tunkemiseen. Sama ilmiö toistui seuraavassa niin sanotussa väliasemassa ja myös viimeiseen eli taka-asemaan ennätti syntyä kolmekin uhkaavaa tilannetta. Silti asema ei murtunut missään ja suomalaisten rintama säilyi yhtenäisenä. Joukot kuluivat kuitenkin pelottavasti ja esimerkiksi Vuosalmen painopistealueella puolustautuneen divisioonan taisteluvähyys oli sodan päättyessä enää vain tuhat miestä. Silti suomalaisten tappiot olivat vähäisiä venäläisten menetyksiin verrattuina; esimerkiksi Viipurin ja Viipurinlahden suunnissa hyökkääjällä oli useita pataljoonia, joissa oli enää joitakin kymmeniä miehiä. Neuvostojoukkojen täydennysmahdollisuudet olivat kuitenkin lähes rajattomat, kun taas suomalaisten puolella taisteluun oli heitettävä jo koulupoikia, rauhan aikana kouluttamatta jääneitä vanhempia ikäluokkia ja talven vuoksi toimintamahdollisuuden menettäneen laivaston matruuseja.

Suurimman maineensa talvisodan suomalainen sotataito saavut-
ti Laatokan ja Jäämeren välisellä lähes tuhat kilometriä pit-
källä itärajalla. Puolustajan ennakokäsityksen mukaan ainoas-
taan välittömästi Laatokan pohjoispuolella oli odotettavissa
vakava hyökkäys ja koska voimien puute ei mahdollistanut sen
torjumista kiinteissä puolustusasemissa, suomalaiset olivat
varautuneet vastustajan lyömiseen vastahyökkäyksen avulla.
Venäläiset tuottivat Suomen ylijohdolle sodan alussa kuiten-
kin pahan strategisen yllätyksen. Tosin he hyökkäsivät Laa-
tokan pohjoispuolellakin, mutta he ylittivät itärajan myös
muualla. Lähes jokaisen tieuran suunnassa hyökkäsi yleensä
ainakin divisioonan vahvuinen voimaryhmä eikä vastassa ollut
tavallisesti enempää kuin yksi pataljoona.

Ainoa käyttökelpoinen vastamenetelmä oli pyrkiä lyömään vas-
tahyökkäyksin venäläisten voimat niin kauan kuin ne toimivat
erillisinä eivätkä olleet päässeet niin syvälle, että ne oli-
sivat ennättäneet vaarantaa koko puolustusjärjestelmän. Jouk-
kojen irrottaminen tällaiseen toimintaan oli kuitenkin ää-
rimmäisen vaikeaa ja Pohjois-Suomessa olikin toimittava sit-
ten, että saman yhtymän oli selvitettävä perätysten kolme eri
tilannetta. Kyseinen divisioona löi Suomussalmella ensin yh-
den vihollisdivisioonan, sitten se tuhosi seuraavan venäläis-
yhtymän Raatteen tiellä, ja sen jälkeen sillä olikin jo kova
kiire saartamaan Kuhmon alueella hyökännyttä vastustajan di-
visioonaa.

Sotataidon klassisten sääntöjen mukaan suomalaiset pyrkivät
joko yksi- tai kaksipuoliseen saarrostukseseen. Välineistön
puutteellisuuksista huolimatta - jopa suksia puuttui - jou-
koilla oli tähän taistelutapaan tarvittava maastoliikkuvuus
ja ne osasivat myös käyttää maastoa hyväkseen. Komentajat

ylintä johtoa myöten uskalsivat ottaa noissa oloissa välttämättömän riskin ja muodostaa selvät painopisteet usein arveluttavan heikoiksi jääneiden sivusuuntien kustannuksella. Taakan-ajotilanteissa joukoista otettiin nopeasti lähti kaikki voimat vastustajan lannistamiseksi. Syntyneihin saarrostopuoliksi eli motteihin jääneitä venäläisiä oli kuitenkin monessa tapauksessa vaikea tuhota, sillä nopeasti linnottautuneen ja esimerkiksi runsaasti panssarivaunuja omanneen vastustajan ahdistaminen ilman ajanmukaisia aseita ei ollut helppo tehtävä. Nälkä ja ankara pakkanen olivat kuitenkin suomalaisten luotettavia liittolaisia, ja useimmat motit kukistuvat ajan mittaan venäläisten tuhon ollessa täydellinen.

Materiaalin vähäisyydestä aiheutuneiden puutteiden lisäksi suomalaisen sotataidon ilmeisin heikkous, joka näkyi varsinkin talvisodan alussa, oli tottumattomuus johtaa yhtäaikaista suuria joukkoja. Tämä tuli esiin Laatokan Karjalan motitaiteluiden syntyvaiheessa mutta myös Karjalan kannaksella, missä joulukuussa 1939 yritettiin vastahyökkäystä. Ei yksinkertaisesti osattu arvioida oikein toimintaan tarvittavia aikalukääräiä tai järjestää esimerkiksi samanaikaisesti lukuisten pataljoonien huoltoa siten, että se olisi toiminut kitkattomasti. Syy asiantilaan oli rauhan ajan olemattomissa harjoittelumahdollisuuksissa.

Jatkosota

Kun talvisota oli ohi, suomalaisilla ei ollut oleellista muutettavaa sotataidossaan, joskin esimerkiksi aselajien yhteistoimintaa pyrittiin parantamaan. Tärkeimmät kohennukset koskivat sodankäyntivälineen kehittämistä, toisin sanoen materiaallisen tason nostamista. Runsaan vuoden kestäneen rauhantilan aikana saatiinkin paljon aikaan, ja vaikka jatkosotaaan

Liittevä Suomen armeija oli suurvalta-armeijoihin verrattuna edelleen köyhen miehen joukko, se tuntui vähän tottuneista suomalaisista jo varoissaan olevalta. Erityisesti kenttätykistön laatu oli kohentunut, eikä ampumatarvikkeista ollut sellaista puutetta kuin talvisodassa. Samoin oli mahdollisuuksien mukaan pyritty lisäämään joukkojen liikkuvuutta antamalla jalkaväkirykmenteille jonkin verran kuorma-autoja. Suunnittelusta panssariyhtymän perustamisesta ei ollut tullut kuitenkaan mitään kalustopulan vuoksi.

Jatkosodan alkuvaihe osoitti, että suomalainen sotilasjohto kykeni nyt johtamaan kitkattomasti suuria joukkoja. Senkaltaisia puutteita ei enää esiintynyt kuin talvisodassa, vaikka hyökkäysvaiheen avannut Karjalan Armeija käsitti kuusi divisioonaa ja kolme prikaatia. Kesällä ja syksyllä 1941 tehtiin useita armeijan ja armeijakuntien hyökkäyksiä ja erityisesti syyskuun alussa Tuulosjoella suoritettu hyökkäys kertoi korkeasta ammattitaidosta ja välineen hallinnasta.

Rintamahyökkäys ei ole kuulunut koskaan suomalaisen sotataidon etsimiin menetelmiin, mutta sodan alkaessa kesällä 1941 sitä oli mahdoton välttää. Taidollisesti muutenkin yllättävän nopeasti parantuneet venäläiset olivat linnoittaneet uuden rajan pinnan, eikä mainittavia aukkoja ollut. Jokainen divisioona joutui näin ollen käymään oman läpimurtotaistelunsa. Näiden taisteluiden yksityiskohdat poikkesivat huomattavasti toisistaan, mutta myös yhteisiä piirteitä oli. Eteneminen oli aluksi yleensä hidasta ja tappiot monesti varsin raskaat.

Perussyy tähän oli venäläisten joukkojen sitkeys puolustaa niille uskottuja asemia. Sinänsä puolustajan taistelu oli tuomittu epäonnistumaan, sillä nopeasti luodulta asemalta puuttui syvyys, joukkojen ryhmitys oli harva ja reservejä

oli vähän. Kun ylempi johto kuitenkin piti pistään kiinni alkuperäisistä puolustustehtävistä, seurauksena oli joukkojen kuluminen ja niiden taisteluarvon raju heikkeneminen. Tämä oli puolestaan osasyynä suomalaisten paikoittain erittäin suurelle etenemisnopeudelle, joka esimerkiksi Karjalan kannaksella oli suurempi kuin se, minkä venäläiset saavuttivat moottoroiduimmilla joukoillaan ja suuremmalla ylivoimallaan kesällä 1944. Vastustajan saartaminen onnistui suomalaisille monista yrityksistä huolimatta vain pari kertaa pieniä tapauksia lukuunottamatta. Laatokan länsirannallakin maayhteytensä jo parissa paikassa menettäneet huomattavat neuvostojoukot pääsivät johtonsa taitavuuden ansiosta viime hetkellä vesistön toiselle puolelle.

Suomalaisten taistelutapojen yksityiskohtainen tutkiminen paljastaa valtaosaltaan reserviläisistä muodostettujen joukkojen etenemisessä tiettyä kömpelyyttä. Sellaiset hyökkäyshenkiset ja tarmokkaat komentajat kuin esimerkiksi kenraalimajuri Paavo Talvela tai everstit Ruben Lagus ja Aaro Pajari kykenivät kuitenkin saamaan jähmeänlaisistakin joukoista irti huomattavan paljon. Yleensä erityisesti operatiivisella tasolla pyrittiin silti välttämään kohtuuttomilta tuntuneita riskejä. Tämä aiheutui halusta välttää kovin suuria tappioita, mitä näkökohtaa muun muassa Mannerheim piti tärkeänä pienen kansan kohdalla.

Toisaalta suomalaisen joukon kömpelyys oli suhteellinen käsite. Esimerkiksi saksalainen aseveli, jolla oli suuria hankaluuksia suomalaisessa maastossa, antoi sangen kiittävän arvion suomalaisten liikkuvuudesta. Etenkin maastoitse tehdyt koukkaukset vihollisen selustaan olivat saksalaisille suomalaisen hyökkäystaktiikan todellinen tavaramerkki. Jalkaväkirykmentti saattoi suorittaa jopa 50 kilometriä

syvän maastokouluhauksen ja eräs kolonainen divisioona eteni vihollisen sivustaan suorittaen 40 kilometriä pitkän marssin mitä kurjinta metsäuraa pitkin. Luja vastarinta pyrittiinkin säännömukaisesti murtamaan etenemällä maastoitse vihollisen yhteyksille. Jos vastus kuitenkin oli heikkoa ja varsinkin jos mukana oli polkupyörin varustettuja jääkäreitä tai panssarivaunuja, eteneminen tapahtui teiden suunnissa nopeina kiilloina. Etenemisnopeus saattoi tällöin olla useita kymmeniä kilometrejä vuorokaudessa.

Vuoden 1941 hyökkäysvaihetta seurannut kaksi ja puoli vuotta kestänyt asemasotakausi oli suomalaisessa sotataidossa taantumisen aikaa ainakin suhteellisesti katsottuna. Suhteellisuus on tässä käsitettävä pitäen vertailukohteena neuvostoliittolaista sotataittoa, joka etenkin hyökkäysmenetelmien osalta hioitui korkealuokkaiseksi ankarassa taistelussa saksalaisia vastaan. Toisaalta venäläisillä oli sodan loppuvaiheessa jälleen mahdollisuus keskittää painopisteisiin sellainen joukkojen ja materiaalin ylivoima, että niiden murskaavan rynnäkön pysäyttäminen oli ainakin taistelun alkuvaiheessa jotakuinkin toivoton tehtävä. Kun esimerkiksi Aunuksen kannaksella painopisteessä olleen suomalaispataljoonan puolustusalueen leveys oli kymmenisen kilometriä, ei minäkäänlainen sotataito olisi voinut taata puolustajalle torjuntamenestystä.

Mutta vaikka tällaiset "lieventävät" seikat otettaisiinkin huomioon, ne eivät taita kokonaan kärkeä kritiikiltä. Useimmissa asemasotakauden sotataidollisissa kuvauksissa on esitetty arvostelua puolustusvoimissa tapahtunutta kehitystä kohtaan, joissain varsin jyrkkäkin. Tarkastaessaan linnoitustöitä Karjalan kannaksella toukokuussa 1944 päämajan op-

rativisen osaston pöytäkirja, eversti Valo Vihtilä oli sen-
gen tyvityksen näkemys: "Taistelusemat ja haadat olivat
luhistuneet ja rauta tuonut liehua; ei niitä ollut korjattu,
siellä oli vaarallista liikua. Niin satoja miehiä, mutta
kukaan ei ollut työssä, aurinkoa otettiin."

Pitkäaikaisen toimettomuuden, jollaista asemasota pakostakin
paljolti on, kielteiset vaikutukset joukkojen taistelukun-
toon on todettu monessa sodassa. Vihtilä löysi tarkastus-
kierroksellaan luonnollisesti myös hyvin linnoitettuja ase-
mia ja ahkerassa koulutuksessa olevia joukkoja. Kokonaisvai-
kutelma oli kuitenkin, ettei Suomen puolustusvoimat ollut
kyennyt torjumaan asemasodan lausuttavaa vaikutusta. Liikun-
tasotaan liittyneet toiminnot olivat pääasiallisesti vähistenkin
unohtumaan, ja koulutuksen hyväksi olisi ollut tehtävissä
paljon enemmän kuin tehtiin. Eversti Wolfgang Halsti kertoo
muistelmissaan, miten eräässä puhuttelussa kävi ilmi, että
koulutusta oli löyty laimin, koska miehistö ei pitänyt sii-
tä, kouluttajat eivät hallinneet alaa ja komentajia ei miel-
lyttänyt alaisten suuttaminen. Saksalaisten kokemuksiin
suhtauduttiin ylimielisen väheksyvästi, ja aseistuskin oli
jäänyt jälkeen varsinkin panssarintorjunnan suhteen. Jalka-
väen organisaatio oli kehittynyt kielteiseen suuntaan, kun
kolme rykmenttiä käsittäneet divisioonat oli muutettu kaksi-
rykmenttiseksi; sen seurauksena perusyhtymän taktinen johta-
minen oli vaikeutunut ja varsinaisten taistelujoukkojen suh-
teellinen lukumäärä oli vähentynyt.

Neuvostojoukkojen suurhyökkäyksen alkaessa kesäkuussa 1944
puolustus murtuikin samoin tapaan kuin se oli luhistunut
maailmansodan muillakin sotahätyttämällä; väite vätee tosin
vain Karjalan kannakselle, sillä Itä-Karjalassa vetäytyminen
kuului suomalaisten suunnitelmiin.

Alkuvuolteen "lakkaamisen" jälkeen tapahtumat eivät edenneet kuitenkaan siten kuin tilanne yleensä oli kehittynyt maailmansodan suurtaisteluissa. Viivyttyänsä asemaan joutunut puolustaja joutui tosin elämään kädessä suuhun suunnitelmien ja käskyjen jäädessä jälkeen todellisesta tilanteesta, kalustoa meretettiin eikä pakokauhu ollut tuntematon ilmiö. Siitä huolimatta venäläiset eivät onnistuneet jättämään suomalaisi täydellisesti jalkoihinsa. Yhtäkään suomalaista joukkoa ei sattu saarretuksi eikä muutenkaan tuhotuksi, hyökkääjän itsensäkin rivit harvenivat nopeasti ja etenemisnopeus supistui noin kymmeneksi kilometriksi vuorokaudessa. Jo sadan kilometrin päässä neuvostojoukkojen hyökkäys kulminoitui. Useita viikkoja kestäneissä raivokkaissa läpimurtoyrityksissä neuvostojoukot kärsivät raskaita tappioita ja lopulta niiden oli keskeytettävä hyökkäyksensä. Myöhemmissä neuvostoliittolaisissa tutkimuksissa on myönnetty peittelemättä, ettei asetettuja tavoitteita oltu pystytty saavuttamaan.

Jos hyökkääjä vain oli riittävän ylivoimainen, sen torjuminen jäykissä puolustusasemissa ei ollut toisessa maailmansodassa mahdollista. Varsin poikkeuksellista oli sekin, että puolustajan tarvitsi joustaa ainoastaan noin sata kilometriä vastustajan ratkaisevaksi tarkoitetun iskun pysäyttämiseksi. Mitkä olivat syyt suomalaisten menestykseen?

Ehkä on syytä aloittaa mainitsemalla taistelumoraalin huomattava kohoaminen. Asemasodan aiheuttama lamaannus katosi vetäytymisvaiheen aikana siitä huolimatta, että uupumus ja karsityt tappiot koettelivat ankarasti mieliä. Tietoisuus siitä että oma maa oli painettu jälleen selkään seinää vasten, sai aikaan eräänlaisen talvisodan hengen uudelleensyntymisen. Venäläisten näihin aikoihin esittämä vaatimus Suomen antautu-

misesta oli ilmeinen psykologinen virhe, joka kaikihi aiheu-
tui suomalaisen kansanluonteen heikosta tuntemuksesta. Tais-
telumoraalin parantumiseen vaikutti myös tiukentunut kurin-
pidollinen ote; äärimmäiset rangaistukset olivat tosin har-
vinaisia, mutta asemasodan aikainen leväperäisyys kuului
silti menneisyyteen.

Oleellista oli, että voimasuhde takimmaisella linjalla tais-
teltaessa oli suomalaisille edullisempi kuin Etelä-Kannak-
sella. Tähän vaikutti jo sekin, että hyökkääjän voimat oli-
vat kuluneet aikaisempien viikkojen aikana, kun taas viivyt-
täjän tappiot olivat pysyneet kohtuullisina. Ratkaisevaa oli
kuitenkin se, että puolustajan ylijohdolla oli verrattain
runsaasti reservejä, millainen on ollut sangen poikkeuksel-
lista Suomen sotahistoriassa. Reservit saatiin Itä-Karjalas-
ta, missä oli vapaaehtoisesti siirrytty viivytystaisteluun.
Vaikka liikkeellä oli pari sataa raskaasti kuormattua kulje-
tusjunaa, venäläiset eivät huomanneet häiritä ilmavoimillaan
joukkojen siirtoa Itä-Karjalasta Karjalan kannakselle.

Voimasuhteen muuttuminen suomalaisille aikaisempaa edulli-
semmaksi merkitsi syvää puolustusryhmitystä, voimakkaita ja
aktiivisia vastahyökkäyksiä sekä hyökkääjää rummuttanutta
erittäin tehokasta kenttätükistön tulta jopa yli kahdenkym-
menen patteriston keskittäessä ammuuntansa samalle alueelle.
Torjuntatulen tuloksellisuutta lisäsi ilmavoimien rynnäkkö-
toiminta myös saksalaisten syöksypommittajien osallistuessa
menestyksellisesti iskuihin havaittuja hyökkäysryhmityksiä
vastaan. Saksasta saatu runsaslukuinen lähipanssarintorjun-
ta-aseistus mahdollisti panssarintorjunnan koko puolustus-
aseman syvyydessä.

Oma merkityksensä oli myös vesistöjen pirstomalla, metsäi-
sellä ja kumpareisella maastolla, joka vaikeutti hyökkääjän

moottoroitujen joukkojen käyttöä ja kanäalisoi etenemisen muutamiin harvoihin suuntiin. Etelä-Kannaksella maasto oli ollut avoimempaa, osittain jopa hiekkakangasta, missä linnoituslaitteet olivat sortuneet helposti ja missä panssarintorjunnan järjestäminen oli ollut vaikeaa. Laatokan pohjoispuolella, missä Itä-Karjalasta tapahtunut vetäytyminen päättyi Karjalan kannaksen tavoin torjuntavoittoon, uusien puolustusasemien eteläosan tukena olivat lisäksi verrattain vahvat joskin keskeneräiset kantalinnoituslaitteet. Tämän sotänäyttämön pohjoisosassa oli sen sijaan edelleen tilaa liikkuvalla puolustukselle, ja seurauksena olikin perinteisen suomalaisen mottitaktiikan viimeinen sovellutus, kahden neuvostodivisioonan saartaminen ja perusteellinen lyöminen.

Lapin sota

Saksalaisia vastaan käydyssä Lapin sodassa suomalainen koukkaustaktiikka ei sen sijaan tuottanut tuloksia. Tämä aiheutui siitä, että vastustajalla oli enimmäkseen viivytystehtävä. Lisäksi viivyttäjällä oli ainakin Pohjois-Lapissa puolellaan melkoinen ylivoima.

Rintamahyökkäyksen kaihtaminen kuului muutenkin suomalaisen taktiikan periaatteisiin, mutta Pohjois-Suomessa sellaiseen ei ollut käytännön mahdollisuuksiakaan. Pitkien ja hävitettyjen tieyhteyksien vuoksi suomalaiset joutuivat hyökkäämään ilman kenttätykistön ja panssarivaunujen tukea, sillä raskas kalusto jäi taistelujoukoista jälkeen jopa satoja kilometrejä. Hyökkäys edullisiin asemiin ryhmittyneitä ja tulivoimaisia saksalaisia vastaan ei ollut siis tarkoituksenmukaista muulla tavoin kuin yrittämällä päästä vastustajan selustaan kiertämällä sen avoimet sivustat.

Maastoitse suoritettavien saarrostushyökkäysten haitat tunnettiin toki aikaisemmiltakin vuosilta, mutta Pohjois-

Suomessa ne tulivat esiin korostetulla tavalla. Koska koukkien pituus oli yleensä ainakin kymmenenisen kilometriä, ne veivät aikaa. Miehet väsyivät soita tarpoessaan eikä mukana voitu kuljettaa riittävästi ampumatarvikkeita ja raskaita aseita, joita kuitenkin olisi kaivattu kipeästi hyökkäyksen tavoitealueella. Haavoittuneiden evakuointi oli tavattoman vaikeaa. Pimeässä ja huonojen karttojen varassa toimittaessa oli varsin yleistä, että joukko eksyi ja jopa hajosi. Taisteluun joutuessaan koukkaaajan olisi pitänyt olla vireässä kunnossa, mutta nyt väsyneet miehet monesti vain laahustivat vaivalloisesti. Lisäksi saksalaiset irtaantuivat yleensä hieman ennen kuin suomalaisten hyökkäysosasto ennättä katkaisemaan vetäntymistien heidän selustassaan. Jos viivyttäjä kuitenkin jäi saarroksiin, se ryhtyi reserveillään tien suunnassa nopeaan vastahyökkäykseen, jolloin se poikkeuksetta sai uupuneet ja ampumatarvikkeiden puutteesta kärsineet suomalaiset työnnettyä sivuun.

Yhteenveto

Suomalainen sotataito toisessa maailmansodassa oli mielenkiintoinen sovellutus oman aikansa sotataidollisista periaatteista. Mitään erityistä salaisuutta siihen ei sisällynyt ja sen menetelmät noudattivat muuallakin voimassa olleita suuntaviivoja. Omaperäistä siinä oli Suomen paikallisten olojen huomioonottaminen. Vaikka harva tieverkko, laajat asumattomat tai ainakin peitteiset alueet ja pitkä talvi tuottivat vaikeuksia suomalaisillekin, niiden katsottiin silti olevan viholliselle vieläkin hankalampia; tässä mielessä ne siis olivat suomalaisten liittolaisia. Oleellista oli myös se, että suomalaisten oli jatkuvasti tultava toimeen voimavaroin, jotka niin materiaalisesti kuin henkils-

Öresundienkin osalta olivat ainakin kokonaisuutena katsoen olennaisesti vähäisemmät kuin vastustajan käytettävissä olleet voimat.

Suomen selviäminen itsenäisenä valtiona vuosien 1939-1945 myrskystä aiheutui paljosta muustakin kuin suomalaisen sota-
taidon tasosta. Tämäkin seikka on silti syytä ottaa huomioon kun kartoitetaan Suomen valtiollisen olemassaolon perusteita.

Tärkein kirjallisuus

- Aarnio, M.: Talvisodan ihme. Jyväskylä 1966.
Ahto, S.: Lapin sota. Hämeenlinna 1980.
Alajoki, M.: Tykistönkenraali Vilho Petteri Nenonen. Keuruu 1975.
Arimo, R.: Suomen linnoittamisen historia. 1918-1944. Keuruu 1981.
Erfurth, W.: Der finnische Krieg. Wiesbaden 1950.
Gallén, J.: Tionde regementet. Tammerfors 1940.
Gallén, J.: Tre bataljoner. Helsingfors 1949.
Geijer, G.: Vinterkriget i Taipale. Helsingfors 1954.
Hakala, J. - Santavuori, M.: Summa. Keuruu 1960.
Halsti, W.: Muistelmat, 2. osa, vuodet 1939-1948. Keuruu 1974.
Jäntti, L.: Kannaksen suurtaisteluissa kesällä 1944. Porvoo 1956.
Järvinen, Y.: Jatkosodan taistelut. Porvoo 1950.
Järvinen, Y.: Suomalainen ja venäläinen taktiikka talvisodassa. Porvoo 1948.
Kärhunen, V.: Raatteen tie. Porvoo 1970.
Kukkonen, E.: Tolvajärven ja Ilomantsin taistelut vv. 1939-1940. Helsinki 1955.
Merikallio, V.: Jääkäriprikaati hyökkää. Lahti 1954.
Oesch, K.: Suomen kohtalon ratkaisu Kannaksella v. 1944. Helsinki 1957.
Platonov, S.: Taistelut Suomen rintamalla 1941-1944. Helsinki 1976.
Siilasvuo, H.: Kuhmo talvisodassa. Helsinki 1944.
Siilasvuo, H.: Suomussalmen taistelut. Helsinki 1940.
Susitaival, P.: Rykmentti taistelee. Kokkola 1948.
Susitaival, P.: Ryhmä Susi talvisodassa. Porvoo 1973.
Talvela, P.: Sotilaan elämä. Muistelmat I-II. Jyväskylä 1976-1977.
Talvisodan historia. Osat 1-4. Porvoo 1976-1979.
Tirronen, E.: Jylisevät tykit. Hämeenlinna 1980.
Ulkuniemi, M.: Tykistö taistelussa. Vaasa 1952.
Öhquist, H.: Vinterkriget 1939-1940 ur min synvinkel. Helsingfors 1949.

Kenraaliluutnantti Paavo Junttila
Tolvajärven taistelujen muistojuhla
Mäntässä 12.12.1981:

AP #3

TALVISODAN TOLVAJÄRVI

Arvoisa juhlayleisö
Hyvät aseveljet

Teillä on henkilökohtaista kokemusta tai ainakin tietoa Talvisodan Tolvajärven suunnan taisteluista niin, että jokainen voisi lausua mielipiteensä noista ajoista ja isänmaan tapahtumista yleensä. Itse olen tilaisuuden järjestäjille todella kiitollinen saadessani käyttää nyt puheenvuoron näin ystävien keskuudessa tässä arvokkaassa yhteisen kokoon-tumisen juhlassa.

Talvisodan Tolvajärven taistelut ovat osa siitä lähikokonaisuudesta, johon Tolvajärven lisäksi kuuluvat Ägläjärvi - Aittojoki - Suojärvi ja Ilomantsi. Voidaksemme palauttaa mieleemme Tolvajärven ja Ilomantsin suunnan Talvisodan olosuhteita lienee aiheellista tarkastella, mitä silloin tapahtui. Ketkä olivat vastuussa tapahtumista ja niiden toteutumisesta? Meille on myös tärkeää tietoisuus siitä, mikä merkitys silloisella taistelullamme oli Talvisodan ja koko isänmaan kannalta.

Oheisessa piirroksessa on nimetty eri taisteluvaiheiden joukkoja sekä hahmoteltu aluetta, missä taisteluja käytiin. Vastassa oli venäläisen 8.A:n I AK, jonka 155.D hyökkäsi Ilomantsin ja 139.D sekä myöhemmin myös 75.D Suojärvi - Tolvajärvi suunnassa. Divisionia oli valmennettu tykistö-panssari ja ilma-voimilla.

Meillä ei sodan alkaessa ollut oikein käsitystä siitä, millaisia neuvostojoukot todella olivat. Nyt tiedämme, että Leningradin sotilaspiirin päällikkö oli suorittanut v.1939 loka-marraskuun vaihteessa Laatokan koillispuolelle ryhmitettyjen joukkojesa taistelukoulutustarkastuksen ja todennut tällöin mm. seu-

raavaa: "Komentajisto ei tunne riittävästi Suomen erikoisolosuhteita eikä Suomen armeijan niihin soveltamaa taktiikkaa. Niinpä on havaittavissa vastustajan aliarvioimista, vaikka jokaisen pitäisi tietää, että me kaikki tapaamme Suomessa sitkeän vihollisen, joka itsepintaisesti käyttää hyväkseen kaikkia niitä etuja, jotka taistelu kapeikoissa, metsissä ja kallioisessa maastossa tarjoaa. Suomalaiset tuntevat omat seutunsa ja perustavat kaiken toimintansa talvisissa olosuhteissa liikkumiskykyynsä, sotaliikkeisiinsä ja laajaan sissi-toimintaan". - Näin siis puhui Leningradin sotilaspiirin päällikkö joukoilleen. Samanaikaisesti kun Suomessa oli YH-käynnistymässä. - Talvisodan aikana saimme sitten kokemusperäisen tiedon siitä, että rauhanaikaisessa palveluksessa olevat neuvostojoukot olivat saaneet hyvän koulutuksen, mutta neuvostodivisioonissa oli myös heikommin koulutettua henkilöstöä. Niinpä esim. 139.D oli perustettu Valko-Venäjän sotilaspiirissä Puolan rintamaa varten, mutta se ei ollut osallistunut taisteluihin. Miehistöstä oli puolet varusmiehiä sekä reserviläisiä ja loput heikosti koulutettuja nostomiehiä. Neuvostojoukot eivät olleet saaneet pohjoisiin olosuhteisiin soveltuvaa erityiskoulutusta. Sen vuoksi metsä ja talvi sotkivat toimintoja. Joukkojen liikkeet näyttivät paikatellen kömpelöiltä ja koulutus heikolta. Mutta lukumäärältään ylivoimaiset hyvin varustetut yksiköt kykenivät tietenkin voimannäyttöön ja -käyttöön. Neuvostojoukkoja oli enemmän kuin kaksi kertaa se määrä, mitä suomalaiset olivat arvioineet voivan toimia tällä alueella. Virhearviointin seurausta oli osaksi, että vähäiset suomalaiset joukot joutuivat suhteettoman raskaan paineen alaisiksi. Marraskuun puolivälissä hyökkäysalueelleen keskitettyjen neuvostodivisioonien ryhmitys oli takaa-ajoon tarkoitettu ja ilmensi siten venäläisten käsityksen tulevien taistelujen luonteesta.

Marraskuun 20. päivänä klo 7 139.D ylitti kolmena rivistöä runsaan tykistön ja panssarivaunujen tukemana valtakunnan rajan. Vähäisten joukkojemme oli väistytävä ja Os Räsänen siirtyikin tehtävänsä mukaisesti viivytykseen. 3.12. yritettiin Aittojoella vastahyökkäystä, joka epäonnistui. 4.12. torjuimme puolestamme

vihollisen ankarat hyökkäykset, mutta jo samana iltana oli Aittiojoenkin asema jätettävä. Joukkomme vetäytyivät nyt henkisesti ja fyysisesti huonossa kunnossa Ägläjärvelle, missä 5.12. käydyssä taistelussa suomalaiset kärsivät katkeran tappion. Tämän jälkeen eivät joukkomme kyenneet enää sanottavampaan vasterintaan, vaan vetäytyivät 7.12. mennessä Tolvajärven Ristisalmelle. Siten oli 7 vuorokaudessa vetäähnytty n. 70 km eli keskim. 10 km/vrk. Viivytys oli useissa kohdissa epäonnistunut. Monet maastollisesti edulliset viivytysaset olivat jääneet käyttämättä tai niistä oli luovuttu jälkeensä arvioiden liian herkästi. - Joukkoja enempää kuin niiden komentajiaakaan ei voida kuitenkaan syyttää tapahtumista. Sota oli outoa eikä takana ollut tarvittavaa tukea ei uusien joukkojen eikä johdonkaan muodossa. Joka tapauksessa 7-päiväiseen viivytystaisteluun sisältyy suomalaisten miesten ja yksiköiden kohdalla lukuisia todellisia sankaritekoja silloinkin, kun toiminta tapahtui niin henkisen kuin ruumiillisenkin kestäkyvyn rajoilla.

Osasto Räsänen komentajalla oli nyt siis 7.12. Tolvajärvellä käytettävissä kuolemanväsyrkeitä ja pakokauhun partealla olevia yksiköitä. Hän olikin jo ilmeisesti varautunut luopumaan puolustuksellisesti erittäin edullisesta Tolvajärven kapeikkomaastosta, kun tapahtumat suomalaisten puolella aiheuttivat rintamassa ikäänkuin täyskäännöksen. Ylipääällikkö puuttui nimittäin henkilökohtaisesti tapahtumien kulkuun ja Päämajan toimenpitein Tolvajärven suunnasta muodostettiin Osasto Pajari, uutena joukkona pääosin Hämeestä koottu JR 16. Ilomantsin suunta nimettiin Osasto Aiksi uutena joukkona KT-Pr. Molemmat suunnat yhdistettiin Ryhmä Talvelaksi tehtävänä lyödä hyökkävä vihollinen. Uudet johtoportaat ottivat rintamavastuum tuona kriittisenä päivänä 7.12. ja päättivät hyökkäyksen aloittamisesta 11.12. Kolme päivää oli siten aikaa suunnitelmien teolle, käskyille, joukkojen siirroille ja huoltotoimenpiteille. Samanaikaisesti oli käytävä mitä raskaampia torjuntataisteluja Tolvajärven kapeikkoalueella ja ympäröivässä korpimaastossa. Tilanne jatkui tunnista toiseen äärimmäisen vaarallisena, ikäänkuin veitsen terällä. Tohkeille, paikallisilla hyökkäyksillä aiheutettiin vihollisella tuntuja tappioita ja sen eteneminen pysähtyi. Nämä torjuntavoitot nostivat selvästi joukkojen mielialaa ja lisäsivät luottamusta omiin mahdollisuuksiin.

Tolvajärven kannalta tärkeässä Ilomantsin suunnassa 155.D:n edessä viivyttävä ErP 11 joutui vetäytymään kovan paineen alaisena. N. 60 km edennyt vihollinen saatiin 8.12. pysähtymään Kalliosalmen lossin tasalle järjestettyyn puolustukseen. Myös tässä suunnassa joukkomme joutuivat äärimmäisen koville ja mitä vaikeimpiin tilanteisiin. Suomalaisen onnistuneet vastahyökkäykset ja torjuntataistelut aiheuttivat 155 D:lle ratkaisevia tappioita ja samalla neuvostojoukkojen hyökkäyksen tyrehtymisen. Näin os A ev. Ekholmin johdolla suoritti Ilomantsissa mitä tärkeintä tehtävää suojaamalla Tolvajärven suunnassa taistelevien joukkojen vasemman sivustan.

Menestykselliset, paikalliset torjuntataistelut Tolvajärvellä olivat siinä määrässä rasittaneet joukkojamme, että varsinaisen hyökkäys pääsi alkamaan 12.12., eli tänä päivänä 42 vuotta sitten. Todellinen yhteensattuma oli, että venäläisen 139.D:n suunnitelmassa oli hyökätä myös 12.12. Kumpikaan puoli ei ollut tietoinen toistensa samanaikaisesta aikomuksesta. Os P:n raju, sanoisin sankarillinen hyökkäys osin saarrostaen, osin rintamasuunnassa johti jo samana päivänä, siis 12.12., ratkaisevaan menestykseen. Os P:n hyökkäys jatkui kohti Ägläjärveä, jonka valtaaminen alkoi 18.12. Viiden taistelupäivän jälkeen alue oli vallattu raskain tappioin ja yli-inhimillisin ponnistuksin. Samalla saavutettiin Aittojoen tase. Se merkitsi myös nyt sitä, että 139.D oli lyöty ja osin tuhottu. Näin venäläiset joutuivat keskittämään avuksi 75.D:n joukkoja. Sunnitelmaa Suojärven takaisinvaltaamiseksi ei Os P joukkojensa vähäisyyden vuoksi kyennyt enää toteuttamaan. Alkoi puolustusvaihe, mikä jatkui aina rauhantuloon saakka. Puolustusvaiheeseen sisältyi lukuisia määriä hyökkäysyrityksiä ja sissitoimintaan liittyviä tapahtumia. Sissitoiminnalla saavutettiinkin hyviä tuloksia ja voitiin siten tehokkaasti vaikuttaa rintamataisteluihin.

Keskeisin tapahtuma puolustusvaiheessa oli neuvostojoukkojen 21. tammikuuta valtavan tykistövalmistelun jälkeen aloittama laaja hyökkäys Ryhmä T:n rintamaa vastaan. Os P joutui Aittojoella torjumaan kahden neuvostodivisioonan hyökkäykset. Sillä 139. ja 75.D olivat uudelleen kunnostettu ja täydennetty. Ajoittain Os P:n kaikki joukot olivat sitoutuneet taisteluihin ja lukuisia kertoja tilanne oli äärimmäisen vaikea. Mainittavia rintamamuutoksia ei kuitenkaan tapahtunut ja neuvostojoukkojen

7 päivää kestäneen hyökkäyksen voidaan katsoa päättyneen suomalaisten selvään torjuntavoittoon.

Millaisia olivat miehet Tolvajärven tapahtumien takana? Voisimme puhua ylemmistä johtoportaista, pataljoonan komentaja - komppanian päällikkö ja joukkueenjohtaja tasoista sekä varsinaisesta miehistöstä ryhmänjohtajineen. Kaikkiin mainittuihin henkilöryhmiin sisältyvät myös esikuntien, viestin, pioneerien ja huollon henkilöstö, joiden ansiosta joukot yleensä kykenivät toimimaan. Jos lähdemme ylimmästä johdosta, on ensimmäisenä mainittava ylipäällikkö. Marsalkka Mannerheimin henkilökohtainen vastuunotto ja osuus tapahtumiin ilmenee siinä, että hän joulukuun 4. ja 5. päivien välisenä yönä päätti vahventaa omilla reserveillaan Ilomantsi-Tolvajärvi suuntaa ja ottaa ne omaan johtoonsa ja vastuulleen. Hän määräsi tälle rintamaosalle komentajaksi monien ehdokkaiden joukosta eversti Paavo Talvelan ja esikunnaksi Lounais-Suomesta Ahvenanmaalle suunnitellun esikunnan, jonka esikuntapäällikkönä oli everstiluutnantti Martti Stewen. Tapahtumat osoittivat, että kaikki nämä päätökset olivat oikeaan osuneita. Aivan ratkaisevaa oli se, että ylipäällikkö antoi Ryhmä T:lle tehtäväksi lyödä Tolvajärven Ilomantsin suunnissa etenevä vihollinen ja vallata Suojärvi takaisin. Ylipäällikkö näki hyökkäyksen ainoana mahdollisuutena tilanteen pelastamiseksi. Hän asetti siis yhden rykmentin ja kolme kenttätäydennyspataljoonaa kahta vahvennettua neuvostodivisioonaa vastaan ja määräsi lyömään ne sekä etenemään yli 60 km. Ajatuksena, suunnitelmana ja käskynä se oli lähellä uhkarohkeuden rajaa, ellei mennyt sen ylikin.

Eversti Paavo Talvelaa voidaan pitää ensimmäisen miehenä ja ainutlaatuisena komentajana Tolvajärven tapahtumien takana. Ylipäällikkö itse sanoi, että oli löydettävä oikea mies selvittämään kriittillistä tilannetta, jossa joukkojemme olisi toimittava suhteetonta ylivoimaa vastaan. Ylipäällikkö oli tuntenut Paavo Talvelan jo 20 vuoden ajan ja havainnut hänet pelottomaksi ja voimakastahtoiseksi johtajaksi, jossa oli tarpeellinen annos ylivoimaisista vihollista vastaan tehtävän hyökkäyksen vaatimaa häikäilemättömyyttä. Talvelan sopivuutta korosti sekin, että hän tunsi Suojärven suunnan. Hän oli mm. Sotakorkakoulussa laatinut diplomityön Suojärven suunnan puolustuskysymyksistä. Historiaan onkin voitu kirjoittaa, että eversti Talvelan voimakas

tahto hallitsi kokonaistoimintaa. Hänen voitontahtonsa ja uskonsa eivät järkeyneet epätoivoisissakaan tilanteissa. Tämä usko ja hänen henkilökohtainen rohkeutensa siirtyivät vähitellen alijohtajiin ja heidän välityksellään joukkoihin.

Everstiluutnantti Pajarin nimitystä Tolvajärvellä ylipäällikkö perusteli sillä, että Pajari oli etevä upseeri, jolla oli hyökkäyshenkeä ja taktillista silmää. Talvela oli puolestaan esittänyt everstiluutnantti Pajarin rykmenttiä JR 16:a keskitettäväksi Suojärven suuntaan. Pajari omaksui täydellisesti komentajansa Paavo Talvelan hengen ja toiminnan perusajatuksen. Suurta oma-aloitteisuutta, taitoa, rohkeutta ja vastuuauliutta osoittaen hän itseään säästämättä henkilökohtaisella esimerkillään kannusti ja innosti joukkojensa suorituksiin, jotka johtivat ratkaiseviin voittoihin. Epäilemättä Pajari joutui alijohtajista kantamaan raskaimman vastuun. Hänen toimintansa nousi aivan omaan arvoonsa senkin vuoksi, että hän jo tuolloin oli vaikeasti sydänsairas.

Taitavinkin komentaja voi johtaa menestyksellisesti vain, jos hänellä on käytettävissään tahtonsa mukaisesti toimiva esikunta. Tällaisen esikunnan aikaansai Talvelan suuresti arvostama esikuntapäällikkö, everstiluutnantti Martti Stewen, joka oli saanut oloissamme erinomaisen sotilaskoulutuksen sekä kotimaassa että ulkomailla. Talvelan lausunnon mukaan everstiluutnantti Stewen oli kaikkein lahjakkaimpia ja etevimpiä upseereita, joita hän oli tavannut. Talvelan tahtoa ja reipasta hyökkäyshenkeä täydensi Stewenin johdomukaisuus, todellisuustaju ja järjestykyky. Näiden miesten yhteistyön tuloksena syntyivät ne suunnitelmat ja käskyt, joita joukot johtajineen ja komentajineen toteuttivat saaden mahdolltomalta näyttävän muuttumaan mahdolliseksi.

Ryhmä Talvelan esikunnan henkilöstöstä on vielä erityisesti mainittava nykyinen pääkonsuli Aarne Koskela. Värtsilässä syntyneen ja Pitkärannassa, useita vuosia toimineena myös hän tunsi Tolvajärven suunnan omakseen. Aarne Koskela toimi alusta alkaen Talvelan adjutanttina ja samalla läheisenä henkilökohtaisena ystävänsä. Hän oli komentajansa suurena tukena ja neuvonantajana ne lukemattomissa yksittäisissä tapauksissa. Niinpä Talvela

kuvaakin Aarne Koskeloa uljaaksi, inhimilliseksi ja luotettavaksi aseveljeksi, joka esimerkillisen palvelusalttiina säilytti hermonsa ja työtärmönsä kaikissa tilanteissa. Aarne Koskelosta olisi aseveljeyden kannalta paljonkin myönteistä kerrottavaa ja kertomus lähtisi kai siitä kun hän tietojen mukaan pelasti haavoittuneen Aaro Pajarin hangen vapaussodassa 1918 etulinjan taisteluissa.

Ylempien esikuntien ja rivimiesten välissä toimivat varsinaiset rintamajohtajat, pataljoonien komentajat, komppanioiden ja patterien päälliköt ja joukkueiden sekä jaoksien johtajat. Heidät kaikki oli yllättäen temmattu kotoisista ympyröistä outoihin ja järkyttäviin olosuhteisiin. Pataljoonan komentajan oli yritettävä pitää joukot kässissä ja oikeassa suunnassa. Hän ei nähnyt maastoon hajautuneita komppanioitaan ja yhteys oli usein vaivoin saatavissa vain henkilökohtaisesti tai lähettien avulla. Tilannekuva oli muodostettava sen perusteella, mitä taisteluäänet kertoivat.

Komppanian päälliköllä oli samat vaikeudet. Tosin miehet olivat lähempänä, mutta se vasti komppanian päälliköltä sitäkin enemmän henkilökohtaista näyttöä ja puuttumista välittömästi asioihin. Tolvajärven suunnan esimerkillisten komppaniapäälliköiden loistavana ja parhaisiin kuuluvana edustajana voimme ilman muuta pitää joukossamme olevaa evl. Eero Kivelää. Joukkueenjohtajien oli lähinnä miehiä olevana liikuttava kiinteästi etulinjan mukana. Ainoana johtamismahdollisuutena oli monasti vain henkilökohtainen esimerkki. - Minulla on se kokemukseen perustuva näkemys, että Ryhmä Talvelan rintamakomentajat, -päälliköt ja -johtajat olivat kaiken kunnioituksen ansaitsevia. He yrittivät parhaansa, tunsivat suurta vastuuta alaisistaan sekä osasivat puhua ymmärrettävää kieltä rivimiehen tasalla. Olihan kysymyksessä yhteinen yritys, missä inhimillistä ymmärtämystä tarvittiin kaikkien kesken. Arvoaste-erot häviävät silloin, kun komentaja, päällikkö ja rivimies kukin omalla paikallaan yrittävät yhdessä kaikkensa antaan.

Miehistä tapahtumien takana kohti etulinjaa mentäessä ovat viimeisenä varsinaiset rivimiehet ryhmänjohtajineen. Tavallisen sotamiehen liikkuma-ala ja koko sen hetkinen maailma rajoittui yksinäiseen poteroon tai siihen kuoppaan, mikä kulloinkin kohdalle sattui. Näistä miehistä riippui loppujen lopuksi se, mentiinkö eteen- vai taaksepäin vai pysyttiinkö paikoillaan. Yksityisen rivimiehen kannalta nuo päivät olivat ilottomia ja pimeitä. Eräs keskeisimmistä toiveista oli päästä suojaan ja lämpimään. Päivästä toiseen aina sodan loppuun saakka säilyi usko siihen, että takaa tulee vaihto ja uusia joukkoja. Ainaisen väsymys, kylmyys ja sisäinen pelon tunne pyrkivät pysäyttämään ajatuksen ja järjen. Ja kuitenkin miehistöön kuuluvat yltivät yksityisesti ja yhdessä ylivoimaisilta tuntuviin suorituksiin. Rivimiehen toiminta perustui paljolta siihen ajatuspohjaan, että isänmaa, kotiseutu, oma elämänmuoto ja kaikinainen vapaus olivat vaarassa. Me olimme oikeassa, hyökkääjää väärässä. Muuta mahdollisuutta enempää kuin liikkumatilaa-kaan ei ollut. Olimme selkää seinää vasten. - Itsenäisyyden aikaiselle sotilaskoulutukselle on myös annettava tunnustus. Oli opetettu henkilökohtaisen ase- ja maaston käyttöä sekä annettun tehtävän ehdotonta täyttämistä. Näillä yksinkertaisilla eväillä varustettuna suomalainen rivimies toimi sen joukon kokoonpanossa, mihin hänet oli määrätty.

Helppoa ei ollut vastassa olevan neuvostosotilaankaan elämä. Sitä kuvaavat otteet vangiksi saatujen kirjeistä. Niistä voitiin lukea mm. seuraavaa: "Ryhdyimme taisteluun 30. p:nä varhain aamulla ja olemme koko ajan olleet luotien ja räjähtävien kranaattien sateessa. Paljon tovereitani on kaatunut aivan silmiäni edessä. Emme ole koko ajassa peseytyneet emmekä nukkuneet tai riisuneet päältäämme. Paljon kauhua ja kylmää, äitikulta, olen täällä kokenut. En toivo enää rikkauksia, yhtä vain toivon, että jätisin eloon ja sota päättyisi." Näin siis neuvostosotilaat. Suomalaiset miehet etulinjassa ajattelivat näistä asioista samalla tavalla. Luulenpa, että rintamalinjan molemmin puolin 40° pakkasessa ja kuoleman ollessa käsin kosketeltavissa oltiin samaa mieltä siitä, että ihmiskunnan mielettömistä keksinnöistä sota on mielettömin. Tällä perusteella etulinjanmiehet rintaman molemmin puolin olisivat voineet keskustella keskenään kaikessa

ystävyydessä jopa ilman tulkkia. Mutta sodan syyt olivat kaukana rintamamiesten ulottumattomissa ja niinpä keskustelua käytiin usein - armoa antamatta tai sitä pyytämättä.

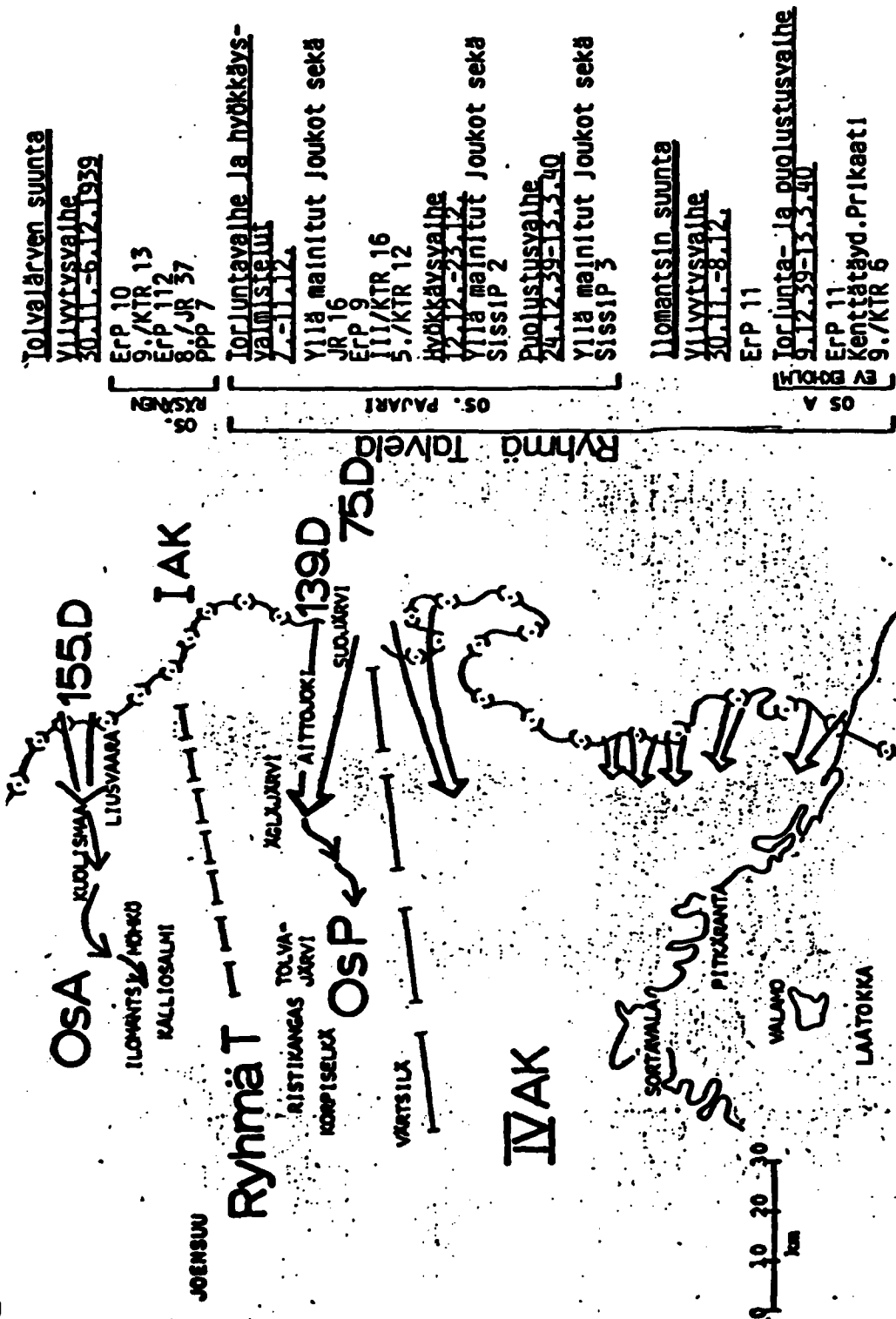
Hyvät asevaljet:

Löytyy monia perusteita arvioinneille, että Tolvajärven tien suunnassa toimineet suomalaiset joukot suorittivat Talvisodan raskaimman urakan. Ne mursivat rintamahyökkäyksiin vähäisen tykistön tukemina ylivoimaisen vihollisen vastarinnan. Teon suuruutta korostaa sekin, että hyökkäys alkoi henkisen masennustilan rajoilta ja muuttui reskaintakin tappioita kestäväksi päättäväsyydeksi. Menestyksestä maksettiin kallis hinta. Niinpä esim. Osasto Pajarin tappiot kymmenen kiivaimman hyökkäyspäivän ajaksena olivat 485 kaatunutta, 1181 haavoittunutta ja 170 kadonnutta eli yhteensä 1/3 OsP:n koko vahvuudesta. Menetyksiä ei voinut tehdä tekemättömäksi se, että vihollisen tappiot olivat monin verroin suuremmat ja sotasaalis niin runsas, että se merkitsi todellista aseellista lisäystä suomalaisten joukkojen varustamistasossa. - Ryhmä Talvelan taistelulla tuli olemaan suuri merkitys koko Talvisodan kannalta. Ensimmäisestä suuresta hyökkäysvoitosta levisi tieto nopeasti ympäri Suomea ja rohkeiksi merkittävällä tavalla henkisesti joukkojamme muilla rintamilla. Tolvajärven voitto poisti selustauhan armeijamme pääosalta Karjalan Kannaksella ja suojasi samalla IV AK:n sivustan, Laatokan pohjouspuolella. Tolvajärven voitto oli siten Talvisodan ja koko maan kannalta ratkaiseva tapahtuma.

Hyvät ystävät!

Olen tässä kyennyt sivuamaan vain pääpiirtein suuren tapahtuman puitteita. Ne osoittavat kuitenkin sen, että Tolvajärven - Ilomantain suunnan taistelijat toimivat tilanteissa, missä heillä ei ollut valittavana muita vaihtoehtoja tai ratkaisumalleja. Jokaisella tuolloin koetulle päivälle lukemattomina tapahtumina ja ihmiskohtaloineen kuuluisi pitää oma puheenvuoronsa. Kaikkiin niihin saattaisi sisältyä yhteinen harras toivomus siitä, ettei jälkipolvien koskaan tarvitsisi kokea sellaista, mitä miehet Tolvajärvellä ja Ilomantsissa ovat kokeneet. Tolvajärven miesten ansiota omalta osaltaan on, että vapaassa isänmaassamme on voitu rakentaa paljon kestävästi kansan ja maan hyväksi. Tuo raken-

nustyö jatkuu edelleenkin.

8. Ks

05. PAVARI

05. A

Ryhmä Tolvelid

Tolvelärven suunta
Viihtyisyysvalhe
30.11.-6.12.1939

ErP 10
 9./KTR 13
 ErP 112
 8./JR 37
 Ppp 7

Torjuntavalhe ja hyökkäys-
valmistelu
7-11.12.

Yllä mainitut joukot sekä
JR 16
ErP 9
5./KTR 12

Hyökkäysvalhe
12.12.-13.12.
Yllä mainitut joukot sekä
Sissip 2

Puolustusvalhe
14.12.-15.12.
Yllä mainitut joukot sekä
Sissip 3

Ilomantsin suunta

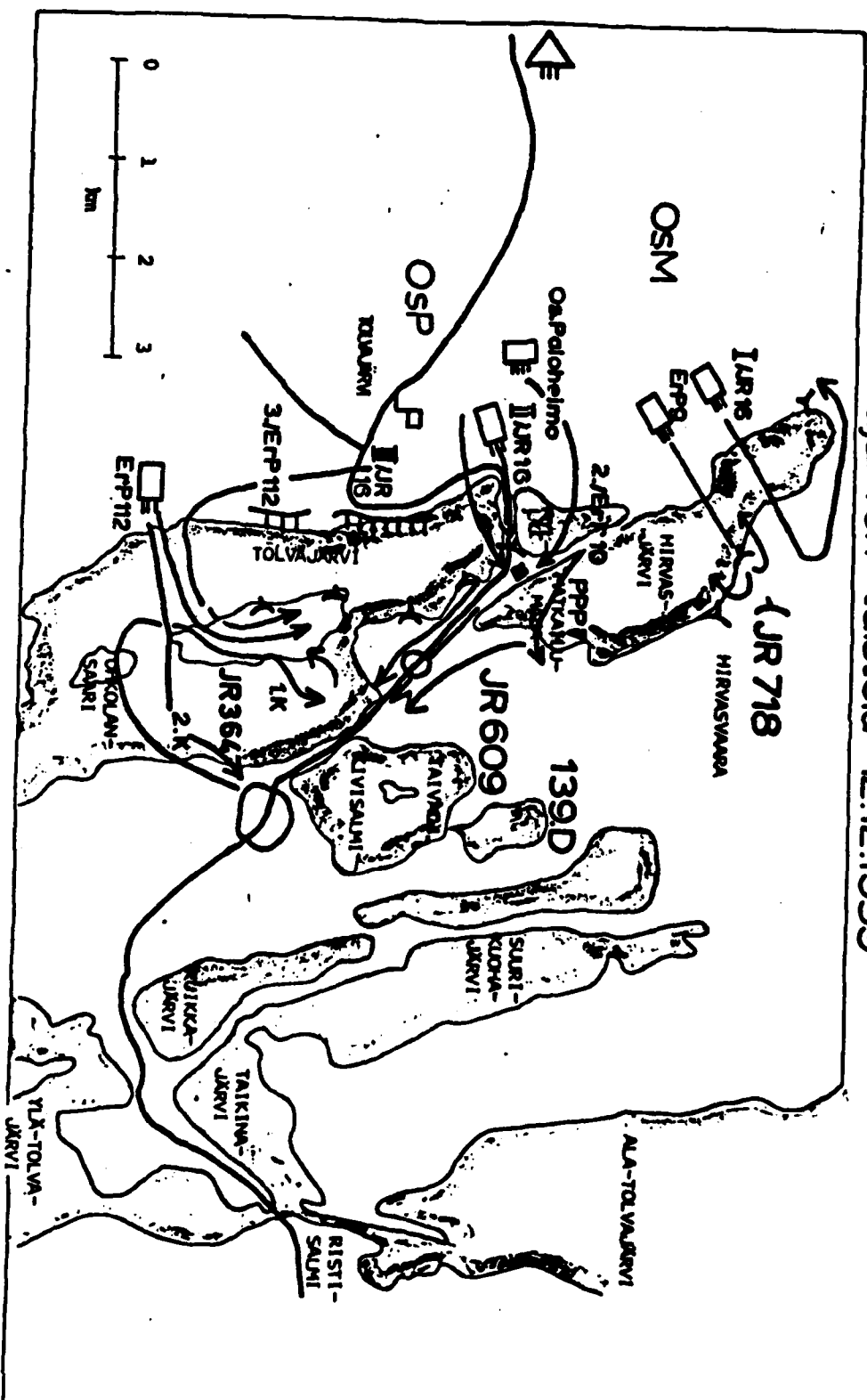
Viihtyisyysvalhe
30.11.-8.12.

ErP 11

Torjunta- ja puolustusvalhe
9.12.-13.12.

ErP 11
 Kenttätäyd. Prikaati
 9./KTR 6

Tolvajärven taistelu 12.12.1939

Apt⁷⁴

Majuri evp Eero Rinne

1. Prikaatin asevelijuhlissa Juvassa

12.8.1979 pidetty esitelmä.

1. P r i k a a t i T a l v i s o d a s s a

Aseveljet

Hyvät Naiset ja Herrat

Minua on pyydetty selostamaan täällä 1. Pri:n toimintaa Talvisodassa.

Palvelin vv 1937-39 Suomen Valkoisessa Kaartissa rykmentin ye-upseerina tehtävänäni huolehtia liikekannallepanovalmiudesta sekä lkp:n sattuessa sen johtamisesta. Talvisodassa toimin 1. Pri esikuntapäällikkönä.

On syytä aluksi selvittää pääpiirtein, mikä oli tällainen prikaati. Silloisen sotaväkemme maavoimat käsittivät kolme divisioonaa, kussakin kolme jalkaväkirykmenttiä ja yksi tykistörykmentti sekä eräitä pienempiä muodostelmia. Lisäksi oli neljä jääkäripataljoonaa, ratsuprikaati ja rajavartiokomppaniat.

Liikekannallepanon alkamisesta, jolloin reserviläiset kutsutaan aseisiin ja heistä muodostetaan varsinainen kenttäarmeija, leskettiin kuluva aikaa n. yksi viikko, ennenkuin nämä joukot olisivat valmiina rajaseuduilla. Jotta maahan hyökkäävää vihollista voitaisiin viivyttää ja estää tunkeutumasta keskitysalueille, joille kenttäarmeija tulisi asettumaan puolustukseen, oli liikekannallepanoa ja keskityskuljetuksia voitava suojata vähintään viikon ajan. Tätä tehtävää varten siirtyivät e.m. divisioonien suojajoukkokokoonpanoon siten, että niistä kustakin muodostettiin prikaati. Rauhanajan rykmentit muuttuivat suojajoukkopataljooniksi.

si ja patteristoiksi. Siten esim. 1.D:n rykmenteistä Suomen Valkoinen Kaarti, Uudenmaan rykmentti, Porin rykmentti ja Kenttätykistörykmentti 1, muodostui 1.Pr ja sen I, II ja III pataljoona sekä 1.Pr:n patteristo. Prikaatin määrävahvuus ilman patteristoa oli 107 upseeria, 453 aliupseeria ja 2 491 miestä.

Asevelvollisten pääosalla oli palvelusaika suunnilleen yksi vuosi. Palvelukseen astuminen tapahtui kolmasti vuodessa, tammi-, touko- ja syyskuussa, jolloin kulloinkin astui palvelukseen yksi kolmasosa vuosiluokasta. Suojajoukkokokoonpanoon siirryttäessä oli siis aina yksi saapumiserä alokkaita, jotka piti jättää koulutettavaksi kotiseudulle. Näin puuttuva osa korvattiin viimeksi kotiutetulla saapumiserällä, joka siis kutsuttiin takaisin palvelukseen.

Suomen Valkoinen Kaarti, joka oli majoitettuna Helsingissä Kaartin kasarmiin ja osin Tuusulassa Hyrylän kasarmiin, sai siirtymiskäskyn suojajoukkokokoonpanoon 6.10.39. Pataljoonan varustus oli melko hyvä ja verraten täydellinen. Hevoset, joita oli n. 150 ja autot, joita oli ainoastaan muutamia, otettiin siviilistä. Osa pioneerivälineistä, muonista ja rehuista, otettiin aikaisemmin tehtyjen sopimusten mukaan siviilivarastoista. Aikaa tähän suojajoukkokokoonpanoon siirtymiseen oli varattu 10 tuntia, mutta se oli niin perusteellisesti valmisteltu ja osittain treenattukir että se sujui n. 6 tunnissa.

Suurimmat puutteet olivat aseistuksen puolella. Vasta lähtöä edeltäneenä päivänä saatiin 2 kpl 37 mm Bofors panssarintorjuntatykkeitä. Panssarimiinoja tai muuta panssarintorjuntavälineistöä ei ollut lainkaan. Komppanioista irroitettiin tarvittava määrä aliupseereita ja miehiä, että saatiin muodostetuksi panssarintorjuntatykkijoukkue. Koulutus aloitettiin heti asepaljalla ja sitä jatkettiin rautatiekuljetuksen aikana.

Perustamisvaihe sujui rauhallisesti ilman minkäänlaista

häärintää ja kuljetus meni täysin aikataulun mukaisesti Helsingistä ja osin Keravalta Perkjärvelle. Perkjärvelle saavuttua marssittiin Luolaanjärven - Yekjärven väliselle kannakselle Kyyrölän kylän läheisyyteen. - Samalla tavoin perustettiin Santahaminassa Uudenmaan rykmentistä prikaatin II, ruotsinkielinen pataljoona ja Turussa Forin rykmentistä III pataljoona sekä Hämeenlinnassa Kenttätukirykmentti 1:stä prikaatin patteristia. Pääosa rauhanajan joukko-osastojen upseereista ja kanta-alipuseereista komennettiin eri sotilespiireissä muodostettaviin kenttäarmeijan yksiköihin, jotka kutsuttiin ylimääräisiin kerta harjoituksiin - YH.

Kannakselle saavuttua ryhdyttiin viipymättä kenttälinnostuksiin. Tarkoituksena oli nopeasti saada valmiiksi ne keskeräiset kiviesteet ja piikkilankeesteet, joiden rakentaminen oli kesällä aloitettu pääasiassa vapaaehtoisin voimin ja osaksi varmiehiä käyttäen. Kenttälinnostuksia tehtiin mahdollisimman tehokkaasti. Ne, jotka tehtäviensä vuoksi joutuivat liikkumaan taempana, kertoivat kenttäarmeijan joukkojen saapuvan selustaan Useimmat siviilipuvuissa, vain kokardi lakissa. Joillakin vain vanhat Berdan kiväärit aseinaan. Yhden läheisyydessämme olleen patteriston tykit olivat mallia 107 K/77 eli siis peräisin Turkin sodan ajalta v. 1877. Niitä nimitettiin "Hyppy Jaakoiksi", koska tykki joka laukauksella lennähti taaksepäin ja oli aina väännetty takaisin paikoilleen ja suunnattava uudelleen.

Koska kenttäarmeija oli saatu perustetuksi ja siirretyksi keskitysalueilleen jo lokakuun alkupuolella häiriöittä, eivät suojajoukkoprikaatit joutuneetkaan suorittamaan suojatehtävää suunnitellulla tavalla. Niistä muodostettiinkin sen vuoksi lokakuun lopulla uusi sotatoimiyhtymä, 1. Divisioona, johon siis myös 1. Prikaati tuli kuulumaan.

Suomen kansa toivoi hartaasti, että jännittynyt tilanne sittenkin laukeaisi rauhanomaisesti. Mutta toisin kävi. Marraskuun lopulla tapahtui arvaamaton käänne.

26.11. syyttivät venäläiset meitä radiorissa siitä, että olemme muke ampuneet Mainilaan 7 tykinlaukausta ja aiheuttaneet 3 kaatuneen tappiot.

28.11. irtisanoi Neuvostoliitto yksipuolisesti Suomen kanssa solmimansa hyökkäämättömyyssopimuksen.

29.11. illalla ilmoitettiin venäläisten katkaisseen diplomaattiset suhteet meidän kanssamme.

30.11. avasivat venäläiset sitten klo 7.00 tienoissa tykkitulen pitkin koko rajaa ja jalkaväkiosastot hyökkäsivät joka taholla rajojemme yli.

Illan pimetessä alkoi taivaanranta hohtaa tulipalojen loimosta. Rajavyöhykkeen rakennukset ja kylät paloivat. Karjalan kansa aloitti raskaan evakkovaelluksensa. Pakolaiskolonnat vähine tavaroineen, pelästyneet naiset ja lapset reessä istuen tai jalan laahustaen ja levoton karja täyttivät tiet. Saman aikaisesti oli prikaati saanut käskyn vaihtaa pyöräajoneuvonsa evakkojen rekipeleihin. Vaihto suoritettiin maantiellä. Tavarat vaen ajoneuvosta toiseen, kuitti kouraan ja ystävällinen hymy kiitokseksi.

Sotatoimien alettua ryhtyivät jääkäripataljoonien, rajavartiokomppanioiden sekä rajaseudun suojeluskuntien muodostamat Pannikkoryhmä, Muolaan ryhmä, Lipolan ryhmä sekä Raudun ryhmä vihollista viivyttäen vetäytymään Kannaksen pääasemaan.

4.12. vetäytyi osia Muolaan ryhmästä pääaseman läpi Muolaanjärven itäpuolella JR 31:n lohkolla.

II/1.Pr ja Psto/1.Pr siirrettiin ulkomajoitukseen, jotta taistelu sa uupuneet miehet saatiin sisämajoitukseen.

Seuraavana päivänä, joulukuun viidentenä, venäläisten painostus alkoi lisääntyä kaikkialla pääaseman edessä. Tykkituli kiihtyi ja ilmatoiminta vilkastui.

6.12 1.Pr alistettiin 5.D:lle tehtävänä vastaiskuun valmistuminen JR 14:n lohkolla, Muolaanjärven ja rautatien välisellä alueella.

7.12. alkaen venäläinen kiihdytti tykistötultaan ampuen jonkinlaisen aikataulun mukaan etulinjasta selustaan ja päin vastoin. Aamulla klo 7 jalkaväki hyökkäsi JR 14 lohkolla, mutta torjuttiin. Tykkituli kiihtyi iltaan mennessä, mutta loppui illalla. Tästä kehittyikin sitten käytäntö, jota jatkui pienin poikkeuksin helmikuulle saakka. Vaihtelua oli vain vähän. Toisinaan tuli kiihtyi käsittämättömästi syystä rajumyrskyksi, toisinaan hiljeni melko vähäiseksi. Taukoa ei ollut muulloin kuin yöllä. Tykkimiehillä lienee ollut täsmällisesti määriteltä työaika.

9. päivänä klo 23.00 sai 1.Pr käskyn siirtyä Kämärä-Leipäsuomaastoon. Seuraavana päivänä siirrettiin prikaati pääasemaan puolustustehtävään alueelle Taasionlammet - Lampeistenoja, kaksi pataljoonaa edessä, yksi taempana prikaatin reservinä. Pääaseman eteen asetettiin taisteluetuvartiot. Seuraavana päivänä voimistui venäläisten painostus edelleen. II P:n lohkolla joutuivat tst. etuvartiot vetäytymään. Pr. kom. antoi käskyt tst.etuv. osiemien takaisin valtaamiseksi. II P sai avukseen kompp. Lehtosen I P:sta. Takaisin otto sujui aluksi hyvin. Vastarinnan lisääntyessä II P:n kom. asetti tehtävään kaikkiaan 3 komppaniaa ja kk joukkueen. Venäläiset olivat tällä välin tuoneet tähän maastokohtaan huomattavan vahvan miehityksen ja alkaneet kaivautua. Etenevä osastomme joutui yllättäen kiivaaseen jv.aseiden tuleen ja kärsi huomattavan suuret tappiot. Kaatuneet ja liikuntakyvyttömät haavoittuneet jäivät venäläisten käsiin. Osasto vetäytyi

pääseseen. Vielä ko:mena seuraavana yönä laahautui pääseseen joitakin haavoittuneita ja sellaisia jotka olivat onnistuneet välttymään joutumasta venäläisten käsiin. Taisteluetuvarti-oille ei ollut enää tilaa eikä toimintamahdollisuuksia. Venäläisten hyökkäysjoukot olivat välittömässä kosketuksessa pääpuolustuslinjaamme. Tappiomme olivat suuret.

Kaatuneita	3	ups.	10	au.	31	m.
Kadonneita	2	"			2	"
	5		10		33	

Kaikkiaan 48 miestä.

(Jatkosodan aikana löydettiin ja tunnistettiin tuntelevyn perusteella useita näistä.)

Näihin aikoihin venäläisten vahvuus jatkuvasti lisääntyi ja tykkituli kiihtymistään kiihtyi. Venäläiset valmistautuivat yleiseen hyökkäykseen. Miltei joka loholla tapahtui jatkuvie tunnustelevia hyökkäyksiä, joihin alkoi liittyä myös panssarivaunujen toimintaa. Säännöksi tuli, että viestiyhteydet katkesivat aamulla tykkitulen alkaessa. Niitä korjattiin koko päivä, jolloin silloin tällöin aikaansaatiin joku hetkellinen yhteys. Vasta pimeän tullen saatiin tykkitulen lakattua tyydyttävät yhteydet aikaan. Muodostui yleiseksi tavaksi, että etulinjan joukkoihin pyrittiin saamaan yhteys esim. oman DE:n kautta, joka taas naapuridivisioonan kautta sai yhteyden omaan etulinjaan. Näin saatiin edes jonkinlaisia yhteyksiä.

Oli ilmeistä, että venäläiset valmistautuvat suureen hyökkäykseen, joka alkaa heti, kun ovat saaneet riittävät voimat keskitetyksi. Suuria jv. ja pans. voimia oli koko ajan siirtymässä idästä ja kaakosta Keski-Kannakselle. 1.Pr:n loholla pyrittiin kaikin keinoin lisäämään lohkon lujuutta rakentamalla peräkkäisiä taaempia linjoja ja sulkulinjoja ja niiden piikkilankaesteitä. Pääosa näistä töistä lankei I R:n osalle ja niitä jatkettiin myöhemminkin keskeytymättä

niin, että 1.Pr:n lohkoista tuli yksi varustetuimpia.

Venäläisten hyökkäystä ei tarvinnut kauan odottaa.

16. joulukuuta alkoi rytinä, jolloin venäläiset voimakkaan tykistötulen, lentojoukkojen ja panssarivoimien tukemina yrittivät murtaa puolustuksen. Hyökkäykset kiihtyivät päivä päivältä. Ne kohdistuivat voimakkaimpina Summan, Merkin ja Lähteen lohkoja vastaan hieman 1.Pr:n lohkoista oikealle ja saavuttivat huippunsa 18. ja 19. p:nä joulukuuta.

Panssarivaunut esiintyivät 20 - 50 vaunun ryhminä.

Tykkituli oli entistä keskitettympää. Venäläinen jalkaväki esiintyi kapeissa syvissä muodoissa ja kärsi huomattavan suuria tappioita. Jalkaväki käytti myös suksiin kiinnitettyjä panssarikilpiä, joiden suojassa miehet lumessa ryömivät. Kilvessä oli aukko kivääriä varten. Kilpi oli siksi kimmois ja joustavasti kiinnitetty, ettei kiv.luoti siihen tehonnut.

Lentokoneita oli samanaikaisesti ilmassa 19. joulukuuta n. 200. Kiviesteisiin venäläiset tekivät aukkoja ampumalla niitä rikki suorasuuntaustykeillä sekä räjäyttämällä.

Joulukuun 19, päivän iltana oli n. 50 panssarivaunua Summan kylässä. Osa niistä saatiin yön aikana tuhotuksi, osa poistui yöllä. Seuraavan päivän aikana alkoi venäläisten hyökkäystoiminta laantua. Puolustuslinja oli kauttaaltaan suomalaisten hallussa. Sen edessä oli 52 tuhottua panssarivaunua, niistä 22 raskasta.

1.Pr:n oikean naapurin JR 13:n lohkoilla Minasuolla oli hyökkäys tunkautunut osittain piikkilankaesteiden läpi n. 40 m päähän etummaisista tat.haudoista, mutta tuhottiin siihen.

1.Pr:n lohkoon ei suurhyökkäyksen isku varsinaisesti osunut. Siihen kohdistettiin sensijamuseita, mutaman p.v. vaunun tukemia hyökkäyksiä lähinnä sitomistarkoituksessa.

Tykkituli ja lentotoiminta oli sitäkin kiivaampaa. Tarkoituksena oli ilmeisesti kaiken liikkumisen tyrehtyttäminen sekä teillä että maastossa, jotta meikäläisten voimien siirto suunniteltuun sisäänmurtokohtaan olisi tullut estetyksi. Heidän prikaatimme selustaan siirrettiin kuitenkin kaiken varalta yksi pataljoona 2.Pr:sta ja oma I Patl oli jatkuvasti valmiina toimintaan Punasuon suuntaan.

Ilmatiedustelun mukaan oli autoliikenne venäläisten selustassa erittäin vilkasta ja tiedustelutiedot kertoivat uuden divisionnen olevan tulossa Terijoelta.

Toisaalta ei tilanne venäläisten puolella ollut kehuttava. Panssarivaunuista oli menetetty n. 50%. Joukot olivat väsyneitä ja haluttomia taisteluun. Paleltumisia oli runsaasti. Talvivarusteita ja telttoja ei ollut. Panssarijoukot kärsivät polttoainepulaa. Kaatuneiden taskuista saaduissa kirjeissä oli epätoivoinen sävy.

II AK:n ja Kannaksen Armeijan esikunnassa kytä kuitenkin vakava epäily siitä, että venäläisten varsinainen suurhyökkäys oli vasta tulossa. Sen vuoksi valmistauduttiin antamaan venäläisille Kuolemajärven ja Muolaanjärven välisellä alueella sellainen rajoitettu isku, joka sekoittaisi heidän aikeensa ja aiheuttaisi tuntuvia tappioita.

Tällainen hyökkäys suoritettiinkin sitten 23.12. Koska 1.Pr:lla ei ollut sanottavaa osaa sen suorituksessa, en sitä tässä lähemmin kuvaile. Hyökkäysjoukot pääsivät eri kaistoilla etenemään n. 1 - 4 km. Puolenpäivän jälkeen hyökkäys kaikkialla tyrehtyi. Klo 15 saivat joukot käskyn lopettaa hyökkäyksen ja vetäytyä takaisin. Hyökkäys ei ollut onnistunut ja omat tappiot olivat tuntuvat.

Venäläisten suurhyökkäyksen tultua torjutuksi, heidän toimintansa luonne muuttui. Kaikkialla pääasemiemme edessä he suorittivat jatkuvaa tiedustelua sekä partioita että ps.vau-

naja käyttäen.

Näihin aikoihin alkoivat myös Talvisodan kuuluisat pakkaset. Joulupäivänä oli - 20° C. 30.12. lämpötila hetkeksi nousi - 3 ° :en, mutta pakkasen kiristyi taas nopeasti ja siitä lähtien vallitsi jatkuva kova pakkasen. Pieniä poikkeuksia lukuunottamatta tammikuun lämpötila oli jatkuvasti - 20° pahemalla puolella. 1.Pr:n sotapäiväkirjan mukaan olivat lämpötilat 5.1. -30, 16.1. -34, 17.1. -40 ja 18.1. -27°. Pakkanen jatkui vielä helmikuun ajan. Vielä 8. helmikuuta mitattiin - 29° ja 9 helmikuuta -35° sekä 11. helmikuuta 25° i .n.e.

Panssaritorjunta-aseiden puute oli huutava. Tykki oli usein laukausta varten nostettava tst.hauden reunalle ja jälleen vedettävä nopeasti suojaan. Kova jatkuva tykkituli ja venäläisten ps.vaunujen tykit vioittivat tykkejämme usein. Joitakin niistä oli aina jatkuvasti korjattavana Jyväskylässä saakka. En malta olla palauttamatta mieliin, minkälaisin asein panssareita vastaan taisteltiin. 17.12. hyökkäsi ven. jalkaväki lohkomme oikealla rajalla 2 ps.vaunun tukemana. Toinen tuhottiin, mutta toinen avasi yllättäen tulen ja sai osuman ps.tykkiimme, joka varioitui käyttökelvottomaksi. Tilalle otettiin Leipäsuon reunaa varmistava ps.tykki. Sen korvaukseksi annettiin I P:lle kaksi vanhaa Obuhoff ja Rosenberg merkkistä tykkiä, jollaisia käytettiin mm RUK:ssa opetusvälineinä vv 1925-1926.

Toisesta näistä tykeistä puuttui suuntauslaite. Se suunnattiin putken läpi tähdäten. Sitten nopeasti ammus sisään lukko kiinni ja laukaus. Toisesta puuttui iskurin jousi. Se laukaistiin lyömällä iskurin kantaan kenttäkirveen hamaralla.

Jonkinlainen parannus tapahtui ps.torjunnassa käytettyjen polttopullojen kohdalla. Tähän saakka oli pullon kyljessä

oleva tikku sytytettävä ennen heittoa tulitikkulaatikolla raapaisten. Nyt saatiin sellaisia todellisia Molotovin koktaileja, joissa isomman pullon sisään oli sijoitettu pienempi pullo. Pullon särkyessä ps.vaunun panssaria vasten, niiden sisältämät seokset sekoittuivat keskenään ja syttyivät itsensä. Kova pakkanen aiheutti sen, että syttyminen vaati useita sekunteja, mikä teki niiden käytön heittäjälle vaaralliseksi.

Leipäsuon lohko, jossa 1.Pr varsinaisesti taisteli koko asemasotavaiheen ajan, kuului aikanaan turnettuun Pällilän kruununpuiston alueeseen. Huomattava osa siitä oli tiheää, jo 1700 luvulla kylvettyä lehtikuusimetsää, jossa korkeimmat puut olivat 40 -metrisiä. Tykkituli, jota venäläiset ampui-
vat miltei aina, yötauvoja lukuunottamatta, osui tietenkin ensimmäiseksi puiden latvoihin ja runkoihin, joten suurin osa kranaateista räjähti ilmassa ja sirpalevaikutus oli lähes 100%:nen. Tämä aiheutti sen, että 1.Pr:ssa kaatuneiden lukumäärä oli poikkeuksellisen suuri. Erityisen raskaasti sai tästä kärsiä I P , joka jatkuvasti työskenteli varustelutöissä eri puolilla lohkoa ja aina joutui siirtyilemään vastaiskuihin tämän tehostuneen sirpalevaaran alaisena. Toisaalta metsä antoi hyvän suojen ilmatähystystä vastaan.

Sotaa oli kestänyt kuukauden. Venäläisten hyökkäys oli rysäytetty kaikilla rintamilla Suomenlahdesta Jäämereen. Tolvajärven, Ägläjärven ja Suomussalmen suunnissa oli saatu suuret voitot ja kokonaiset hyökkäävät divisioonat oli tuhottu.

Luodostakaamme nyt jonkinlainen kokonaiskuva Talvisodasta tässä vaiheessa.

Neuvostoliitolla oli aluksi Karjalan kannaksella 7. Armeija n. 12 - 14 divisioonaa, Yksi moottoroitu panssariarmeijakunta ja 3 panssarijrikaatia. Näiden tehtävänä oli lyödä suomalaisten päävoimat ja edetä Viipurin kautta Etelä-Suomeen. Laatokan-Karjalan suunnalla oli 8. Armeija, 6 divisioonaa ja 3 panssarijrikaatia, tehtävänä hyökätä Karjalan kannasta puo-

lustavien suomalaisten selkään sekä Keski-Suomeen.

Lieksaan - Sallen välillä oli 9. Armeija, 5 divisioonaa ja panssarivoimia ja sen tehtävänä oli edetä Ruotsin rajalle ja Lappiin. Jäämeren rannikkoa varmistavan 14. Armeijan tehtävänä oli yhdellä divisioonalla edetä Petsamon kautta etelään.

Joukkojen kokonaisvahvuus oli siis 4 armeijaa, yht. 26 divisioonaa, n. 2000 panssarivaunua, runsaasti raskasta tykistöä ja siis kaikkiaan n. 500.000 miestä. Tammikuussa venäläiset suorittivat laajan uudelleenjärjestelyn, jonka jälkeen neuvostojoukkoja oli 43 divisioonaa, niistä 25 Karjalan kannaksella. Kannakselle oli tuotu entisen 7. Armeijan lisäksi uusi 13. Armeija. Itärajan suunnassa olleet 8., 9. ja 14. Armeija oli yhdistetty pohjoiseksi armeijaryhmäksi.

Venäläisten Itämeren laivaston tehtävänä oli Etelä-Suomen rannikon saarto ja suomalaisten voimien sitominen sinne. Ilmavoimia oli Suomea vastaan keskitetty sodan alussa n. 1000 lentokonetta, niistä n. puolet pommikoneita. Niiden tehtävänä oli hyökkäävien joukkojen tukeminen sekä Suomen kotialueen lamauttaminen. Suoritetut täydennykset huomioon ottaen, suomalaisia vastaan oli J.O.Hannulan arvion mukaan asetettu kaikkiaan 1,5 miljoonaa miestä.

Suomen maavoimien alkuvahvuus oli 175.000 miestä. Näistä suojajoukkoja, joihin 1.Pr kuului, oli 13.000. Kannaksen Armeija 5 divisioonaa, oli 130.000. Laatokan Karjalassa oli Karjalan Ryhmä 2 divisioonaa. Ilomantsista pohjoiseen oli 6 erillistä pataljoonaa rajalta tulevien teiden suurmissa. Lisäksi oli ylijohdon reservinä yksi divisioon Luumäellä sekä toinen keskeneräinen divisioona, jolle ei riittänyt jalkineita eikä tykistöä lainkaan, Oulun - Tornion alueella. Suomen merivoimien tehtävänä oli suojata meriyhteyksiä länteen sekä Ahvenanmaan puolustus.

Ilmavoimia oli Suomella 113 rintamakäyttöön sopivaa lentokoneita, joista uudenaikaisia oli 75.

Palatkaamme 1.Pr:n lohkolle Leipäsuolle. Samaan aikaan tammikuussa, jolloin venäläiset järjestelivät joukkojaan, ei Kannaksella tapahtunut mitään suuria asioita. Pieniä sitä enemmän. Tykistön ja krh. tuli jatkui milloin kiihtyen, milloin laimeten, mutta harvoin kokonaan hiljentyen.

Venäläisten partiot ja pienehköt taisteluosastot alkoivat yhä useammin liikkua myös yöllä. Heillä oli toiminnassa aina uudet miehet. Meillä aina samat. Vaihtomahdollisuuksia ei ollut.

Meidän partiomme liikkui miltei aina pimeän suojassa. Tammikuun alussa yksi niistä tapasi maastossa venäläisten kenttäpuhelinjohton. Siihen vedettiin meidän etulinjasta oma johto. Kuunteluasema, jonka nimi oli "Kukkanen", toimi parisen viikkoa ja puhetta tuli paljon, mutta aina niin tehokkaalla salakielellä, ettei siitä saatu minkäänlaista ymmärrettävää tietoa käyttööme.

Kerran päätimme antaa vähän päänvaivaa venäläisten tiedustelulle ja rakensimme yöllä hataran kuusiaidan poikki rautatielinjan, joka viivasuorana kulkee venäläisten puolelta Perkjärven asemalta meidän puolellemme Leipäsuon asemalle, jonka takamaasto oli 5 - 6 km tyhjää suomasta. Päivän valjettessa kohdistivat venäläiset kuusiaitaan suoralla suuntauksella tykkitulen, jota kesti n. 7 tuntia. Laukauksia laskettiin n. 300. Aita korjattiin seuraavana yönä ja näytelmä jatkui joitakin päiviä. Ammuksia kului arviolta 1000 - 1200. Kranaateista ei heillä ollut puutetta.

Näihin aikoihin tuli asemiamme myös n. 2 tuntia kestäviä kiihkeitä tuli-iskuja. Ammuksista, jotka olivat 6 - 8" kranaatteja, oli jopa 75 % suutareita.

Tammikuun 16 p:nä ilmestyi asemiemme ylle venäl. tiedust. koneita, jotka ilmeisesti valokuvasivat asemiamme. Seuraavana päivänä tuli jälleen 2 venäl. lentokonetta asemiemme yläpuolelle ja todennäköisesti johtivat tykistön tulta. Tämä toistui seuraavana päivänä. Venäläiset aloittivat tykkitulen heti koneiden ilmaannuttua yllemme ja saivat täysosuman yhteen III F:n kk-korsuun. Ilmatoiminta kiihtyi yleisesti ja Leipäsuota pommitettiin useaan otteeseen.

Tammikuun 20 p:nä havaittiin 3 venäl. kiintopalloa Perkjärven suunnassa. Tykistötulta alkoi tulla yhä useammin myös tukilinjaamme, jonka kulusta ja sijainnista ilmakuvat olivat arvattavasti antaneet viitteitä.

Venäläisten toiminta vilkastui koko ajan. Yöpartiointi lisääntyi. Leipäsuon tiellä hävittäjät hyökkäsivät yksityisten miesten ja hevosten kimppuun aiheuttaen tappioita. Tykkituli kiihtyi aika ajoin erittäin kiivaaksi.

Lentokoneet alkoivat pudotella puisia pommeja, joissa oli propagandalehtisiä. Kovaäänispropagandaa alkoi tulla sekä venäjäksi että suomeksi. Ohella musiikkia ja 8" kranaatteja.

21.1. kohdistivat venäl. kiivaan tuli-iskun IIIP:n tukikohta "Raveaan". 4 ps.vaunua alkoi liikehtiä sen edessä. Toiminta vilkastui kaikilla suunnilla.

29.1. Kiivasta tykkitulta koko lohkolle. n. 40 lentokonetta ilmassa. Kovaäänispropaganda lisääntyy. Fuupommeja.

10.2. Venäläisosasto teki hyökkäyksen Taasionlammet maastossa, mutta torjuttiin. Ravean tukikohdan edessä toistakymmentä ven. ps.vaunua n. 15 m. päässä asemistamme.

11.2 n. 2 ven. joukkuetta hyökkäsi pans.levyjien suojassa 4 ps.vaunun tukemana. Torjuttiin.

Sivustoilta saapuu tietoja.

Summan lohkolla venäläisten hyökkäys käynnissä. Lähteen lohkolla venäl. valmistautuu hyökkäämään. Painostus kiihtyy. Voimakas ilmaseuritus Leipäsuu - Kattilaoja tielle. III P:n kohdalla liikehtii toistakymmentä ps.vaunua, joista 2 ammuttu rikki. N. 100 miehen vahv. osaston hyökkäys käynnissä.

Klo 15.05 n. 600 - 700 m etulinjastamme ilmaantui Perkjärven suunnasta näkyviin juna, josta pölkähti venäl. jalkaväkeä. Tykistöemme yrittää ampua sitä.

Taistelu Ravean tukikohdasta kesti 13.2. aamuun saakka. Se joutui hetimitään venäläisten käsiin, mutta otettiin vasta-hyökkäyksellä takaisin. Takaisin valtaamisen suorittivat komppaniat Petramas, Talamo ja Hänninen osittain käsikämmä-taisteluna. Tukikohdassa tuhottiin n. 60 venäl. Panssarivaunuja tuhottiin lohkollamme 14. Näihin taisteluihin yritti osallistua venäl. hävittäjä. Sen koukatesse ampui reserviläissotamies Jääskeläinen konetta panssariluodilla. Kone putosi vih. aseisiin. Hylky jäi näkyviin.

12.2. iltana ilmoitettiin, että aika ajoin saapui venäl. puolelle juna Perkjärven suunnasta n. 400 m. päähän etulinjastamme purkaen miehiä radan varteen sen molemmin puolin.

Näiden taistelujen ollessa käynnissä venäl. saivat Summan suunnassa lähteen lohkolla aikaan sisäänmurren, jota ei enää saatu lyödyksi takaisin.

huoltotehtävissä olevalle/
12.2. annettiin luutn. Niskaselle käsky muodostaa 100 miehen vahvuinen osasto sekä pataljoonien että Pr esikunnan huoltomiehistä ja asettua puolustukseen Leipäsuon itäreunaan sekä pitää yhteys I P:aan. Tämä oli ainoa mahdollisuus varmistaa vaaralliseksi muodostunut oikea sivustamme.

13.2. Saimme 1.DE:sta ilmoituksen, että n. patl. vahv. venäl.os. oli päässyt läpi Munasuolla Merkin suuntaan n. 5 km

meistä oikealle. I P sai tämän vuoksi käskyn valmistautua vastaiskuun. Voimakas tiedustelu suunnattiin samalla "Met-sänvartijan" suuntaan, jottei yllätyksiä pääsisi tapahtumaan.

14.2. aamulla tuli yliloikkari, venäläinen ryhmänjohtaja, joka kertoi, että heidän miehensä ovat haluttomia hyökkäämään, joten todennäköisesti jatkoa ei ole odotettavissa. Viehen kertoman mukaan yhdeksän päivän aikana heillä oli ollut 9000 palettunutta..

Iltapäivällä oli l.Pr:n oikealla puolella olevan patl. Lundströmin jätettävä asemansa lähinnä saarrostusuhan vuoksi. Vain partiot ja miinoittajat jäivät, vetäytyäkseen seuraavaan aamuun mennessä.

.Pr:n lohko oli viimeistä taisteluhataa myöten hallussamme. Vihollinen painosti jatkuvasti lujasti, mutta varustetuissa asemissamme olisimme vielä pitkään kyenneet taistelemaan.

Tiedot Summan suunnasta olivat hälyttäviä. Taistelun melu oli valtava ja katkeamaton. Jouduimme tehostamaan varmistustamme "Ierkin" ja "Petsänvartijan" suuntaan hetki hetkeltä.

Erityisenä huolenamme oli Summan suunnasta Leipäsuolle, suoraan lohkomme oikeaan kylkeen tuleva tie. Sitä varmistamassa oli prikaatin kev. ryhmä ja yksi pst.tykki.

Klo 7.10 kev.ryhmä ilmoitti, että 6 venäl. ps.vaunua yritti tunkeutua tietä pitkin Leipäsuon asemaa kohti. 3 tuhottiin, toiset kääntyivät takaisin. Kev.ryhmän johtaja, palattuaan ryöhemintästä tehtävästä kuvasi tapahtumaa seuraavasti:

"Torjuntaa suorittava tykki sai osuman, jolloin ampujan vasen käsi katkesi ranteesta. Tykin johtaja alkoi harkita irtaantumista. Ampuja nojasi vasenta kättään tykin kilpeen ja sanoi, tästä ei lähdetä enää minnekään, tähtäsi ja laukaisi."

meistä oikealla. I P sai tämän vuoksi käskyn valmistautua vastaiskuun. Voimakas tiedustelu suunnattiin samalla "Met-sänvartijan" suuntaan, jottei yllätyksiä pääsisi tapahtumaan.

14.2. aamulla tuli yliloikkari, venäläinen ryhmänjohtaja
toinen kantoa...

Lisäys sivulle 15.

Ravean taisteluiden loppuvaiheessa tullut yliloikkari, venäläinen ryhmänjohtaja kertoi, että mieliala heidän joukoissaan oli matalalla. Heidän miehensä olivat haluttomia hyökkäämään, joten uusia hyökkäyksiä tuskin enää olisi odotettavissa. Hänen kertomuksensa mukaan heillä oli yhdeksän päivän aikana ollut 9000 paleltunutta. Ravean tukikohtaa vastaan ensimmäisenä hyökännyt venäläinen JR 153 oli hänen kertomuksensa mukaan tuhoutunut kokonaan miinoihin ja suomalaisten tykistön ja ja jv.-tuleen. Sen tilalle oli Perkjärveltä tuotu JR 77, johon myös loikkari oli kuulunut.

Kaikkiaan osallistui Ravean tukikohdan valtaamisyritykseen joukkoja neljästä rykmentistä (JR 153, JR 272, JR 77 ja JR 305. Saaduissa papereissa esiintyi m.m. 80.D, 44.D ja 24.D) Kaatuneiden venäläisten määrä on III P:n ilmoituksen mukaan 4000. Joukossa m.m. useita politrukkeja ja tykistöupseereita.

hetkeltä.

Erityisenä huolenamme oli Summan suunnasta Leipäsuolle, suoraan lohkomme oikeaan kylkeen tuleva tie. Sitä varmistamassa oli prikaatin kev. ryhmä ja yksi pst.tykki.

Klo 7.10 kev.ryhmä ilmoitti, että 6 venäl. ps.vaunua yritti tunkeutua tietä pitkin Leipäsuon asemaa kohti. 3 tuhottiin, toiset kääntyivät takaisin. Kev.ryhmän johtaja, palattuaan ryöhemintästä tehtävästä kuvasi tapahtumaa seuraavasti:
" Torjuntaa suorittava tykki sai osuman, jolloin ampujan vasen käsi katkesi ranteesta. Tykin johtaja alkoi harkita irtaantumista. Ampuja nojasi vasenta kättään tykin kilpeen ja sanoi, tästä ei lähdetä enää minnekään, tähtäsi ja laukaisi."

Helmikuun 16 p:nä annettiin pataljoonille irtaantumista valmistavat käskyt. Illalla purettiin viestiyhteydet.

1.Pr. vetäytyi yön kuluessa pimeyden suojassa Kämäränjärven kaakkoispuoliseen maastoon 1.D:n reserviksi. Vetäytyminen onnistui täysin suunnitelman mukaisesti. Vihollinen ei ilmeisesti ollut huomannut irtaantumista eikä siis mitenkään sitä häirinnyt eikä pyrkinyt seuraamaan. Valoisan aikana ei tällaista toimenpidettä olisi voinut suorittaa ilmatöirinnä vuoksi. Ilmarommitukset alkoivat heti päivän valjettua. Puolustustehtävään Leipäsuon pohjoisreunaan oli asettunut Os. B, jonka selustassa nyt olimme.

Ajan niukkuuden vuoksi minun on nyt sivuutettava monia yksityiskohtia, jotta saamme aikaan kokonaiskuvan.

1.D:n reservinä tietenkin valmistauduimme toimintaan eri suuntiin. Vaarallisia suuntia oli 4. Huolaanjärven pohjoispään suunta, Leipäsuon-Kattilaojan suunta, Kämärän asemen suunta ja Fien-Feron suunta. Huolestuttavimmat olivat Kämärän ja Fien-Feron suunnat, joista kuului jatkuva taistelun jylä ja panssarikolonniin aiheuttama meteli, kuin kymmeniä tavarajunia olisi keskeytymättä kolistellut luodetta kohti rautatien ja Viipurin valtamaantien suunnassa.

Kämärän ja Fien-Feron suunnassa oli naapuridivisioonan loholla puolustuksessa JR 62. Sen asemien läpi ^{oli/} 19.2 tunkeutunut joitakin ps.vainuja Mustalammen läheisyydessä.

1.Pr. sai käskyn valmistautua vastatoimenpiteisiin.

20.2 tunkeutui lisää ps.vainuja samalla suunnalla läpi ajaen Fien-Feron tietä kohti. Iltapäivällä oli Fien-Feron maantiesilta pakko räjähdyttää, jotteivät ps.vainut pääsisi Ferojoen yli Kämärän kylän suuntaan.

20.2. klo 17.15 saivat I ja III/ 1.Pr käskyn hyökätä Ferojoen yli, Mustalammen suunnasta luoteeseen hyökkäävä venäl.osaston oikeaan sivustaan ja palauttaa JR 62:n puolustuslinja. Hyökkäystä tuki 3 patteria.

Hyökkäys alkoi klo 23,30

Klo 1.15 ilmoitti I P saavuttaneensa JR 62:n linjan.

III P käänsi rintamansa pohjoiseen, jossa Pien-Peron tien pohjoispuolella useita kymmeniä vihollispanssareita oli asettanut ympyrään vaunulinnoitukseksi.

Fataljoonat säilyttivät asemansa 21.2. aamuun saakka, jolloin ps.vaunut alkoivat risteillä alueella ja ampua hillittömästi ympäristönsä. Komppaniat suojatuivat osaksi JR 62:n tst.hautoihin ja korsuihin, joihin ps.vaunujen tuli ei osunut. Yritykset vaunujen tuhoamiseksi polttopulloilla tai kasapanoksilla vaativat uhreja. Paljain käsin ei panssareita vastaan voitu taistella. Fataljoonat joutuivat vähitellen vetäytymään Perojoen varteen.

1.Pr:lle alistettu patl. Hallbäck sai käskyn asettua puolustukseen Pie-Perolle, rintama länteen.

III P vedettiin myöhemmin takaisin Perojoen yli.

I P jäi puolustukseen Perojoen varteen.

Syntyi 6 vrk kestänyt taistelu, jonka yksityiskohtainen kuvaaminen ilman karttoja on mahdotonta. Myöskään en enää voi muistaa joukkojen nimiä enkä kaikkia toimenpiteitäkään. Koetan kuitenkin antaa yleiskuvan.

22.2. Suoritettiin uusi hyökkäys samoin tavoittein. Siihen osallistui JP 2 sekä kompp.Laaksi I P, kompp. Jore III P, ja kompp. Kallio patl. Elovaara.

Hyökkäävät joukot ylittivät Perojoen 23.2. klo 7.30.

Mustalammen harjulla liikehtivät venäl. ps.vaunut ja sinne sijoitetut pst.tykit avasivat heti kiivaan tulen. Hyökkäys saavutti osittain uudelleen JR 62:n ent. puolustuslinjan, mutta pysähtyi osittain edettyään n. 300 m Perojoesta länteen. Venäläiset lähettivät jatkuvasti uusia joukkoja Mustalammen jään yli ja Pien-Perolle johtavan tien suunnan tien molemmin puolin.

Panssarivaunuja saapui 10 - 20 vaunun kolonnissa vetäen perässään panssarirekiä, joissa oli jalkaväkeä.

Kuriositeettina sotapäiväkirjasta:

klo 15.15 ilmoitti kapt. Gyllenbøgel: Vihollisen ratsuväkeä Fien-Pero ensin P:n länsipuolella. Vihollisen ps.vaunuja Fien-Peron maantiellä ja sen takana.

klo 16.25 JT 2:n komentaja (alustettu 1.Pr:lle) ilmoittaa. Vihollinen etenee Mustalammen yli. Korskukukula ammuttu miltei hajalle. Siellä olleista kahdesta joukkueesta jälellä 8 miestä. Ryytää toimintaohjeita.

1.Pr:n komentaja oli huolestuneena seurannut hyökkäyksen kulkua ja antoi käskyn klo 16.35: Vetäytyäkää takaisin hiljalleen.

24.2. Klo 5.00 ilmoittautui JP 2:n komentaja Pr:n kom.paikassa. Vih. ei seurannut irtaantumista, mutta ampuu kiiveästi tykistöllään teiden suuntiin. Samanaikaisesti valmistautui JR 62 vielä kerran suorittamaan hyökkäyksen samaan maastoon, mutta venäl. olivat saaneet panssarilinnituksensa niin paljon lisävoimia, ettei hyökkäys enää päässyt käyntiin.

Fien-Pero oli ratkaisevan tärkeä maastokohta. Jos venäläiset olisivat päässeet siitä läpi tässä vaiheessa, olisivat he voineet ajaa vahvoilla panssarivoimillaan Kämärän kylän kautta Viipuri-Valkjärvi rautatielle ja sieltä Heinjoen kirkolle ja Lyykylään eli suoraan takimmaisella puolustuslinjamme n.s. T-linjan eteen, joka siinä vaiheessa oli miehittämätön..

Se oli senvuoksi siis pidettävä, ehdottomasti.

1.Pr:lle tämä Fien-Peron taistelu muodostui Talvisodan vaikeimmaksi ja raskaimmaksi. Fien-Peron ja Hännisen taloryhmän välillä, jossa 1.Pr:n asemat olivat, maasto vietti taseisena Perojokea kohti. Lähinnä joen rantaa oli siellä täällä pienohko viljelysaukea tai leppä ja koivuvesakkoa

joka vähitellen muuttui nuoreksi havupuumetsiköksi. Tykkituli oli jatkuva. Ilmapommitukset kohdistuivat lähinnä teihin. Suurimmat tappiot aiheutuivat ps.vaunujen ja pst.tykkien tulesta. Näitä tuntui Mustalammen harjannemaasto olevan aivan täynnä. Kuten tiedämme oli 45 mm pst.tykissä kranaatteja kahta lajia, varsinainen massiivinen panssariammus ja tavallinen, räjähtävä sirpalekranaatti. Tämä viimeksimainittu sirpalekranaatti ammuttiin eläviä maaleja vastaan puolipanos- ta käyttäen, jolloin lentonopeus oli hyvin pieni. Herkkäsytyteisenä ammuttaessa se räjähti vaikkapa varpuun osuessaan ja pienestä lentonopeudesta johtuen sirpaleet jakautuivat joka puolelle siis myös taaksepäin. Tavallisessa kranaatissa- han sirpaleet sinkoavat pääasiassa eteenpäin, lentosuuntaan. Näiden piiskatykkien sivallukset muistaa varmasti jokainen, joka niiden tullessa Pien-Perolla vietti 7 pitkää vuorokautta.

Maa oli jässä ja kovaa kuin kivi. Vain lumeen saattoi kaivautua. Teltoja ei voinut pystyttää eikä sytyttää nuoti- oita. Maastossa vain jokin kivenlohkare tarjosi suojaa siellä täällä. Lämpötila vaihteli parinkymmenen pakkasasteesta lä- helle 0:aa. Haavoittuneiden ja ruoan kuljetus oli tulen ja ilmatoiminnan vuoksi vaikeata. Haavoittuneiden kuljetus Pr:n JSF:ltä voitiin suorittaa vain pimeällä. Monet eivät tätä odotusta kestäneet. Vaikeimmin haavoittuneet menehtyivät jo JSF:lla. Pitkä kuljetusmatka yöllä Rauhan sairaalaan Imat- ran lähellä oli seuraava etappi, jota moni ei enää saavuttan-

Tappiot olivat raskaat. 24.2. vahvuusilmoituksen mukaan oli 1.Pr:n taisteluvahvuus: I P 250 u au ja m, III P 190 u au m ja alistettu patl Hallböck 250 u au m. II P oli meiltä poissa, alistettuna vasemmalla olevalle lohkolle puolustukseen. Vahvuus puuttuu. Komppanioiden tst.vahvuus oli keskimäärin n. 60 upseeria, aliupseeria ja miestä.

24.2 Aamupäivällä venäl. kehittivät vahvan savuverhon Fien-Peron räjäytetyn sillan luo. Oma tykistömmme ampui savu-
shrapnelleja. Kysymyksessä lienee ollut sillanrakennusyritys

Vastarannalla Mustalammen harjumaastossa venäläisten
ps. ja jv. joukkoja liikehti yhä tiheämmin. Klo 16.00 I P:n
ottamien 7 vangin kertomuksen mukaan heidät oli tuotu junalla
suoraan Kämärälle, josta pääosat jatkoivat edelleen pohjaise.
Heidän tappionsa olivat olleet suuret.

25.2. oli 30 miestä korkean kuumeen vuoksi lähetettävä
lepoon sen verran taaemmaksi, että teltoja voitiin pystyt-
tää. Yhteen näistä teltoista osui venäl. raskaan tykistön
tuli-isku, joka tuhosi I P:n konekiväärijoukkue Pohjolan
kokonaisuudessaan. III P:sta siirrettiin yksi komppania
I P:n täydennykseksi.

Venäläiset alkoivat painostaa yhä kiivaammin.

26.2. kiihtyi tykkituli I P:n ja patl Hallbäckin loh-
koilla pari tuntia kestäväksi valmisteluksi ja klo 15.00
hyökkäsi n. komppanian vahvuinen osasto Hämäläisen taloryh-
män pohjoispuolella. Se lyötiin takaisin vastaiskulla, mut-
n. joukkue pääsi pesiytymään joen rantatöyrääseen. Venäl.
jättivät jälkeensä n. 30 kaatunutta ja 2 konekivääriä.

27.2. klo 15 venäl. tykkituli kiihtyi jälleen kiivaaksi
Kämärän asemantien molemmiin puolin. Klo 16 aloitti venäl. ,
pataljoona hyökkäyksen I P:aa vastaan. Hyökkääjät joutuivat
suoraan tykistömmme ja krh: mme sulkuihin, kaatuneiden määrä
si arvioitiin n. 200 - 300 loput vetäytyivät takaisin kovas
mölyten. Painostus lakkasi ja tykkituli hiljeni.

klo 19.20 Saapui I.DE:sta käsky, jonka mukaan I.Pr.
irroittautuu ja vetäytyy n. 10 km pohjoiseen Lyykylän -
Kavantinkosken linjan eteläpuolelle, T-linjan etumaas-
toon, jonne asetuu puolustukseen. Irtaantumisen ja vetä-
minen tapahtui kahden seuraavan yön kuluessa ja sujui hyv.

29.2. Olimme selustassa, vihollisen tykkitulen ulottumattomissa ensimmäistä kertaa sitten sodan alkamisen. Oli outoa nähdä ohjia, tosin tyhjillään olevia taloja, ohjia puita ja valkoista puhdasta lunta.

Tässä vaiheessa 1.Pr ei joutunut huomattavampiin taisteluihin. Pienehköjä kahakoita jouduttiin kuitenkin käymään siellä täällä venäläisten varmistusosastojen kanssa niiden päävoimien edetessä meistä oikealla kiireesti Viipuria kohti.

Linjan etumaastossa olevat kylät ja rakennukset jouduimme polttamalla hävittämään. Tiet miinoitettiin. Kiviasteet suljettiin lopullisesti. Mieleeni on jäänyt kaksikerroksinen talo, mahdollisesti kansakoulu, Lyykylässä tai Kavantinkoskella, joka osoittautui kivirakennukseksi. Pion. upseeri ilmoitti, että räjähdysaineita oli jäljellä enää vajaat 30 kg, mitä hän piti riittämättömänä. Tämän vuoksi rakennus päätettiin ansoittaa ja panokset sijoitettiin parhaalla mahdollisella tavalla. Tulosta ei kuitenkaan pystytty toteamaan, koska jouduimme siirtymään toisiin tehtäviin.

Kun sitten jatkosodan aikana jouduin pataljoonani kera etenemään Heinjoen kautta Kämärän kylää kohti, en voinut vastustaa kiusausta vaan ajoin autolla kymmenisen km Lyykylän suuntaan. Siinäähän näkyivät rakennuksen jäännökset. Ehjänä oli vain betoninen kellari, jonka kattokin oli paikka paikoin puhki. Vettä satoi rankasti. Kurkistin kellariin. Siellä istui 12.D:n komentaja ev. Vihma komentoportaineen ja kiroili sadetta. Astuin Vihman eteen ja kysyin: Onko Herra Everstillä mitään huomauttamista Talvisodassa suorittamiemme hävitystöiden suhteen, johon Vihma, katon läpi juoksevia vesipurosia väistellen: Ei totisesti ole. Palasin tyytyväisenä Heinjoelle ja jatkoin Kämärän suuntaan.

Näihin aikoihin olivat venäläiset Viipurin edustalla Söiniön tienoilla. Vehvat voimat oli suunnattu Koiviston ja

Lisäys sivulle 21.

Muolajjärven itäpuolitse edenneet venäläisdivioonat olivat tässä vaiheessa saavuttaneet Heinjoen. Painostus Lyykylän suuntaan lisääntyi hetki hetkeltä. Olimme Karjalan kannaksen viimeisissä puolustusasemissa, T-linjalla. Olimme uskoneet tapaavamme siellä vahvasti varustetut asemat taisteluhautoineen, tulipesäkkeineen, esteineen ja korsuineen. Mitään varustuksia ei ollut. Pettymys oli suuri. Jouduimme jälleen taistelemaan paljaalla hangella. Venäläisten hyökkäykset alkoivat 1.3. aamulla ja kiihtyivät varsin koviksi 3.3. mennessä. Niihin osallistui todennäköisesti uutta, kokemattonta täydennysmiehistöä, joka kärsi suuria tappioita. Ne arvioitiin n. 1000 mieheksi.

3.3. illalla 1.Pr sai käskyn vetäytyä Leinola- Saunalahti-Kavantinmylly- Toronkilampi linjalle. 4-6.3 taistelut jatkuivat hieman heikentyneinä Mannikkalaan johtavan tien suunnassa ja Kaplainmäessä. Venäläisten panssarivaunuja tuhottiin 5.

Uurean kautta Viipurinlahden saarille ilmeisenä tavoitteena Säkkijärvi ja rannikkoalue.

7.3. 1.Pr alistettiin Kannaksen Armeijan reserviksi ja sai käskyn marssia Ihantalaan sekä majoittua sinne. Tiedustelu suunnattava Tienhaaren ja Nurmen suuntiin. (Rautatieasemia Viipurin länsipuolella).

Fataljoonat saapuivat yön 7/8.3. kuluessa Ihantalaan, mutta olivat vasta majoittumassa, kun tuli Kan.A:n käsky siirtä autokuljetuksin Vahvialaan. Viipurin pohjoispuolella suoritettujen tulvajärjestelyjen vuoksi autokuljetus kohtasi vaikeuksia. Frikaati saapui kuitenkin käskyn mukaisesti 9.3. Vahvialaan.

Venäläiset olivat tällävälin kuuden divisioonan voimin ja huomattavan suuren panssarivaunumäärän tukemana hyökänneet jäätyneen Viipurinlahden yli, sen saariin ja mantereelle Viipurin lounaispuolella sekä Häränpäänniemeen ja Vilaniemeen Säkkijärvellä ja saavuttaneet siellä Viipuri - Hamina valta- maantien. Päämajan toimesta oli Viipurinlahdelle sahattu raitio, mutta kova pakkanen jäädynni sen umpeen niin kovasti, että venäläiset saattoivat panssarivaunuillaan ajaa sen yli.

Saarista ja niiden kautta vetäytyneistä yksiköistä sekä eri puolilta kokoonhaalituista joukoista muodostettiin kiireesti Rannikkoryhmä ja Haminanryhmä nimiset joukkoyhtymät. Ne saivat tehtäväkseen mähinnousun rajoittamisen.

Vahvialaan ja Tervajolle saapunut 1.Pr alistettiin RR:lle. Heti seuraavana samuna 10.3.jouduttiin III/1.Pr kiireesti lähettämään 4.D:n avuksi sulkemaan Koivuniemen kannas Rasalahdessa n. 5 km Viipurin lounaispuolella.

Miltä samanaikaisesti yrittivät venäläiset läpi Nisalahden sekä länsi- että itäpuolella, mutta paikalle lähetetty I/1.Pr sai yhdessä Kev.Cs. 4:n kanssa hyökkäyksen torjutuksi,

vihollisen kärsittyä n. 200 miehen tappiot kaatuneina.

11.3. hälytettiin II/1.Pr vastaiskuun Repolassa (n. 5 km Nisalahdesta itään) tapahtunutta murtoa selvittämään. Myös täällä venäläiset saatiin lyödyksi yön ja aamun kuluessa ja ajetuksi avoimelle meren jälle, jossa kärsivät suuria tappioita. N. 60 miestä pääsi turvaan lähisaariin. Omat tappiot olivat n. 40 miestä.

Samaan aikaan aloittivat venäläiset ankaran hyökkäyksen Vilajoen suunnassa Kev.Os 5 , PPP 5 ja Er.P 7:ää vastaan, mutta torjuttiin.

I/ JR 11:n lohkolle venäläiset onnistuivat murtautumaan läpi Repolan pohjoispuolella, mutta I/1.Pr löi hyökkääjän vastaiskulla takaisin ja vihollinen alkoi irtaantua. 2./1.Pr seurasi vetäytyvää vihollista Nisalahden kylän länsipuolelle saakka, missä saavutti Viipuri - Hamina valtatie yön 11/12.3. kuluessa ja piti sen hallussaan sodan loppuun saakka.

12.3. III/1.Pr (paitsi Ramalahdessa oleva komppania) siirrettiin JR 11:n oikealle puolelle puolustukseen Nisajoen suuntaan linjalle Iso-Lietjärvi - Fieni-Lietjärvi.

II/1.Pr :sta irroitettiin yksi komppania Vahvaniemeen rantavarmistuksen vahvistamiseksi.

I/1.Pr piti edelleen hallussaan Nisalahden maastoa ja valtateantietä.

Yöllä 12/13.3. saapuneen RR:n käskyn mukaan 1.Pr:n tuli suorittaa tiedustelu taempien puolustusasemien järjestämiseksi ja eri suunnilla toimivat yksiköt oli koottava määrättyyn maastokohtaan mikä tuskin olisi ollut mahdollista, koska jokaisen pataljoonan jokin osa oli koko ajan kiinni taistelussa ja tuskin irroitettavissa ilman, että vihollinen olisi seurannut.

Tämän hetken tilannetta kuvaa sotapäiväkirjan merkintä:
" 12.3. klo 18.00 Vilkasta lentotoimintaa. I/1.Fr sai kolme erilaista käskyä ja tehtävää samanaikaisesti eri suuntiin. Kovin epäselvä tilanne."

Tilanne oli todella vaikea. Venäläiset olivat pureutuneet rantaviivaan n. 25 km levyisellä alueella ja pyrkivät samanaikaisesti joka paikassa jatkamaan etenemistään lähimpänä tavoitteenaan valtamaantie Viipuri - Hamina. Sen saavuttamien leveämmällä rintamalla olisi tehnyt mahdolliseksi maihinnousujoukkojen keskittämisen ja suuntaamisen Viipurin länsipuolelle ja Lappeenrannan suuntaan sekä Haminaa kohti.

Vilajoki - Nisalahti välillä venäläiset olivat ylittäneet valtamaantien jo n. 9 km levyisellä alueella, mutta 2./1.Fr oli yöllä 11/12.3. kaventanut valtauksen n. 5,5 km:iin. Maantien ylitettyään he olivat tällä alueella päässeet etene-
mään n. 4 km pohjoiseen. Säkkijärven kirkolle oli tästä murto-
kohdasta matkaa n. 5 km ja Haminaan n. 50 km.

Yöllä 12/13.3. yritettiin kaikin keinoin saada yhteys Vilajoen länsipuolella oleviin joukkoihin tarkoituksella saada ne hyökkäämään lännestä Heinlahden suuntaan, mutta tuloksetta. Kaikki viestiyhteydet olivat poikki.

I/1.Fr oli saadun käskyn mukaan vedettävä takaisin piste 26,9 maastoon. Sen oli kuitenkin jätettävä 2 joukkuetta JR 11:n vahvistukseksi.

III/1.Fr haravoi yön kuluessa p. 12,8 maastoa, jossa saatujen tietojen mukaan liikkui vihollispartioita, mutta tieto osoittautui perättömäksi.

II/1.Fr:sta oli edelleen yksi komppania jätettävä vahvistukseksi Vahvaniemeen.

12.3. kuluessa torjuttiin kaikki venäläisten hyökkäykset. Omat tappiot olivat suuret. Tykistön tuki oli kovin vähäistä ja ammuksista kova puute. Tieverkko oli harva ja avaraanaton.

1.Pr:n tukipatona oli jossakin vaiheessa pari vuoristokanuunoista koottua patteria, jotka kuljetettiin osiin hajoitettuihin tavallisella rekipelillä ja koottiin tuliasemaan saavuttua. Toiminta oli hidasta ja tuli epätarkkaa.

1.Pr:n komppanioiden taisteluvahvuus oli hieman yli 20 miestä. Upseereita ei ollut montaa jäljellä. Mahdollisuutta lepoon ei ollut. Saman tapainen lienee tilanne ollut kaikissa Rannikkoryhmän joukoissa.

Jälkeenpäin tuntuu käsittämättömältä, että nämä joukot olivat pysäyttäneet kunnan panssarivaunun vahvistetun ja voimakkaan tykistön tukeman divisioonan mähinnousun ja suurimaksi osaksi torjuneet niiden tunkeutumisen mantereelle.

13.3. Oli kulunut viikko siitä, kun 1.Pr sai Ihantalassa käskyn siirtyä Viipurinlahden länsipuolelle ja alistettiin Rannikkoryhmälle. Lepäämismahdollisuutta ei juuri tämän jälkeen ollut sillä kuljetukset ja siirtymiset oli aina suoritettava pimeän aikana ja taistelut olivat häilytyksen omaisia vastaiskutehtäviä milloin missäkin suunnassa pitkin rannikkoa. Väsymys oli tavaton.

Omaehtoisen muistikuvani mukaan havauduin unenhorroksesta 13.3. klo 6.40. Puhelinpäivystäjä otti vastaan sanomaa, joka alkoi sanoilla "rauhansopimus solmittu".

Niin tietämättömiä olimme ulkomailman tapahtumista, ettei kenelläkään ollut selvyyttä sodan päättymismahdollisuudesta. Otaksuin, että joku tekee puhelimesta karkeaa pilaa ja käskin heti ottaa yhteyden lähettäjän puhelimeen. Sain vahvistuksen. Lähettäjä oli Rannikkoryhmän esikunta ja tosi oli kysymyksessä.

Tieto rauhasta annettiin joukoille välittömästi. Viuhollisuuksien piti sopimuksen mukaan loppua klo 11.00. Venäläiset aloittivat kuitenkin tykkitulon, joka hetkessä kiihtyi yhtenäis-

seksi jylinäksi kautta koko rintamalinjan. Hämentyneenä ja epäluuloisena katseli ja kuunteli suomalainen sotilas venäläistä tulimyrskyä, joka meidän asemissamme aiheutti hävitystä ja kuolemaa ilman, että amuntaan olisi ollut minkäänlaista aihetta tai perustetta.

Klo 11.00 tuli lakkasi kuin veitsellä leikaten. Vallitsi täydellinen, käsittämätön hiljaisuus.

Talvisota oli päättynyt.

1.Pr:n henkilöstö, josta valtaosa oli 20 vuotiaita varusmiehiä, joutui 13 kuukautta myöhemmin Jatkosotaan. Jokainen joutui pakostakin vertaamaan näiden sotien olosuhteita toisiinsa.

Talvisodassa oli puute kaikesta. Poikkeuksena kuitenkin muonitus. Talvisodan aikana oli maassa vielä riittävästi ruokaa mutta muuta puuttui. Raskaampi tulivoima, tykistön ammuksot, panssariaseistut, panssarintorjuntavälineistö ja ajanmukainen viestikalusto puuttuivat joko kokonaan tai olivat äärimmäisen niukat. Samat joukot olivat taistelussa sodan ensimmäisestä päivästä sodan päättymiseen saakka. Talvisodassa ei ollut toimivaa kenttäpostia, ei lomia, ei lottakanttiineja. Talvisodassa ei lumi ollut valkoista vaan mustaa, metsä ei ollut puita vaan pirstaleita.

Vihollisen ylivoima oli joka vaiheessa suhteettoman, luonnottoman suurii. Itse kukin tunsi taistelevansa inhimillisenä olentona ainetta, materiaa vastaan, tulta, terästä, kranatteja. panssareita vastaan. Silloin hyökkääjän elävä voima näyttäytyi, se yleensä melko varmasti saatiin tuhotuksi. Vastakkain oli silloin kotiaen puolustava suomalainen ja maahan tunkeutuva valloittaja. Vastassa oli silloin myös korkeampi sivistys- ja koulutustaso, ainoa missä tässä sodassa olimme ylivoimaisia.

Myöhemmin, kun kuolemanvaara jo oli voitettu. Kun Suomen

armeija oli mittaamattomin ponnistuksin ja kallein uhrein onnistunut varjelemaan kotinsa, uskontonsa ja isänmaansa, on ilmaantunut koko joukko nuoria intomielisiä uusia profeettoja, jotka lukevat itsensä oppineiden ja tietävien miesten joukkoon kuuluvaksi ja jotka suuriäänisesti kysyvät: Oliko Talvisota välttämätön?

Ne Talvisodan jo harmaantuvat taistelijat voimme säälien hymyillä näille satumaailman idealisteille. He eivät tiedä, että koko kansakunta antoi vastauksen tähän kysymykseen jo syksyllä 1939. Jokainen suomalainen tajusi, että ainoa mahdollisuus säilyä itsenäisenä vapaana maana, oli silloin itse auttaa itseään. Kukaan ei tullut auttamaan. Tämä oli suomalaisille selviö. Fuolusta maastasi viimeiseen veripisaraan. Tämä oli suomalaiselle ehdoton moraalinen käsky, kategorinen imperatiivi, jolle ei ole vaihtoehtoa.

Talvisota on Suomen historian kunniakkaimpia lukuja. Jokainen kansa vaalii sellaisia kalleimpina aarteinaan. On vaikea ymmärtää, että meillä tällaista arvoa on pyritty väheksymään. Täytyyhän jokaisen tietää, että historiaa ehkä voidaan ohimenevien ideologisten näkemysten mykaan tilapäisesti väritellä, mut sitä ei voida väärentää. Mitä kauemmaksi tapahtuma ajallisesti siirtyy, sitä kirkkaampana, selvempänä ja häiritsevistä yksityiskohdista vapaampana se näyttäytyy.

Kaikki meistä 1. Pr:n miehistä eivät saaneet enää nähdä kotiaan ja omaisiaan, joiden puolesta olivat taistelleet. 22 upseeria, 72 aliupseeria ja 293 miestä saatettiin kotipitäjäänsä kirkkomaan multiin sankarivainajina tai jäi kentälle tuntemattomiin leposijoihin. Haavoittuneiden määrä oli 30 upseeria, 178 aliupseeria ja 653 miestä.

Päätän tämän esityksen Talvisodan taktiikan tutkijan ev. Y. A. Järvisen sanoihin, joilla hän onnistuu erään teoksensa

Talvisodan sankarivainajille:

He kehtuivat, jotta heidän kansansa saisi elää vapaana
ja seisoa pää pystyssä omantuntonsa, vihollisensa ja
koko maailman edessä.

Esitys perustuu pääasiassa I.Pr:n Sotapäiväkirjan merkintöihin.

LPP

MAAVOIMIEN SOTAHARJOITUKSET 1920- JA 1930-LUVUILLA

Kiitän everstiluutnantti Jussi Hautamäkeä, joka diplomityöni valvojana on merkittävästi tukenut työni suorittamista. Lisäksi kiitän Sota-arkiston ja Sotatieteen keskuskirjaston henkilökuntaa siitä avusta, jonka he ovat antaneet lähdeaineiston kokoamisessa. Samoin kiitän kenraalimajuri Sotisaarta hänen antamastaan haastattelusta. Kauppatieteiden maisteri, kansanedustaja Pirjo Rusanen on tarkastanut diplomityöni kieli- ja asiasun.

JOHDANTO

Heiti 1920-luvun alussa alettiin joukko-osastoissa ja divisioonissa järjestää sotaharjoituksia. 1920-luvulla muodostettiin divisioonien sotaharjoitusten näyttämöiksi kesäleirialueet, jotka kuitenkin 1930-luvulla menettivät merkityksensä. Armeija kokoontui suuriin sotaharjoituksiin vain muutaman kerran. Näiden järjestettyjen sotaharjoitusten kartoittaminen ja niiden merkityksen selvittäminen on tämän tutkimustyön tarkoituksena.

Tutkimuksen päämääränä on selvittää

- mitä ja millaisia sotaharjoituksia järjestettiin
- miten sotaharjoitusten opetustarkoitus ja tilannepohja kehittyi
- miten harjoitusten johtamisjärjestelmä kehittyi
- miten erotuomaritoiminta oli järjestetty sekä

- miten eri aselajitoiminnot otettiin harjoituksissa huomioon.

Näiden kysymysten lisäksi tullaan ajanjakson suurimmat sotaharjoitukset ottamaan erillistarkasteluun. Työn painopiste tulee muodostumaan 1920-luvun tarkasteluun, koska silloin luotiin perusta ja puitteet eri menettelytavoille, joita ei 1930-luvulla juurikaan muutettu.

Sotaharjoitukseksi tutkimuksessa katsotaan harjoitus, jossa on ollut mukana toimivia harjoitusjoukkoja. Tämä sotaharjoituksen määritelmä oli voimassa vuoteen 1927, jolloin määritelmään lisättiin vielä sanat "kestettävä useita päiviä" (1). Tutkimuksen ulkopuolelle on näin ollen jätetty erilaiset esikunta- ja viestiharjoitukset sekä sotapelit. Lisäksi suojeluskuntajärjestön harjoituksia ei ole otettu tutkimuksen piiriin. Tutkittavan ajanjakson katsotaan päättyvän ylimääräisten harjoitusten alkamiseen syksyllä 1939, jonka jälkeiset tapahtumat kuuluvat pikemminkin talvisotaan liittyvään historiankirjoitukseen. Pääpaino tulee olemaan divisioonien, armeijakunnan ja ylimmän johdon järjestämissä sotaharjoituksissa.

Työ perustuu lähes kokonaan Sota-arkistossa oleviin primääri-lähteisiin. Näistä etenkin sotaharjoituskertomuksilla katsotaan olevan suuri totuusarvo, joskin kenrli Öhquistin käyttämiin värikkäisiin sanontoihin on pyritty suhtautumaan kriittisesti. Sotaharjoituskäskyjä on käytetty lähinnä harjoituksien valmistelujen ja tilanteiden tutkimisessa. Puolueiden taistelukertomuksissa on eräissä tapauksissa ollut jopa harhaanjohtavia tietoja, joten niiden käyttöä lähteinä on pyritty välttämään mahdollisimman pitkälle. Joukko-osastojen historioita on työtä tehtäessä pidetty epäluotettavina siinä mielessä, että ne korostavat liioitellusti kyseessä olevan joukon toimintaa ja saavutuksia. Nämä teokset vahvistavat, että harjoitus on todella pidetty. Poikkeuksena menettelylle on Vilho Niitemaan teos Suomen ratsuväen historia, joka on sotaharjoitusten osalta yhteneväinen primäärilähteiden kanssa

ja jota näin ollen on käytetty hyväksi. Tutkittavan ajan lehdistölähteet ovat hyvin propagandistisia ja niistä on pyritty etsimään vain vahvistusta harjoitusten toteutumiselle. Kenrm Sotisaaren haastattelu on tukenut niitä näkemyksiä, joita primäärilähteistä on muodostunut.

Sotaharjoitusten järjestämistä rajoittanut poliittinen sopimus oli Suomen ja Neuvostohallituksen välillä tehty rauhansopimus vuodelta 1922, jonka mukaan sotaharjoitusten järjestäminen lähellä rajaa Laatokan ja Jäämeren välillä oli kielletty (2).

1 SOTAHARJOITUKSET 1920-LUVULLA

1.1 Sotaharjoitusjärjestelmän kehittyminen

1.1.1 Harjoitusten käynnistyminen ja kesäleirijärjestelmän kehitys

Vuonna 1919 Suomi oli vielä käytännössä sotatilassa Neuvosto-Venäjän kanssa. Takana oli raskas vapaussota, jonka yhteiskunnallisista ja taloudellisista seurauksista ei vielä oltu selvitty. Sotaväen koulutusta haittasivat organisaatiomuutokset ja niistä johtuneet joukko-osastojen siirrot, rajan vartiointitehtävät sekä koko valtakuntaakin painostava elintarvikkeiden puute. Myös koulutusvälineistä oli pulaa. Varsinaisia sota- tai edes taisteluharjoituksia ei joukko-osastoissa pidetty. Kuitenkin tiedostettiin se, että joukkojen ja johtajien koulutus vaatii taistelutoimintojen harjoittelua mahdollisimman sodanmukaisissa olosuhteissa. Tästä johtuen sotaväen esikunta ilmoitti joulukuun lopulla 1919 sotaministeriölle aikovansa järjestää joukko-osastoille sekä talvi- että kesäsotaharjoituksia ja tiedusteli niihin tarvittavien varojen saantia (3). Määrärahoja tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan oltu varattu (4). Yleisesikunnan viikkokertomuksissa rajalta oli todettu Neuvosto-Venäjän puolella joukkojen liikehtimisiä ja harjoituksia (5). Tähän vedoten sotaväen

esikunta tammikuun lopussa 1920 esitti uudelleen varojen saantia sotaharjoituksia varten, varsinkin Karjalan kannaksen alueella (6). On otettava huomioon, että tämä olisi tehostanut myös rajan vartiointia ja puolustusta. Asian tärkeyttä kuvaa se, että oltiin valmiita supistamaan sotaväen muita menoja (7). Asiaan haettiin myös yleisesikunnan kanta, joka ilmoittikin kannattavansa sotaharjoitusten järjestämistä, joskin pääpaino tulisi laittaa samassa varuskunnassa olevien joukkojen harjoituksille (8). Se totesi myös, että mikäli suurempia harjoituksia järjestetään, niiden järjestelyvastuu kuuluu sotaväen esikunnalle, koska yleisesikunnan alaan kuuluvat "operatsioonit suuremmassa mittakaavassa" (9). Sotaministeriön keskusosaston päällikkö ev Ingelberg ilmoitti ministeriön kantana helmikuun lopussa, että pienehköjä kenttäharjoituksia varuskuntien lähellä voidaan järjestää (10). Näin tarvittavat varat harjoitusten käynnistämiseksi oli saatu.

Tämän mukaisesti 1.D suunnittelikin sotaharjoituksen Helsingin varuskunnan joukoille, mutta se jouduttiin peruuttamaan miehistön huonojen varusteiden takia (11). Sotaministeriön myönnettyä varat kuljetuskustannuksiin pystyttiin kesällä 1920 siirtämään joukko-osastoja kesäleirille siten, että tykistö, pois lukien JTR, meni Perkjärvelle, URR ja SVK Parolaan sekä KarRjR ja UR Lappeenrantaan (12). Ensimmäinen sotaharjoitus tapahtui Lappeenrannan leirillä 6.8.1920 (13). Harjoitus käsitti vain yhden taistelutilanteen, joka sekin meni yleiseksi sekamelskaksi johtuen suurelta osin upseerien kokemattomuudesta ja joukkojen kurittomuudesta (14). Myös Parolassa järjestettiin sotaharjoitus leirijoukkojen kesken 13. - 14.8.1920 (15).

Syynä kesäleirijärjestelmän aloittamiseen on se, että hyvin useat joukko-osastot oli sijoitettu suuriin kaupunkeihin, joissa joukkojen taisteluharjoituksille tarvittavat olosuhteet eivät olleet riittävän hyvät (16). Täysipainoisesti leirijärjestelmä toteutui vuonna 1921. Tällöin vakinaistuivat leirialueet siten, että tykistölle tuli Perkjärvi, 1.D:lle

Parola, 2.D:lle Lappeenranta ja 3.D:lle Utti (17). Näissä koko kesän kestäneissä leirikokouksissa harjoitukset aloitettiin joukkueen - komppanian puitteissa ja ne huipentuivat yleensä elokuussa pidettyihin sotaharjoituksiin (18). Liitteissä 1 - 6 on esitetty kaikki 1920-luvulla järjestetyt ylimmän johdon, divisioonien ja prikaatien sotaharjoitukset.

Divisioonat eivät olleet kokonaisuudessaan leirillä, vaan joukko-osastoja komennettiin niihin vuorotellen eri kesinä. Tämä johtui riittämättömistä määrärahoista kesäleirien järjestämiseksi sekä joukko-osastojen lukuisista vartiointitehtävistä varuskuntapaikkakunnillaan. Jo vuodesta 1921 alkaen leirikokouksiin osallistui aselajijoukkoja; edellä mainittuna kesänä jokaisella leirialueella oli patteristo, eskadroona ja kenttälennätinjoukkoja (19). 3.D:n leirillä oli myös PPP 3 (20).

Vuodelle 1921 oli sotaministeriö suunnitellut toteutunutta suuremman sotaharjoitusjärjestelmän (21). Sen mukaan olisi divisioonissa pitänyt järjestää sekä talvi- että syysotaharjoitukset. Alueet oli määrätty siten, että 1.D olisi Karjaan seudulla, 2.D ja RPr Karjalan kannaksella, 3.D Lahden ja Kouvolan välisellä alueella sekä JPr Seinäjoen seudulla. Päämääränä oli, että jokainen saapumiserä saisi kokemusta sekä kesä- että talvisodasta. Harjoitusten piti tapahtua niin, että alueelle marssien aikana olisi pieniä harjoituksia, marssien päätyttyä joukoista muodostettaisiin suuria yhtymiä ja viimeisessä vaiheessa ne kohtaisivat toisensa sotaharjoitusalueella kahtena, jopa eri divisioonista kokoonpantuna, suurena puolueena. Tähän suunnitelmaan sisältyivät myös reserviharjoitukset vuosiluokan 1919 osalta, mikä kumoo eräissä lähteissä olevan tiedon, että ensimmäinen reserviharjoituksia koskenut suunnitelma olisi syksyltä 1923 (22). Toinen täydessä mitassaan toteutumaton suunnitelma oli yhden jalkaväkirykmentin siirtäminen Perkjärven tykistöleirille vuodesta 1922 alkaen (23). Suunnitelma toteutui siten, että vuonna 1924 Perkjärven leirillä olivat PPP 1 ja PPP 2 (24). Vuonna 1926 oli 2.D:n Viipuriin sijoitetuista joukko-osas-

toista heinäkuussa pataljoonia vuorotellen käymässä Perkjärven leirillä (25). Perkjärvi oli kuitenkin maastollisesti jalkaväen harjoituksille erittäin vaikea ja niinpä 2.D:n komentajan ev Öhquistin esityksestä divisioonan joukkoja oli vuoden 1926 jälkeen tykistön leirillä vain kesällä 1928 (26).

Vuoden 1922 kesäleirien sotaharjoituksiin osallistui uutena aselajina pioneerijoukkoja sekä ensimmäistä kertaa oli harjoituksissa mukana lentokoneita (27). Tänä vuonna 3.D:n sotaharjoituksissa sattui tapaturmia johtuen paukkupatruunoiden viallisuudesta (28). Vuoden aikana sotaväen esikunta viritti keskustelun siitä, että jalkaväki siirrettäisiin kesäisin Karjalan kannakselle (29). Syynä tähän voidaan nähdä se, että divisioonat nyt harjoittelivat alueilla, joilla niiden käyttöä sotatilanteessa ei oltu suunniteltu. Lisäksi leirien sotaharjoitukset jäivät pakostakin pieniksi. Kenrm Tunzelman esittikin vuonna 1923, että 3.D voisi pitää kesän sotaharjoitukset Karjalan kannaksella (30). Samaa asiaa esitti myös kenrm Åkerman vedoten siihen, että harjoituksille saataisiin näin sodanmukaiset tilanteet ja että upseerit oppisivat tuntemaan tulevan sota-äytämön (31). Nämä kummatkin esitykset kumosi yleisesikunta, koska divisioonien sodan-aikainen "ylösmarssi" saattaisi näin tulla ilmi (32). Lisä-syynä lienee ollut myös liikekannallepanojärjestelmä, mikä edellytti joukko-osastojen olemista lähellä varuskuntapaikkojaan.

Vuonna 1923 1.D piti kesäsotaharjoituksensa normaalisti Parolassa. Siellä osallistui 4.8. ensimmäistä kertaa sotaharjoituksiin viisi hyökkäysvaunua (33). 2. ja 3.D:n osalta toteutettiin vuoden 1921 sotaharjoitussuunnitelmaa niin, että kumpikin divisioona piti ensin kolme sotaharjoitusta ja sen jälkeen ne kohtasivat toisensa Kaipiaisten maastossa 22.8. armeijan sotaharjoituksissa. Liitteissä 7 - 10 on esitetty puolueiden kokoonpanot, harjoituksen yleistilanne ja sen tapahtumat. Sininen puolue oli kokoonpantu 2.D:n joukoista komentajanaan kenrm Wetzner ja valkoisen puolueen muodosti 3.D

sekä SVK 1.D:sta kenrm Tunzelmanin johtamana (34). Harjoitusta johti jalkaväen tarkastaja kenrl Löfström.

Harjoituksen yleistilanteessa oli kuvattu sinisen armeijan miehittäneen Karjalan kannaksen ja Viipurin. Kahteen divisioonaan jakaantuneena se oli jatkamassa Säkkijärveltä Haminan ja Lappeenrannasta Kouvolan suuntaan. Valkoisen armeijan oletettiin irrottautuneen vihollisesta ja harjoituksen alkaessa se oli Haminassa ja Utissa. Haminan ja Säkkijärven suunta oli vain kuvattua toimintaa. Sinisen divisioonan tehtävä oli vallata Kymijoen ylimenopaikat ja valkoisen puolueen tuli pysäyttää hyökkääjä linjalle Enäjärvi - Tuohikotti (35). Kummallakin armeijalla oli reservi, joka harjoituksen aikana alistettiin divisioonille. Toiminta alkoi siten, että molemmat puolueet lähettivät Taavettiin ratsuväkiosaston. Kenrm Wetzerin divisioona lähti marssimaan kohti Kaipiaista jakautuneena etu- ja pääjoukkoon. Kenrm Tunzelman oli ryhmittänyt divisioonansa puolustukseen Enäjärven - Kaipiaisten - Tuohikotin tasalle. Varsinainen taistelutoiminta tapahtui 22.8. muun ajan ollessa vain marssia. Silloin sininen puolue pyrki läpimurtoon päätien suunnassa, mutta valkoisen divisioonan reservi, osasto Procope, oli samanaikaisesti edennyt Sippolan kautta sinisen divisioonan selustaan ja oli juuri aikeissa hyökätä takaapäin vihollisen kimppuun, kun harjoitus lopetettiin. (36) Joka päivä toiminta oli keskeytetty klo 21 - 04 väliseksi ajaksi joukkojen levätkessä (37). Osasto Procopin toiminnasta tehtiin se johtopäätös, että sissijoukkojen merkitys suomalaisessa maastossa tulee olemaan huomattava (38).

Vuonna 1924 divisioonat siirtyivät jo totuttuun tapaan kesäkuussa leirialueilleen. Uutena piirteenä sotaharjoituksissa oli nyt se, että niihin otti osaa myös suojeluskuntajoukkoja (39). 1.D:n neljässä harjoituksessa oli mukana myös JPr ja jälleen viisi hyökkäysvaunua (40). 2.D:n sotaharjoituksessa 11. - 12.8. toinen osapuoli ampui kovilla patruunoilla aiheuttaen yhden varusmiehen kuoleman (41). Tämän jälkeen olikin kaikissa sotaharjoituskäskyissä kohta, jossa käsket-

tiin tarkastaa kaikki patruunat ennen niiden jakoa tarvittaessa jopa punnitsemalla. 3.D järjesti kesän aikana viisi harjoitusta Kaipiaisten - Sippolan alueella (42).

Kesällä 1925 1.D:n leirisotaharjoituksia pidettiin kolme. Niitä häittäsivät suuresti Oulun läänin suuret metsäpalot, joiden sammuttamiseen divisioonan joukkoja oli komennettu (43). 3.D piti kolme sotaharjoitustaan normaalisti Utin ympäristössä. Tuona kesänä niihin otti osaa myös reserviharjoituksiin kutsuttuja upseereita (44). Suurin muutos tapahtui 2.D:n kohdalla, sillä se ei enää kokoontunut Lappeenrannan leirille, vaan piti sotaharjoituksensa Karjalan kannaksella. Leiri olikin ollut turha, koska 2.D:n joukko-osastoilla oli paremmat mahdollisuudet harjoitteluun varuskuntapaikkojensa lähistöllä kuin Lappeenrannassa. Tämän lisäksi 2.D pääsi nyt harjoittelemaan siinä maastossa, missä oli sen sodan ajan tehtävä. Divisioona järjesti kolme sotaharjoitusta ev Öhquistin johdolla Vuoksen ja Äyräpäänjärven välisellä alueella 9. - 20.8. (45).

Vuonna 1926 1.D järjesti Parolassa kolme ja 3.D Utissa neljä sotaharjoitusta (46). 2.D:lla oli kolme harjoitusta Perkjärven - Kämärän alueella. Niistä ensimmäinen liittyi Perkjärven tykistöleirin ohjelmaan ja siinä tykistö ampui kovilla kranaateilla (47). Parolan leirillä vuonna 1927 1.D piti leirijoukoilleen kolme sotaharjoitusta (48). 3.D järjesti Utissa neljä sotaharjoitusta, joiden lisäksi pidettiin vielä 2. ja 3.D:n yhteinen sotaharjoitus Luumäen kaakkoispuolella 5. - 13.8. (49). Liitteissä 11 - 13 on esitetty puolueiden kokoonpanot ja yleistilanne. Kumpikin puolue toimi harjoituksessa jalkaväkirykmentin kokoonpanossa. Harjoituksen johtajana oli 2.D:n komentaja ev Öhquist, valkoisen puolueen, joka oli kokoonpantu 3.D:sta, komentaja oli evl Väinönheimo ja keltaisen puolueen komentaja oli evl Tuompo (50). Harjoitustilanne muistutti vuoden 1923 armeijan sotaharjoituksen tilannetta sillä erolla, että alue oli nyt valittu päätien Kouvola - Lappeenranta eteläpuolelta, vähäteisemmältä seudulta. Ev Öhquist arvosteli voimakkaasti komentajien toimintaa, koska

nämä eivät pystyneet hallitsemaan joukkojen liikkeitä riittävän nopeilla päätöksillä ja käskyillä (51). On toki otettava huomioon, että näinkin suuret harjoitukset, joissa kokemusta olisi voinut saada, olivat harvinaisia.

Vuoden 1928 kesäleireillä pitivät 1. ja 3.D vain yhden sotaharjoituksen (52). 2.D ei järjestänyt omaa kesäsotaharjoitusta lainkaan. Tämä johtui samaan kesään ajoittuneesta armeijan sotaharjoituksesta. Kesällä 1929 leirisotaharjoitukset jatkuivat täysipainoisesti. 1.D piti niitä Parolan ympäristössä kolme, joista viimeiseen otti osaa myös koko JPr ja ErHVK (53). 3.D järjesti Utissa myös kolme sotaharjoitusta, joissa oli mukana kaikkien kesäleirien suurin määrä aselajijoukkoja (54). 2.D:n kesäsotaharjoitukset olivat 5. - 9.8. välisenä aikana Kirkkojärven - Punnusjärven seudulla Karjalan kannaksella (55).

1.1.2 Divisioonien järjestämät talvisotaharjoitukset

Talvisotaharjoitusten suunnittelu käynnistyi sotaministeriössä jo vuonna 1920 (56) ja konkreettiseksi esitykseksi se muotoutui vuoden 1923 lopussa. Tällöin maj Väinöheimo esitti, että 2.D järjestäisi joukko-osastoilleen muutaman vuorokauden talvisotaharjoituksen, jolloin johtajien olisi taktisten ongelmien lisäksi paneuduttava myös teknisten vaikeuksien voittamiseen (57). Lisäksi kenrm Wetzner oli todennut kesällä 1923 edellisen kevään varuskuntaharjoitusten kokemuksena, että talvitaistelusta saattaa kehittyä vielä vahvin puolemmme (58).

Kevääksi 1924 sotaväen esikunta laati manööverisuunnitelman, jonka mukaan kukin divisioona pitäisi kahden vuorokauden talvisotaharjoituksen (59). Harjoitusten järjestämiseksi saatiin 150 000 markan määräraha ja sen perusteella sotaväen esikunta antoi divisioonille yksityiskohtaiset käskyt (60). Helmi-maaliskuussa 1924 pidettiin suunnitelmien mukaiset harjoitukset, poikkeuksena 1.D, jonka kolmeen pienehköön

harjoitukseen osallistui vain Helsingin varuskunnan joukkoja (61). Talviharjoituksissa havaittiin, että joukot pysyvät pitkiinkin marssisuorituksiin, jos upseerit vain kiinnittäisivät riittävästi huomiota joukkojen huoltamiseen. Oli nimittäin tapahtunut niin, että päällystö oli vetäytynyt lähiseudun taloihin jättäen usein väsyneen ja hikisenkin joukon taivasalle odottelemaan majoitusta (62). Sotaväen päällikkö jopa rankaisi 2.D:n harjoituksessa maj Mellblomia, joka oli jättänyt pataljoonansa ja löydettiin vihollisen kuormaston luota (63). Harjoituksia seurasi myös yleisesikunnan päällikkö kenrm Enckell ja hän toi kokemuksenaan esiin, että harjoituksia ei ole tarkoituksenmukaista järjestää niin kauan, kuin nykyaikaisen taktiikan ymmärtämys puuttuu (64).

Talviharjoitukset kuitenkin jatkuivat keväällä 1925. Silloin tosin erittäin leuto sää ja lumen puute haittasivat niiden pitämistä. Sen takia 1.D ei järjestänyt harjoituksia ollenkaan ja myös 2.D joutui supistamaan niiden määrää. Se kuitenkin piti kolme harjoitusta Uudenkirkon - Perkjärven alueella (65). Vuoden 1926 talvisotaharjoitusten aikana vallitsi puolestaan erittäin kireä pakkanen. 1.D:n harjoituksiin Malmin alueella helmikuussa osallistuivat jälleen vain Helsingin varuskunnan joukot (66). 2.D järjesti Karjalan kannaksella 10. - 23.2. kolmevaiheisen harjoituksen (67). Se aloitettiin Raasulin - Raudun alueelta suojajoukkojen toiminnan harjoitteluna ja sitä jatkettiin Punnusjärven - Vuoksen välillä, jolloin valkoisen puolueen tehtävänä oli vastahyökkäys (68). Kolmannen vaiheen tarkoitus oli harjoitella Viipurin puolustusta aivan kaupungin tuntumassa. Harjoitus jouduttiin kuitenkin keskeyttämään kovan pakkasen takia (69). Toiminnastaan harjoituksen aikana sekä selkeistä kirjallista taistelukertomuksistaan sai maj Airo ev Ohquistin tunnustuksen (70). Vaikka huolenpito miehistöstä oli upseeriden piirissä jo kasvanut, esiintyi näillä harjoituksilla vielä tässä suhteessa laiminlyöntejä. Etenkin harjoituksen alkuvaiheissa miehistö jätettiin oman onnensa nojaan majoittumisen tullessa ajankohtaiseksi. Eräs harjoitusten kokemus oli se, että miehille jaetut varusteet eivät mahdollistaneet

toimintaa kovalla pakkasella. Tämän johdosta kenr Wilkama kielsi 23.3.1926 harjoitusten pidon yöllä, jos pakkasta on 10 - 12° ja päivän pakkasrajaksi hän asetti 15 - 20° (71). Vuonna 1926 myös 3.D järjesti ev Östermanin johdolla talvisotaharjoituksen Iitin - Jaalan alueella 24. - 25.2. (72).

Vuoden 1927 talvisotaharjoitukset jäivät edellistä vuotta pienemmiksi. 1.D järjesti kaksi pientä harjoitusta Helsingin lähistöllä. Divisioona unohti ilmoittaa yleisesikunnalle kokemuksensa talven harjoituksista ja saatuaan tästä huomautuksen se lähetti yleisesikunnalle vastauskirjelmän, jossa todettiin talven tärkeimpänä havaintona olevan, että pakko-luovutuksella saatavat potkukelkat voivat oleellisesti nopeuttaa sivustaosastojen liikettä (73). 2.D piti ensimmäisen talvisotaharjoituksensa 17. - 21.2. Pirilän - Vuoksen - Kaltoveden alueella (74). Harjoituksen arvostelusta voidaan ottaa esille ev Öhquistin lausunto evl Talvelan johtamistavasta: "Evl Talvela näytti järkähtämättömällä tahdonvoimalla saattavan jopa epäedullisen päätöksen onnelliseen lopputulokseen" (75). Muut harjoitukseen osallistuneet upseerit saivat osakseen lähes poikkeuksetta ankaraa arvostelua. Divisioonan toinen talvisotaharjoitus maaliskuussa käsitti sissiosaston toiminnan harjoittelua (76). 3.D:n harjoitukset peruuntuivat kokonaan joukko-osastoissa vallinneen influenssaepidemian takia (77).

Vuoden 1928 talvikauden sotaharjoituksista yleisesikunta määräsi, että mitään suurempia harjoituksia ei saa järjestää (78). Tämä johtui siitä, että haluttiin säästää määrärahoja kesän suurien armeijan sotaharjoitusten varten. Käsken mukaisesti 1.D piti Helsingin varuskunnan joukoille kolme pientä sotaharjoitusta tammi-helmikuussa Helsingin pohjoispuolella (79) ja 2.D kaksi harjoitusta Kirkkoniemessä - Rannasaaren sekä Riihisyrjän - Punnusjärven alueilla (80). 3.D ei tänäkään vuonna pitänyt talviharjoituksia. Vuodeksi 1929 1.D suunnitteli yhteistä talviharjoitusta JPr:n kanssa, mutta se peruuntui influenssan takia (81). Sen sijaan divisioona järjesti joulukuussa SVK:lle ja UR:lle pienen harjoituksen Kor-

pystyi JPr järjestämään joukko-osastoilleen vain kolme omaa, yhteistä harjoitusta.

Eräässä suhteessa JPr kuitenkin oli ainoalaatuinen, sillä se oli ainoa armeijan joukko-osasto, joka järjesti sotaharjoituksia Lapissa, tosin sekin piti niitä siellä vain kaksi. Ensimmäinen, 26.3. - 1.5.1925, ei ollut varsinainen sotaharjoitus, vaan hiihto- ja kokeilumarssi (92). Siinä hiihtopataljoona kuljetettiin junalla Rovaniemelle, mistä se kuuteen osastoon jakaantuneena jatkoi hiihtäen Sodankylän kautta Ivaloon, osan hiihtäessä aina Petsamoon asti. Vuoden 1927 keväällä suunnitteli JPr:n komentaja sotaväen päällikön kenrli Sihvon käskystä harjoituksen Rovaniemen ympäristöön (93). Se toteutui jo samana vuonna 18. - 20.6. välisenä aikana Rovaniemen - Kemijärven alueilla (94). Harjoitustilanteessa todettiin Venäjän aloittaneen sodan Suomea vastaan ja etenevän Kuusamon sekä Kemijärven suunnissa. Pääosa JPr:a toimi harjoituksessa hyökkäävänä puolena. Sinisen puolueen muodosti vahvennettu komppania Lapin rajavartiostosta ja sen tuli estää vihollisen pääsy Rovaniemelle niin kauan, kunnes alueelle keskitettäisiin yksi pataljoona, jolla vihollinen olisi lyötävä. Voidaan heti todeta, että harjoitustilanne ei ollut lähtökohdiltaan realistinen. Taistelutoimintaa tapahtui vain 20.6., sillä edellisenä päivänä JPr:n joukot olivat tehneet niin pitkän maastokoukkauksen, etteivät olleet jaksaneet enää hyökätä.

Ratsuväki koottiin vuoden 1920 lopussa Lappeenrantaan ja yhdistettiin Ratsuväkiprikaatiksi. Prikaatin sotaharjoitukset voidaan jakaa osallistumiseen divisioonien harjoituksiin sekä omiin harjoituksiin. Divisioonien kesäleireille RPr osallistui vuodesta 1922 alkaen, jolloin kaksi eskadroonaa URR:stä oli Parolassa ja HRR:stä Utissa (95). Tämä järjestely oli voimassa aina vuoteen 1929 saakka, jona vuonna RPr:sta ei ollut joukkoja kesäleirillä. Ainoan poikkeuksen järjestelyyn teki vuosi 1925, jolloin 1. ja 3.D:n kesäharjoituksiin otti osaa vain pienet HRR:n komennuskunnat (96). RPr osallistui myös kesän 1928 armeijan sotaharjoituksiin. Divisioonien

talvisotaharjoitusten alkaessa vuonna 1924 RPr oli mukana 2. ja 3.D:n manöövereissä (97). 3.D:n talvitoiminnan tyrehtyessä prikaati osallistui vain 2.D:n harjoituksiin. Tarkemmin prikaatin osuus käy ilmi liitteistä 1 - 4.

Ev Londen aloitti prikaatin omat sotaharjoitukset vuonna 1921, jolloin niitä helmi-maaliskuussa pidettiin kolme (98) ja seuraavana keväänä viisi (99). Näitä harjoituksia prikaati järjesti säännöllisesti koko 1920-luvun. Kenrm Londen laajensi prikaatin toimintaa järjestämällä kesäsotaharjoitukset vuonna 1926 Suomenniemen - Lappeenrannan - Viipurin alueella (100). Mukana olivat myös KKR:n pataljoona, suojeluskuntia, PPP 3, KTR 2:n patteri, panssariauto-osasto ja kuusi lentokonetta. Harjoituksen ensimmäinen osa oli hyvin sekava ja etenkin valkoisen puolueen vetäytymistehtävä kehittyi sekasorrokksi (101). Toisen vaiheen kokemus oli se, että ratsuväkeen tulisi liittää ratsastavaa tykistöä ja panssariauto-osasto, jolloin liikkuvissa taisteluissa tulivoima pysyisi mukana (102). Nämä vaatimukset toteutuivatkin myöhemmin 1930-luvulla. Myös seuraavina 1920-luvun kesinä RPr järjesti omat kesäsotaharjoitukset.

1.1.4 Varuskuntien ja joukko-osastojen järjestämät sotaharjoitukset

Vuoden 1921 keväällä aloitettiin säännölliset garnisooni- eli varuskuntaharjoitukset. Niihin osallistuivat yleensä samalle varuskuntapaikkakunnalle sijoitetut joukko-osastot. Kooltaan ne olivat korkeintaan pataljoonan puitteissa tapahtuvia harjoituksia, usein vielä pienempiäkin. Harjoitukset pidettiin varuskunnan välittömässä läheisyydessä ja kestoaltaan ne olivat yleensä 6 - 10 tuntia, vain harvoin ne kestivät yli yön. Kokonsa ja kestoensa suhteen ne voidaan luokitella taisteluharjoituksiksi, mutta ne on kuitenkin otettu tutkimuksen piiriin, koska ne järjestelyiltään olivat samankaltaiset varsinaisten sotaharjoitusten kanssa.

Vuoden 1921 keväällä kussakin varuskunnassa pidettiin helmi-maaliskuun aikana 2 - 3 pientä harjoitusta. Joulukuussa 1921 sotaväen päällikkö kenrl Wilkama julkaisi koulutusohjelman, jonka mukaan kunkin varuskunnan tuli järjestää viisi harjoitusta 1.5.1922 mennessä (103). Pääosin näin tapahtuikin, joskin muutamissa varuskunnissa jouduttiin harjoituksia perumaan influenssan takia (104). Tästä eteenpäin harjoituksia pidettiin säännöllisesti kevättalvella koko 1920-luvun ajan. Vain JPr:lla oli tässä suhteessa suuria vaikeuksia johtuen jo aiemmin mainituista vartiointitehtävistä, joita olivat Ilmajoen varikon sekä Valli- ja Kuningassaaren vartiointit. JPr:n varuskuntaharjoitukset olivat usein joukkueen taistelukoulutusta (105).

Eräissä tapauksissa joukko-osastot korvasivat jonkin harjoituksen pitkällä marssilla. Esimerkiksi vuonna 1924 PSR teki hiihtomarssin Kuopiosta Iisalmeen ja takaisin (106) sekä 3./URR Karjalan kannaksella 400 km ratsastuksen (107). Maininnan arvoinen on vielä PPP 3:n pyörämarssi vuonna 1927 Mikkelistä Laatokan Karjalaan pituudeltaan noin 700 km (108). Varuskunnassa pidettiin pieniä taisteluharjoituksia myös divisioonan komentajan, jalkaväen tarkastajan ja sotaväen päällikön katselmuksien yhteydessä (109).

1.1.5 Johtopäätöksiä

Sotaharjoitusten käynnistymiselle oli ensiarvoisen tärkeää se, että perustettiin divisioonien kesäleirit. Tämä järjestelmä tosin sitoi divisioonien harjoitukset määrätyille alueille vain 2.D:n ja RPr:n saadessa harjoitella Karjalan kannaksella. Kuitenkin se loi mahdollisuuden harjoitella sodan ajan vahvuuksien mukaan perustettujen joukkojen kanssa. 1920-luvun kesäleirien harjoituksissa toimi kummallakin puolella korkeintaan muutama pataljoona ja aselajijoukkoja. Usein ne olivat huomattavasti pienempiä, joten niiden merkitys ylempien johtajien koulutuksessa oli rajallinen.

Haittana koulutustavoitteiden saavuttamiselle oli 1920-luvun alkuvuosina upseerien asennoituminen harjoituksiin. Niitä pidettiin jonkinasteisena leikkinä ja usein oma mukavuus asetettiin etusijalle, jolloin huolenpito alaisista jäi vähäiseksi. 1920-luvun lopulla ei tälläisiä ilmiöitä enää esiintynyt. Toinen haittaava seikka oli harjoitusten lyhyt kesto-aika. Suurin osa ajasta meni joukkojen keskittämiseen ja marsseihin itse taistelun saattaessa jäädä vain yhteen kosketukseen kuten tapahtui 1923 2. ja 3.D:n välisessä sotaharjoituksessa. 2.D:n kesäleirin lopettaminen Lappeenrannassa ja divisioonan harjoitusten siirtäminen Karjalan kannakselle oli puolustusvalmiuden kohottamiselle merkittävä asia. Kannaksella tapahtuva harjoittelu olisi pitänyt vain laajentaa koskemaan muitakin divisioonia kuten kenrmt: t Tunzelman ja Åkerman esittivät.

Divisioonien talvisotaharjoitukset, jotka alkoivat vuonna 1924, olivat merkitykseltään vähäisempiä kuin kesäharjoitukset. Tämä johtui paljolti sotaväen varustuksen puutteellisuudesta ja miehistön huonosta terveydentilasta, jotka rajoittivat harjoitusten pitämistä. Varuskuntaharjoitukset olivat sotaväen päällikön käskemiä ja niillä lähinnä luotiin pohjaa kesän sotaharjoituksille.

1.2 Sotaharjoitusten opetustarkoituksen ja tilannepohjan kehitys

1.2.1 Sotaharjoitusten opetustarkoitus armeijan ylimmän johdon ja harjoitusten järjestäjien asettamien vaatimusten valossa

Sotaharjoituksen opetustarkoitus ei tietenkään ole kaikille mukana oleville henkilöstöryhmille sama. Johtaja-asemassa olevaa ei voida kouluttaa samalla opetustarkoituksella kuin miehistöä. Tässä luvussa pyritään kuvaamaan ensinnäkin niitä vaatimuksia, mitä sotaväen ylin johto harjoituksille asetti, ja toisaalta niitä tavoitteita, joita harjoituksen järjestä-

jät niille antoivat. On tietenkin itsestään selvää, että aina kun joukko viedään taistelunmukaisiin olosuhteisiin, se oppii jotain.

Jo kesäksi 1920 sotaväen esikunta antoi määräyksiä sotaharjoitusten opetustarkoituksesta. Näitä käskyjä oli kolme. Niissä kaikissa käskettiin järjestää harjoituksia "yhdistetyillä aselajeilla" (110). Lisäksi niissä korostettiin marsimisen tärkeyttä. Kesän 1920 harjoitukset olivat kuitenkin siinä määrin sekavia, että on mahdoton todeta, mikä niiden varsinainen opetustarkoitus oli. Sotaväen esikunnan määräykset toteutuivat ainakin siltä osin, että mukana oli aselajijoukoista tykistöä.

1920-luvulla harjoitukset muodostuivat kiistattomasti päällystön koulutustilaisuuksiksi. Tätä näkemystä puoltaa se, että varsinaista koulutusta ei harjoituksissa tapahtunut, vaan johtajat tekivät ratkaisunsa taktisen tilanteen perusteella, ja näin jokainen joukon liike ja taistelu oli ainutkertainen tapahtuma. Harjoituksen jälkeen kirjallisissa ja suullisissa arvosteluissa todettiin, mitä virheitä kukin johtaja ja joukko oli tehnyt. Tätä opetustarkoitusta painotti erityisesti jalkaväen tarkastaja kenrl Löfström, joka vuonna 1925 totesi, että sotaharjoitukset kohdistuvat johtajien opettamiseen, joille on annettava mahdollisuus useaan päätöksentekoon (111). Samaa asiaa hän korosti vielä syksyllä 1926 (112). Näkemys ei muuttunut, kun kenrl Österman tuli jalkaväen tarkastajaksi vuonna 1928. Näin on huomattava se, että kun harjoituksen opetustarkoitus oli esimerkiksi viivytys, sen kouluttaminen kohdistui pääasiassa johtajiin. Tosin toimiva joukkokin sitä oppi, mutta se ei ollut päätarkoitus. Tätä taustaa vasten kenrm Sotisaaren lausunto, jossa hän toteaa, että joukkoja olisi pystytty kouluttamaan varuskunnissa paremmin, on oikea (113).

Ylimmän johdon ohjeet sotaharjoitusten koulutusaiheista olivat hyvin epämääräiset aina vuoteen 1926 saakka. Ainoa poikkeus oli vuoden 1923 armeijan sotaharjoitusten jälkeinen

sissitoiminnan korostaminen, josta edellä on jo mainittu. Se näkyikin vuosien 1924 ja 1925 harjoituksiin liitettynä (114). Olipa 2.D:n talviharjoituksissa 1925 koko keltainen puoli sissitoiminnassa (115). Vuodelle 1927 yleisesikunta kierto-kirjeessään määräsi harjoituksille selvät koulutusaiheet. Nämä olivat marssi, majoittuminen, kohtaamistaistelu, hyökkäys ja puolustus (116). Tällöin käskettiin myös se, että opetustarkoitus oli oltava esillä sotaharjoitus suunnitelmassa (117).

Vuonna 1928 tulivat uusina aiheina esille viivytys ja tiedustelu (118). Sen sijaan vuonna 1929 palattiin jälleen hyökkäys- ja puolustustaistelun korostamiseen (119). Olipa harjoituksen opetustarkoitus mikä tahansa, toiminta oli suurelta osin marssia itse taistelun jäädessä vähäiseksi. Toinen harjoituksille leimaa-antava piirre oli se, että niissä hyökkäystoiminta korostui riippumatta kulloisestakin opetustarkoituksesta, kuten myöhemmin tullaan osoittamaan. Lisäksi voidaan mainita, että Karjalan kannaksella pidettyjen harjoitusten opetustarkoitukseen kuului saumattomasti upseeriston tutustuttaminen seudun maastoon ja olosuhteisiin (120).

1.2.2 Sotaharjoitusten taktinen tilannepohja 1920-luvulla

Puitteet sotaharjoitukselle määritettiin yleisessä tilanteessa, jossa kuvattiin sodan syttyminen ja annettiin pääpiirteinen tasa, missä taisteluja käytiin. Niissä määritettiin usein myös keinotekoiset valtioiden rajat, jolloin toinen valtio saatiin hyökkääjäksi ja toinen puolustajaksi. Karjalan kannaksella ei tätä keinotekoisuutta yleensä ollut, vaan valtioiden välinen raja oli Suomen ja Neuvostoliiton raja. Erikoistilanteissa puolueille ilmoitettiin tarkemmin sotatoimen senhetkinen vaihe ja annettiin myös ylemmän johdotoportaalle käsky.

1920-luvulla tilanteet annettiin vain puolueen ylimmälle komentajalle, jonka tehtäväksi jäi niistä tiedottaminen käskyjen yhteydessä. Yleensä tilanteet eivät tavoittaneet joukkoja. Komentajat saivat tehtävänsä vain muutamaa tuntia ennen harjoituksen alkua. Muun muassa armeijan sotaharjoituksissa 1928 komentajat eivät ehtineet antaa omia käskyjään alaisilleen saatuaan tehtävänsä vain kolme tuntia ennen harjoitustilanteen alkua (121).

Harjoituksen järjestäjä vastasi myös tilanteiden laatimisesta. Mikäli harjoituksen johtajana oli divisioonan komentaja, tilanteet laati yleensä esikuntapäällikkö. Niiden asiallisuuden kontrollointi oli vuoteen 1926 asti hyvin sattumanvaraista. Sinä vuonna kenrm Sihvo vaati, että kesän sotaharjoituksien tilanteet oli lähetettävä hänelle kuutena kappaleena (122). Osoituksena yleisesikunnan kontrollin tiukkuudesta voidaan mainita evl Talvelan voimakas kritiikki Hämeenlinnan varuskunnan sotaharjoitustilanteista 1928, minkä johdosta kenrm Sihvo antoi Hämeenlinnan varuskunnan päällikölle evl Winellille huomautuksen, koska tämä oli jättänyt tilanteiden laatimisen nuoren, kokemattoman upseerin tehtäväksi (123).

Pienissä varuskuntaharjoituksissa taktinen tilanne voidaan jakaa kahteen erilaiseen luokkaan. Se saattoi sisältää yleisen, johonkin taistelulajiin sisältyvän tehtävän tai sitten tehtävä oli jonkin pienimuotoinen erikoistoiminta, johon liittyi myös erilaisia kokeiluja. Tyypillinen varuskuntaharjoitusten kokeilu oli ulkomajoitus (124).

Vuoteen 1925 saakka olivat divisioonien sotaharjoitusten tilanteet hyvin eritasoisia eikä niissä ole havaittavissa mitään yhtenäistä linjaa. Esimerkkinä voidaan mainita 1.D:n sotaharjoituksen 4.8.1921 yleinen tilanne, joka lyhykäisyydessään oli seuraava: "Punaiset voimat etenevät yli Hämeenlinnan luoteeseen Kalvolaa kohti" (125). Johtajan saama tehtävä oli hyvin pienimuotoinen johtuen harjoitusten lyhyestä kestoajasta.

Ev Öhquistin tultua vuonna 1925 2.D:n komentajaksi alkoivat eri divisioonien harjoitusten tilannepohjat muistuttaa toisiaan. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että ev Öhquistin harjoituskertomukset jaettiin myös muille divisioonille. Muodostunut harjoitusten tilannekehitys voidaan kiteyttää seuraavaan kaavaan: sodan sytyttyä puolustaja viivytti ylivoimaista vihollista suojajoukoillaan, jotka pysäyttivät hyökkääjän käsketylle tasalle, ja kenttäarmeijan liikekannallepanon sekä keskityskuljetusten toteuduttua aloitettiin hyökkäys vihollisen lyömiseksi. Etenkin aktiivinen toiminta korostui. On huomioitava, että Karjalan kannaksen harjoituksissa ev Öhquist toteutti Muolaan - Punnuksen alueelta tapahtuvaa vastahyökkäystä, mikä myöhemmin tulikin I AK:n operaatioideaksi (126). Selvimmin tämä ajatus tuli esille vuoden 1926 talvisotaharjoituksessa. (Liitteet 14 ja 15) Se alkoi suojajoukkojen viivytyksellä Raudun - Metsäpirtin alueella ja jatkui operatiivisena vastahyökkäyksenä Muolaan - Punnusjärven seudulta (127). Operaatioideaa kokeiltiin myös vuoden 1929 harjoituksessa, joka käsitti U-ryhmän viivytyksen Terijoen - Raivolan alueilla (128). (Liite 16) Näissä harjoituksissa vastahyökkäys onnistui ja se on saattanut olla vaikuttamassa ev Öhquistin taktiseen ajatteluun myöhemmässä vaiheessa. Niin kuin jo mainittiin muissa divisioonissa yleinen taktinen tilanne noudatti 2.D:n esimerkkiä.

1.2.3 Johtopäätöksiä

1920-luvun alussa sotaharjoitusten tilannepohja oli hyvin epämääräinen ja väljästi muotoiltu. Ilmeisesti siihen ei kiinnitetty huomiota, sillä itse harjoituksetkin olivat vaatimattomia. Tilanne muuttui 1920-luvun puolivälissä yleisesikunnan kiinnittäessä asiaan huomiota. Kuitenkin ev Öhquistin panos harjoitustilanteiden laatimisessa oli ratkaiseva. Hänen ansiostaan harjoituksiin muotoutui selkeä tilannepohja ja looginen tilanteiden kehittäminen. 2.D:n harjoitukset Karjalan kannaksella olivat eräänlaisia malleja, joista muut ottivat oppia.

Tilanteille oli yhteinen piirre se, että hyökkäystaistelu nousi korostettuun asemaan. Ev Öhquistin harjoituksissa komentajat ja johtajat tiesivät, että vain aktiivisella toiminnalla saattoi säilyttää maineensa vielä senkin jälkeen, kun harjoituskertomus oli ilmestynyt. Tilanteet alkoivat noudattaa kaavaa: viivytys, vihollisen pysäyttäminen ja vastahyökkäys. On vaikeaa osoittaa, kuinka paljon sotaharjoitusten onnistuneet vastahyökkäykset vaikuttivat ev Öhquistin ratkaisuihin talvisodan aikana, mutta voidaan kuitenkin olettaa niiden lisänneen hänen uskoaan omiin mahdollisuuksiin. Merkille pantava asia on, että Kannaksen harjoitusten tilanteet voitiin liittää sodan ajan suunnitelmiin.

1.3 Yleisesikunnan järjestämä kenttä- ja sotaharjoitus Laatokan Karjalassa syksyllä 1927

1.3.1 Harjoituksen opetustarkoitus, johto-organisaatio ja joukot

Vuoden 1922 rajarauhasopimus Suomen ja Neuvostoliiton välillä kielsi sotaharjoitusten pidon Laatokan ja Jäämeren välisellä raja-alueella. Suomen puolelta ainoa rikkomus tätä sopimusta vastaan tapahtui syksyllä 1927, jolloin Suistamon - Salmin - Koirinojan alueella yleisesikunta järjesti suuren kenttäharjoituksen, johon liitettiin kaksi pientä sotaharjoitusta. Harjoituksen tarkoituksena oli testata suojeluskuntien ja rajavartioston valmiutta, saada kokemuksia suurien esikuntien työskentelystä sekä perehdyttää yleisesikunta- ja muita upseereja operaatiomahdollisuuksiin alueella (129). Lisäksi harjoituksen tilanteet liittyivät sodan ajan suunnitelmiin. Jotta saataisiin kuva joukkojen liikkeistä seudulla, mikä poikkesi suuresti aikaisemmista harjoitusalueista, sen 1. ja 3. vaiheeseen liitettiin sotaharjoitus.

Koko harjoituksen johtajana oli yleisesikunnan päällikkö eversti Wallenius apunaan johdon esikunta (130). (Liite 17) Esikunnassa operatiivisista asioista vastasi maj Airo, huol-

losta evl Grandell ja tilanteiden laatimisesta maj Karikoski. Harjoitukseen muodostettiin III AKE, jossa komentajana oli ev Öhquist ja esikuntapäällikkönä maj Talvela. (Liite 18) Alaisenaan armeijakunnan esikunnalla oli kaksi divisioonan esikuntaa. 8.D:n komentajana toimi evl Tuompo ja 11.D:n komentajana ev Hägglund. Erotuomareina oli AKE:ssa ev Valve, 8.D:n esikunnassa evl Väinönheimo ja 11.D:n esikunnassa maj Wichmann. Esikuntien lisäksi harjoitukseen ottivat osaa tarvittavat huoltomuodostelmat sekä sotaharjoitusvaiheisiin kolme pataljoonaa, patteristo ja rannikkotykistön sekä suojeluskuntien aluksia.

1.3.2 Harjoituksen tapahtumat

Harjoitus alkoi 26.9. ja se oli jaettu neljään eri vaiheeseen (131). Lähtökohtana harjoitukselle oli se, että poliittinen tilanne Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli kiristynyt siinä määrin, että oli ryhdyttävä kohottamaan maanpuolustuksen valmiutta, kuitenkin julistamatta vielä liikekannallepanoa (132). Tätä silmällä pitäen hälytettiin Salmin rajavartiosto, Sortavalan suojeluskuntapiiri ja Laatokan meripuolustus. Todellisena joukkona tässä vaiheessa oli Salmin rajavartioston komentajalla maj Raappanalla käytössään rajavartiostosta ja suojeluskunnista koottu pataljoona. Varsinaisen sotaharjoitus tapahtui yksipuolisena Salmin alueella, jossa maj Autti pataljoonallaan pysäytti vihollisen hyökkäyksen (133). Kaksi muuta, kuvattua pataljoonaa maj Raappana ryhmitti Uomaan ja Suojärven suuntiin, missä myös onnistuttiin neuvostojoukkojen 26.9. aloittama hyökkäys pysäyttämään. (Liite 19) Samanaikaisesti kuvattiin Laatokan rannikkopuolustuksen vahventaminen suojamiinoitteilla ja rannikkopattereiden taistelukuntoon saattamisella. Merkillepantavaa on, että harjoituksen johto kiinnitti suurta huomiota järjestyksen ylläpitoon. Muun muassa Valamon munkit oli eristettävä epäluotettavana aineksena ja Sortavalan oli asennettava konekiväärejä sisäisiä levottomuuksia vastaan (134).

Liikekannallepano kuvattiin julistetuksi 27.9. Tähän mennessä AKE ja divisioonien esikunnat olivat siirtyneet alueelle. Harjoituksen johto kuvasi hyökkääjällä olevan käytössään rajavartio- ja GPU-joukkoja sekä kolme divisioonaa (135). Kahta divisioonaa hyökkääjä käyttäisi Laatokan rantatien suunnassa, liittäen siihen maihinnousun, ja kolmatta divisioonaa Suojärven suunnassa. Ev Öhquist päätti riistää viholliselta toimintavapauden aloittamalla hyökkäyksen Suojärveltä Petroskoihin ja Laatokan rannassa Viteleen - Tulemajärven tasalle (136). Esikunnat laativat tämän mukaiset yksityiskohtaiset keskityssuunnitelmat, joilla 8.D tuli Suojärven ja 11.D Salmin suuntaan.

2. vaihe (28. - 29.9.) käsitti IV ja V liikekannallepanopäivän. Tällöin AKE oli Suistamossa, 8.D:n esikunta Syskyjärvellä ja 11.D:n esikunta Koirinojalla. Vasta nyt kumpikin osapuoli alkoi saada käyttöönsä varsinaisia taistelujoukkoja. Neuvostodivisioonien kuvattiin aloittaneen hyökkäyksensä 28.9. aikana. 11.D:n suunnassa Laatokan rannalla hyökkääjä valtasi Mantsinsaaren ja eteni Pitkärannan tasalle asti. Uomaan suunnassa sen sijaan suomalaiset valtasivat Käsnäselän. 8.D:n alueella Suojärvellä hyökkääjä eteni Suojoelle ja Kostamukseen ja jatkoi siitä Pyhäjärvien - Suojoen - Torasjärven tasalle. (Liite 20) Vihollisen hyökkäyksestä huolimatta ev Öhquist ei muuttanut alkuperäistä toiminta-ajatusaan. Huomattavana havaintona oli se, että AKE ei saanut Laatokan rannikkopuolustuksen ja 11.D:n välisiä komentosuhteita järjestykseen. (137)

3. vaihe (30.9. - 1.10.) oli suoranaista jatkoa 2. vaiheelle. Laatokan rantatien suunnassa aloitettiin voimakas vastahyökkäys, joka työnsi neuvostojoukot Uuksujoen taakse ja 1.10. aikana 11.D valtasi sillanpään Uuksujoen itäpuolelta. Myös Suojärvellä aloite oli siirtynyt suomalaisille ja 8.D aloitti vastahyökkäyksen Veskelyksen suuntaan. Jakson aikana ev Öhquist muutti toiminta-ajatusaan siten, että hän luopui hyökkäyksestä Petroskoihin ja päätti suunnata 8.D:n Tuuloksen - Viteleen alueille lyödäkseen rantatien suunnassa etenevät

vihollisen päävoimat. (Liite 21) Tätä päätöstä harjoituksen johto arvosteli, koska matka Vesikylästä Petroskoihin oli yhtä pitkä kuin Tuulokseenkin, mutta käytössä olisi ollut parempi tiestö.

Myös tähän harjoitusjaksoon liittyi sotaharjoitus. Se käsitti 11.D:n vastuualueella hyökkäyksen Uuksujoelle ja sen yli. Evl Heiskasen johdossa oli kolme pataljoonaa, patteristo ja aselajijoukkoja. Vihollista kuvasivat Kadettikoulun ja Jalkaväen kapitulanttikoulun osastot. Harjoitukseen osallistuneille upseereille ei kerrottu tilannetta eikä sitä, että käynnissä oli myös suuri kenttäharjoitus johtuen salaamisnäkökohdista. Tämä aiheutti päällystön keskuudessa hämmennystä ja haluttomuutta tehtävien toteuttamiseen. (138)

4. vaiheeseen (2. - 3.10.) siirryttäessä mentiin suoraan XI ja XII liikekannallepanopäivään. Tämä siitä syystä, että haluttiin päästä aikaan, jolloin kummankin puolen joukot olisivat kokonaisuudessaan rintamalla. Esikunnat siirrettiin lähemmäs toisiaan Pitkärantaan ja Koirinojalle. Vihollisen kuvattiin tyytyneen Salmin ja Suojärven suunnissa vain sitovaan toimintaan ja siirtäneen päävoimansa Käsäselän alueelle. Tästä johtuen ev Öhquist päätti suunnata 8.D:n ensin Käsäselkään lopullisena tavoitteena yhä Tuuloksen - Viteleen tasa. Hyökkäys eteni Sonterjärven - Säämäjärven kannakselle, jonne se pysähtyi vihollisen aloittaessa vastahyökkäyksensä. Varsinaiseen ratkaisuun harjoitusta ei saatettu. (Liite 22) Tähän, niin kuin muihinkin vaiheisiin, liittyi sisäisten levottomuuksien ja tarttuvien tautien leviämisen kuvaaminen. (139)

1.3.3 Johtopäätöksiä

Laatokan ja Jäämeren välisellä, Neuvostoliiton vastaisella raja-alueella Suomen sotaväki järjesti vain tämän harjoituksen. Sen päätarkoitus oli perehdyttää upseereja alueen operaatiomahdollisuuksiin. Voimassa olleiden suunnitelmien

mukaisesti suomalaisten joukkojen käyttöajatuksena oli hyökkäys. Tavoitteeksi oli asetettu Petroskoin valtaaminen. Kuvatut voimasuhteet olivat kuitenkin suomalaisille epäedulliset, jos otetaan huomioon divisioonien lukumäärät. Tämä tehtävä kuvasti aikakaudelle tyypillistä neuvostojoukkojen suorituskyvyn vähättelyä. Lisäksi suomalaiset divisioonat pystyttiin keskittämään alueelle lähes häiriöttä, mutta neuvostojoukkojen keskityksille kuvattiin monenlaisia viihteitä. Myöskään hyökkääjän Laatokan hyväksikäyttöä ei osattu arvioida oikein. Harjoitus antoi aivan liian optimistisen kuvan joukkojemme mahdollisuuksista. Täten se oli omalta osaltaan lisäämässä uskoa hyökkäystäistelun mahdollisuuksiin, vaikka välineemme olikin puutteellinen. Toinen merkittävä asia oli runsaiden sisäisten levottomuuksien kuvaaminen. Tämä ilmeisesti heijasti sen ajan käsityksiä kansakuntamme yhtenäisyydestä.

1.4 Armeijan sotaharjoitus kesällä 1928

1.4.1 Harjoituksen johdon ja joukkojen kokoonpano

Armeijan 10-vuotisjuhlan huipentumana pidettiin 3. - 12.8.1928 Kymenlaaksossa siihen asti suurimmat sotaharjoitukset. Käytännön valmistelut oli aloitettu keväällä 1928, jolloin harjoitus käytiin sotapelinä läpi yleisesikunnassa (140). Tilanteita oli käsitelty ja arvioitu myös Sotakorkeakoulussa. Kesän aikana harjoitukseen johtoon kuuluvia upseereja kävi useasti perehtymässä toimintamaastoon (141).

Harjoituksen johtajana oli sotaväen päällikkö kenrmi Sihvo. Yleisesikunnan päällikkö ev Wallenius oli kuitenkin vastuussa käytännön johtamistoimintaan liittyvistä kysymyksistä. Harjoitustilanteista ja muista operatiivisista asioista vastasi ev Talvela ja huoltotoimintaa johti ev Grandell (142). Harjoituksen johdon esikunta oli muodostettu lähes kokonaan yleisesikunnan upseereista. (Liite 23) Esikunnan sijoituspaikka oli tavallisuudesta poikkeava, sillä se toimi junassa

Liikkalan asemalla (143). Seuraajina harjoitukseen osallistuivat muun muassa kenr Mannerheim ja Ignatius sekä ulkovaltojen sotilasasiamiehiä.

Harjoitusjoukot oli jaettu keltaiseen ja valkoiseen puolueeseen. Kumpikin oli muodostettu toimimaan divisioonana. Keltaisen 2.D:n komentajana toimi ev Öhquist, esikuntapäällikkönä evl Wichmann ja tykistökomentajana evl Hannuksela (144). Divisioonaan kuului JR 4 (ev Tiainen), JR 5 (ev Isakson), JR 6 (ev Ahlroth), Kevyt Osasto 2 (evl Oinonen), KTR 2 (evl Hannuksela) sekä muita aselaji- ja huoltojoukkoja (145). Puolueen vahvuus oli noin 6000 miestä. Valkoisen puolueen komentajana oli ev Oesch, esikuntapäällikkönä evl Mäkinen ja tykistökomentajana evl Schauman. Sen kokoonpano oli samankaltainen keltaisen puolueen kanssa. Jalkaväkirykmentteinä siinä olivat JR 7 (evl Väinönheimo), JR 8 (ev Tuompo) ja JR 9 (ev Heiskanen) (146). Liitteessä 24 on esitetty puolueiden tarkemmat kokoonpanot.

1.4.2 Harjoituksen pääpiirteinen kulku

Harjoituksen alkutilanteessa oli kuvattu keltaisen armeijakunnan maihinnousu Kotkan - Haminan seudulle. Päämaihinnousu oli tapahtunut Haminaan, jonne keltainen oli luonut sillanpääaseman. Sivumaihinnousut olivat tulleet Kotkaan ja Mäntlahteen. Tilanteen alkaessa 6.8. oli keltaisilla Haminan alueella maissa JR 4, muun osan divisioonaa tullessa käyttöön seuraavan yön aikana. (147) Valkoisen puolueen joukoista JR 7 ja KTR 3:n patteri olivat rajoittamassa maihinnousua. Divisioonan muut joukot olivat lähtövalmiina Utissa ja Kaipiaisissa (148). Keltaisen puolueen tehtävänä oli vallata Sippola ja valmistautua jatkamaan joko Utin tai Kouvolan suuntaan. Valkoisten piti yksiselitteisesti hyökätä Sippolan suuntaan ja työntää vihollinen mereen. (Liite 25)

3. - 6.8. aikana keskitettiin joukot alkuryhmitykseen. Tilanne alkoi 6.8. klo 18.00. Keltaisen JR 4:n piti laajentaa

sillanpäästä illan aikana, mutta sen yllätti evl Väinönheimon JR 7:n aloittama vastahyökkäys. Puoleen yöhön mennessä oli keltainen kuitenkin saavuttanut jo Reitkallin tasan noin kahdeksan kilometriä Haminasta. 7.8. aamuyöllä ev Öhquist lähetti JR 5:n ja JR 6:n kohti Kannusjärveä, JR 4:n edetessä Haminan - Sippolan välistä päätietä. Puolenpäivän aikaan kohtasivat kummankin puolueen päävoimat Kannusjärven kapeikkojen tasalla, missä taisteluja käytiin koko iltapäivän ajan kummankaan saamatta ratkaisevaa yliotetta. Harjoituksen johto keskeytti lukkiutuneen tilanteen 7.8. klo 16.15. Valkoiselle puolueelle annettiin nyt puolustustehtävä, keltaisen tehtävän pysyessä entisenä.(149)

Ev Oesch päätti jakaa puolustuskaistansa kahteen osaan ryhmittäen pääpuolustusasemaan kaksi jalkaväkirykmenttiä ja jättäen yhden Sippolaan reserviksi. Ev Öhquist päätti hyökätä Haminan - Sippolan tien suunnassa kahden jalkaväkirykmentin voimin. Tilanne jatkui 9.8. klo 06, mutta rankkasateen takia se jouduttiin keskeyttämään neljäksi tunniksi. Hyökkäys valkoisten pääpuolustuslinjan vastaan pääsi alkamaan klo 18.00 yhdeksän hyökkäysvaunun toimiessa kärkenä. Koko päivän kestänyt sade oli kuitenkin saattanut joukot siihen tilaan, että harjoitus jälleen keskeytettiin klo 19.30 ja joukot siirtyivät sisämajoitukseen. Päivän toiminnoista voidaan ottaa esille ratsumestari Majewskin oma-aloitteinen hyökkäys 20 ratsumiehen kanssa kahden valkoisen pataljoonan läpi. Palatessaan hän kertoi tuhonneensa divisioonan esikunnan ja tykistön.

Tilanne jatkui 10.8. klo 08.00. Päivän taistelut huipentuivat Sippolan eteläpuolella tapahtuneeseen usean pataljoonan yhteenottoon, jonka seurauksena valkoinen puolue joutui aloittamaan perääntymisen. Johto katsoi tilanteen kehittyneen sellaiseksi, että se päätti lopettaa harjoituksen 10.8. klo 18.30. Joukot majoitettiin taloihin Sippolaan, Liikkalaan ja Hirvelään. 11.8. puolueet marssivat Uttiin loppuparaatia varten, jonka 12.8. otti vastaan tasavallan presidentti Lauri Kristian Relander.(150) Kenrm Sihvo totesi puheessaan paraa-

tijoukoille muun muassa seuraavaa: "Sotaharjoitusten opetussellinen tavoite, sodanmukaisesti kokoonpantujen, kaikki aselajit käsittävien sotatoimiyksiköiden toiminta erilaisissa taktillisissa olosuhteissa, on saavutettu. Esiintyneitä virheitä ja puutteita kieltämättä uskallan sotaharjoituskokemusten perusteella väittää, että armeijamme taktillisen koulutuksensa puolesta on osoittanut olevansa sotakelpoinen" (151).

1.4.3 Johtopäätöksiä

Vuonna 1928 pidetty harjoitus Kymenlaaksossa oli armeijamme suurin sotaharjoitus 1920-luvulla. Kummankin puolueen ylin esikunta sai tilaisuuden harjaannuttaa itseään noin 6000 miehen vahvuisen divisioonan johtamiseen. Myös rykmentin komentajina toimineille upseereille tämä oli ainutkertainen tapahtuma. Valmistelut oli huolella tehty, mitä osoittavat tilanteiden testaaminen sotapelissä ja useat maastontiedustelut. Järjestelyt onnistuivat yllättävänkin hyvin ottaen huomioon, että tämä oli ensimmäinen todella suuri harjoitus.

Tilanteet oli luotu siinä hengessä, että vain nopeasti ja hyökkäyksellisesti toimiva komentaja saavutti menestyksen. Harjoituksen läpivieminen kärsi suuresti joukkojen huonosta varustetasosta, mistä johtuen tilanne jouduttiin kaksi kertaa keskeyttämään ja joukot majoittamaan taloihin. Toinen selvästi esille tullut seikka oli panssarintorjunta-aseiden puuttuminen. Keltaisten saatua hyökkäysvaunut mukaan valkoisilla ei ollut keinoja niiden pysäyttämiseksi. Kuitenkin harjoitus osoitti ulkovaltojen sotilasasiamiehille armeijamme pystyvän sotatoimiin, ja se loi henkilökunnan ja varusmiesten keskuuteen uskoa omiin mahdollisuuksiin armeijamme 10-vuotisjuhlan aikana.

2 1930-LUVUN SOTAHARJOITUKSET SYKSYYN 1939 ASTI

2.1 Sotaharjoitusjärjestelmän kehityspiirteet

2.1.1 Harjoitusten määrä vähenee

Vuonna 1930 harjoitusten järjestämistä rajoitettiin entisestään. Tämä koski niin talviharjoituksia kuin kesän leiriharjoituksiakin, jotka supistettiin pidettäväksi korkeintaan pataljoonan suuruisina (152). Syynä supistuksiin oli määrärahojen riittämättömyys. Myös toinen tekijä voidaan ottaa esille, vaikka se ei asiakirjoista käy suoranaisesti ilmi. Tämä seikka oli epävakaa sisäpoliittinen tilanne, jolloin sotaväen kokoamista yhtenäisiksi suuriksi osastoiksi ilmeisesti vältettiin.

Vain 2.D oli suunnitellut kevääksi talvisotaharjoituksen, mutta sekin peruutettiin lumen vähyyden vuoksi (153). Kesän leirikautena varsinaisia sotaharjoituksia järjestivät vain 1.D ja RPr. 1.D:n kolme sotaharjoitusta vahvennetun pataljoonan kokoonpanossa olivat heinä-elokuun vaihteessa Hämeenlinnan ympäristössä (154). Ehkäpä ajan epävakaa henki oli vaikuttamassa joukkojen mielialaan, koska näissä harjoituksissa esiintyi huomattavan paljon kurittomuutta ja sekaannuksia. Muun muassa ensimmäisessä harjoituksessa pataljoonan komentaja maj Leppänen eksyi joukostaan, joka menikin sen jälkeen niin sekaisin, että harjoitus piti keskeyttää (155). RPr järjesti kaksi sotaharjoitusta elokuussa Hovinmaan ja Savitaipaleen alueilla PPP 3:n kanssa (156). Näiden harjoitusten lisäksi yleisesikunta piti marras-joulukuussa joukko-osastoille kuormausharjoitukset, joissa joukko-osasto kuormattiin junaan, ajettiin pieni matka ja sen jälkeen harjoiteltiin joukkojen purkaminen (157). Liitteissä 26 - 30 on taulukoitu 1930-luvun sotaharjoitukset.

Vuonna 1931 oli voimassa yleisesikunnan määräys, että sotaharjoituksia toimeenpannaan vain erityisestä käskystä ja että divisioonien komentajien oli tehtävä niistä ehdotuksia (158).

2.D sai pitää joukko-osastoilleen talviharjoituksen 21. - 26.2. Heinjoen - Kämärän alueella (159). RPr järjesti helmikuun alussa kaksi pientä sotaharjoitusta Lappeenrannan ympäristössä sekä HRR:n ja URR:n varsinaisen talviharjoituksen 24 - 26.2. Taavetin alueella (160).

Kesällä sotaharjoituksia pitivät leirillä olevat 1. ja 3.D sekä RPr. 1.D:n harjoituksissa 3. - 6.8. Vanajaveden - Hauhonselän välisellä alueella oli mukana yli 3000 miestä ja siihen otti osaa divisioonan ulkopuolelta myös JPr (161). Ne olivatkin viimeiset JPr:n sotaharjoitukset. Huomattava on, että yleisesikunnan määräys edellytti vain pataljoonan suuruisen harjoitusten pitämistä, mutta 1.D:n leirillä keltainen puoli toimi lähes rykmentin kokoonpanossa. Harjoitusta olivat seuraamassa puolustusneuvoston puheenjohtajaksi nimetty kenr Mannerheim, armeijan ylin johto sekä sotilasasiamiehiä. Mukana oli myös Neuvostoliiton sotilasasiamies kohteliaisuussyiden vaatimana, kuten Suomen sotilas asiaa kommentoi (162). 3.D järjesti PSR:n ja PionP:n yhteisen harjoituksen 20. - 21.7. lähellä Kouvolaa aiheena ylimenohyökkäys (163). Harjoitus epäonnistui, koska pikasiltaa ei onnistuttu rakentamaan ja se muutettiin ilman tilannetta tapahtuvaksi koulutukseksi. RPr:n ja PPP 3:n yhteiset sotaharjoitukset olivat 4. - 7.8. Viipurin ja Lappeenrannan välisellä alueella (164). Syksyllä oli yleisesikunnan johdolla joukko-osastoilla jälleen kuormausharjoitukset, joihin oli liitetty jo taktinen tilanne (165).

Vuodeksi 1932 oli yleisesikunta suunnitellut suuren sotaharjoituksen Karjalan kannakselle Räisälän seudulle, mihin lähes koko puolustusvoimat olisi ottanut osaa (165). Käytettävissä olleiden varojen supistuessa pieneni myös harjoitus. Se toteutettiin lopuksi siten, että 15.8. Pieksämäellä perustettu vahvennettu pataljoona kuljetettiin junalla Savonlinnaan ja sieltä edelleen lautoilla Punkasalmelle, jossa harjoitus päättyi (166). Varsinaista taistelutoimintaa siihen ei liitetty.

Talvisotaharjoituksen järjesti vain RPr 2. - 3.3. Lappeenrannan ympäristössä (167). Kesällä oli 1.D:n sotaharjoitus 4. - 6.8. Lohjan ja Kärkölän alueilla (168). Kummallakin puolella toimi vahvennetun pataljoonan suuruinen osasto. Etenkin vuoden 1930 kesällä ilmennyttä kurittomuutta ei enää ollut, vaan miehistön käyttäytyminen oli sodanmukaista ja reipasta, kuten harjoituskertomuksessa todetaan (169).

2.D:lla ei ollut varsinaista kesäsotaharjoitusta, mutta se kokeili 20. - 22.8. vahvennetun komppanian lastaamista ponttoneihin Antreassa (170). 3.D piti vajaalle pataljoonalle asemasotaharjoituksen Utissa 25. - 27.8. (171). Vuoden suurimmasta sotaharjoituksesta vastasi RPr 21. - 28.7. välisenä aikana (172). Prikaatin lisäksi siihen osallistui joukkoja 2.D:sta ja ilmavoimista. Harjoituksessa kokeiltiin ratsuväen soveltuvuutta hyökkäykselliseen suojajoukkotoimintaan. Vuoden sotaharjoitukset päättyivät jälleen joukko-osastoille järjestettyihin kuormausharjoituksiin (173).

Vuoden 1933 aikana yleisesikunta ei enää rajoittanut harjoitusten kokoa, mutta se korosti erityisesti, että myönnettyjä määrärahoja ei missään tapauksessa saa ylittää. 1.D suunnitteli kevääksi talviharjoituksen, mutta se peruutettiin KTR 1:ssä ilmaantuneen influenssa- ja tulirokkoepidemian vuoksi (174). Ainoat talvisotaharjoitukset piti RPr (175). Kesällä oli sekä 1.D:lla että 2.D:lla sotaharjoitukset. 3.D järjesti oman harjoituksensa seuraavan kerran vasta vuonna 1937.

1.D:n harjoituksessa 17. - 19.8. Lopen - Vihtijärven alueella oli mukana joukkoja kaikista divisioonan joukko-osastoista ja näin miesvahvuus nousi noin 2500 mieheen (176). 2.D:n harjoitus oli kaksivaiheinen. Ensimmäinen vaihe, 17.6., käsitti ainoastaan Vuoksen moottoriponttonien kokeilun (177). Varsinaisen sotaharjoitus oli 18. - 21.6. Valkjärven ja Siiranmäen seuduilla (178). Harjoitusta johti kenrmi Öhquist ja siihen otti osaa RPr, PPP 1, PPP 2, KTR 2:n patteri ja suojeluskuntia. Harjoituksessa esikuntien tuli laatia täydelliset sotatoimikäskyt. Näitä harjoituksen johtaja arvosteli voimak-

kaasti tarttuen erityisesti evl Palkenin käskyn tiedustelu-kohtaan, joka kuului seuraavasti: "Mitä vihollisjoukkoja eri puolilla esiintyy" (179). Vuoden lopulla ei yleisesikunta enää järjestänyt kuormausharjoituksia.

Vuoden 1934 alussa oli aluejärjestelmään siirtymisen myötä maavoimien uudeksi johtoportaaksi tullut armeijakunnan esikunta. Jo vuoden vaihteessa se määräsi, mitä sotaharjoituksia kunkin divisioonan tulisi järjestää (180). Ilmeisesti toimenpide oli hätiköity, koska mitään käsketyistä harjoituksista ei pidetty. AKE:n osuus vuoden 1934 sotaharjoituksien suhteen ei näkynyt muussa kuin siinä, että kenrm Öhquistin terävät arvostelut koskettivat nyt kaikkia maavoimien joukko-osastoja.

1.D:n kesäsotaharjoitus oli 10. - 14.8. Janakkalan - Lammin alueella (181). 2.D piti harjoituksensa Karjalan kannaksella 31.7. - 2.8., minkä harjoituksen taktisesta toiminnasta kenrm Öhquist totesi seuraavaa: "Saattoi nähdä niinkin suurta saamattomuutta ja avuttomuutta, että joutuu ajattelemaan, onko meillä tässä suhteessa viime aikoina paikoitellen tapahtunut taantumusta" (182). Ennen harjoituksen alkamista hän oli esittänyt, että Karjalan kannakselle ei kutsuttaisi enää ulkomaisia sotilasasiamiehiä perustellen esitystään sillä, että harjoitusten järjestäminen oli vaikeutunut (183). Ilmeisesti syynä oli myös eräiden harjoitustilanteiden liittyminen sodan ajan suunnitelmiin. Tässä harjoituksessa sotilasasiamiehiä ei ollut, mutta myöhemmin 1930-luvulla ulkomaisia vieraita kutsuttiin jälleen mukaan. RPr järjesti kolme sotaharjoitusta, yhden keväällä ja kaksi kesällä. Näistä viimeistä, 19. - 20.7., kutsuttiin prinssimanööveriksi, koska sitä seuraamassa oli ruotsalainen valtuuskunta Gustaf Adolfin johdolla (184).

Yleisesikunnan käskyn mukaan piti AKE:n järjestää kesän 1935 aikana sotaharjoitus, jonka aihe olisi ollut rykmentin eteneminen tiettömässä maastossa (185). Tätä ei kuitenkaan pidetty, mihin suurelta osin vaikutti se, että puolustusministeriö

ei suostunut AKE:n tekemään esitykseen sotaharjoitusmäärärahojen ylittämistä. 2.D:n uusi komentaja ev Hägglund järjesti kolmen pataljoonan ja yhden patteriston harjoituksen 26. - 27.2. Juustilan - Hovinmaan alueella Viipurinlahden länsipuolella (186). Toinen divisioonan pitämä harjoitus tapahtui joulukuun puolivälissä käsittellen suojajoukkopataljoonan huoltoa (187). RPr piti vuoden aikana neljä harjoitusta, joissa prikaatin uudet joukko-osastot, ratsastava patteri ja viestieskadroona, olivat mukana. Myös 1. ja 3.D olivat suunnitelleet sotaharjoituksien pitämistä, mutta ne jouduttiin peruuttamaan, toinen rahojen puutteen, toinen harjoitusalueella puhjenneen epidemian takia (188). Niin kuin havaitaan harjoitusten määrä tuona vuonna laski tuntuvasti. Vain RPr pystyi järjestämään normaalit sotaharjoituksensa.

Vuosi 1936 oli harjoitusten määrän suhteen edellistä vuotta vieläkin huonompi. Vuoden aikana, pienten varuskuntaharjoitusten lisäksi, oli vain kaksi sotaharjoitusta, joista toinen, 2.D:n Utissa tapahtunut harjoitus, käsitteli huoltoa (189). Ainoa varsinainen sotaharjoitus oli RPr:n järjestämä ja se pidettiin Taavetissa 4. - 9.5. (190). AKE oli suunnitellut suuren talvisotaharjoituksen kevääksi, mutta varojen puutteen takia se jouduttiin siirtämään vuodela (191). Myöskään 1. ja 3.D:n harjoituksia ei pidetty, kun AKE joutui toteamaan, että matkakustannusmäärärahojen riittämättömyyden vuoksi on kaikki sota- ja leiriharjoitukset peruutettava (192).

Vuoden 1937 suurin tapahtuma oli armeijakunnan talvisotaharjoitus 6. - 14.3. Jaakkiman - Sortavalan välillä. Tämän lisäksi pystyi RPr pitämään harjoituksen keväällä, 2.D yhden harjoituksen lokakuussa ja 3.D jo useampana vuonna suunnittelemansa huoltosotaharjoituksen marraskuussa (193). Vuosi oli merkittävä erityisesti siinä suhteessa, että pystyttiin järjestämään todella suuri harjoitus. Edellisestä olikin kulunut aikaa jo yhdeksän vuotta.

Kiristynyt kansainvälinen tilanne heijastui myös sotaharjoituksiin vuonna 1938. Se näkyi etenkin varuskuntaharjoitusten määrän kasvamisena. Siihen asti joukko-osastot olivat pitäneet harjoitukset, jotka ajoittuivat varusmiespalvelusajan loppupuolelle. Syksyllä 1938 myönnettiin kuitenkin erityinen määräraha varuskuntaharjoitusten pitämiseksi ja ne käskettiin aloittaa välittömästi (194). Esimerkiksi PR:llä oli vuoden aikana kuusi harjoitusta ja RPr piti niitä jo toukokuusta lähtien lähes kuukausittain.

Tilanteen kiristyminen näkyi myös siinä, että vuoden aikana järjestettiin kaksi suurehkoa sotaharjoitusta. Yleisesikunnan päällikkö kenrl Oesch oli suunnitellut elokuuksi kertausharjoitus- ja varusmiesjoukkojen yhteisen suuren harjoituksen, mutta se ei toteutunut (195). Sen sijaan 1. ja 3.D:n harjoitukset pidettiin. 1.D:n sotaharjoitus oli 2. - 4.8. Hauhon - Tyrvännön seuduilla (196). Siinä oli mukana divisioonan joukko-osastojen lisäksi eskadroona sekä Pohjois- ja Etelä-Hämeen suojeluskuntapiirien joukkoja. Keltainen hyökkääjä oli muodostettu vahvennetun pataljoonan suuruiseksi ja sininen puolue, jonka tehtävä harjoituksen alussa oli vihollisen pysäyttäminen ja myöhemmin sen lyöminen, oli vajaan rykmentin vahvuinen. Harjoitusta johti divisioonan komentaja kenrm Laatikainen.

Vuoden suurimman sotaharjoituksen järjesti kuitenkin 3.D Käkisalmen - Hiitolan alueella 1. - 3.11. välisenä aikana (197). Valkoisena puolueena oli jalkaväkirykmentti, johon kuului kolme pataljoonaa, patteristo ja huoltojoukkoja komentajinaan vuorotellen everstit Blick ja Olkkonen (198). Keltaisella puolella oli kaksi pataljoonaa ja ratsastava patteri. Sen komentajana olivat majurit Saarwa ja Ahonen sekä evl Nurmi. Harjoitusta johti kenrm Heiskanen. Joukkojen kokonaisvahvuus oli yli 5000 miestä. Harjoituksen alussa valkoinen puolue oli pystynyt pysäyttämään keltaisten hyökkäyksen Hiitolan eteläpuolelle. Varsinainen joukkojen toiminta toteutettiin valkoisen puolen vastahyökkäyksenä Hiitolasta Käkisalmen suuntaan. Harjoituksen arvostelussa kiinnittää

huomiota se, että kenrm Heiskanen melkein kaikissa yhteyksissä mainitsee tykistön ja jalkaväen huonon yhteistoiminnan sälyttäen syyn tykistön upseerien passiivisuudelle (199).

Vuodeksi 1939 puolustusministeriö määräsi ajankohdat divisioonien omille harjoituksille (200). Tämä oli tarpeen siitä syystä, että keväällä oli AKE:n johtama harjoitus ja kesällä koko puolustusvoimien sotaharjoitus. Nyt ei kyse ollut enää rahasta, vaan jokainen divisioona pystyi pitämään suunnitellut harjoituksensa. 1.D:n osalta ne olivat talvisotaharjoitukset, sillä se ei osallistunut armeijakunnan johtamiin talviharjoituksiin. Harjoitus tapahtui Kankaanpään ympäristössä 18. - 22.3. välisenä aikana (201). Kumpikin puolue oli lähes rykmentin vahvuinen ja huomattavaa on, että pääosan sinisestä puolueesta muodostivat kertausharjoitusjoukot. Harjoituksissa oli mukana myös yhdeksän hyökkäysvaunua ja lentokoneita.

Myös 2.D piti talvisotaharjoituksen Kankaanpäässä 11. - 15.2. (202). Suuruudeltaan se oli samankaltainen kuin 1.D:n harjoitus ja myös siihen otti osaa merkittävästi kertausharjoitusjoukkoja. Mainittakoon, että ainoa sotaharjoitusten lento-onnettomuus tapahtui tänä aikana kahden koneen törmätessä toisiinsa (203). 2.D:n toinen sotaharjoitus oli Perkjärven tykistöleirillä 30.6. ja se oli itse asiassa näytös Saksan yleisesikunnan päällikölle kenr Halderille (204). Harjoitus oli yksipuolinen esittäen hyökkäysvaunuilla vahvennetun rykmentin etenemisen. Tykistö, jota oli kaksi patteristoa, osallistui harjoitukseen ampuen kovia kranaatteja.

3.D:n harjoitus oli sijoitettu Kouvolan - Kaipiaisen alueelle 25. - 28.6. väliseksi ajaksi (205). Myös siinä sinisen puolueen rykmentissä toimi kertausharjoitusjoukkoja. Vastanäissä vuoden 1939 harjoituksissa onnistuttiin liittämään kertausharjoitusjoukkojen ja vakinaisessa palveluksessa olevien miesten toiminta yhteen. Syykin oli selvä; ei tarvinnut enää turhaan pyytää harjoituksille lisämäärärahoja, vaan nyt niitä pidettiin jo puolustusministeriön käskystä.

Edellä mainittujen sotaharjoitusten lisäksi on otettava vielä huomioon kertausharjoitukset, joiden yhteydessä järjestettiin myös sotaharjoituksia. Aluejärjestelmään siirtymisen myötä aloitettiin myös säännölliset joukkojen kertausharjoitukset, päällystölle ja alipäällystölle näitä oli pidetty jo aiemminkin. Näiden toteuttamiseksi sotilasläänit perustivat joko oman tai yhdistetyn kertausharjoituskeskuksen. Sinne kutsuttujen reserviläisten koulutuksen viimeisenä vaiheena oli joukkojen muodostuminen pataljoonaksi, jonka puitteissa pidettiin sotaharjoitus yleensä maaliosastoa vastaan. Tätä aihetta ei tässä tutkimuksessa käsitellä tarkemmin, koska se tullaan esittämään omaksi diplomityökseen.

2.1.2 Johtopäätöksiä

1930-luku, aivan loppua lukuun ottamatta, merkitsi taantumista sotaharjoitusten järjestämisessä. Harjoitusten määrä väheni ja nekin harjoitukset, mitkä pidettiin, olivat pienempiä kuin ennen. Tähän kehitykseen voidaan tietenkin löytää monia syitä, joista merkittävin oli määrärahojen pienuus. Sotaväen kuten muunkin yhteiskunnan tuli 1930-luvun alussa tinkiä menoistaan. Sotaväki joutui tinkimään lähes kaikissa toiminnoissaan, joista yksi oli sotaharjoitusten järjestäminen.

Divisioonat eivät enää kokoontuneet jo perinteeksi muodostuneille kesäleireilleen. Vain muutamina kesinä leirialueilla vieraili yksittäisiä joukko-osastoja. Tavanomainen määräys yleisesikunnan ohjeissa kesän harjoituksia varten oli se, että määrärahoja ei saa missään tapauksessa ylittää. Kesällä 1936 AKE kielsi suunniteltujen harjoitusten pitäminen lähes kokonaan. Ehkä kuvaavin esimerkki on yleisesikunnan vuodeksi 1932 suunnitteleman koko armeijan harjoituksen supistuminen pataljoonan juna- ja lauttakuljetukseksi.

Asiassa tapahtui muutos parempaan vuonna 1937, jolloin pidettiin armeijakunnan talvisotaharjoitus. Kansainvälisen tilan-

teen kiristytessä havaittiin myös sotaharjoitusten merkitys ja niinpä vuonna 1938 myönnetyn erikoismäärärahan turvin pystyttiin varuskuntaharjoitusten määrää nostamaan. Harjoitukset olivat kuitenkin yhä pieniä. Vuoden 1939 kahdella suurella sotaharjoituksella ei enää voinut olla muuta merkitystä kuin tietynlainen voimannäyttö ja yhteishengen kohottaminen. Havaittuja virheitä ei ehditty korjata.

Harjoitusten vähäinen määrä ja niiden pienuus heijastui moniin asioihin. Yksi tärkeimmistä oli henkilökunnan taktinen johtaminen. Jo vuonna 1934 oli kenrm Öhquist epäillyt tässä suhteessa tapahtuneen taantumista. Tähän epäilyyn voi hyvällä syyllä yhtyä, sillä 1930-luvun lopun harjoituskertomuksissa on enenevässä määrin mainintoja käskytekniikan puutteellisuuksista ja vääristä taktisista ratkaisuksista muidenkin kuin kenrm Öhquistin tekeminä. Miehistön koulutukseen asia ei niinkään vaikuttanut. Merkittävä seikka sen sijaan oli reservin kertausharjoitusten aloittaminen ja reserviläisten mukaanotto suuriin harjoituksiin, joskin viimeksi mainittu toimenpide tapahtui kovin myöhään.

Harjoitusten vähentäminen ei jakaantunut tasaisesti divisioonien kesken. 1. ja 2.D järjestivät 1930-luvulla 11 sotaharjoitusta, kun 3.D piti niitä sen sijaan vain viisi, joista yksi oli huoltosotaharjoitus. Aluejärjestelmään siirtyminen ja sen mukana AKE:n perustaminen vuonna 1934 ei tuonut muutoksia harjoitusten järjestämiseen. Ainoana edistysnä tässä suhteessa voidaan pitää sitä, että 1930-luvun lopulla ja etenkin vuonna 1939, kun piti lyhyen valmisteluajan puitteissa järjestää suuria harjoituksia, oli olemassa pätevä johtoporras asian hoitamiseksi.

2.2 1930-luvun sotaharjoitusten opetustarkoitus ja tilannepohja

2.2.1 Opetustarkoituksen kehitys ja sen taustaa

Jo 1920-luvun lopulta lähtien oli joukkojen toiminta sotaharjoituksissa muodostunut yhä enemmän hyökkäyksellisemmäksi. Aktiivisuuteen pyrkivä hyökkäyshenki oli ollut nähtävissä etenkin 2.D:n harjoituksissa. 1930-luvulla yleisesikunnan ohjeet sotaharjoituksien opetustarkoituksesta olivat hyvin vähäisiä. Myöskään AKE ei antanut tarkkoja ohjeita. Tämä johtui ilmeisesti siitä, että sotaharjoitusten merkitys niiden määrän supistuessa oli vähäinen. Tärkeimmät ohjeet sotaharjoituksia varten saatiinkin niiden kertomuksista, joissa armeijakunnan komentaja kenrl Öhquist painotti erityisesti aktiivisuuden ja hyökkäävän toiminnan merkitystä (206).

Puolustusministeriön koulutusosasto antoi vasta vuodelle 1939 tarkat koulutusohjeet. Sotaharjoitusten osalta niissä korostettiin varuskuntaharjoitusten merkitystä, joiden erityisaiheeksi oli otettava vesistön ylimeno (207). Suurempien harjoitusten päätarkoitukseksi määritettiin johtajien toiminta suurehkon osaston johtamisessa (208). 1930-luvun sotaharjoitusten opetustarkoituksesta voidaan huomioida se, että johtajien koulutus säilyi divisioonien ja armeijakunnan järjestämien sotaharjoitusten pääopetustarkoituksena ja että niissä hyökkäyksellinen toiminta korostui.

2.2.2 Harjoitusten taktinen tilannepohja

1930-luvulla kehityttiin siinä suhteessa, että sotaharjoitustilanteet tiedotettiin myös harjoituksiin osallistuville joukoille. Tämä tapa alkoi 1.D:n kesäsotaharjoituksista vuonna 1932, jolloin yleinen tilanne jaettiin jo viisi vuorokautta ennen harjoituksen alkua ja se oli selostettava joukoille ennen tilanteen alkamista (209). Poikkeuksen tekivät

vain armeijan sotaharjoituksen 6. - 15.8.1939 tilanteet, jotka salaamisnäkökohdista johtuen annettiin vain komentajille (210). Tilanteen laajemman tiedottamisen yhteydessä komentajat saivat ne myös aikaisemmin ennen harjoituksen alkua kuin 1920-luvulla.

Kesäleirijärjestelmän supistuessa ja sen mukana sotaharjoitusten määrän laskiessa muuttuivat myös harjoitusten taktiset tilannepohjat. 1.D:n osalta sotaharjoitukset ulottuivat nyt perinteisestä Parolan ympäristöstä myös Riihimäen ja Lohjan alueille. Mielenkiintoinen yleistilanne oli vuoden 1932 sotaharjoituksessa, jossa keltainen oli noussut maihin Hangossa ja Loviisassa, pyrki yhtymään Riihimäen tasalla ja jatkamaan hyökkäystä Helsingin valtaamiseksi (211). (Liite 31) Kumpikin puolue oli kuitenkin vain pataljoonan vahvuinen ja itse taktinen toiminta muodostui valkoisen puolueen hyökkäykseksi. Näissä harjoituksissa ei ollut enää nähtävissä tilanteen kehittelyssä 1920-luvun suojajoukko-päävoimavaiheita. Yhteistä niiden taktiselle tilanteelle oli se, että harjoituksen jossain vaiheessa valkoinen/sininen puolue siirtyi aina hyökkäykseen.

2.D:n harjoituksissa taktinen tilanne kahtena kesänä, 1932 ja 1933, liittyi Vuoksen ylimenoon (212). Harjoitukset olivat enimmäkseen toiminnan kokeilua. Ev Öhquistin 1920-luvulla kehittämä tilannepohja vastahyökkäyksineen jäi 1930-luvun alkupuolella pois 2.D:n harjoituksista. Pitipä divisioonan komentaja ev Hägglund vuoden 1935 talvisotaharjoitukset Viipurinlahden länsipuolella poissa Karjalan kannakselta (213). Vuonna 1937 kenrmi Hägglund palasi kuitenkin Kannaksella totuttuun tilannekehitykseen. Syksyllä pidetyssä harjoituksessa kaakosta hyökkäävä keltainen yritti läpimurtoa Summan loholla ja valkoisten tehtävänä oli vastahyökkäyksellä lyödä vihollinen (214). (Liite 32)

3.D:n osalta ei voida puhua tilannepohjan kehityksestä, koska sillä oli tilaisuus pitää harjoituksia vain muutaman kerran. Merkittävin niistä oli syksyn sotaharjoitus vuonna 1938.

Siinä keltaisten kuvattiin edenneen Vuoksen yli ja jatkaneen voimakasta hyökkäystä Käkisalmeista Hiitolan suuntaan (215). Valkoiset suojajoukot olivat kuitenkin pystyneet pysäyttämään hyökkäyksen ja näin harjoituksessa toteutettiin valkoisen puolueen päävoimien vastahyökkäys. (Liite 33)

Vuonna 1939 1. ja 2. divisioonan harjoitukset oli siirretty pidettäväksi Kankaanpään alueella. Tämä johtui siitä, että siellä oli kertausharjoituskeskus, jonka joukot osallistuivat harjoituksiin. Näissä kummassakin harjoituksessa keltainen puolue kuvattiin voimakkaasti panssaroiduksi, ja sillä oli ilmaylivoima. Siitä huolimatta taktinen tilanne luotiin siten, että valkoisilla oli mahdollisuus aloittaa vastahyökkäys (216). 3.D:n harjoitus oli Kouvolan - Kaipiaisen alueella, ja siinä taktinen kehys oli luotu samankaltaiseksi kuin Kankaanpäässäkin (217). On havaittavissa, että taktiset tilanteet pyrittiin luomaan siten, että valkoisen/sinisen puolen joukkojen toiminnaksi muodostui hyökkäystaistelu.

2.2.3 Johtopäätöksiä

1930-luvun alkupuolen sotaharjoituksissa taktinen tilannepohja muuttui siinä mielessä, ettei enää ollut havaittavissa selvää suojajoukko-päävoimavaihetta. Tämä johtui osaltaan siitä, että harjoituksia siirrettiin uusille alueille ja näin tilanteet jouduttiin tekemään uudelleen, koska vanhat mallit eivät enää pärineet. Kuitenkin 1920-luvulla tilannepohjaan muotoutunut hyökkäyksellisyys säilyi. Vuodesta 1937 alkaen palattiin jälleen selkeästi 1920-luvun mukaisiin tilanteisiin. Virikkeen tähän antoi varmastikin talvella 1937 järjestetty armeijakunnan talvisotaharjoitus. 2.D:n osalta kehitys kulki huonompaan suuntaan siinä mielessä, että harjoituksien tilanteissa ei 1930-luvulla enää testattu sodan ajan suunnitelmia. Pidettiin 2.D:n harjoituksia Karjalan kannaksen ulkopuolellakin vuosina 1935 ja 1939.

2.3 Armeijakunnan esikunnan johtamat talvisotaharjoitukset vuosina 1937 ja 1939

2.3.1 Armeijakunnan talvisotaharjoitus maaliskuussa vuonna 1937

2.3.1.1 Harjoituksen valmistelu

Niin kuin aikaisemmin on mainittu AKE suunnitteli talviharjoitusta jo vuodeksi 1936, mutta joutui siirtämään sitä. Sotaväen päällikkö kenrl Österman käski marraskuussa 1936 harjoituksen ajankohdaksi kevättalven vuonna 1937. Harjoitus-suunnitelma piti lähettää hänelle 1.2.1937 mennessä (218). Vuonna 1936 ajatus talviharjoituksesta ei ollut ehtinyt suunnitelma-asteelle, joten on merkittävää, että AKE päivittäisten tehtäviensä ohella pystyi kolmessa kuukaudessa laatimaan ja testaamaan sotapelinä näinkin huomattavan sotaharjoituksen suunnitelman.

Suurimman vastuun tästä kantoi tietenkin armeijakunnan komentaja kenrl Öhquist, mutta huomattavassa asemassa harjoituksen valmisteluihin nähden olivat myös esikuntapäällikkö ev Takula sekä toimisto II:n ja III:n päälliköt maj Somersalo ja maj Mäki. Valmistelujen konkreettisia tuloksia alkoi tulla joulukuun lopussa, jolloin AKE pyysi yleisesikunnalta tietoja henkilöstö-, hevos- ja moottoriajoneuvojärjestelyihin (219). Ensimmäinen sotaharjoituskäsky annettiin 12.1.1937 ja siinä määrättiin joukko-osastoille harjoittelu- ja varusteiden hankkimistehtäviä sekä käskettiin ilmoittaa joukko-osastojen käytössä olevat hevos- ja moottoriajoneuvomäärät (220). Näiden pohjalta AKE joutui suunnittelemaan tasaukset eri joukkojen kesken sekä vuokrattavat hevosmäärät.

Sotaharjoituksen tilanteet testattiin 15. - 16.1. Viipurin linnassa, jossa järjestetyssä sotapelissä komentajina toimivat harjoituksen pääerotuomarit kenrm:t Heikinheimo ja Heinrichs (221). Tammikuun aikana saatiin harjoituksen henkilöstöasiat järjestettyä. Mainittakoon, että sotilasläänien

komentajat saivat ilmoittaa, halusivatko he olla harjoituksessa erotuomareina vai seuraajina (222). Vain kaksi halusi toimia erotuomarina (223).

Esikuntien majoitusasiat hoidettiin siten, että Sortavalan ja Lahdenpohjan kouluille järjestettiin yhteistoiminnassa kouluhallituksen kanssa hiihtoloma harjoituksen ajaksi (224). Lisäksi Sortavalasta varattiin koko Hotelli Seurahuone johdon esikunnan käyttöön (225). Helmikuun aikana annettiin jo yksityiskohtaisia huoltokäskyjä sekä määräyksiä henkilöstön ilmoittautumisesta ja joukkojen kuljetuksista harjoitusalueelle. Harjoituksen alkutilanne jaettiin lehdistölle maaliskuun alussa (226).

2.3.1.2 Harjoituksen tilannepohja ja tapahtumat

Harjoituksen valkoisen puolueen muodosti pääosin 1. ja 3.D:n joukko-osastoista kokoonpantu Ryhmä A. Siihen kuului kaksi jalkaväkirykmenttiä, kolme erillistä pataljoonaa, kaksi patteristoa ja muita aselajijoukkoja. Ensimmäistä kertaa maavoimien harjoituksissa oli mukana myös ilmatorjuntapatteri. Ryhmän komentajana toimi kenrm Heiskanen (227). Keltaisen puolueen komentajana oli kenrm Hägglund alaisenaan jalkaväkirykmentti, ratsuväkirykmentti, patteristo ja ratsastavapatteri sekä aselajijoukkoja (228). Ilmavoimien osalta hyökkäävää keltaista tuki neljä laivuetta ja puolustavaa valkoista yksi lentue (229). (Liitteet 34 - 36).

Alkutilanteen mukaan keltainen puolue oli aiheuttanut sodan hyökkäämällä pohjoisesta. Se oli valloittanut Sortavalan ja oli jatkamassa Lahdenpohjan suuntaan (230). Valkoisten joukkoina oli alueella ollut vain heikkoja suojeluskuntaosastoja. 7.3. oli keltainen Ryhmä K päävoimillaan majoittuneena Sortavalan, jonne keltaisen puolueen joukot oli tuotu junakuljetuksina. Ryhmä K:n tehtävänä oli aloittaa hyökkäys viimeistään 9.3. aamuhämärässä ja saavuttaa saman päivän aikana tie Mensuvaara - Niva - Kosola. Kenrm Hägglund ryhmitti 7.3.

illan aikana ratsuväkirykmentin etulinjaan, muiden joukkojen ollessa taaempänä.

Valkoisella puolella JR 2 oli 7.3. iltapäivällä vapauttanut suojeluskuntaosastot ja sen tehtävänä oli suojata Ryhmä A:n keskitys Lahdenpohjan - Ihalan alueelle viivyttämällä viholista. JR 2:n kolme pataljoonaa oli kaikki ryhmitetty etulinjaan. Varsinaisia reservejä ei komentaja varannut. Tais-teluajatuksena oli se, että Laatokan rannassa annetaan perään, keskimmainen pataljoona pitää ja läntisin valmistautuu hyökkäystehtävään. Varsinainen harjoitustilanne alkoi 8.3. klo 11.00 (231). (Liite 37)

8.3. aikana teki Ryhmä K hyökkäysvalmisteluja seuraavan aamun toimintaa varten. Kuitenkin valkoinen JR 2 ehti aloittaa aktiivisen toiminnan ensin. I/JR 2 hyökkäsi alueen länsiosassa, mutta menetti aloitteen joutuen päivän aikana jopa luovuttamaan maastoa vastustajalle. Rintaman muilla osilla toiminta rajoittui tiedusteluun. Keltaiset lähettivät upseeripartionkin valkoisten selustaan, mutta se joutui vangiksi jo seuraavana päivänä (232).

Keltaisten hyökkäys alkoi 9.3. klo 06. Alueen länsiosassa hyökkäsi JR 10, jonka lähtö myöhästyi 1,5 tuntia. JR 10 eteni maastoitse rautatielinjalle ja jatkoi sen suunnassa saavuttaen Nivan aseman noin klo 17. Se järjesti Nivan kylän ympärille varmistuksen ja majoittui itse kylään. Joukot olivat koko päivän jatkuneesta toiminnasta johtuen erittäin väsyneitä. Väsymystä lisäsi se, että kuormasto saatiin ensimmäistä kertaa joukkojen yhteyteen vasta myöhään illalla, koska tiestöä ei oltu aurattu. Tässä suhteessa kokemattomuudella oli osuutta asiaan, sillä JR 10:llä oli käytössään auras-kalusto. Rykmentin illan vaikeuksia lisäsi se, että osia I pataljoonasta oli majoittunut rauhanaikaisesti valkoisten puolella oleviin taloihin.

Ratsuväkirykmentti, johon kuului kaksi ratsupataljoonaa ja suojeluskuntapataljoona, aloitti rantatien suunnassa hyök-

käyksen klo 06. Vaikeista olosuhteista huolimatta hyökkäys menestyi hyvin ja rykmentti oli iltapäivällä Pitkäjärven - Reuskulan tasalla. Kenrm Hägglund päätti tällöin siirtää painopistettä pohjoisemmaksi rautatien suuntaan. Ratsupataljoona 2 teki vaikean marssin iltayön aikana Kuokkaniemen aseman seudulle. Rantatien suuntaan jäi vain Ratsupataljoona 1, koska harjoituksen johto oli irrottanut suojeluskuntapataljoonan. Tykistön käyttö ei päivän aikana onnistunut huonosta yhteistoiminnasta johtuen. Valkoisten komentaja kenrm Heiskanen oli tänä aikana tehnyt päätöksen joukkojensa käytöstä. Varsinaisia lisävoimia hän oli saanut vasta kaksi pataljoonaa. (233) (Liite 38)

10.3. toiminnan aloitti valkoisen II/JR 1:n hyökkäys Nivan aseman alueella olevia keltaisia vastaan. Tämä aktiivisuus mitätöi keltaisilla olleen hyökkäyssuunnitelman. Koko päivän kestäneiden taistelujen jälkeen joutuivat valkoiset kuitenkin jonkin verran vetäytymään. Myös rantatien suunnassa käytiin päivän aikana taisteluja, mutta merkittävää menestystä ei kumpikaan osapuoli saanut aikaan. Klo 15 sai kenrm Hägglund armeijakunnan käskyn, jossa hänen tehtävänsä muutettiin Mensuvaaran - Nivan - Oppolan tien avoimena pitämiseksi, koska valkoisten oli todettu saaneen huomattavia lisävoimia. (234)

Valkoisten vastahyökkäys alkoi 11.3. Kenrm Heiskasen toiminta-ajatuksena oli työntää vihollisvoimat koillis- ja itäsuunnassa Laatokkaa vastaan. Tätä tarkoitusta varten hän ryhmitti JR 1:n ja kaksi erillistä pataljoonaa vasemmalle kaistalleen JR 2:n jäädessä rantatien suuntaan. Hyökkäys käynnistyi klo 06 ja päivän taistelut keskittyivät Nivan aseman ja sen pohjoispuoliselle alueelle, jossa osa keltaisia oli jo saarrettuna. Ennen kuin valkoiset ennättivät päästä lopulliseen menestykseen, lopetettiin harjoitus klo 10.38. (235)

2.3.2 Armeijakunnan esikunnan johtaman vuoden 1939 talvi- sotaharjoituksen tilanteet ja tapahtumat

Toinen AKE:n johtama sotaharjoitus tapahtui 5. - 9.3.1939 Kuolemajärven - Uudenkirkon - Perkjärven alueella. Se oli huomattavasti pienempi kuin vuoden 1937 harjoitus. Joukot oli koottu pääasiassa vain 2.D:n ja RPr:n joukko-osastoista. Keltainen puolue oli muodostettu rykmenttikokoonpanoon, johon kuului kolme pataljoonaa ja patteristo. Komentajana toimi ev Svensson. Valkoisella puolella oli kevyt prikaati komentajanaan ev Blick. Prikaatiin kuului kolme jääkäripataljoonaa, suojeluskuntapataljoona, ratsuväkipataljoona sekä muutama tukiyksikkö.(236) Joukkojen käyttöönsaanti oli porrastettu siten, että 4.3. oli alueella vain JP 1, 6.3. saapui JP 2 ja pääosa prikaatia tuli käyttöön 7.3. aikana (237). (Liite 39)

Harjoituksen alkutilanteessa todettiin, että keltaiset olivat nousseet maihin Seivästön ja Koiviston välisellä rannikon osalla ja olivat 6.3. mennessä onnistuneet laajentamaan sillanpäättä. Sinisten rannikkolohkon joukot olivat vain vaivoin onnistuneet rajoittamaan maihinnousun (238). Keltaiset joukot keskitettiin Akkalan - Kuolemajärven alueelle 5.3. iltapäivällä. Samana iltana sai ev Svensson tehtävän, jonka mukaan hän ryhmitti joukkonsa, JR 29:n, alkuryhmitukseen. Varsinaisen tehtävänsä hän sai 6.3. klo 10. JR 29:n tuli hyökätä 7.3. tavoitteena tasa Kirkkojärvi - Sofia (239).

Sininen JP 1 oli 4.3. leiriytyneenä Kuujärven eteläpuolella, jossa komentaja sai 5.3. illalla puolustukseen ryhmittymistehtävän (240). Iltapäivän ja illan aikana 6.3. keltaiset tekivät tiedusteluluonteisia hyökkäyksiä JP 1:tä vastaan. Illalla JP 1:n komentajalle alistettiin alueelle saapunut JP 2 (241). Samalla sen tehtävä muutettiin viivytykseksi. Tilanne alkoi 6.3. klo 12.00. (Liite 40)

JR 29 aloitti hyökkäyksen 7.3. noin klo 05. Se hyökkäsi kaksi pataljoonaa rinnan osittain Halilanjärven yli tavoitteena Kuujärven - Anterolan tasa. Hyökkäys menestyi alussa hyvin,

harjoituksen johdon mielestä jopa luonnottoman nopeasti. Valkoisen Kevyt Prikaati 1:n komentaja ev Blick oli aamulla saapunut esikuntineen Perkjärven asemalle. Siellä hän sai tiedot tilanteesta sekä siitä, että vahvennettu JP 1 aliste-
taan hänelle.

Klo 11 ev Blick antoi JP 2:lle tehtäväksi vastahyökkäyksen Kuujärven pohjoispäähän. Se alkoi iltapäivällä, ja sillä onnistuttiin pysäyttämään keltaisten eteneminen. Samanaikai-
sesti olivat erotuomarit etelämpänä väärinkäsityksestä joh-
tuen tyrehtyttäneet keltaisten kahden pataljoonan hyökkäyk-
sen. Tällöin harjoituksen johto tiedotti kummallekin puolelle
niiden joukkojen olevan siinä määrin väsyneitä, että hyök-
käksellinen toiminta oli mahdollista vasta 8.3. Illan aikana
ev Blick antoi prikaatilleen, jonka kaikki pataljoonat olivat
tulleet alueelle, käskyn hyökkäysvalmisteluista.(242)

Aamulla 8.3. keltainen JR 29 jatkoi hyökkäystään viivyttävää
vahvennettua JP 1:tä vastaan. Klo 10.45 sai ev Svensson
käskyn keskeyttää hyökkäyksensä johtuen vihollisen voimistu-
neesta vastarinnasta. Uudeksi tehtäväksi tuli puolustus sekä
valmistautua viivyttämään takarajana Halolanjärvi - Halilan-
järvi tasa. Ryhmitys järjestettiin niin, että kaksi patal-
joonaa tuli etulinjaan yhden ollessa taaempana reservissä.
Ev Blick sai puolenpäivän aikaan käskyn aloittaa hyökkäys
9.3. Hän jakoi prikaatinsa kolmeen taisteluosastoon, jotka
illan ja yön aikana siirtyivät hyökkäysvalmiusasemiin. Kevyt
Prikaati 1 aloitti hyökkäyksen 9.3. klo 05.30. Huolimatta
keltaisten jopa pataljoonan voimin tekemästä vastahyökkäyk-
sestä oli prikaati jo klo 09 Halolanjärven - Kuujärven väli-
sessä maastossa, jolloin harjoitus lopetettiin.(243)

2.3.3 Johtopäätöksiä

Etenkin vuoden 1937 talviharjoitus toi esiin vakavia puut-
teita niin joukkojen johtamisessa kuin talven olosuhteiden
huomioon ottamisessa. Tämä on tosin ymmärrettävää, sillä

harjoitus oli 1930-luvulla ensimmäinen, jossa toimittiin lähes divisioonan suuruisin joukoin. Tottumuksen ja kokemuksen puute näkyi etenkin siinä, että käskyt annettiin alaisille niin myöhään, etteivät nämä ehtineet kunnolla valmistella omaa toimintaansa.

Toinen silmiinpistävä piirre oli aikalaskelmien liiallinen optimismi. Joukkojen suorituskyyä ei osattu arvioida oikein ja toisaalta taas olosuhteiden hidastavaa vaikutusta ei otettu huomioon. Tämä tuli esille sekä kummankin puolueen esikunnan että alaisten toiminnassa. Kenrl Öhquist toi esille seikan, että puolueiden esikuntien sisäinen työnjako ei ollut selkeä (244). Tämäkin on ymmärrettävissä, sillä esikuntiin sijoitetut upseerit harjoittelivat tässä harjoituksessa ensimmäistä kertaa toimintaa käytännössä. Asiassa lienee tapahtunut jonkinlaista taantumaa, sillä vuoden 1927 yleisesikunnan johtamassa kenttäharjoituksessa esikuntien sisäisessä työnjaossa ei ollut huomautettavaa.

Kenrl Öhquist puuttui myös esikuntien liialliseen valvomiinseen. Hänen mukaansa eräät esikunnat olivat harjoituksen loppuvaiheessa täysin tylsistyneitä (245). Esikuntien tiedustelu-upseerin käyttö ja tehtävät eivät olleet selkeällä tasolla. Esimerkkinä tästä voidaan mainita tämän lähettäminen tiedustelupartion johtajaksi vihollisen selustaan (246).

Joukot joutuivat harjoituksessa erittäin suuren rasituksen alaiseksi johtuen pitkistä marsseista, talviolosuhteista sekä siitä, että päällystö ei kiinnittänyt riittävä huomiota joukkojen huoltamiseen. Tämä ilmeni muun muassa suurena määränä paleltumisia. Jalkaväen toiminnasta kenrl Öhquist esitti vielä nykyäänkin huomioon otettavan toteamuksen: "Joukoillemme on taktillinen yllätys mahdollista, kun sen sijaan operatiivisen yllätyksen saavuttaminen kohtaa erittäin suuri vaikeuksia, elleivät vastustajan ilmavoimat ole kovin heikot tai sää estä ilmatiedustelua" (247). On huomattava, että armeijakunnan komentaja loi kumpaankin harjoitukseen

täysin samanlaisen tilannekehityksen, joka päättyi valkoisen puolueen aloittamaan vastahyökkäykseen.

Talven 1939 harjoitus oli huomattavasti pienimuotoisempi kuin vuoden 1937 harjoitus. Näin ollen siinä ei pystytty ottamaan esille vuoden 1937 harjoituksen tuloksena syntyneitä parannusesityksiä. Lisäksi joukot toimivat melko suppealla alueella. Erotuomaritoiminnan epäselvyyksistä johtuen jouduttiin toiminta harjoituksen keskivaiheilla keskeyttämään ja johto joutui muuttamaan joukkojen tehtäviä. Tässä harjoituksessa kuitenkin niin päällystö kuin joukotkin paneutuivat tehtäviinsä täydellä vakavuudella ja vastuuntuntoisesti, mitä ei kaikista aikaisemmin pidetyistä harjoituksista voi sanoa.

Nämä kaksi harjoitusta olivat ainoat sotaharjoitukset, jotka armeijakunnan esikunta järjesti. AKE suunnitteli suurta talvisotaharjoitusta jo vuodeksi 1936, mutta joutui sen peruuttamaan varojen puutteen johdosta. Näiden suurten harjoituksien vähäisyys vaikutti eniten siihen, että upseeristolla ei ollut kokemusta suurien joukkojen johtamisesta eikä todellista kuvaa rykmentin suuruisen joukon liikenopeudesta. Tämä osaltaan vaikutti talvisodassa tehtyihin liian optimistisiin aikalaskelmiin ja johtamisvirheisiin. On kuitenkin todettava, että kokemattomuus huomioon ottaen talvisodan upseeriston kyky sopeutua tilanteisiin ja oppia joukkojen käytännön johtaminen oli hämmästyttävän nopeaa.

3 ARMEIJAN SOTAHARJOITUS ELOKUUSSA 1939

3.1 Valmistelut

Säilyneistä asiakirjoista ei täysin käy selville, milloin harjoituksen valmistelut aloitettiin. Kuitenkin vuoden 1939 puolustusmenoarvioon oli sisällytetty määräraha tätä harjoitusta varten (248). Ilmeisesti puolustusministeriön koulutusosasto aloitti käytännön valmistelut kevättalvella, koska ensimmäinen harjoitusta koskeva käsky ilmestyi 10.5. (249).

Siinä käskettiin harjoituksen johdon ja puolueiden kokoonpanot, harjoituksen yleisjärjestelyt sekä yksityiskohtia moottoriajoneuvojen ja polkupyörien tasaamisesta joukko-osastojen kesken.

Puolustusministeriön koulutusosasto antoi 25.5. sotaharjoituksen tiedustelukäskyn, jossa etenkin AKE:lle tuli paljon tehtäviä. AKE:n osuutena oli tie-, paraati-, viesti-, majoi- tus- ja paikallishankintatiedustelu (250). Teknillisen tarkastajan esikunta hoiti pioneeritiedustelun, ilmavoimien esikunta laskupaikkojen tiedustelun, yleisesikunnan huolto- ja kulkulaitostoimisto rautatieasematiedustelun ja puolustusministeriön koulutusosasto jätti itselleen taktisen tiedustelun. Tiedustelukäskyssä oli tiedustelutehtävät yksilöity hyvinkin tarkasti, esimerkiksi tietiedustelussa AKE joutui käytännössä kartoittamaan kuorma-autojen liikkumismahdollisuudet koko harjoitusalueella sekä selvittämään Vuoksen - Kaltoveden vesistölinjan ylimenomahdollisuudet (251).

Sotaharjoituskäskyssä n:o 2 käskettiin ilmavoimien tehtävät, kentät ja kokoonpanot sotaharjoituksessa (252). Ennen harjoituksen alkamista ilmestyi vielä käskyt sotaharjoituksen johdon perustamisesta, harjoitusta seuranneesta paraatista, kaasunsuojelutoiminnasta, taisteluvälinehuollosta sekä erotuomaritoiminnasta (253). Lisäksi ilmestyi ohjeita huoltotoiminnasta ja kenttäpostista.

Erikoinen ja ainutlaatuinen tapahtuma oli reserviupseerien ja -aliupseerien vapaaehtoisen harjoitukseen osanoton järjestäminen. Radiossa luettiin 8.7. sotaväen päällikön tiedotus, jossa ilmoitettiin mahdollisuus osallistua harjoitukseen (254). Halukkaiden tuli ilmoittaa osanottonsa joko suoraan siihen joukko-osastoon, mihin halusi tai sotilaspiirin tai suojeluskunnan kautta 16.7. mennessä. Tiedotuksessa vedottiin mahdollisuuteen kouluttaa itseään johtajana ja näin osaltaan parantaa maanpuolustusvalmiutta. Tuloksena tästä tiedotuksesta oli 169 reserviupseerin ja 110 reservi- aliupseerin vapaaehtoinen osallistuminen harjoitukseen.

Eniten heitä oli SVK:ssa, 17 upseeria ja 5 aliupseeria (255). Liitteessä 41 on vapaaehtoisten osallistujien joukko-osasto-kohtainen jakautuma.

Toinen suureen yleisöön kohdistunut toimenpide oli muutamia päiviä ennen harjoitusta radiossa luettu tiedotus, jossa kerrottiin pääpiirtein harjoituksen johto-organisaatio, osaa ottavien joukkojen vahvuus sekä tiedotettiin Viipurissa 13.8. tapahtuvasta paraatista (256). Sotaharjoitusvalmistelut olivat monipuolisimmat ja laajimmat, mitä rauhan aikana oli tapahtunut, olihan myös tämä harjoitus rauhan ajan suurin. Kuitenkin niin tässä kuin myös AKE:n johtamien harjoitusten valmisteluissa kiinnittää huomiota se, että varsinaiset käytännön valmistelut aloitettiin vain muutamia kuukausia ennen harjoituksen alkua.

3.2 Johto-organisaatio ja joukot

Harjoituksen johtajana toimi sotaväen päällikkö kenrl Österman (257). Hänen apunaan käytännön johtamisen järjestämiseksi oli sotaharjoituksen johdon esikunta. Sen työskentelyssä vastuu oli jaettu kahtia siten, että puolustusministeriön koulutusosasto vastasi operatiivisista sekä järjestely-asioista ja AKE vastasi huoltoasioista. Tätä tarkoitusta varten esikunta oli jaettu kahteen osastoon, koulutus- ja huolto-osastoon (258). Koulutusosastoa johti ev Tapola (259). Hän oli vastuussa myös harjoituksen operatiivisista tilanteista. Huolto-osaston päällikkönä toimi evl Ihalainen (260). Osaston henkilöstö koostui pääosin AKE:n upseereista.

Johdon esikuntaan kuului vielä tarkkaaja- sekä seuraajaryhmä (261). Tarkkaajaryhmän tehtävinä oli tehdä havaintoja jalkaväen yleisestä järjestyksestä sekä aselajien ja ilmapvoimien toiminnasta. Seuraajaryhmä oli tarkoitettu harjoitusta seuraamaan saapuvien vieraiden opastajiksi. Johdon esikuntaan oli sijoitettu 48 upseeria, ja sen kokonaisvahvuus oli 112 henkilöä (262). Koulutusosasto siirtyi Helsingistä

autoilla 6.8. klo 12 alkaen Heinjoen kirkonkylään, jonne huolto-osasto saapui Viipurista (263). Harjoituksen aikana johdon käytössä oli kolmekoneinen lentue, jonka tukikohta oli Suur-Merijoella (264). Harjoituksen johtoon voidaan katsoa kuuluvaksi vielä pääerotuomariesikunnan, joka oli sijoitettu myös Heinjoelle. Erotuomaritoiminnasta yleensä oli vastuussa AKE, ja niinpä pääerotuomariesikunta oli muodostettu pääosin AKE:n henkilöstöstä. Pääerotuomarina oli kenrl Öhquist ja esikuntapäällikkönä ev Takkula. Esikunta oli jaettu seitsemään eri toimistoon (265). (Liite 42)

Harjoitukseen osallistuivat lähes kaikki sotaväen joukot sekä ensimmäistä kertaa reserviläisistä perustettuja kokonaisia pataljoonia ja patteristoja. Niitä oli kaikkiaan yksi rykmentin esikunta, kolme pataljoonaa ja yksi patteristo (266). Valkoisen puolueen, 5.D:n, komentaja oli Sotakorkeakoulun johtaja kenrm Hanell. Joukot oli muodostettu pääosin 1. ja 3.D:n joukko-osastoista. Jalkaväkijoukkoja oli yksi kevyt prikaati ja kolme jalkaväkirykmenttiä. Aselajijoukoista voidaan mainita kolme patteristoa ja keltaista puoluetta runsaammat muut aselajijoukot. Kaikki reserviläiset oli keskitetty valkoiselle puolelle. Edellä mainittujen joukkojen lisäksi heitä oli pioneeri- ja huoltojoukoissa (267). Divisioonan esikunnan olivat perustaneet Sotakorkeakoulu ja Kadettikoulu.

Myös keltainen puolue oli muodostettu divisioonakokoonpanoon, jota johti kenrm Laatikainen (268). Se oli pyritty muodostamaan liikkuvaksi sijoittamalla siihen kolme jääkäripataljoonaa ja erillinen panssarikomppania. Näiden lisäksi jalkaväkijoukkona oli yksi rykmentti. Patteristoja keltaisella oli vain kaksi. Erikoisuutena voidaan mainita se, että kummallakin puolella oli kaasun käyttöön liittyviä joukkoja. Keltaisella oli neuvostoliittolaisen mallin mukaan perustettu kaasukomppania ja valkoisella oli käytössään kaasunsuojelukomppania (269). Valkoisten toimintaa tuki lentoryhmän esikunta, hävittäjälentue ja lentolaivue, yhteensä 15 konetta.

Keltaisilla oli kolme lentolaivuetta käsittäen 35 konetta (270). (Liitteet 43 - 45)

3.3 Sotaharjoituksen tapahtumat

Maanantaina elokuun 7. päivänä olivat Karjalan kannaksen sotaharjoitusalueen kylissä siniristiliput saloissa (271). Tämä osoitti maakunnan väestön ystävällistä ja lämmintä suhtautumista puolustusvoimiin. Euroopan yllä leijunut sodanuhka oli saanut lähes kaikki kansalaispiirit osoittamaan myötätuntoa puolustusvoimia kohtaan. Se näkyi myös siinä, että sanomalehdistö ja yleisradio käyttivät poikkeuksellisen runsaasti palstatilaa ja aikaa harjoituksen selostamiseen. Harjoitukseen osallistui myös ennätysmäärä seuraajia. Heistä voidaan mainita sotamarsalkka Mannerheim, puolustusministeri Niukkanen, ministerit Kekkonen ja Koivisto, kenrl Malmberg, kenrm Walden sekä joukko kansanedustajia ja paikallisia korkeimpia virkamiehiä. Ulkomaisista vieraista huomattavimmat olivat Ruotsin puolustusministeri Sköld, ruotsalaiset kenraalit Linder ja Testrup, tanskalainen kenraali Prior ja ulkovaltojen sotilasasiamiehet (272).

Pääosa keltaisia joukkoja keskitettiin marssien Viipurista, Terijoelta, Valkjärveltä ja Kiviniemestä 7.8. iltaan mennessä Leipäsuon - Kämärän alueelle vain muutamien joukkojen tullessa junalla Kouvolan, Lahden, Hämeenlinnan ja Lappeenrannan alueilta. Kenrm Laatikaisella oli kuitenkin koko voimansa käytössä 7.8. kuluessa (273). Kenrm Hanell sen sijaan sai joukkonsa käyttöön vähitellen kuvitellun liikekannallepanon edistytessä. Tilanteen alkaessa 7.8. klo 21 oli hänellä taistelussa 5. Kevyt Prikaati. Rykmenttinsä hän sai käyttöön 7. - 8.8. yöllä, 8.8. aikana ja 9.8. kuluessa. Pääosa valkoisten joukoista kuljetettiin alueelle rautateitse.

Ensimmäinen tilanne annettiin kummallekin komentajalle kolme tuntia ennen harjoitustilanteen alkua. Siinä oli kuvattu keltaisten 59.D:n edenneen Viipurin porteille, jossa sinisten

puolustus oli tiivistynyt. Painopistesuunnan sivustassa Heinjoen - Kämärän alueella oli sininen 5.Kevyt Prikaati irrottautunut taistelusta, ja kosketus oli näin katkennut. Sinisen armeijakunnan suunnitelmansa oli suojata vasen sivusta 5.D:lle alistettavien joukoin ja aloittaa yleinen vastahyökkäys keskitettävien reservien voimin 10.8. aikana. Tähän liittyen 5.D:n oli estettävä vihollisen pääsy Karjalan radalle ja valmistauduttava vastahyökkäykseen 10.8. aikana tavoitteenaan Heinjoen tiesolmut.

Keltaisen armeijakunnan aikomuksena oli jatkaa etenemistä Talin - Viipurin tasalle ja sen jälkeen saartamalla valloittaa Viipuri. 20.D:n tuli suojata armeijakunnan itäsivusta, varmistaa Vuoksen länsiranta ja vallata maantie Heinjoki - Viipuri sekä valmistautua jatkamaan Karjalan radalle.(274) Tilanteen perusajatuksena oli, että keltainen oli aloittanut hyökkäyksen Karjalan kannaksella heikoin voimin pyrkien yllätykseen. Päämääränä oli Viipurin nopea valtaaminen. Valkoiset olivat joutuneet antamaan periksi, mutta tilanteessa lähdettiin siitä, että valkoiset saavat alueelle nopeammin lisäjoukkoja kuin keltaiset. Tällä, niin kuin lähes kaikilla Karjalan kannaksella olleilla tilanteilla, haluttiin painottaa sitä, että on pyrittävä aktiiviseen vastahyökkäykseen. Maahan tunkeutujan voimankasvua ei näissä tilanteissa otettu huomioon. (Liite 46)

7.8. illan aikana piti kummankin puolen komentajan saada yhteys ensinnäkin omiin joukkoihinsa ja näin selvittää tarkempi tilanne sekä toisaalta palauttaa katkennut taistelukosketus viholliseen. Kenrm Laatikaisen sekä 20.D:n esikunnan toiminta oli tässä suhteessa ripeää, sillä yhteys joukkoihin oli palautettu jo klo 21.30 ja illan aikana annettiin joukoille vielä hyökkäyskäsky (275).

Valkoisen puolen toiminta oli sen sijaan hyvin sekavaa. Kenrm Hanellin joukoista oli etulinjassa 5.Kevyt Prikaati ja sille alistettu I/JR 13. Prikaatin komentajalle ev Alfthanille oli annettu oma alkutilanne, jonka perusteella hän oli suunnit-

tellut ja käskyttänyt prikaatinsa viivytyksen. 5.D:n esikunta, saatuaan oman tehtävänsä, ei ottanut yhteyttä ev Alfthaniin ja se oli tietämätön prikaatin viivytysvalmisteluista (276). Niinpä kenrm Hanell teki päätöksen, että 5.Kevyt Prikaati hyökkää 8.8. aamulla tavoitteena Äyräpääjärvi (277). Ev Alfthan pyysi saamaansa käskyyn muutosta, mutta divisioonan esikunta ei siihen suostunut. Tilannetta sekoitti vielä se, että I/JR 13:n komentaja maj Laaksonen oli ilmeisesti käsittänyt alkutilanteen väärin, koska hän hyökkäsi omatoimisesti ennen tilanteen alkamista Pilppulasta kohti Kämärää (278). Ev Alfthan antoi kuitenkin joukoilleen hyökkäyskäsken, mutta sitä ei voitu toteuttaa, koska keltaisten hyökkäys oli jo käynnissä.

Keltaiset aloittivat hyökkäyksen 8.8. noin klo 03.30. Kevyt Pataljoona 14 hyökkäsi Salonpäänniemen, Kevyt Pataljoona 12 Patakahian ja JR 60 Kähärilän suuntaan. Painopiste oli JR 60:n alueella, jossa oli myös divisioonan reservi Kevyt Pataljoona 11. JR 60 eteni nopeasti Pilppulan pysäkin alueelle katkaisten rautatien, jossa komentaja ev Sihvonen käski rykmentilleen ruokailun. Tällöin vastassa ollut I/JR 13 irtaantui ja pääsi rauhassa ryhmittymään taaemmaksi puolustukseen.

Valkoisten 5.Kevyt Prikaati sai viivytystehtävän vasta aamulla. Prikaatin viivytys muotoutui pakostakin siten, että JP 5 viivytti Kaltoveden ja Vuoksen välillä, Ratsurykmentti 5 Heinjoen - Noskuanselän suuntaan ja I/JR 13 Kähärilän suuntaan. Keltaisten hyökkäys käynnistyi aamupäivällä uudelleen, jolloin I/JR 60 katkaisi Ratsurykmentti 5:n yhteydet Särkijärven luoteispuolella. Tämän onnistui kuitenkin hyökkäyksellä avata tienristeys. Kenrm Hanell oli saanut käyttöönsä jo myös JR 13, jonka hän asetti rintamavastuuseen Kähärilän suuntaan, jossa I/JR 13 oli jo toiminut. Divisioonan reserviksi hän irrotti III/JR 13.

Jääsken asemalle oli valkoisten komentajan käyttöön tulossa JR 14. Sen komentaja ev Koskimies sai klo 13.15 käsken siir-

tää rykmenttinsä osaksi marssien ja autoilla, osaksi Vuoksea pitkin ponttoneilla 8./9.8. yön aikana Kuukaupin - Oran - Meskalan alueelle. Harjoituksen johto kielsi kuitenkin ponttonikuljetukset. Myös valkoisten JR 15:n komentaja ev Blick oli tullut alueelle ja hän sai klo 15.20 valmistautumistehävän Vuoksen koillispuolelle keskitettävälle rykmentilleen joko ylikuljetukseen Kuukaupin tai Kekkilän kohdalla tai sitten väkivaltaiseen ylimenoon Hopeasalmen kohdalla.

Iltaan 8.8. mennessä olivat valkoiset vetäytyneet linjalle Kähärilä - Lyykylänjärvi - Patakahia - Kaltovesi.(279) Kuten havaitaan olivat keltaisten joukoista lähes kaikki jo sitoutuneet taisteluun, kun sen sijaan valkoisilla oli taistelussa vain murto-osa joukoistaan päävoimien alkaessa vasta tulla alueelle. Tästä eteenpäin voimasuhteet olivat valkoisille edulliset. (Liite 47)

Keltaisten hyökkäys jatkui 9.8. Aamupäivällä hyökkäysvaunut aiheuttivat Ratsurykmentti 5:n joutumisen sekasortoiseen tilaan, jolloin erotuomarit keskeyttivät tilanteen ja rykmentti siirrettiin rauhanomaisesti Karisalmelle. Tämän johdosta kenrm Hanell joutui käyttämään reservinsä, III/JR 13:n Karisalmen - Kokkoselän - Noskuanselän alueen puolustamiseen. Päivän aikana keltaiset saavuttivat tavoitteensa kai kialla muualla paitsi Talin suunnalla, jossa ev Vihman johtama JR 13 onnistui pysäyttämään vihollisen hyökkäyksen Mannikkalan alueiden itäreunaan. Sinisten JR 14 saatiin keskitettyä aiemmin käsketylle alueelle ja JR 15 tuli iltapäivän aikana Sintolan - Vuosalmen - Oravakyrön seudulle.

Klo 18 annettiin kenrm Laatikaiselle uusi tehtävä, koska valkoisten voima oli kasvanut ja se oli tekemässä hyökkäysvalmisteluja. Sen mukaan 20.D:n tuli edelleen suojata armeijakunnan itäsivusta, mutta ylivoimaisen hyökkäyksen kohdistuessa sitä vastaan se saisi epäedullista ratkaisua välttääkseen vetäytyä Äyräpäänjärven - Suur-Peron linjalle. Tämän mukaisesti antoi 20.D:n esikunta illalla joukoilleen käskyn

siirtymisestä puolustukseen. Divisioonan reserviksi varattiin liikkuvat Kevyt Pataljoona 12 ja 20. Panssarikomppania.

Myös valkoiset saivat uuden tehtävän iltapäivän aikana. Siinä todettiin armeijakunnan yleisen vastahyökkäyksen alkavan 10.8. aamulla, mihin liittyen 5.D:n tuli vallata Heinjoen tiesolmut ja valmistautua jatkamaan joko Kämärän tai Muolaan kannaksen suuntaan. Kenrm Hanell päätti toteuttaa tehtävän siten, että JR 13 hyökkäisi suunnassa Kylänoja - Särkijärvi, JR 14 Noskuanselän - Kaltoveden välissä kohti Heinjokea ja JR 15 tekisi pääosalla rykmentin voimia ylimenon Hopeasal-messa ja hyökkäisi sen jälkeen Pajarin metsän - Ristseppälän suuntaan. (280) Tapahtumia tarkastellessa tulee se kuva, että jopa erotuomaritoiminnan myötävaikutuksella pyrittiin nyt luomaan valkoiselle puolelle mahdollisimman hyvät edellytykset hyökkäyksen aloittamiselle, koska jo joukkojen hengelle oli välttämätöntä, että "suomalainen puoli" menestyisi. (Liite 48)

5.D:n hyökkäys 10.8. aamuyöstä käynnistyi JR 13:n suunnassa hyvin ja se saavutti jo puolenpäivän jälkeen sille asetetut Heinjoen tasalla olleet tavoitteet. JR 14:n painopistesuunnan pataljoonat joutuivat toimimaan irrallisina ilman yhteistä johtoa, koska ev Koskimies oli valinnut komentopaikakseen sivusuunnassa olleen pataljoonan alueen. Niinpä Heinjoen alue saavutettiin vasta iltaan mennessä.

JR 15:n hyökkäystä Vuoksen yli lienee syytä tarkastella hiukan lähemmin. III/JR 15 kuljetettiin Vuoksen yli Kuparsaareen klo 02 mennessä, mikä onnistuikin hyvin, sillä vihollista ei ollut vastassa. Rykmentin pääosien ylimeno ei sen sijaan sujunut täysin suunnitelmien mukaan. Ev Blick oli saanut valmistautumistehtävän 8.8. iltapäivällä, joten ylimenotiedusteluun oli aikaa reilu vuorokausi. Tiedustelu ehdittiin vaivoin tehdä, mutta ylimenon alkaessa havaittiin, että tarvittavat valmistelut olivat tekemättä. Kun JR 15:n pääosat tulivat lähtörannalle, todettiin, ettei siellä ollut ylimenovälineitä, koska siltakuormasto oli ajanut harhaan.

Joukot sulloutuivat samalle alueelle, kun kaikki yhdessä suureen ääneen ihmettelivät syntynyttä tilannetta. Tunnelmaa lähtörannalla kuvaa pääerotuomariesikunnan ilmavoimatoimiston päällikkö ev Y Opas seuraavasti: "Joukkoja sulloutui lähtövuoroaan odottamaan rannalle kuin teatteriesitykseen. Jos ilmavoimat olisivat toimineet, sekasorto olisi ollut täydellinen" (281).

Ylimeno jouduttiin aloittamaan vasta aamulla, jolloin kalusto saatiin paikalle. Ensimmäiset joukot ylittivät Vuoksen erotuomarien avustuksella moottoriponttoneilla rauhanomaisesti. Ylimenoa suojasi ilmatorjuntapatteri, mutta sekin oli ryhmitetty niin, että oli vastarannalta suuntautuvalle konekivääritulelle täysin suojaton. Valkoisten onni oli, että keltaisten ilmavoimat olivat sitoutuneet Lappeenrannan lentotukikohdan pommittamiseen. Tätä ylimenoa ei liene kovin paljon muisteltu enää silloin, kun se jouduttiin tosioloissa tekemään. Kuitenkin JR 15 kuvattiin päässeeksi Vuoksen yli ja päivän aikana sen hyökkäys käynnistyi Ristseppälän suuntaan. (282) (Liite 49)

Aamupäivän aikana 11.8. ei valkoisten hyökkäys päässyt mainittavasti edistymään, johtuen keltaisten onnistuneesta ryhmityksestä kahteen viivytystasaan. Jo aamulla antoi kenrm Laatikainen esikäskyn puolustukseen ryhmittymisestä Kämärän kylän - Äyräpäänjärven tasalle. Varsinainen puolustuskäsky annettiin klo 16. Samaan aikaan sai 20.D:n esikunta kuitenkin uuden armeijakunnan käskyn, mikä edellytti siirtymistä hyökkäykseen 12.8. aamulla Kämäränjärven eteläpään valtaamiseksi. Myös valkoiset saivat klo 16 uuden käskyn, mikä sisälsi tehtävän Kämärän aseman nopeasta valtaamisesta ja hyökkäyksen jatkamisesta Viipurin - Uudenkirjon maantielle. Kenrm Hanell edellytti hyökkäyksen jatkamista vielä 11.8. Erotuomarit kuitenkin kielsivät tämän toiminnan johtuen joukkojen väsymyksestä. Kumpikin puolue aloitti hyökkäyksen 12.8. saavuttamatta ratkaisevaa menestystä ennen kuin harjoitus lopetettiin klo 09.10. (283)

Harjoituksen lopettamisen jälkeen ryhmitettiin 5.D:n joukot tien Liimatta - Heponotko ja 20.D:n joukot tien Säiniö - Huumola varteen. Iltapäivällä järjestettiin joukoille mahdollisuus tutustua Viipuriin oppaiden johdolla. Illalla oli majoituspaikkojen lähistöllä tanssiaisia, joista oli ilmoitettu alueen sanomalehdissä etukäteen. Tanssiaisten yhteyteen järjestettiin ilotulituksia. Mainittakoon, että jokaiselle tanssipaikalle oli käsketty upseeripartioita valvomaan yleistä järjestystä. Paraatikatselmus tapahtui Viipurissa 13.8. klo 9.30 ja ohimarssi klo 10.30 viiden joukko-osaston soitokunnan tahdittamana. (284) Armeijan rauhanaikainen voimainponnistus päättyi näyttävästi, mutta poliittisen tilanteen kireyden johdosta eivät ohimarssin vastaanottajat voineet olla täysin levollisella mielellä tietäessään armeijamme kalustolliset puutteet.

3.4 Johtopäätöksiä

Harjoituksen puitteet oli luotu siten, että valkoisen puolen voima kasvoi tasaisesti, kunnes sillä oli edellytykset ryhtyä laajamittaiseen vastahyökkäykseen. Sen sijaan keltainen puolue ei harjoituksen aikana saanut lisäjoukkoja, mutta voimasuhteita tasoitti se, että sen joukot olivat liikkuvia ja osin panssaroituja. Lisäksi sillä oli ilmaylivoima. Joukkojen mielialalle oli tärkeää, että valkoisen puolen hyökkäys onnistuisi. Lisäksi on muistettava, että toimintaa oli seuraamassa useita ulkomaisia sotilasasiamiehiä, jotka oli tärkeää saada vakuuttuneiksi joukkojen operaatiokyvystä. Valkoisten hyökkäystä vietiin eteenpäin jopa erotuomarien toimesta. Näin tapahtui Hopeasalmen ylimenossa, sillä siellä JR 15 olisi todellisuudessa suurimmaksi osaksi tuhottu. 1930-luvulla oli kiinnitetty koulutuksessa huomiota ylimeno-toimintaan, mutta tässä harjoituksessa se epäonnistui täysin. Valkoisten joukkojen kuitenkin sallittiin ylittää Vuoksi rauhanomaisesti. Toinen huomionarvoinen seikka valkoisten taktillisessa toiminnassa olivat hyökkäykset peltoaukeiden yli ilman tulivalmistelua. Näin annettiin kyllä seuraajille

mahdollisimman havainnollinen kuva tapahtumista, mutta johtajien taktillista ajattelua se ei varmaankaan kehittänyt.

Joukkojen suhtautumisessa hyökkäysvaunuihin oli havaittavissa samaa kuin vuoden 1928 armeijan sotaharjoituksissa. Torjunta-aseita ei armeijalla vielääkään ollut ja hyökkäysvaunujen esiintyminen saattoi johtaa siihen, että joukot joutuivat sekasorron valtaan. Näin kävi Ratsurykmentti 5:lle. Tosin on huomautettava, että harjoituksen myöhemmissä vaiheissa ei tällaista päässyt enää tapahtumaan.

Vielä tässäkin harjoituksessa oli mukana I maailmansodan kokemuksena kaasujen käyttö. Keltaisten kaasukomppania oli muodostettu neuvostoliittolaisen divisioonan kaasuosaston mukaiseksi, ja se käytti harjoituksen aikana 12 tonnia sinapikaasua, mikä kuvattiin harjoituskaasuilla (285). Epäonninen JR 15 joutui Vuoksen ylityksen jälkeen vielä 10 hehtaarin suuruiselle maastokaasualueelle, josta se erotuomarien toimin päästettiin eteenpäin.

Harjoituksessa ilmeni vielä epäselvyyksiä tykistön käytössä. Sotaharjoituskertomuksien luonnoksista havaitsee, että oli päiviä, jolloin jokin patteristo oli tuliasemissa, mutta ei ampunut, vaikka koko divisioonana hyökkäsi. Myös huollon järjestelyissä ilmeni vaikeuksia. Se johtui suurelta osin divisioonien ja rykmenttien esikuntien työskentelytavasta. Operatiivinen johto teki suunnitelmat sekä käskytti ne. Sen jälkeen huoltojohto asetettiin tapahtuneen tosiasian eteen ilman, että se olisi voinut ennakoida omia toimintojaan. Harjoituksessa tämä tuli ilmi elintarvikehuollon lähes jatkuvina myöhästymisinä.

Harjoitukseen osallistui lukuisa määrä reserviläisiä pioneeri- ja huoltojoukoissa sekä pataljoonina ja patteristoina. Positiivisena havaintona voidaan mainita se, että reserviläisten innostus harjoitukseen ja sen mukana taistelusuoritukset usein olivat varusmiespataljoonia paremmat. Heidän toiminnoistaan ei asiakirjoista löydy yhtään kielteistä

havaintoa. Tämä harjoitus oli armeijan voimannäyte, jolla pyrittiin vielä viime hetkellä antamaan johtajille kokemuksia suurten joukkojen hallitsemisessa. Siitä saatiinkin arvokkaita oppeja, mutta ne valitettavasti tulivat vain sangen pienelle joukolle upseeristoa.

4 SOTAHARJOITUKSIIN LIITTYNEIDEN JÄRJESTELYJEN JA ASELAJITOIMINTOJEN KEHITYS

4.1 Sotaharjoitusten johto-organisaation kehittyminen ja harjoituksien arvostelut

Aivan 1920-luvun alussa varsinaisesta harjoituksien johtamisesta ei vielä voida puhua. Johtaminen oli sitä, että ennen harjoitusta laadittiin käsky, jonka mukaan muodostettiin puolueet ja jossa annettiin johtajille tilanne ja tehtävät. Itse harjoituksen aikana johto seurasi tapahtumia ja teki niistä havaintoja, mutta ei aktiivisesti puuttunut harjoituksen kulkuun. Divisioonaharjoitusten johtajina toimivat yleensä divisioonien komentajat ja pienemmissä harjoituksissa järjestävän joukko-osaston komentaja. Johdon muodostivat heidän seurassaan olleet muutamat esikuntaupseerit. Käytännön valmistelutöitä johti esikuntapäällikkö. Kesästä 1921 alkaen, jolloin divisioonien kesäleirit aloittivat toimintansa, harjoitusten johtoesikuntina käytettiin divisioonien rauhan ajan esikuntia, jotka myös siirtyivät kesäksi leirialueelle (286). Sieltä ne eivät enää siirtyneet maastoon, vaan harjoitusten johtaminen oli yhä tilanteen seuraamista.

Vuodesta 1922 alkaen siirryttiin leirien sotaharjoituksissa siihen käytäntöön, että joukko-osastojen komentajat johtivat pienemmät harjoitukset ja divisioonan komentaja viimeisen ja suurimman harjoituksen (287). Vuoden 1923 2. ja 3.D:n yhteisille sotaharjoituksille oli harjoituksen johtajan, kenrli Löfströmin, avuksi muodostettu oma erityinen johdon esikunta, jota johti evl Järnström (288). Harjoituksen johdon tarkkaa

kokoonpanoa ei ole asiakirjoissa. Ensimmäinen kirjallinen ohje harjoituksen johtajalle löytyy kenrm Wetzlerin käskystä 2.D:n leiriharjoitusten järjestämiseksi vuonna 1924 ja se kuuluu seuraavasti: "Johtajan on pyrittävä rajoittamaan joukkojen luonnottoman nopeaa etenemistä" (289).

Vähitellen johdon organisaatio alkoi kasvaa ja esimerkiksi 3.D:n talvisotaharjoituksissa vuonna 1924 siihen kuului kahdeksan upseeria, kaksi aliupseeria ja 13 miestä (290). Tällöin myös johdon toiminta harjoituksen aikana muuttui aktiivisemmaksi. Vuonna 1926 yleisesikunnan toimisto X:n päällikkö maj Räsänen esitti laadittavaksi sotaharjoitusten järjestämistä koskevat ohjeet, koska havaintojen mukaan järjestelyt eivät aina olleet asianmukaisella tasolla (291). Tällaiset ohjeet julkaistiinkin vuonna 1928 ennen kesän armeijan sotaharjoitusta ja ne pysyivät lähes sellaisenaan voimassa aina vuoteen 1939 asti, jolloin julkaistiin sotaharjoitusohjesääntö. Ohjeiden mukaan harjoituksen johtoon kuuluivat harjoituksen johtaja, esikunta ja kaikki erotuomarit (292). Siinä oli nyt ensimmäisen kerran määritetty yhte-näiseen muotoon sekä harjoituksen johdon kokoonpano että sen tehtävät. (Liite 50) Se merkitsi myös sitä, että johdon tehtäviin sitoutui upseereja aikaisempaa huomattavasti enemmän.

1930-luvulla harjoitusten johto-organisaation muodostamisessa ja sen tehtävissä noudatettiin vuoden 1928 ohjeen periaatteita. Armeijakunnan talvisotaharjoituksessa 1937 harjoituksen johdon muodosti kolme esikuntaa. Näistä yksi oli varsinainen johdon esikunta ja kaksi pääerotuomariesikuntia (293). Vuoden 1939 armeijakunnan talviharjoituksessa organisaatio oli samanlainen. Siinä johdon tehtäviin oli sitoutunut 59 upseeria ja joukkojen mukana johtajatehtävissä toimi 83 upseeria (294). Vaatimattomasta alusta alkaneena johto-organisaatio pääsi paisumaan liian suureksi. Ilmeisesti sen yhteydessä kaikille ei ollut edes mielekkäitä tehtäviä (295).

Sotaharjoitusten arvostelu perustui koko tarkasteluajanjaksona kolmeen seikkaan. Ensinnäkin arvostelijan omiin havaintoihin, toiseksi erotuomarien ja seuraajien kertomuksiin sekä kolmanneksi toimivien johtajien taistelukertomuksiin ja sotapäiväkirjoihin. Harjoituksen arvosteli yleensä sen johtaja heti harjoituksen jälkeen suullisesti ja myöhemmin ilmestyneenä kirjallisena kertomuksena.

Ensimmäinen kirjallinen arvostelu on löydettävissä jo 2.D:n harjoituksesta vuonna 1920. Siinä Karjalan Kaartin Rykmentin virkaa tekevä komentaja maj Öhquist esitti purevia kommentteja muun muassa sinisen puolueen komentajan ev Londenin toiminnasta (296). Vuonna 1921 harjoitusten arvostelu muodostui eri divisioonissa erilaiseksi. 1.D:n harjoitukset arvosteli kirjallisesti divisioonan esikuntapäällikkö maj Hanell puuttuen suhteellisen yksityiskohtaisesti puolueiden toimintaan (297). Suullista arvostelua ei pidetty. 2.D:ssa sen sijaan pidettiin vain suullinen arvostelu harjoituksen jälkeen (298). 3.D:ssa ei arvosteluja pidetty lainkaan. Vuonna 1922 1.D ja 2.D pitivät kesäharjoitusten jälkeen vain suullisen arvostelun, 3.D:ssa niitä ei vielääkään järjestetty (299).

Vuoden 1923 armeijan sotaharjoituksessa ei pidetty suullista arvostelua eikä siitä tullut myöskään yhtenäistä kirjallista arvostelua, vaan puolueiden komentajat laativat omat taistelukertomuksensa ja ylierotuomarit omat kirjalliset havaintonsa. Vähitellen harjoitusten arvostelut muotoutuivat yhtenäisiksi siten, että harjoitusten jälkeen oli loppukeskustelu, jossa puolueiden päälliköt, erotuomarit ja harjoituksen johtaja esittivät omat näkemyksensä. Tämän lisäksi harjoituksesta laadittiin kirjallinen arvostelu.

1920-luvun lopulla nämä arvostelut, etenkin ev Öhquistin laatimat, muodostuivat erittäin pitkiksi, yksityiskohtaisiksi ja vaikeasti luettaviksi asiakirjoiksi. Lisäksi ne ilmestysivät useita vuosia harjoituksen jälkeen. Esimerkiksi 2.D:n vuoden 1929 talvisotaharjoitusten kertomus ilmestyi kesällä

1931 (300) ja 2.D:n vuoden 1933 kesäsotaharjoitusten kertomus kesällä 1937 (301). Viimeksi mainittu käsitti 137 sivua ja 15 liitettä. Lukuisat yksityiskohdat ja kertomusten myöhäinen ilmestyminen aiheuttivat sen, ettei niillä ollut mitään merkitystä opetuksen antajana. Lisäksi niihin liittynyt arvostelu, jossa komentajat ja johtajat nimeltä mainittuna yleensä haukuttiin, ei ollut omiaan lisäämään niiden opettavuutta. Etenkin kenrm Öhquistin arvostelut saivat usein jopa saivartelun ja piikittelyn luonteen. Upseeristo odotti kertomuksia vain siinä mielessä, että näkisi miten pahasti itse kustakin oli kirjoitettu (302). Asia korjattiin vuonna 1937 sotaväen päällikön kenrl Östermanin käskyllä, jonka mukaan henkilöarvostelut oli jätettävä pois ja yksityiskohtainen kertomus tehtävä vain erikseen määrättäessä (303).

4.2 Tilanteenmukaisuutta palvelevien toimintojen järjestelyt

4.2.1 Tulenkäytön, pioneeritöiden ja joukkojen kuvaamisjärjestelyt

Vuonna 1920 pidetyssä kahdessa sotaharjoituksessa havaittiin, että joukkoja ei saatu toimimaan sodanmukaisesti. Eräänä syynä tähän oli epäsuoran tulen kuvaamisen puuttuminen. Myös käsiaseiden tulen kuvaaminen oli ilmeisen tärkeää, sillä paukkupatruunoita pystyttiin silloin jakamaan korkeintaan viisi kappaletta miestä kohden.

Epäsuoran tulen osalta kukin divisioona kehitti omat järjestelmänsä, joita käytettiin kesäleirien sotaharjoituksissa. Jo vuonna 1921 kenrm Wetzlerin ohjeissa 2.D:n Lappeenrannan leiriä varten annettiin yksityiskohtaiset määräykset tykistö-tulen kuvaamisesta. Tulen osoittamiseksi erotuomarin tuli kohottaa ja laskea punaista lippua, mikäli kyseessä oli yksityinen räjähdys, ja lipun heiluttaminen merkitsi useita räjähdyskäs heiluttamisnopeuden ilmaistessa tulen tiheyden (304). Lisäksi heiluttajan piti ilmaista, oliko kyse

haupitsin vai kanuunan kranaateista. Myös muut divisioonat päättyivät samankaltaiseen ratkaisuun lipun värin vain ollessa keltainen (305). Järjestelmä ei kuitenkaan ollut toimiva, koska lipun heiluttajat eivät voineet tietää milloin tykistö ampui ja minne.

Edellä mainitusta seikasta johtuen 3.D:ssa kehitettiin oma-peräinen semaforijärjestelmä (306). Sen mukaan tykistö, aloittaessaan tulen, nosti tuliaseissa pystyyn 6 - 7 metriä pitkän tangon, jossa oli ylimpänä matkaympyrä. Se oli jaettu ilmansuuntien mukaan ja siinä oleva osoittaja käännettiin sen ilmansuunnan kohdalle, minne ammuttiin. Matkaympyrästä ilmeni myös ampumaetäisyys ja ympyrän alle asetetusta lipusta se, millaista maalia ammuttiin. Vastapuolen jalkaväkijoukon johtajan ja erotuomarin tehtäväksi jäi sitten salon ilmes-tyessä päättää suojautumistoimenpiteisiin ryhtymisestä. On aivan ilmeistä, että tämäkään järjestelmä ei toiminut, minkä totesi myös kenrl Wilkama jo vuoden 1924 alkupuolella (307).

Vaikein ongelma oli se, missä ja milloin tulta pitäisi kuva-ta. 2.D:n harjoituksissa kesällä 1927 otettiin käyttöön uusi järjestelmä (308). Sen mukaan tulenjohtaja antoi maalin koordinaatit tuliaseisiin ja ennen maalin ampumista tiedotti aikeistaan mukanaan olevalle erotuomarille. Tämä tiedusteli puhelimella tuliaseista, vastasiko toiminta siellä todenmu-kaisuutta, laski tulenjohtajalta ja tuliaseista saamiensa perusteiden mukaan, mihin kranaatit osuisivat, ja vasta sen jälkeen lähetti lipuilla varustetut tulenosoitajat kuvaamaan ammunnan. Erotuomarin oli myös kontrolloitava tulenjohtajan tekemät erilaiset mittaukset. Tämä järjestelmä havaittiin kaikista kokeiluista parhaaksi, ja se otettiin sellaise-naan käyttöön (309). Se oli kuitenkin hidas, sillä tulen-osoittajat eivät useinkaan ehtineet maalin alueelle ennen jalkaväen hyökkäystä (310). Parempaa ei kuitenkaan keksitty ja niinpä järjestelmä säilyi muuttumattomana. Lisäpiirteeksi siihen tuli paukkukäsikranaattien käyttö lippujen ohella 1930-luvun puolivälistä lähtien (311).

Käsiaseiden tuli pyrittiin kuvaamaan niin pitkälle kuin mahdollista paukkupatruunoilla. Tähän ei kuitenkaan patruunamäärien vähäisyyden vuoksi ollut aina mahdollisuutta ja siitä johtuen jo vuodesta 1921 alkaen otettiin käyttöön konekivääritulen merkitsemiseksi erityiset kalistimet eli räikät(312). Paukkupatruunoiden normaalimäärä kahden vuorokauden harjoitusta varten oli kiväärille 10 - 15 patruunaa sekä kone- ja pikakiväärille 100 - 150 patruunaa (313). Määräyksenä olikin, että vain tulenaloitus kuvataan paukkupatruunoilla ja sen jälkeen käytetään kalistinta (314).

Ongelmaksi tuli kuitenkin se, että erotuomari ei voinut tietää, mihin suuntaan konekivääri ampui. Tämän osoittamiseksi kokeiltiin 2.D:n kesäharjoituksissa 1924 menettelyä, jossa ampujan apulainen osoitti luotisuihkun suunnan kahdella 1,5 metriä pitkällä, valkeaksi maalatulla kepillä (315). Menetelmä ei kuitenkaan yleistynyt. Kapt Pajunen esitti vuoden 1935 Sotilasaikakauslehdessä otettavaksi käyttöön kolmiolippua, jonka kärki osoittaisi tulen suunnan, tai pyöreää levyä, jota konekiväärin johtaja kääntäisi aseensa piipun mukaan ja vastapuolen nähdessä levyn täysin pyöreänä tulisi suihku kohti (316). Näitäkään esityksiä ei otettu käyttöön, vaan kuvaamistapoina säilyivät paukkupatruunat ja kalistimet.

Lentokoneiden mukaantulo sotaharjoituksiin nosti esille kysymyksen siitä, miten niiden pommi- ja konekiväärituli kuvataan joukoille. Oli nimittäin usein käynyt niin, että koneen ilmestyessä joukkojen toiminta oli pysähtynyt, ei suojaan menon vuoksi, vaan siksi, että keräännuttiin yhteen ihmettelemään harvinaista näkyä. Yleisesikunta määräsi vuonna 1928, että lentopommitus tulee kuvata vaarattomien esineiden pudotuksella (317). Varsinaisesti tämä tapa otettiin käyttöön vasta vuoden 1939 sotaharjoituksissa, joissa matalapommitus merkittiin värijauhetta sisältävien pussien pudotuksella ja korkeapommitus paukkupommeilla (318).

I maailmansodan kokemuksista johtuen nähtiin tulevaisuuden sodan erääksi piirteeksi kaasujen käyttö. Tämä seikka korosti kaasunsuojelun kouluttamista. Sotaharjoituksissa se tuli esille vuoden 1928 armeijan harjoituksissa, jossa valkoinen puolue pysäytti keltaisen hyökkäyksen kaasutuksella, mikä kuvattiin harjoituskaasuin (319). Vuonna 1936 ohjeita täsmennettiin niin, että ärsyttävät ja tukahduttavat kaasut kuvataan harjoituskaasuilla ja että syövyttävien kaasujen kuvaamiseen on käytettävä lisäksi ruskeita paperiliuskoja, joilla saastunut alue merkitään (320).

Varsin nopeasti sotaharjoituksissa tuli esille myös se seikka, että puolustajan varustetyöt ja hävitykset pitäisi pystyä kuvaamaan. Käytännöksi tuli se, että raivaukset, esteet ja ampumahaudat merkittiin eri värisillä paperinauhoilla, jotka käskettiin asettaa siten, että ne noudattaisivat todenmukaisesti tehtyjä töitä (321). Useimmiten nämä merkinnät jäivät kuitenkin tekemättä. Hävitetty kohde oli merkittävä punaisella lipulla (322). Tämä aiheutti 1920-luvun alussa sekaannuksia junaliikenteessä junien pysähtyessä punaisen lipun takia. Näin tapahtui etenkin 1.D:n harjoituksissa Helsingin ja Hämeenlinnan ympäristöissä ja niinpä 1.D:n esikunta käski vuonna 1927, että radan hävittäminen merkitään keltaisella lipulla (323). Nämä tavat vakioitiin sittemmin 1930-luvun lopussa ilmestyneissä ohjesäännöissä.

Harjoituksissa, joissa toinen puoli oli pieni maali-osasto, ja etenkin yksipuolisissa harjoituksissa joukkojen kuvaamiseen käytettiin lippuja. Nämä lippumerkit olivat kussakin divisioonassa ja prikaatissa erilaiset. Tällaista kuvaamistapaa käytettiin jossain määrin varuskuntien ja joukko-osastojen harjoituksissa, jolloin toimiva puoli pyrittiin muodostamaan sodan ajan kokoonpanoon. Vuoden 1921 aikana yleisesikunta sai esitykset lippumerkinnoista. Mitään kokoavaa, yhteistä määräystä se ei niistä tehnyt, vaan divisioonat merkitsivät joukkoja omien esitystensä mukaisesti, joista etenkin RPr:n esitys korosti oman aselajin merkitystä.

4.2.2 Sotaharjoitusten erotuomaritoiminta

Vuoden 1920 harjoituksissa kummankin puolueen mukana oli yksi erotuomari (324). Seuraavana vuonna sotaharjoitusten varsinaisesti käynnistyessä muotoutui myös erotuomarien organisaatio. Puolueille määrättiin vanhin erotuomari, jolle annettiin käyttöön 4 - 6 upseeria (325). Nämä hän joko sijoitti pysyvästi joukkojen mukaan tai lähetti niille alueille, missä erotuomareita tarvittiin. Vuodesta 1921 lähtien alkoi esiintyä myös aselajien omia erotuomareita (326). Samana vuonna sotaväen esikunta määräsi, että erotuomarien tehtävänä oli seurata joukon toimintaa ja ratkaista taistelun tulos (327). Erotuomarit eivät kuitenkaan saaneet puuttua johtajien tai joukkojen toimintaan.

Erotuomarien tehtäviin kuului myös johdon pitäminen tietoisena tilanteesta sekä erotuomarikertomuksen laatiminen. Loppupuhuttelussa pääerotuomari esitti omat havaintonsa harjoituksesta. Minkäänlaista koulutustehtävää ei erotuomareilla ollut. Tämä oli omalta osaltaan muodostamassa erotuomareista tavallaan harjoituksesta irrallaan olevan organisaation, joka ei aina paneutunut tehtäviinsä täydellä kapasiteetilla. Etenkin kenrm Öhquist harjoitusten arvosteluissaan puuttui erotuomarien toimintaan toteamalla muun muassa: "Erotuomarit osoittivat arvostelukyvyn puutetta ja saamattomuutta. Jalkaväen erotuomarit harrastivat mukavuutta" (328). Erikoisin erotuomarien tehtävistä oli lentävän erotuomarin tehtävä. Hänen tuli nopealla lentokoneella lentäen tuomata ilmataistelut ja lippumerkein pakottaa hävinnyt osapuoli palaamaan tukikohtaan (329). Asiakirjoista ei voi todeta, miten tämä toteutui.

Vähitellen erotuomarien lukumäärä lisääntyi niin, että esimerkiksi armeijan sotaharjoituksissa vuonna 1923 oli sinisten ylierotuomarin kenrm Kivekkään käytössä 44 upseeria ja valkoisten ylierotuomarin kenrm Åkermanin käytössä 55 upseeria (330). Divisioonien sotaharjoituksissa erotuomareita oli keskimäärin 18 - 25 upseeria puoluetta kohden (331). Erotuo-

marimäärän kasvun myötä tuli ongelmaksi se, että oman divisioonan upseerit eivät enää riittäneet. Niinpä vuodesta 1924 alkaen sotaharjoitusten erotuomaritehtäviin komennettiin upseereita myös divisioonan ulkopuolelta (332). Tämä oli käytäntönä vuoteen 1929 saakka, jolloin muiden kuin 2.D:n harjoituksiin saatiin ulkopuolisia erotuomareita vain hyvin rajoitetusti (333). Tämä johtui komennusrahojen puutteesta, mutta haluttiin kuitenkin, että upseereilla säilyisi tilaisuus tutustua Karjalan kannakseen.

Erotuomariorganisaatio käskettiin ensimmäisen kerran kirjallisesti vuonna 1928, jolloin vakiinnutettiin jo vallalla ollut käytäntö ja uutena asiana käskettiin pääerotuomarin alaisuuteen operatiivisen ja huolto-osaston muodostama esikunta (334). Tämä ei kuitenkaan toteutunut ohjesäännön esittämässä laajuudessa ennen kuin 1930-luvun lopun suurissa sotaharjoituksissa.

Organisaatio kehittyi 1930-luvun alkupuolella kuitenkin niin, että harjoituksissa oli säännöllisesti aselajien ja ilmavoimien erotuomarit sekä niin, että perusyksiköissä ja esikunnissa oli pysyvät erotuomarit. Vuoteen 1937 saakka vain upseereja pidettiin riittävän pätevinä erotuomaritehtäviin. Muutos tähän tuli edellä mainitun vuoden alussa, jolloin 2.D:n esikuntapäällikkö evl U Tähtinen esitti kanta-aliupseereja erotuomarien apulaisiksi (335). Saman esityksen teki myös armeijakunnan esikunta kokemuksissaan vuoden 1937 talvisotaharjoituksesta (336). Käytännön aloitti RPr vuoden 1937 talvisotaharjoituksissaan (337).

Vuoden 1937 alussa julkaistu armeijakunnan esikunnan kirjanen "Sotaharjoitusohjeet" säilytti erotuomariorganisaation ennallaan (338). Täysipainoisesti se toteutettiin armeijakunnan talvisotaharjoituksessa samana vuonna perustamalla pääerotuomariesikunnat A ja K (339). Erotuomarien tehtävät kehittyivät siten, että ensimmäinen maininta heidän kouluttajavelvollisuuksistaan on 2.D:n huoltosotaharjoituskertomuksessa vuodelta 1936 (340). Myös armeijakunnan talvisotaharjoituksessa

vuonna 1937 todettiin, että erotuomarien on tarpeen tullen esiinnyttävä kouluttajina (341). Mitään käytännön muutosta nämä hajanaiset huomiot eivät kuitenkaan saaneet aikaan.

Vuoden 1939 sotaharjoitusohjesäännössä muutettiin erotuomarien organisaatio. Harjoituksessa piti olla vain yksi pääerotuomari esikuntineen. Hänen alaisenaan oli erotuomarireservi eli tuomitsevat erotuomarit sekä yhteysupseerit eli ilmoittavat erotuomarit. Erotuomarireservistä piti lähettää erotuomariryhmiä tarpeellisille alueille. Yhteysupseerit sijoitettiin esikuntiin pataljoonasta ylöspäin. Yksiköiden mukana ei enää ollut pysyviä erotuomareita. (342) Organisaatiota toteutettiin vain kerran, nimittäin armeijan sotaharjoituksessa kesällä 1939. Siinä pääerotuomarina oli kenrl Ohquist apunaan 19 upseerin esikunta. Erotuomarireserviin kuului 169 upseeria ja yhteysupseereita oli 66 (343).

4.3 Aselajitoimintojen kehitys

4.3.1 Tulenkäytön järjestelyt sotaharjoituksissa

Kenttätykistö osallistui sotaharjoituksiin jo niiden käynnistymisestä alkaen (344). Epäsuoraa tulta edustivat myös divisiooniin kuuluneet miinanheittäjäkomppaniat. Tässä yhteydessä ei tulla käsittelemään niinkään tuliasematoimintaa, vaan lähinnä tykistön ja jalkaväen välistä yhteistoimintaa. Tykistö kokoontui jo vuonna 1920 kesäleirille Perkjärvelle (345). Sieltä sotaharjoituksissa tarvittava tykistö komennettiin divisioonien leireille harjoitusten ajaksi. 1920-luvun alun sotaharjoituksissa tykistöä käytettiin suora-ammuntaan jalkaväen tukemiseksi. Tällöin jalkaväkijohtajan tehtävänä oli muun muassa määrätä hänelle alistetun patterin tuliasema-alue. Tässä suhteessa yleisjohtajat eivät ymmärtäneet tykistön käyttöä, vaan veivät patterin aivan etulinjaan vihollisen tulen vaikutukselle alttiiksi (346).

Poikkeuksetta kaikissa 1920-luvun alun sotaharjoituskertomuksissa on maininta, että puolueiden komentajat eivät käyttäneet tykistöä oikein. Toisaalta eivät he olleet saaneet siihen koulutustakaan. Tämä ymmärtämättömyys ei ollut valalla vain nuorten upseerien keskuudessa, vaan ulottui myös sotaväen kokeneimpaan kaartiin. Tätä osoittaa se, että armeijan sotaharjoituksissa 1923 sinisten komentaja kenrm Wetzer käytti tykistöään vain yhden kerran (347). Muun osan ajasta se siirtyi tuliasemasta toiseen.

Tykistön ampumamenetelmien kehittyessä tuli yhteistoiminta-asiaksi epäsuoran tulen liittäminen jalkaväen etenemiseen. Tästä eteenpäin harjoitusten kertomusten vakiomaininta olikin se, että tykistön ja jalkaväen yhteistoiminnassa on paljon toivomisen varaa. Asian korjaamiseksi 1.D:n komentaja kenrm Åkerman esitti vuonna 1923, että kesäleirit tulisi siirtää Kannakselle, jolloin yhteistoimintaa voitaisiin harjoitella (348). Myös 2.D:n väliaikainen komentaja evl Bergh esitti Parolan leirin siirtämistä Perkjärvelle (349). Asia ratkaistiin vuonna 1924 niin, että PPP 1 ja PPP 2 siirrettiin sinä kesänä tykistön leirille (350). Yhteistoiminnasta ei muodostunut kuitenkaan kovin pitkäaikaista, sillä ev Öhquist esitti jo vuonna 1926, että 2.D vapautettaisiin Perkjärven velvollisuudesta (351). Syinä tähän olivat ne, että tykistö käytti jalkaväkeä vain joukkojen markkeeraamiseen ja että Perkjärven alue oli jalkaväen harjoituksille mahdoton. Näin yhteistoiminnan harjoittelu jäi lyhyiden sotaharjoitusten varaan.

Vuonna 1925 Saksan sotilasasiamies evl Ernst oli seuraamassa 2.D:n kesäsotaharjoituksia. Hän kirjoitti siitä raportin, jossa totesi muun muassa seuraavaa: "Tykistön ja jalkaväen yhteistyö ei ollut asianmukaisella tasolla, sillä nämä molemmat aselajit toimivat erikseen" (352). Asiakirjan laidassa on kenrm Nenosen huomautus, jossa todetaan, että asia ei voi pitää paikkaansa eikä evl Ernstillä voi olla asiantuntemusta arvostella asiaa (353). Tämä kenrm Nenosen huomautus ei pidä yhtä tosiasioiden kanssa, sillä lähes jokaisen harjoituksen kokemuksena aina talvisotaan saakka oli se, että tykistön ja

jalkaväen yhteistoiminta ei sujunut. Syyt tästä asiasta voidaan osoittaa sekä jalkaväelle että myös tykistölle.

Jalkaväkijohtajan päämääränä sotaharjoituksissa oli toteuttaa mahdollisimman nopeasti tehtävänsä ja tällöin tykistön mukaan saaminen olisi merkinnyt hänelle kiusallista viivytystä (354). Vuonna 1926 ev Öhquist selitti tämän johtuvan puolueiden komentajien puutteellisesta sotakorkeakoulukoulutuksesta, mutta ei myöhemmin saatu koulutukseen tuonut asiantilaan parannusta (355). Tykistön viaksi voidaan laskea se, että se keskittyi ampumamenetelmien kehittämiseen unohtaen sen, mitä asiaa ne palvelivat. Useissa harjoituksissa tykistöupseerit kiinnittivät huomiota vain tuliasematoimintaan eivätkä paneutuneet siihen, miten tuli saadaan liitettyksi jalkaväen etenemiseen. Ev Öhquist totesi tästä vuonna 1927, että tykistöupseerien tulisi harrastaa myös taktiikkaa (356). Vuonna 1937 hän kirjoitti seuraavaa: "Luulisi toki jo kaikkien tykistöupseerien päässeen irti siitä armeijamme alkuvuosina vallinneesta katsantokannasta, että tykistön osallistuminen sotaharjoituksiin saa rajoittua pelkkään mukanaoloon ja tulitoiminnan otaksumiseen, kenenkään kiinnittämättä huomiota siihen, onko tykistö todellakin ampunut ja olisiko se edes pystynyt siihen" (357). Tämä oli yhteistoiminnan suhteen asiantila jouduttaessa talvisotaan vuonna 1939.

Hyökkäysvaunuja osallistui sotaharjoituksiin jo 1920-luvulla, mutta varsinainen hyökkäysvaunujen torjuntakoulutus otettiin esille sotaväen päällikön kenrl Östermanin kirjelmässä 1933 (358). Siinä todettiin, että hyökkäysvaunukauhu on poistettava opettamalla, että hyökkäysvaunu on kömpelö taistelukone, ja että se pystytään tuhoamaan käsikranaattipanoksella. Sotaharjoituksiin aihe otettiin mukaan toden teolla vasta vuonna 1939 Niinisalossa pidetyissä harjoituksissa. Tulen käyttöön liittyi myös jo aiemmin esille tullut kaasujen käytön ja niiden torjunnan harjoittelu.

4.3.2 Huoltotoiminnan huomioon ottaminen sotaharjoituksissa

Divisioonien ja sitä pienempien joukkojen sotaharjoitusten huoltotoiminta keskittyi talous- ja lääkintähuoltoon sekä eläinlääkintään. Sotaharjoituksiin lähdettäessä joukoilla oli mukana tarvittava muona sekä kuormastoa osoittamassa muutamia ammus- ja muonakärryjä. 1920-luvun alussa etenkin taloushuollon osalta oli ongelmia jo normaaleilla varuskuntapaikkakunnillakin johtaen jopa siihen, että maaseudulta kotoisin olevia miehiä karkasi kotiin, koska siellä oli enemmän ruukaa kuin sotaväessä. Nämä ongelmat eivät tietenkään poistuneet sotaharjoitusten aikana pikemminkin päinvastoin. Niinpä 2.D:n vuoden 1922 kesäsotaharjoitusten käskyssä oli kohta, jossa jyrkästi kiellettiin perunoiden, lanttujen ja omenien ottaminen asukkaiden viljelysmaista (359). Valtakunnan yleisen huoltotilanteen parantuessa tämä ongelma 1920-luvun puolivälin jälkeen poistui. Yleisenä periaatteena säilyi se, että joukolla oli harjoituksen alkaessa mukana se muona, minkä se tarvitsi eikä harjoituksen aikana tapahtunut täydennystä. Tätä periaatetta noudatettiin myös ampumatarvikehuollossa.

Eläinlääkinnän suhteen tukeuduttiin joko varuskuntiin tai sotaharjoitusorganisaatioihin kuuluviin liikkuviin sairaustalleihin. Toiminta oli varsin mittavaa, sillä esimerkiksi armeijan sotaharjoituksessa vuonna 1937 oli mukana noin 2500 hevosta (360). Lääkintähuolto oli järjestetty niin, että kummallakin puolueella oli mukana sidontapaikka, jossa hoidettiin todellisia potilaita. Vuoden 1926 talviharjoituksilla 3.D kokeili järjestelmää, jossa erotuomarit määräisivät tietyn prosentoin kaatuneita ja haavoittuneita (361). Tämä menettely kuitenkin epäonnistui, ja niin divisioonan komentaja ev. Österman toi harjoituskokemuksissaan esille mielipiteen, jonka mukaan lääkintäpalvelusta ei tule ottaa tavallisiin sotaharjoituksiin, vaan sen suhteen on järjestettävä omat, erityiset sotaharjoitukset (362). 1930-luvulla haavoittuneita

ei yleensä kuvattu, vaan lääkintähuolto palveli todellisia potilaita.

Huoltotoiminnan varsinainen harjoittelu tapahtui niin sanotuissa huoltosotaharjoituksissa. Nämä saivat alkunsa vuonna 1923 teknillisten joukkojen esikunnan johtamasta automanööveristä. Siinä 15. - 24.10. kokeiltiin yhden divisioonan materiaalin hajauttamista Viipurista Karjalan kannakselle (363). Vuoden 1924 syyskuussa kokeiltiin samaa asiaa uudelleen (364). Silloin pyrittiin neljän pataljoonan ja patterin jälkikuljetukset toteuttamaan Viipurista vain yhtä tietä hyväksi käyttäen. Harjoituksen kokemuksena todettiin, että jo neljäntenä päivänä Huumolaan, Karhulaan ja Lenkkeriin johtavat tiet olivat siinä kunnossa, että ne estivät auto liikenteen (365). Autosotaharjoitukset jatkuivat syys-lokuussa vuonna 1926 (366). Silloin koulutettiin autopataljoonaa kolonnapalveluksessa sekä suotiin jalka- ja ratsuväkiosastoille tilaisuus toimia kolonnan vastaan. Harjoituksessa autot ajoivat Viipurista Heinjoen, Imatran ja Lappeenrannan kautta takaisin Viipuriin. Tärkein kokemus oli se, että sissiosastojen toiminnan vaikuttaessa kaikki tehdyt aikalaskelmat pettivät.

Lokakuun lopulla 1929 järjestettiin Karjalan kannaksella suuri huoltosotaharjoitus (367). Sen johti yleisesikunnan päällikkö ev Wallenius evl Karikosken vastatessa operatiivisista ja ev Grandellin huoltoasioista (368). Harjoitukseen oli muodostettu divisioonan esikunta ja sen alaiset huoltojoukot, kaksi rykmentin esikuntaa ja niiden kuormastot sekä yksi kenttätykistörykmentin ja kaksi patteriston esikuntaa ja niiden kuormastot (369). Miesvahvuus oli yli 2700 henkilöä. Harjoituksen tarkoitus oli perehdyttää upseereja huoltotoimintaan, saada kokemuksia huolto-ohjesääntöä varten ja tarkistaa eräitä määrävahvuuksia. Divisioonan tehtävänä oli hyökätä Lipolan - Kauksaman alueelta tavoitteena Punnusjärven pohjoispää. Merkittävää on se, että tässäkin harjoituksessa operatiiviseksi pohjaksi oli otettu hyökkäys Karjalan kannaksella. Varsinaista sotaharjoitusta edelsi kenttäharjoitus,

jolloin esikunnat valmistivat tarvittavat suunnitelmat. Sotaharjoituksessa ilmeni, että aikalaskelmat jälleen pettivät, kokemuksen puutteesta johtuen kuljetusmuodostelmia ei osattu käyttää, esikuntien jakaantuessa huolto-osasto ei ollut operatiivisen tilanteen tasalla, ja että huolto tarvitsee runsaasti viestiyhteyksiä (370).

Huoltosotaharjoitukset jatkuivat vuonna 1931. Silloin Huoltopataljoona 2 järjesti helmikuussa autosotaharjoitukset Kanaksella 2.D:n sotaharjoitukseen liittyen (371). Saman vuoden maaliskuussa piti 1.D harjoituksen, jonka tarkoituksena oli pataljoonan huollon selvittäminen (372). Lokakuussa vuonna 1933 2.D järjesti pienen lääkintätaktisen harjoituksen suojeluskuntajärjestön lääkintäkuntoisuuskilpailuun liittyen (373). Tästä eteenpäin huoltosotaharjoitukset olivat divisioonien järjestämiä, ja niissä käsiteltiin rykmentin - pataljoonan huoltoa. Näitä 1.D piti vuonna 1934, 2.D vuosina 1935 ja 1936 sekä 3.D vuonna 1937 (374). Mainittakoon, että 3.D:n komentaja kenrm Heiskanen piti huoltosotaharjoituksia erittäin tärkeinä. Hän pyrki pitämään niitä divisioonalleen jo vuosina 1934 ja 1935, mutta silloin ne jouduttiin peruuttamaan (375). Liitteessä 51 on esitetty tarkastelujakson erityissotaharjoitukset.

4.3.3 Muiden aselajitoimintojen järjestelyt

Pioneerijoukot osallistuivat divisioonien kesäsotaharjoituksiin vuodesta 1922 alkaen. Silloin jokaisen divisioonan kesäleirillä oli pioneerikomppania (376). Sama järjestely oli voimassa myös kesällä 1923 (377). Pidetyissä harjoituksissa komentajat käyttivät pioneereja jalkaväen reservinä tai eivät antaneet heille tehtävää ollenkaan. Tähän asiaan puuttui kesällä 1924 teknillisten joukkojen komentaja evl Sarlin vastustaen pioneerien osanottoa kesän sotaharjoituksiin (378). Niinpä pioneerien mukanaolo sinä vuonna jäi siihen, että keuhällä osia Pioneerijoukko- ja Rautatiepataljoonista oli 3.D:n harjoituksissa (379).

Kesästä 1926 alkaen divisioonien kesäsotaharjoituksiin osallistui yleensä pioneerikomppania. Pioneerien oikea käyttö ei ollut kuitenkaan selkiytynyt. Heitä käytettiin yhä jalkaväkenä tai kenttävarustustoihin. Vähitellen käyttö kuitenkin muuttui ja pioneeriaselajin tärkeimmiksi tehtäviksi tulivat vesistöjen ylimeno ja tien teko (380). Tähän muutokseen oli vaikuttamassa se, että sotaharjoituksissa tärkein taistelutoiminta oli hyökkäys. Myös pioneerit itse puolsivat tärkeimmäksi tehtäväkseen hyökkäystoiminnan tukemista. Tätä osoittavat Suomen sotilasaikakauslehdessä olleet artikkelit sekä pioneerien toiminta 1930 luvun harjoituksissa (381). Vuonna 1931 Pioneeripataljoonan komentaja evl Vainio sai järjestääseen yhteisharjoituksen PSR:n joukkojen kanssa. Aiheeksi hän valitsi vesistön ylimenon (382). Samoin armeijakunnan vuoden 1937 talvisotaharjoituksen kertomuksessa pioneerien osalta käsiteltiin lähes yksinomaan talvitien tekoa ja aurauksia (383). Näin ollen talvisotaan mennessä pioneeriaselajin tärkein tehtävä oli jalkaväen liikkeen edistäminen.

Viestitoiminta sotaharjoituksissa voidaan jakaa harjoituksen johtoa ja erotuomareita palvelevaan toimintaan sekä joukkojen viestitoimintaan. Johdon ja erotuomarien tarvitsemat viestiyhteydet perustuivat joko yleisen puhelinverkon hyväksikäyttöön tai viestijoukkojen rakentamaan niin sanottuun puolueettomaan johdinlinjaan (384). Joukkojen viestitoimintaa 1920-luvulla rajoitti suuresti kaluston vähäisyys ja sen huono kunto (385). Muitakin vaikeuksia aivan 1920-luvun alussa oli, jota kuvaa kenraali Åkermanin lausunto 1.D:n sotaharjoituksesta 16. - 17.8.21: "Puhelinasemiin on aina pyrittävä löytämään kirjoitustaitoinen mies" (386).

Jo vuodesta 1921 alkaen divisioonien sotaharjoituksissa oli mukana kenttälennätinkomppania ja vuonna 1922 mukaan tulivat radioasemat. Viestijoukkojen toiminta oli yleensä ripeää ja moitteetonta, mutta kaluston heikkous usein esti viestiyhteyksien aikaansaamisen. Eräs toimintaa vaikeuttava seikka oli se, että jalkaväkiupseerit eivät osanneet käyttää viestivälineitä. Vielä vuoden 1937 armeijakunnan talvisotaharjoi-

tuksessa havaittiin, että johtajilla oli ennakkopelko radioita kohtaan, ja kun niitä viimein käytettiin, niin puhuttiin liikaa ja tarpeettomia asioita (387). Syyskuussa 1930 muodotetut Viestipataljoonat 1 ja 2 pitivät omia pieniä sotaharjoituksia varuskuntiensa läheisyydessä (388). Näiden lisäksi järjestettiin vuonna 1931 ev Sarlinin johdolla Tuusulassa viestisotaharjoitus, jossa kokeiltiin divisioonan radioliikennettä (389).

Ilmatorjuntajoukot osallistuivat maavoimien sotaharjoituksista vain armeijakunnan talvisotaharjoitukseen vuonna 1937 ja armeijan sotaharjoitukseen 1939, joten kovin pitkälle meneviä kokemuksia niistä ei saatu. Viipurissa olleen ilmatorjuntapatteriston tultua 2.D:n alaisuuteen, pidettiin siellä lokakuussa vuonna 1933 ilmatorjuntaharjoitus (390). Sen johti patteriston komentaja evl Melander, ja siinä kokeiltiin Viipurin ilmavalvonnan ja -torjunnan järjestelyjä. Armeijakunnan talvisotaharjoitukseen vuonna 1937 otti osaa valkoiselle puolella ilmatorjuntapatteri ja ilmatorjuntakonekiväärijoukkue (391). Harjoituksen tärkeimmät kokemukset olivat, että ilmavalvonta ei ehtinyt hälyttää aseita, ja että omista lennoista on tiedotettava ilmatorjuntajoukoille (392). Myös armeijan sotaharjoituksessa elokuussa 1939 oli valkoisella puolella ilmatorjuntapatteri. Asiakirjoista ei käy ilmi patterin toiminta.

Ilmavoimien toiminta sotaharjoituksissa alkoi vuonna 1922 (393). Tämän jälkeen divisioonien kesäsotaharjoituksiin osallistui lähes säännöllisesti muutama lentokone. Näissä harjoituksissa lentäjien tehtävänä oli lähinnä tiedustelu sekä jalkaväen totuttaminen lentokoneiden esiintymiseen. Varsinaisia kokemuksia lentäjien toiminnasta saatiin suuremmista harjoituksista. Vuoden 1923 2. ja 3.D:n sotaharjoituksessa oli kummallakin puolueella käytössään kolme lentokonetta. Esimerkkinä koneiden käytöstä voidaan ottaa esille valkoinen puolue, joka antoi lentäjille tehtäväksi tiedustella pitävätkö kartassa olevat tied paikkansa ja etsiä divisioonille edulliset puolustusasemat (394).

Vuoden 1937 harjoituksessa valkoisella puolella oli tiedustelulentue ja keltaisella puolella tiedustelulaivue (395). Siinä todettiin, että yhteistoiminnan järjestäminen oli erittäin vaikeaa, josta johtui, että lentäjät pommittivat omia joukkoja (396). Armeijan harjoituksessa 1939 oli mukana koko rauhan ajan ilmavoimat. Kummallekin puolelle perustettiin lentoryhmä siten, että se valkoisella puolella käsitti lentolaivueen ja hävittäjälentueen sekä keltaisella puolella lento-, hävittäjä- ja pommituslaivueen (397). Yhteensä mukana oli 53 lentokonetta. Keltaisten ilmavoimien toiminta kohdistui valkoisten keskityksien tiedusteluun ja hyökkäyksiin niitä vastaan sekä erityisesti Lappeenrannan lentotukikohdan pommittamiseen. Keltaiset olisivat pystyneet pysäyttämään ilmavoimillaan valkoisten hyökkäyksen Hopeasalmella, mutta koneet olivat silloin tekemässä kaavamaisista pommitusta Lappeenrannassa. Valkoisten ilmavoimien päätehtävä oli vihollistiedustelu sekä suojata hävittäjillä Vuoksen ylitys. Ev Y Opas totesi harjoituksen kokemuksina, että ilmavoimien tulisi osallistua enemmän maataistelujen tukemiseen ja asetti kyseenalaiseksi marssien onnistumisen valoisan aikana (398). Lisäksi hän arvosteli suuresti maavoimien toimintaa Hopeasalmen ylimenossa, jossa ilmasuojaan ei kiinnitetty mitään huomiota. Ilmavoimien suurin merkitys maavoimien kannalta katsottuna oli se, että vähitellen joukot tottuivat lentokoneiden esiintymiseen ja alkoivat osata suojautumistoimenpiteet.

4.3.4 Johtopäätöksiä

Suurin puute sotaharjoitusten aselajitoimintojen järjestyksessä oli jalkaväen ja tykistön yhteistyössä. Kenr Nenosen johdolla tykistö keskittyi ampumatekniikan kehittämiseen. Siinä suhteessa Suomi varmasti olikin johtavia maita maailmassa. Sen sijaan epäsuoran tulen yhdistäminen jalkaväen toimintaan oli puutteellista. Tähän oli olemassa useitakin syitä. Ensiksi voidaan mainita, että usein sotaharjoitusten tilanteet kehittyivät niin nopeasti, ettei tykistö ehtinyt

niihin mukaan. Jalkaväkijohtaja pyrki hyvin voimakkaasti hyökkäyksellisyyteen, eikä hän useinkaan katsonut tarpeelliseksi odottaa tykistön ampumavalmiiksi tuloa. Näin tykistön toiminta sotaharjoituksissa oli pääasiassa marssia tai siirtymistä tuliasemasta toiseen. Hyvin usein tykistöupseerit myös tyytyivät tähän toimintaan, sillä etenkin nuoremmille upseereille riitti näyttävä tuliasemaan ajo. Myös sotaharjoitusten vähäisyys 1930-luvulla ei ollut omiaan kehittämään yhteistyötä. Jalkaväen lyhytaikainen osallistuminen Perkjärven leirille olisi voinut muodostua hedelmälliseksi, mutta ev. Öhquistin jyrkkä kielteisyys asiaan lopetti sen yhteistoiminnan. On toki mainittava, että Perkjärven maasto oli jalkaväen harjoituksille erittäin vaikea.

Muun tulenkäytön osalta ilma- ja panssarintorjunnassa ei päästy juuri alkua pitemmälle. Syynä tähän oli tietenkin niukka ilmatorjunta- ja lähes olematon panssarintorjuntakalusto. Sodan kuvaan oletettiin kuuluvan kaasujen käytön. Tätä osoittaa se, että niiden käyttöä ja torjuntaa harjoitettiin aina talvisotaan saakka.

Muista aselajitoiminnoista voidaan ottaa esille pioneerien osuus. Sotaharjoitusten hyökkäyksellisyys oli vaikuttamassa siihen, että pioneerien tehtäväksi muodostui ylimenotoiminta ja tienteko. Pioneerien käyttö miinoittamiseen oli sotaharjoituksissa harvinaisuus. Huoltotoimintaa sotaharjoituksissa oli vain se määrä, mitä joukot välttämättä tarvitsivat. Huollon kannalta merkityksellisiksi muodostuivat huoltosotaharjoitukset, joihin otti osaa kaikkien aselajien upseereita. Valitettavasti näitäkin harjoituksia pystyttiin varojen puutteesta johtuen järjestämään kovin vähän.

YHDISTELMÄ

Maavoimien organisointityö oli vielä kesken tultaessa 1920-luvulle. Joukko-osastoja jouduttiin siirtämään varuskunta-paikkakunnalta toiselle, ja etenkin itärajan vartiointi ai-

heutti joukoille komennuksia normaalin sijoituspaikan ulkopuolelle. Myös maan heikentynyt elintarviketilanne tuotti suuria vaikeuksia sotaväen ylläpitämiselle. Koulutusvälineistä ja niiden hankkimiseksi tarvittavista määrärahoista oli huutava puute. Näistä vaikeuksista huolimatta koulutuksen käynnistämiseen kiinnitettiin suurta huomiota. Tässä yhteydessä tuli kuvaan mukaan myös sotaharjoitusten järjestäminen. Pitkällisten perustelujen ja pyyntöjen jälkeen sotaväen esikunta sai käyttöönsä määrärahan, jolla se pystyi käynnistämään sotaharjoitusten pitämisen vuonna 1920.

Sotaharjoitusten kannalta erittäin tärkeäksi muodostui vuonna 1921 käynnistetty kesäleirijärjestelmä. Sen ansiosta divisioonien joukko-osastot pystyivät kesäisin kokoontumaan yhteen, ja näin harjoituksille saatiin suuremmat puitteet kuin varuskunnissa. Kesäleireillä päästiin myös johdonmukaiseen koulutukseen, jotka alkoivat joukkueen - komppanian suuruisina osastoina ja päättyivät kesän lopulla koko leirin sotaharjoituksiin. Kiinteistä leirialueista johtuen nämä harjoitukset pidettiin kesästä toiseen samoilla alueilla. Siitä huolimatta sotaharjoituksia ei vakioitu, vaan jokaisen tilanne oli aina ainutkertainen. Tämä johtui harjoitusten opetustarkoituksesta, mikä oli johtajien kouluttaminen. 2.D:n osalta tehtiin oikea ratkaisu siinä, että sen leiri Lappeenrannassa lakkautettiin ja divisioona siirtyi harjoittelemaan Karjalan kannakselle. Tämä toimenpide palveli niin divisioonan koulutuksen järjestelyjä kuin myös puolustusvalmiuden kohottamista. Myös muille divisioonille olisi aika ajoin pitänyt suoda mahdollisuus harjoitella tällä tärkeällä alueella. Merkittävää kuitenkin on, että upseeristo pääsi tutustumaan Kannaksen maastoon osallistumalla erotuomareina 2.D:n harjoituksiin.

Sotaharjoitusjärjestelmää laajennettiin vuonna 1924 aloittamalla divisioonien talvisotaharjoitukset. Niiden järjestämistä hankaloittivat usein miehistön huono varustetilanne, ja kevääksi ajoittuneet erilaiset influenssaepidemioidet. Ne olivat kesäsotaharjoituksia pienempiä. Niiden merkitystä ei

voida katsoa kovin suureksi, koska joukot saivat talvi-koulutusta muutenkin, ja johtajien kouluttamiseksi harjoitusten pienuus asetti rajoituksia.

1930-luvun alkupuolen rajalliset määrärahat supistivat sotaharjoitusten järjestämistä tuntuvasti. Harjoitusten koko pieneni, ja niiden määrä väheni. Myös divisioonien kokoontuminen kesäleireille kävi mahdottomaksi. Tämä aiheutti taantumista upseeriston käytännön johtamiskykyyn ja taktiseen osaamiseen. 1930-luvun lopussa, kun huoli maanpuolustuksen tilasta alkoi voittaa alaa, myös sotaharjoitusten järjestäminen elpyi. Niillä ei kuitenkaan voida katsoa korvatus kaikkia sitä taantumista, jota 1930-luvulla oli tapahtunut.

Suuria sotaharjoituksia pidettiin tutkimukseen kuuluvana ajanjaksona kuusi, kolme kumpanakin vuosikymmenenä. Näitä harjoituksia olivat armeijan sotaharjoitus vuonna 1923, 2. ja 3.D:n yhteinen harjoitus vuonna 1927, armeijan sotaharjoitus vuonna 1928, armeijakunnan talvisotaharjoitukset vuosina 1937 ja 1939 sekä suurimpana armeijan sotaharjoitus kesällä 1939. Näissä harjoituksissa havaittiin vakavia puutteita johtajien ja esikuntien toiminnoissa, mutta niiden vähälukuisuus tuotti kokemuksia vain hyvin rajoitetulle määrälle upseereja.

Harjoituksien tilanteet kehittyivät niin, että 1920-luvun puolivälistä lähtien hyökkäyksellisyys tuli voimakkaasti mukaan kuvaan. Ev Öhquistin voidaan katsoa vaikuttaneen merkittävästi tähän kehitykseen. Hänen Karjalan kannaksen sotaharjoituksissa luoma perustilanne, jossa suojajoukot ensin viivyttivät vihollista ja niiden onnistuttua se pysäyttämään päävoimat aloittivat vastahyökkäyksen, tuli käyttöön kaikissa maavoimien sotaharjoituksissa. Johtajat pyrkivät aktiiviseen toimintaan tietäen, että vain se tuo menestyksen niin harjoituksessa kuin harjoituksen jälkeen ilmestyneessä arvostelussa. Myös 1930-luvun lopun suurissa harjoituksissa käytettiin tätä ev Öhquistin luomaa tilannepohjaa. Harjoitusten hyökkäyksellisyyden korostumista osoittaa myös ase-

la, itoiminnoista etenkin se, että pioneerien päätehtäväksi muodostui liikkeen edistäminen.

*... ero -
...
... ja
...
...*

Tykistö- ja jalkaväen yhteistoimintaa ei sotaharjoituksissa onnistuttu järjestämään. Tähän osasyynä oli vaikuttamassa edellä mainittu hyökkäyksellisyys, sillä jalkaväkijohtajat menivät mieluummin heti eteenpäin kuin olisivat odottaneet tulivalmistelun ampumista. Syynä oli myös tykistöupseerien passiivisuus heidän tyytyessä vain mahdollisimman näyttävään tuliasema-ajoon.

...

Maavoimien sotaharjoitukset 1920- ja 1930-luvuilla osoittivat puutteita niin joukkojen varustuksessa kuin johtajien koulutustasossakin. Varustuksen puutteet säilyivät lähes sellaisenaan talvisotaan asti. Sotaharjoitusten merkitys johtajien koulutuksessa ulottui komppanian päälliköistä pataljoonan komentajaan. Ylempien komentajien kouluttamiseksi suuria harjoituksia oli liian vähän. Kuitenkin nämä harjoitukset osoittivat sen, että suomalainen mies osasi liikkua maastossa ja osasi käyttää sitä hyväkseen. Armeijan sotaharjoitus kesällä 1939 todisti, että reserviläisten innostus maanpuolustukseen oli suuri, ja että maan yhtenäisyys tässä suhteessa oli taattu.